

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**DEDE KORKUT HİKÂYELERİ İLE MAHABHARATA
DESTANI'NDA (I VE II. BÖLÜM) YER ALAN TOPLUMSAL
HAYATA AİT MOTİFLERİN KARŞILAŞTIRILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Elif SERENLİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ömer SARAÇ

SAMSUN
2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım yüksek lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

İmza
14 /07/ 2021
Elif SERENLİ

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı : Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı'nda (I ve II. Bölüm) Yer Alan Toplumsal Hayata Ait Motiflerin Karşılaştırılması

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 15.06.2021 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 11

Tek kaynak oranı : % 3 çıkmıştır.

İmza
15 /06 / 2021
Dr. Öğr. Üyesi Ömer SARAÇ

ÖZET

DEDE KORKUT HİKÂYELERİ İLE MAHABHARATA DESTANI'NDA (I VE II. BÖLÜM) YER ALAN TOPLUMSAL HAYATA AİT MOTİFLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

Elif SERENLİ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans, Temmuz/2021

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ömer SARAÇ

Bu çalışmanın konusu, “Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı’nda (I ve II. Bölüm) Yer Alan Toplumsal Hayata Ait Motiflerin Karşılaştırılması” olarak belirlenmiştir. Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı, Stith Thompson’un “Halk Edebiyatı Motif İndeksi (The Motif-Index of Folk Literature)” adlı eserinin ‘Toplum’ başlığına göre sınıflandırılmış ve karşılaştırılmıştır.

Bu çalışmanın amacını, Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı’nda yer alan toplumsal hayata ait motiflerin karşılaştırması sonucunda, ortak motiflerdeki benzer ve farklılıkların ortaya koyulması oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda “Her iki metinde tespit edilen toplumsal hayata ait ortak motiflerin temelindeki benzerlik ve farklılıkların sebebi nedir?” sorusuna da cevap aranacaktır. Böylece Türk ve Hint toplumuna ait bu iki metin karşılaştırılacak ve yapılacak araştırmalara yol göstermesi bakımından da önem arz edecektir.

Bu çalışmada belgesel kaynak tarama yöntemi yoluyla Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı’nda yer alan topluma ait motifler saptanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada model olarak esas aldığımız Stith Thompson’un Halk Edebiyatı Motif İndeksi’nin kuramsal zeminini de oluşturan karşılaştırmalı yöntem kullanılmıştır. Bununla beraber Muharrem Ergin’in çalışması olan “Dede Korkut Kitabı” ve sadece iki bölümüne ulaşabildiğimiz Türkçeye çevirenin de ‘Ayâsya’ olduğu “Mahabharata” esas alınarak çalışma sınırlandırılmış, elde edilen veriler ışığında analizlerde bulunulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma girişten sonra dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın konusu, amacı, önemi, kapsam ve sınırlılıkları, yöntemi ele alındıktan sonra Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde destan kavramına genel bir bakış, ikinci bölümde Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı’nın olay örgüleri, üçüncü bölümde Stith Thompson’un “Halk Edebiyatı Motif İndeksi (The Motif-Index of Folk Literature)” adlı eserinin ‘Toplum’ maddesinde yer alan motiflerin, metinlerin taranması sonucu ortaya çıkan listesi, dördüncü bölümde tespit edilen motiflerin karşılaştırılması yer almaktadır. Sonuç kısmında ise çalışmanın genel bir değerlendirmesi yapılarak Oğuz ve Hint toplum yapısının benzer ve farklı yönlerinin tespit edildiği vurgulanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Dede Korkut Hikâyeleri, Mahabharata Destanı, Halk Edebiyatının Motif İndeksi, Toplumsal hayat

ABSTRACT

COMPARISON OF THE MOTIFS BELONGS THE SOCIAL LIFE THAT IN THE DEDE KORKUT TALES AND THE MAHABHARATA EPIC (SECTION I AND II)

Elif SERENLİ

Ondokuz Mayıs University
Institute of Graduate Studies

Department of Turkish Language and Literature
Master, July/2021

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Ömer SARAÇ

The subject of this study has been determined as “Comparison of the motifs belongs the social life that in the Dede Korkut Tales and the Mahabharata Epic (Section I and II)”. Dede Korkut Tales and the Mahabharata Epic has been classified and compared according to title of ‘Society’ of Stith Thompson’s “The Motif-Index of Folk Literature”.

The purpose of this study is to reveal the similarities and differences in the mutual motifs, as a result of the comparison of the motifs belongs social life in the Dede Korkut Tales and the Mahabharata Epic. In accordance with this purpose, it will be tried to find an answer to the question “What is the reason for the similarities and differences in the basis of the mutual motifs belongs to social life that identified in both texts?” Thus, these two texts belonging to Turkish and Indian society will be compared and it will be important in terms of guiding the following researches.

In this study, the motifs belongs to society that in the Dede Korkut Tales and the Mahabharata Epic has been tried to determine by the method of review research. Accordingly in this study, it was used the comparative method which also constitutes the theoretical basis of of Stith Thompson’s “The Motif-Index of Folk Literature”. Furthermore, the study has been limited by basing on the “Dede Korkut” which is the study of Muharrem Ergin and “Mahabharata” that we could only reached two sections of it and the translator of it in Turkish is ‘Ayâsya’, and it has been tried to make analysis in the light of obtained datas.

This study consists of four parts after the introduction. In the introduction part, after the subject, purpose, importance, content, method and limitations of the study is discussed, it is provided general informations about the Dede Korkut Tales and the Mahabharata Epic. First part is a general overview of the concept of epic, second part includes the plots of Dede Korkut Tales and the Mahabharata Epic, third part includes the list that is emerged as a conclusion of scanning the texts and motifs that is in the title of ‘Society’ of Stith Thompson’s “The Motif-Index of Folk Literature”. Fourth part includes the comparison of the motifs that is detected. In the conclusion part, it has been emphasised the detection of similar and different sides of Oghuz and Indian society structure by making a general evaluation.

Keywords: Dede Korkut Tales, Mahabharata Epic, The Motif Index of Folk Literature, Social life

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Türk ve Hint toplumu için son derece önemli kabul edilen Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı'nın sözlü edebiyat geçmişlerinde toplumun kültürel yapısını net bir şekilde sunması ve daha önce Türk Halk Edebiyatı'nda Türk ve Hintlilerle ilgili karşılaştırılmalı bir çalışmanın olmaması bizi bu konuda çalışmaya yüreklendirmiştir. Türk ve Hint toplumlarının kültürlerinin zenginliği düşünüldüğünde bu çalışmanın alandaki önemli bir boşluğu doldurulması noktasında atılan ilk adımın olduğunu söylemekle beraber bu adımın daha ileriye götürülmesinin gelecek araştırmalarla mümkün olabileceğini vurgulamak gerekir. Ayrıca iki kadim milletin kültürünün yansıtılması, konuya ilgi duyan meraklı kişilerin fikir dünyalarının genişletilmesinde bir katkı sağlayacaktır. Bu minvalde yapılan çalışmanın günümüz kuşaklarına yeterince tanıtılması ve gelecek kuşaklara aktarılması için bir umut kaynağı olduğu söylenebilir.

Çalışma sürecinde birçok kişinin destek ve ilgisini gördüm. Bu anlamda ilk olarak çalışmanın başından itibaren her zaman desteğini hissettiğim, geniş bilgi ve becerisiyle beni yüreklendiren danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Ömer SARAÇ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez savunmamda değerli öneri ve yorumlarıyla çalışmama büyük katkılar sağlayan sayın hocalarım Doç. Dr. Songül ÇEK ve Dr. Öğretim Üyesi Ahmet DAĞLI'ya şükranlarımı sunarım.

Tez çalışmamın çeşitli aşamalarında beni teşvik eden ve tavsiyelerini eksik etmeyen, her zaman yardım ve desteklerini gördüğüm arkadaşlarım Mustafa SEÇİM, Ramazan ÇAKIR, Beyzanur TAŞ ve Melike ŞİŞMAN'a; çalışmalarım esnasında yabancı dil konusunda bana her zaman yardımcı olan eniştem Ali YUMUŞAKDEMİR'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca çalışma sürecinde maddi ve manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan aileme teşekkürlerimi sunar ve minnettar olduğumu belirtmek isterim.

Elif SERENLİ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
TABLolar DİZİNİ	xi

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu	1
2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	1
4. Araştırmanın Yöntemi	2

1. DESTAN KAVRAMINA GENEL BİR BAKIŞ

1. 1. Destan Kavramı ve Tanımı	8
1. 2. Destanların Oluşumu	10
1. 3. Destanların Diğer Edebi Türlerden Ayrılan Yönü	11
1. 4. Destanların Milletler Üzerindeki Toplumsal Etkisi	13
1. 5. Millî Destanlar	13
1. 5. 1. Dünyadaki Millî Destanlar.....	15
1. 5. 2. Dünyadaki Yapma Destanlar	16
1. 5. 3. Mahabharata Destanı	17
1. 6. Türk Destanları	18
1. 6. 1. İslamiyetten Önce Türk Destanları	25
1. 6. 2. İslamiyetten Sonra Türk Destanları	29
1. 6. 3. Dede Korkut Hikâyeleri.....	31
1. 7. Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı	33
1. 8. Türk Destan Araştırmalarının Tarihçesi	34
1. 8. 1. Türkiye’de Dede Korkut Hikâyeleri Üzerine Yapılmış Bilimsel Akademik Çalışmalar	37
1. 8. 2. Türkiye’de Mahabharata Destanı Üzerine Yapılmış Bilimsel Akademik Çalışmalar	48

2. DEDE KORKUT HİKÂYELERİ İLE MAHABHARATA

DESTANI’NIN OLAY ÖRGÜLERİ

2. 1. Dede Korkut Hikâyeleri’nin Olay Örgüsü.....	51
2. 1. 1. Mukaddime Bölümü’nün Olay Örgüsü.....	51
2. 1. 2. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi’nin Olay Örgüsü	51
2. 1. 3. Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması Hikâyesi’nin Olay Örgüsü	52
2. 1. 4. Kam Püre’nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi’nin Olay Örgüsü	53
2. 1. 5. Kazan Bey Oğlu Uruz Bey’in Tutsak Olduğu Hikâye’nin Olay Örgüsü.....	57
2. 1. 6. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesi’nin Olay Örgüsü	58
2. 1. 7. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi’nin Olay Örgüsü.....	59
2. 1. 8. Kazılık Koca Oğlu Yegenek Hikâyesi’nin Olay Örgüsü	60
2. 1. 9. Basat’ın Tepegöz’ü Öldürdüğü Hikâye’nin Olay Örgüsü	61
2. 1. 10. Begil Oğlu Emren’in Hikâyesi’nin Olay Örgüsü.....	63
2. 1. 11. Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi’nin Olay Örgüsü.....	64
2. 1. 12. Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz’un Çıkardığı Hikâye’nin Olay Örgüsü ..	65
2. 1. 13. İç Oğuz’a Taş Oğuz Asi Olup Beyrek’in Öldüğü Hikâye’nin Olay Örgüsü ...	66
2. 2. Mahabharata Destanı’nın Olay Örgüsü.....	67

2. 2. 1. Adi Parva'nın (Soyların Hikâyesi- I. Bölüm) Olay Örgüsü.....	67
2. 2. 1. 1. Anukramanika Parva'nın (Hikâyeye Giriş) Olay Örgüsü.....	67
2. 2. 1. 2. Parva Sangraha Parva'nın (İçerikler Hakkında) Olay Örgüsü.....	70
2. 2. 1. 3. Pauşya Parva'nın (Pauşya'nın Hikâyesi) Olay Örgüsü.....	70
2. 2. 1. 4. Pauloma Parva'nın (Pauloma'nın Hikâyesi) Olay Örgüsü.....	72
2. 2. 1. 5. Astika Parva'nın (Jaratkaru'nun Hikâyesi) Olay Örgüsü.....	74
2. 2. 1. 6. Adivansavatarana Parva'nın (Ailelerin Kökeni Hikâyesi) Olay Örgüsü ..	76
2. 2. 1. 7. Sambhava Parva'nın (Kuru Soyunun Ortaya Çıkması) Olay Örgüsü.....	79
2. 2. 1. 8. Jatugriha Parva'nın (Boyalı Ev) Olay Örgüsü.....	86
2. 2. 1. 9. Hidimba Badha Parva'nın (Hidimba'nın Ölümü) Olay Örgüsü.....	87
2. 2. 1. 10. Vaka Badha Parva'nın (Vaka'nın Ölümü Hikâyesi) Olay Örgüsü.....	87
2. 2. 1. 11. Çaitraratha Parva'nın (Çitraratha ile Buluşma) Olay Örgüsü.....	88
2. 2. 1. 12. Svayamvara Parva'nın (Eş Seçimi Hikâyesi) Olay Örgüsü.....	89
2. 2. 1. 13. Vaivahika Parva'nın (Düğün) Olay Örgüsü.....	89
2. 2. 1. 14. Viduragamana Parva'nın (Vidura'nın Gelişinin Hikâyesi) Olay Örgüsü.....	89
2. 2. 1. 15. Rajyalabha Parva'nın (Krallığın Geri Alınması) Olay Örgüsü.....	90
2. 2. 1. 16. Arjunabanavasa Parva'nın (Arjuna'nın Ormana Çekilmesi) Olay Örgüsü.....	90
2. 2. 1. 17. Subhadra Harana Parva'nın (Subhadra'nın Kaçırılması) Olay Örgüsü ..	91
2. 2. 1. 18. Harana Harana Parva'nın (Ailelerin Birleşmesi) Olay Örgüsü.....	92
2. 2. 1. 19. Khandavadaha Parva'nın (Khandava Ormanının Yakılması) Olay Örgüsü.....	92
2. 2. 2. Sabha Parva'nın (Büyük Saray - II. Bölüm) Olay Örgüsü.....	93
2. 2. 2. 1. Sabha Kriya Parva'nın (Taht Odasının İnşası) Olay Örgüsü.....	93
2. 2. 2. 2. Lokapala Sabha Khyana Parva'nın (Âlemlerin Efendilerinin Taht Odaları) Olay Örgüsü.....	93
2. 2. 2. 3. Rajasuya Rambha Parva'nın (Rajasuya Kurbanı Üzerine Fikirler) Olay Örgüsü.....	94
2. 2. 2. 4. Jarasandha Badha Parva'nın (Jarasandha'nın Ölümü Hikâyesi) Olay Örgüsü.....	94
2. 2. 2. 5. Digvijaya Parva'nın (Yeryüzünün Tamamının Fethinin Hikâyesi) Olay Örgüsü.....	95
2. 2. 2. 6. Rajasuyika Parva'nın (Krallık Ayini) Olay Örgüsü.....	95
2. 2. 2. 7. Arghyahaarana Parva'nın (Arghya'nın Sunulması Esnasında Yaşananlar) Olay Örgüsü.....	96
2. 2. 2. 8. Sisupala Badha Parva'nın (Sisupala'nın Ölümü) Olay Örgüsü.....	96
2. 2. 2. 9. Dyuta Parva'nın (Zar Oyunu Hikâyesi) Olay Örgüsü.....	97
2. 2. 2. 10. Anadyuta Parva'nın (İkinci Zar Oyunu) Olay Örgüsü.....	98
2. 3. Mahabharata Destanı'nda Yer Alan Bazı Karakterler	98

3. DEDE KORKUT HİKÂYELERİ İLE MAHABHARATA DESTANI'NDA TOPLUMSAL HAYATA AİT MOTİFLER

3. 1. Stith Thompson'un Halk Edebiyatı Motif İndeksi (The Motif-Index Of Folk Literature)	103
3. 1. 1. Stith Thompson.....	103
3. 1. 2. The Motif-Index of Folk Literature (Halk Edebiyatı Motif İndeksi)	104
3. 2. Halk Edebiyatının Motif İndeksi "P. Toplum" Maddesi	106
3. 2. 1. Dede Korkut Hikâyeleri'nde Tespit Edilen Toplumsal Hayata Ait Motifler...	117
3. 2. 1. 1. Mukaddime Bölümü'ndeki Motifler.....	117
3. 2. 1. 2. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'ndeki Motifler.....	118
3. 2. 1. 3. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Hikâyesi'ndeki Motifler	122
3. 2. 1. 4. Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'ndeki Motifler.....	127
3. 2. 1. 5. Kazan Bey Oğlu Uruz Bey'in Tutsak Olduğu Hikâye'deki Motifler	135
3. 2. 1. 6. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesi'ndeki Motifler.....	140
3. 2. 1. 7. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi'ndeki Motifler	142

3. 2. 1. 8. Kazılık Koca Oğlu Yegenek Hikâyesi'ndeki Motifler.....	144
3. 2. 1. 9. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Hikâye'deki Motifler	146
3. 2. 1. 10. Begil Oğlu Emren'in Hikâyesi'ndeki Motifler	149
3. 2. 1. 11. Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi'ndeki Motifler	153
3. 2. 1. 12. Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkardığı Hikâye'deki Motifler	156
3. 2. 1. 13. İç Oğuz'a Taş Oğuz Asi Olup Beyrek'in Öldüğü Hikâye'deki Motifler	159
3. 3. Mahabharata Destanı'nda Tespit Edilen Toplumsal Hayata Ait Motifler	162
3. 3. 1. Adi Parva (Soyların Hikâyesi-I. Bölüm).....	162
3. 3. 1. 1. Anukramanika Parva'da (Hikâyeye Giriş) Yer Alan Motifler	162
3. 3. 1. 2. Parva Sangraha Parva'da (İçerikler Hakkında) Yer Alan Motifler.....	166
3. 3. 1. 3. Pauşya Parva'da (Pauşya'nın Hikâyesi) Yer Alan Motifler.....	171
3. 3. 1. 4. Pauloma Parva'da (Pauloma'nın Hikâyesi) Yer Alan Motifler	173
3. 3. 1. 5. Astika Parva'da (Jaratkaru'nun Hikâyesi) Yer Alan Motifler	174
3. 3. 1. 6. Adivansavatarana Parva'da (Ailelerin Kökeni Hikâyesi) Yer Alan Motifler	179
3. 3. 1. 7. Sambhava Parva'da (Kuru Soyunun Ortaya Çıkması) Yer Alan Motifler	182
3. 3. 1. 8. Jatugriha Parva'da (Boyalı Ev) Yer Alan Motifler	209
3. 3. 1. 9. Hidimba Badha Parva'da (Hidimba'nın Ölümü) Yer Alan Motifler	211
3. 3. 1. 10. Vaka Badha Parva'da (Vaka'nın Ölümü Hikâyesi) Yer Alan Motifler	212
3. 3. 1. 11. Çaitraratha Parva'da (Çitraratha ile Buluşma) Yer Alan Motifler	213
3. 3. 1. 12. Svayamvara Parva'da (Eş Seçimi Hikâyesi) Yer Alan Motifler.....	218
3. 3. 1. 13. Vaivahika Parva'da (Düğün) Yer Alan Motifler	221
3. 3. 1. 14. Viduragamana Parva'da (Vidura'nın Gelişiminin Hikâyesi) Yer Alan Motifler	223
3. 3. 1. 15. Rajyalabha Parva'da (Krallığın Geri Alınması) Yer Alan Motifler.....	224
3. 3. 1. 16. Arjunabanavasa Parva'da (Arjuna'nın Ormana Çekilmesi) Yer Alan Motifler	225
3. 3. 1. 17. Subhadra Harana Parva'da (Subhadra'nın Kaçırılması) Yer Alan Motifler	226
3. 3. 1. 18. Harana Harana Parva'da (Ailelerin Birleşmesi) Yer Alan Motifler	227
3. 3. 1. 19. Khandavadaha Parva'da (Khandava Ormanının Yakılması) Yer Alan Motifler	227
3. 3. 2. Sabha Parva (Büyük Saray- II. Bölüm)	228
3. 3. 2. 1. Sabha Kriya Parva'da (Taht Odasının İnşası) Yer Alan Motifler.....	228
3. 3. 2. 2. Lokapala Sabha Khyana Parva'da (Âlemlerin Efendilerinin Taht Odaları) Yer Alan Motifler	230
3. 3. 2. 3. Rajasuya Rambha Parva'da (Rajasuya Kurbanı Üzerine Fikirler) Yer Alan Motifler	232
3. 3. 2. 4. Jarasandha Badha Parva'da (Jarasandha'nın Ölümü Hikâyesi) Yer Alan Motifler	235
3. 3. 2. 5. Digvijaya Parva'da (Yeryüzünün Tamamının Fethinin Hikâyesi) Yer Alan Motifler	237
3. 3. 2. 6. Rajasuyika Parva'da (Krallık Ayini) Yer Alan Motifler.....	241
3. 3. 2. 7. Arghyaha Parva'da (Arghya'nın Sunulması Esnasında Yaşananlar) Yer Alan Motifler	243
3. 3. 2. 8. Sisupala Badha Parva'da (Sisupala'nın Ölümü) Yer Alan Motifler.....	244
3. 3. 2. 9. Dyuta Parva'da (Zar Oyunu Hikâyesi) Yer Alan Motifler	245
3. 3. 2. 10. Anadyuta Parva'da (İkinci Zar Oyunu) Yer Alan Motifler	248
4. DEDE KORKUT HİKÂYELERİ İLE MAHABHARATA DESTANI'NDA YER ALAN TOPLUMSAL HAYATA AİT MOTİFLERİN KARŞILAŞTIRILMASI	
SONUÇ	328

KAYNAKÇA	341
EKLER	344
Ek 1. Stith Thompson Halk Edebiyatı Motif İndeksi Alberta Üniversitesi	344
Ek 2. Stith Thompson Halk Edebiyatı Motif İndeksi Alfabetik Listesi-Indiana Üniversitesi	364
Ek 3. Eserlerde Olaylar Arasındaki Bağlantıların Kurulmasını Kolaylaştıran Materyaller	366
ÖZ GEÇMİŞ	370

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3. 1. Dede Korkut Hikâyeleri'nin Coğrafyası (Gökyay, 2007).....	366
Şekil 3. 2. Mahabharata Destanı'nın Coğrafyası (Mahanbharat, 2021).....	367
Şekil 3. 3. Mahabharata Destanı'nın Ele Alındığı Soy Ağacı (Ayâsya, 2020).....	368
Şekil 3. 4. Mahabharata Destanı'nın Ele Alındığı Soy Ağacı (Ayâsya, 2020).....	369

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı'nda Tespit Edilen Toplumsal Hayata Ait Ortak Motiflerin Benzer ve Farklılıkları Tablosu.....	331

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu

Bu araştırmanın konusu, “Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı’nda (I ve II. Bölüm) Yer Alan Toplumsal Hayata Ait Motiflerin Karşılaştırılması” olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı, Stith Thompson’un “Halk Edebiyatı Motif İndeksi (The Motif-Index of Folk Literature)” adlı eserinin ‘Toplum’ isimli konu başlığına göre sınıflandırılmış ve karşılaştırılmıştır.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İncelediğimiz Dede Korkut Hikâyeleri, döneminin sosyal ve kültürel yapısını yansıtan millî bir destandır. Hint edebiyatında çok önemli bir yere sahip olan Mahabharata Destanı ise Hintlilerin Ramayana’dan sonra gelen ikinci büyük kahramanlık destanıdır. Türk edebiyatının kimliği niteliğinde olan Dede Korkut Hikâyeleri ile Hint edebiyat ve kültürünü derinden etkileyen Mahabharata Destanı’nın, sözlü edebiyat geçmişlerindeki dönemin toplumun kültürel yapısını net bir şekilde sunması, bu çalışmanın araştırma konusu olarak seçilmesinde etkili olmuştur. Bu araştırmanın amacını, Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı’nda yer alan toplumsal hayata ait motifleri karşılaştırması sonucunda, ortak motiflerdeki benzer ve farklılıkların ortaya koyulması oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda “Her iki metinde tespit edilen toplumsal hayata ait ortak motiflerin temelindeki benzerlik ve farklılıkların sebebi nedir?” sorusuna da cevap aranacaktır. Böylece Türk ve Hint toplumuna ait bu iki metin karşılaştırılacak ve yapılacak araştırmalara yol göstermesi bakımından da önem arz edecektir.

Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı ile ilgili yapılan bu çalışmanın günümüz toplumuna yeterince tanıtılması ve gelecek kuşaklara aktarılması için ileride eğitim alanında yapılacak çalışmalara örnek teşkil edeceği kanaatindeyiz.

3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamını Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı’nda yer alan toplumsal hayata ilişkin motiflerin Stith Thompson’un “Halk Edebiyatı

Motif İndeksi (The Motif-Index of Folk Literature)” adlı eserinin ‘Toplum’ isimli konu başlığına göre tespit edilmesi oluşturmaktadır. Tespit edilen bu motiflerin karşılaştırılarak benzer ve farklı yönleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın sınırlılıklarını Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı oluşturmaktadır. Ayrıca bu sınırlılıklar içerisinde Muharrem Ergin’in çalışması olan “Dede Korkut Kitabı” ve sadece iki bölümüne ulaşabildiğimiz Türkçeye çevirenin de Ayâsya olduğu “Mahabharata” esas alınarak hazırlanmıştır. Bu bağlamda elde edilen veriler ışığında analizlerde bulunulmaya çalışılmıştır. Araştırma için verilere bağlı olarak yapılacak analizlerin temellendirilmesi amacıyla destanlarla ilgili kitap, makale, bildiri ve tezler taranıp gerekli okumalar yapılmış ve çalışmaya kaynaklık edebilecek veriler toplanmıştır.

4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada belgesel kaynak tarama yöntemi yoluyla Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı’nda yer alan topluma ait motifler saptanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda araştırmada model olarak esas aldığımız Stith Thompson’un Halk Edebiyatı Motif İndeksi’nin kuramsal zeminini de Julius Krohn-Kaarle Krohn’un “Halk Bilimi Yöntemi” çalışmasında baz aldığı karşılaştırmalı yöntem oluşturmaktadır.

Türk Halk Edebiyatında Destan

Halk malzemesine dayanan halk edebiyatı, halka ait manzum veya mensur eserleri içine alarak bu ürünleri yeniden incelemeye çalışır. Türk halk edebiyatı tarihi “Türkiye’de Ziya Gökalp, M. Fuad Köprülü ve Rıza Tevfik Bölükbaşı’nın Avrupalı halk bilimcilerin görüşlerinden hareketle gelenek mahsulü ve malzemesi dile dayanan eserleri “Halk Edebiyatı” numuneleri olarak görmeleriyle başlar” (Kaya, 2014: 377). Halk edebiyatının manzum ürünleri arasında şiirin önemli bir yere sahip olması bağlamında destanlar önem arz eder.

Destan bir milletin yaşadığı tarihi olaylar sonucunda ortaya çıkan, toplumda derin izler bırakan, köklerini sözlü gelenekten alan ve olağanüstü olaylara yer veren bir türdür. “Destan, kökü tarihe dayanan ilhâmını tarihten alan bir halk edebiyatı verimidir” (Banarlı, 1987: 2). Destan, hem bir halk şiiri türü olarak hem de uzun soluklu bir anlatı türü hâlinde karşımıza çıkmaktadır. Destan, sözlü geleneğe bağlı olarak anlatıcısının anonim olduğu, Türk halk edebiyatının manzum ürünlerinden

biridir. “Sözlü geleneğe bağlı bu anonim ürünler, zaman ve mekân içinde toplumun iradesini ellerinde tutan ‘Kahraman-Bilge’ şahsiyetlerin menkabevî ve hakikî hayatları etrafında teşekkül etmiş uzun, didaktik hikâyelerdir” (Elçin, 2014: 72).

Destanlar ait oldukları milletlerin toplumsal ve dini özelliklerini içinde barındırır. Yaşanan olaylar sonucunda ortaya çıkan birtakım olağanüstülükler adeta yeniden şekillenip olaylar ve kahramanlar üzerinde değişikliklere uğrayarak destanda karşımıza çıkar. Destandaki kahramanlar, genellikle olağanüstü nitelikleri bulunan kimseler gibi gözükseler de özünde insan olarak kalan Prototipler olup yeni bir kahramanın ortaya çıkmasında rol oynadıkları söylenebilir. Bu bağlamda destan toplumun gerçekte hayalin iç içe geçirdiği olayları yansıtan önemli bir türdür.

“Destanın oluşabilmesi için üç aşamanın olması gereklidir:

a. Tarihi bir olayın olması

b. Bu olayın meydana gelişinden sonra aradan uzun bir zaman geçmesi ve halk tarafından kuşaktan kuşağa aktarılması.

c. Milletin bir şairinin bütün bu olayları toplayarak nazım hâline getirmesi” (Artun, 2013a: 85).

Bu aşamalar sonucunda nazım haline getirilerek günümüze kadar ulaşmış pek çok destan bulunmaktadır.

Türk Edebiyatının Kimliği: Dede Korkut Hikâyeleri

Türk milletinin en büyük kültür varlıklarından biri olan Dede Korkut Hikâyeleri Türk edebiyatı için son derece önemlidir.

Muharrem Ergin “Dede Korkut Kitabı” adlı eserinin ön sözünde Türk edebiyatı tarihinin en büyük âlimlerinden Prof. Dr. Fuad Köprülü’nün derslerinde söylediği bir söze şu şekilde yer verir: Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut’u öbür gözüne koysanız, yine Dede Korkut ağır basar. Dede Korkut’un değerini ifade etmek için bundan daha güzel bir söz olmadığını da vurgular (Ergin, 1994). Bu bağlamda Dede Korkut Hikâyeleri’nin Türk edebiyatının kimliği niteliğinde olduğu söylenebilir. Bu kimlik Dede Korkut Hikâyeleri’ni Türk edebiyatının içinde sözlü ve yazılı bir şekilde yaşatarak Türklerin sosyal ve kültürel yapısını yansıtır; yaşam tarzı ve değerler sistemini kuşaktan kuşağa aktararak yol gösterir.

Dede Korkut geleneği, sözlü ve yazılı yaratıcılığı ile bütün Türk Dünya'sını sarıp sarmalayan bir kültür ve medeniyet yaratma geleneğinin adıdır. Bu gelenek, sadece bir medeniyet yaratmamış; dünyaya yön veren bir milletin yaşam tarzını ve bu tarz içinde yaşadığı ve tecrübe ettiği pek çok unsuru da beraberinde taşımıştır. Bu gelenek için yaratılan her unsur, özgün ve değerli olup bu değerler, sözlü gelenekten alınmış ve zaman içinde yazılı metinlere dönüştürülerek kuşaktan kuşağa aktarılmıştır (Ekici, 2019: 17).

Dede Korkut Hikâyeleri'nin Dresden, Vatikan ve Türkistan/Türkmen Sahra olmak üzere üç nüshası bulunmaktadır. Bilim dünyası tarafından Dresden ve Vatikan nüshası bilinip incelenmiş 2019 yılında da Türkistan/Türkmen Sahra nüshası ilk kez bulunmuş ve bilim dünyasına tanıtılmıştır (Ekici, 2019). “Dresden nüshasının bugün elimizde fotokopisi bulunmaktadır. Aslı Dresden Krallık Kütüphanesinde Flesischer kataloğunda 86 numarada yer almaktadır” (Ergin, 1994: 64). Dresden yazması giriş ve on iki destani hikâyeden oluşur. Giriş kısmında Dede Korkut tanıtılır ve onun sözlerine yer verilir. Bu tanıtımdan sonra Dresden nüshasına göre şu Oğuz hikâyeleri gelmektedir:

Dirse Han Oğlu Buğaç Han Boyu , Salur Kazan'ın Evi'nin Yağmalandığı Boy, Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Boyu, Kazan Bey Oğlu Uruz Bey'in Tutsak Olduğu Boy, Duha Koca Oğlu Delü Dumrul Boyu, Kañlı Koca Oğlu Kan Turalı Boyu, Kazılık Koca Oğlu Yigenek Boyu, Basat Depegöz'ü Öldürdüğü Boy, Begil oğlu Emren'in Boyu, Uşun Koca Oğlu Segrek Boyu, Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz Çıkardığı Boy, İç Oğuza Taş Oğuz Asi Olup Beyrek Öldüğü Boy (Ergin, 1994).

Vatikan nüshası, Vatikan kütüphanesinde Türkçe yazmalar bölümünde yer almaktadır.

Bu nüsha 102 numarada yer almakta ve başka bir risale ile beraber aynı ciltte bulunmaktadır. Vatikan nüshası eksik bir nüsha olup giriş ve altı hikâyeyi içine almaktadır: Hikâyet-i Han oğlu Buğaç Han, Hikâyet-i Bamsı Beyrek Boz Atlu, Hikâyet-i Salur Kazanun evi yağmalandığıdır, Hikâyet-i Kazan Begün oğlu Uruz Han dutsak olduğu, Hikâyet-i Kazılık Koca oğlu Yegenek Beg, Hikâyet-i Taş Oğuz İç Oğuza asi olup Beyrek vefatı (Ergin, 1994: 66).

Türkistan/Türkmen Sahra nüshası 2019 yılında ilk kez Prof. Dr. Metin Ekici tarafından yayınlanmıştır. Bu nüshanın özgün metnini Muhammed Veli Hoca Metin Ekici'ye elektronik ortamda pdf halinde göndermiş ve ardından gerekli çalışmalar yapılarak yayınlanmaya hazır hale getirilmiştir (Ekici, 2019). Metin Ekici, “Metnin yazıya geçireni hakkında mevcut yazma içinde herhangi bir bilgi bulunmadığını sadece 61. sayfanın son kısmında Hacılı adlı birine dua sunulduğunu ifade eder. Nüsha içinde 23 adet soylama ve bir anlatma yer aldığını söyler. Bu anlatma “Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” şeklinde adlandırılmıştır” (2019: 20).

Dede Korkut Hikâyeleri'nin Dresden, Vatikan ve Türkistan/Türkmen Sahra nüshalarının kimin tarafından yazıya geçirdiği bilinmemekle beraber kuşaktan kuşağa aktarılarak yaşatıldığı ve Türk edebiyatının milli kimliği hâline geldiği söylenebilir. Ayrıca UNESCO tarafından bir kültürel miras olarak kabul edilen Dede Korkut Hikâyeleri kuşkusuz günümüzde de milli kimliğini korumaktadır.

Hint Edebiyat ve Kültürünü Derinden Etkileyen Destan: Mahabharata

Mahabharata, Hint edebiyatında Ramayana'dan sonra gelen ikinci büyük destandır. Destanın bu bakımdan çok önemli bir yere sahip olduğu düşünülebilir. Bu minvalde Hindistan'da bu destanın Hint edebiyat ve kültürünü derinden etkilediği de söylenebilir.

Mahabharata “Büyük Bharata Soyu” demektir ve bu soyun yaşadığı “Büyük Savaş”ı anlatan destandır. Yüz bin beyittir ve on sekiz bölümden oluşur. Yazarı olarak mitolojik bir ad olan Vyāsa gösterilir. Bölümleri şunlardır: Adiparvan, Sabhaparvan, Vanaparvan, Virāṭaparvan, Udyogaparvan, Bhīṣmaparvan, Droṇaparvan, Karṇaparvan, Śalyaparvan, Saṃvataṣṭikaparvan, Strīparvan, Śāntiparvan, Anuśāsanaparvan, Aśvamedhikaparvan, Aśramavāsikaparvan, Mausaparvan, Mahāprasthānikaparvan, Svargarohanaparvan (Kaya, 2003: 115).

On sekiz bölümden oluşan Mahabharata Destanı rivayete göre Vyasa tarafından Hindu bilgelik tanrısı Ganeşa'ya dikte edilerek yazdırılmıştır. Vyasa *düzenleyen* anlamına gelir. Başka bir rivayete göre Hintli ozanların bilgisi Vaisampayana tarafından anlatılmış ve Ugrasravas tarafından derlenmiştir. Eserde ayrıca bir karakter olarak da gösterilen Vyasa, Bharata soyundan gelmekte ve doğduktan hemen sonra yetişkin biri haline dönüşerek annesine Brāhman yolundan gitmek istediğini söyleyip yanından ayrılmaktadır. Vyasa, vedaları¹ derinlemesine iyice kavradıktan sonra eseri üç yılda tamamlayıp hayattayken anlatmaya başlar. Eserin adını prenslerin doğumuna verilen ad olan Mahabharata koyar. Vyasa Mahabharata'yı Sumanta, Jaimini, Paila, Vaisampayana ve Suka'ya öğreten aynı zamanda anlattırılan kişidir. “Gerçek hayatta MÖ 6. Yüzyılda Vedik dönem inanışının egemen olduğu bir dönemde yazıldığı sanılmasına karşın, sonradan Vişnu'da destana eklendiğinden Mahabharata'yı tarihlendirmek zor olup MÖ 5 - MS 2. yüzyıl arasında son hâlini aldığı sanılmaktadır” (Öztürk, 2016: 781). Mahabharata Destanı'nda Kurular ile Pandavalar arasındaki savaş anlatılır. Pandavalar'ın ve Kuruların prenslerinin kahramanlıklarına ve kutsallıklarına yer verilir. Eserde savaşın gelişimi ve oluşumu akıcı bir şekilde gözler önüne serilir. Bir kurban ayini sırasında

¹ Hinduizm dinine inananlar için kutsal olan ve açığa çıkmış olan bilgiler.

Vyasa'dan Mahabharata anlatılması istenir. Vyasa ise yanında bulunan öğrencisi Vaisampayana'ya Mahabharata'yı anlattırır.

Mahabharata Destanı halk ozanları tarafından sözlü gelenekte yaşatılmıştır. Mahabharata Destanı, Hint halkını edebi yönden etkilediği kadar insanların kutsal varlığa olan ihtiyaçlarına da cevap veren nitelikte bir eserdir. Mahabharata'da bütün kutsal metinlerin kendisinde birleştiği ifade edilir. Mahabharata'yı okuyanın tüm günahları silinip, arınmış bir kalbe sahip olduğu düşünülür. Bu eseri okuyan ve dinleyen kimselere Brahma'nın yolu açılır. Brahma her şeyi yaratandır. Her şeyi yaratana bu şekilde hizmet edildiği ve erdem kazanıldığı düşünülür. Devdutt Pattanaik'in, "Mit ve Mitya" isimli kitabında "İnsanların hallerine, insanların ifadeleriyle cevap verebilecek şekilde somutlaştırabileni kişileştirilebilen, elle tutulur bir kutsal varlığa ihtiyaç olduğunu; bu ihtiyaçlara cevap vermek için Ramayana ve Mahabharata gibi destanlar ortaya çıktığını" (2016: 54) ifade etmesine bağlı olarak Mahabharata Destanı'nın, Hintlilerin yaşam felsefesini etkilediğini, değiştirdiğini hatta oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda çok sayıda esere kaynaklık eden Mahabharata'nın Hintliler için ansiklopedik bir değer taşıyabileceği de düşünülebilir. Özhan Öztürk "Dünya Mitolojisi" isimli kitabında "Mahabharata'nın çok sayıda efsane, masal hatta Hint yasalarını içeren geniş bir çalışma olduğunu" (2016: 781) ifade ederek Mahabharata'nın bu denli hacimli, zengin bir içeriğe sahip olduğunu ve günümüz çağdaş okuruna da hitap edebileceğine işaret etmektedir. Sonuç olarak Mahabharata Destanı Hint insanı tarafından çok sevilmekte ve kutsal kabul edilmektedir.

Üzerinde çalışılmış olan metin Ayâsya tarafından Türkçeye çevrilmiş "Mahabharata"nın, "Adi Parva" ve "Sabha Parva" isimli ilk iki bölümü esas alınarak hazırlanmıştır.

Bu araştırma girişten sonra dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın konusu, amacı, önemi, kapsam ve sınırlılıkları, yöntemi ele alındıktan sonra Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde destan kavramına genel bir bakış, ikinci bölümde Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı'nın olay örgüleri, üçüncü bölümde "Stith Thompson'un Halk Edebiyatı Motif İndeksi (The Motif-Index of Folk Literature)" adlı eserinin 'Toplum' maddesinde yer alan motiflerin, metinlerin taranması sonucu

ortaya çıkan listesi yer almaktadır. Dördüncü bölümde ise tespit edilen motiflerin karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

1. DESTAN KAVRAMINA GENEL BİR BAKIŞ

Bu bölümde destan kavramı ile ilgili genel bilgilere yer verilip bu çerçevede değerlendirmelerde bulunulacaktır.

1. 1. Destan Kavramı ve Tanımı

Türkçede *destan* şeklinde telaffuz ettiğimiz bu kavramın aslı Farsça dâstândır. “Türkçede destan, hem *legende* hem *epopée* karşılığında olup Anadolu’daki Türk edebiyatında sosyal, tarihi ve mizahi mevzularda söylenen millî bir nazım şeklinin ve çeşidinin de adıdır” (Banarlı, 1987: 2). Bu kavramın ilk defa ne zaman kullanıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Özkul Çobanoğlu’nun “İslâmiyetin kabulünden sonraki dönemde, dilimizde bu kelimenin kullanıldığını” (2020: 18) ifade etmesi destan kavramının ortaya çıkmasıyla ilgili zihin dünyamızda fikir oluşturmaktadır. Ayrıca Ali Öztürk’ün, bugünkü destan kelimesinin karşılığını verebilecek olan kavramların İslâmiyetten önceki Türk edebiyatında *sagu*, *koşağ*, *kavi-kavya*, *boy boylama soy soylama* gibi kelimelerle isimlendirildiğini, İslâmiyet’ten sonra ve bilhassa Acem edebiyatının tesiri ile XIII. asırdan sonra bu kelimelerin yerini Anadolu edebiyatında destan kelimesinin aldığını (2018: 20) ifade etmesi dikkat çekicidir. Nitekim destan kavramı ile ilgili kaynaklarda çeşitli açıklamalar da mevcuttur. Bunlarla beraber Şemsettin Sami’nin “Kâmûs-ı Türkî” isimli sözlüğünde *dâstân* sözcüğünün karşılığı hikâye, masal, sergüzeşt ya da bir hâli hikâye eden âmiyâne manzûme anlamında verilirken (Gündoğdu, 2015: 469) Ferit Devellioğlu’nun Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik isimli sözlüğünde de hikâye, kıssa, epope, hile, Rüstem’in babasının lâkabı (2015: 202) anlamında kullanılmıştır. Burada Rüstem’in babasının lâkabı ile kast edilen, Acem destanı Şehnâme’de eserin başkahramanı Rüstem’in babası Zal’ın diğer bir isminin dâsitân olması şeklindeki rivayettir. Bunların yanı sıra destan, “Eski Yunancada ve Batı dillerinde *epique*, *epopée*, *epos*, *epic*, *legende* şeklinde kullanılır. Arapçada ‘*el-sra*, ‘*el-kada*, epik şiir anlamında ‘*el-şiir malhama* şeklinde görülürken Farsçada ise *himsi* terimi kullanılmaktadır” (Oğuz, 2015: 160). Ayrıca destan kavramının Türkçenin lehçelerinde farklı isimlendirmeleri de vardır. Oğuz’un ifade ettiği “*dastan*, *epos*, *cır*, *comok*, *alıptığ*, *nımah*, *maadrlıg tool*, *olongho*, *kay şörçek*” (2015: 161) şeklindeki örnekler bunlardandır. O halde bu açıklamalar doğrultusunda destan kavramının uzun manzum hikâye şeklinde olduğunu söylemek mümkündür. Bununla beraber

destan kavramının farklı kültürlerde değişik biçimlerle isimlendirilmesi, bu türün ne kadar ulusal ve köklü olduğunu da göstermektedir. Çeşitli isimlendirmelerle açıkladığımız destan kavramı ile ilgili birçok araştırmacı tanımlamalarda bulunmuştur. Bu araştırmacılardan biri olan, aynı zamanda destanların çoğunlukla nazımla düzenlendiğini ve uzun soluklu anlatılar olduğunu fikrini ortaya atan Pertev Naili Boratav, destanın yazı-öncesi çağlarda oluşup gelişen; toplumun geçmişi ve olağanüstü olaylarına değin bilgiler veren edebi bir tür olduğunu ifade etmiştir (2019: 41). Gerçekten de destanların temelinde toplumun yaşadığı tarihi ve olağanüstü olayların derin izleri hissedilir. Bu destanlar adeta insanların içinde bulundukları durumun gerçekten vücut bulmuş hâli gibidir; çünkü toplumun sevinç ve üzüntülerine yer verilerek onların duygu ve düşüncelerinin yansıtılması da sağlanmış olur. Bunlara paralel olarak M. Necati Sepetçioğlu da bir milleti millet yapan bütün unsurların, çağdaşları arasında beliriveren özelliklerin destanlarda bulunduğunu ve o çağın her zaman görülen kültür alışverişlerini tespit etme imkânının olduğunu söyleyerek destanların milletlerin birinci sırada düşünülen kaynakları olduğunu vurgular (2019: 9). O halde destan denilen mefhum, toplumların oluşmasındaki kültürel unsurları da içinde barındırmaktadır. Böylece destanın bir ulusun bütün kültürel varlığını gözler önüne seren anlatılar olduğu da düşünülebilir. Naciye Ata Yıldız'a göre ise "Destan denildiğinde, tabii olarak sözlü gelenekte doğan, ilk defa kimin tarafından söylendiği bilinmeyen anonim ürünler akla gelmektedir. Bunlar bir milletin başından geçen küçük veya büyük olayların milletin ruhunda, hafızasında yarattığı etkinin sonucunda ortaya çıkarlar (2019: 261)". Bilhassa destan ile ilgili yapılan her tanımlamada milletin yaşadığı sarsıcı olaylar sonucunda içerisinde derin duyguların da bulunduğunun ifade edilmesi, destanın toplum için ne derece önemli olduğunu da ortaya koymaktadır. Aslında destanların derin duygular içermesi gerçek hayatın inandırıcılığını göstermesi bakımından ön plana çıkmaktadır. O halde destanın gerçeğe inandırma gibi bir tarafının da olduğu ifade edilebilir. Bu noktada da mitler -ilkel insanın dünyayı anlamlandırma çabasının sonucu olarak ortaya çıkan- akla gelmektedir.

Şakir İbrayev'e göre destan, mitolojide gerçek diye kabullenilmiş kavramları masal gibi gözden çıkarıp, fakat onun modelinden faydalanarak gelişen bir tür değildir. O, destanların mitolojinin -mit bilimi- gerçeğe inandırma geleneğini kabul etmiştir fakat inanç esaslarını yok etmeye başlayan anlamları yavaş yavaş yeni devrin gerçekleri ile değiştirmiştir. Yani ona göre inanılmaz olanla inanılır, mitolojik devir ile kahramanlık devri yer değiştirmiştir (1998:70) şeklindeki

ifadeleriyle hem destanı tanımlamış hem de onun mit ile olan gerçeklere olan inanç bakımından benzeyen yönünü ortaya koymuştur.

Bunun sonucunda mitlerin gerçeklere inandırma geleneğinin destanlarda devam ettiğini söylemek mümkündür. Son olarak ise Karl Reicl'in şekil özellikleri ve anlatmaya dayalı olarak destan kavramıyla ilgili tanımlamasına yer vermemizde fayda vardır.

Ona göre destan, şiir halinde veya nazım ve nesir karışık halde bir anlatı, birden fazla epizodu içine alacak şekilde bir uzunluğa sahip ve de şahsî sahneleri ayrıntılı olarak anlatmaya izin veren bir anlatıdır. Anlatmaya dayalı bir hadise olarak tarif edildiğinde ise destan, bir şölen havasında usta bir şair-destancı tarafından özel bir söyleyiş ve anlatış tarzıyla ve bir kural olarak da bir müzik aleti eşliğinde icra edilen bir anlatıdır (Ekici, 2017: 130-131).

Reichl'in çok yönlü olarak ele aldığı bu tanımlamadan yola çıkarak özel olarak bir anlatıcı tarafından dile getirilem -şölen havasında da özel bir söyleyiş ile icra edildiği düşünülürse- destanın toplumda önemli ve değerli bir yere sahip olduğu, adeta bir ritüel havasında gerçekleştirildiği ifade edilebilir. Bahsettiğimiz bütün tanımlamaların sonucunda destan denilen mefhumun bir milletin sahip olduğu değerlere dayanarak var olduğu; bu değerleri insan hafızasında yeniden şekillendirip yaşatmaya devam ettiği düşünülebilir.

1. 2. Destanların Oluşumu

Daha önce çalışmanın giriş kısmında destanların üç aşamadan oluştuğundan bahsetmiştik. Burada destanların tamamına yakınının bu aşamaları geçirdiğini ve bu oluşum aşamalarının kısaca ele alınması gerektiğini söylemek yerinde olacaktır.

Zeki Velidi Togan destanların oluşumunu özetle şu şekilde açıklar:

1. Aşama: Destan tertip etmeye meyilli milletlerin muhtelif devirlerde maceralı bir hayat yaşaması gerekir. Bu olaylar ozanlar tarafından şiir şeklinde söylenir. Halkın hafızasında en çok yer edinen kahraman bütün olayları kendi içine alır.

2. Aşama: Millet son bir büyük macera-olay yaşar. O zamana kadar söylenmiş olan destan nüveleri ozanlar tarafından bu son yaşanan olayın ve bu olay çerçevesinde ortaya çıkan kahramanın etrafında birleştirilir. Böylece bir destan meydana gelir.

3. Aşama: Bu maceralar yaşandığı sırada toplumun belli bir kısmı öyle bir seviyeye gelir ki onların içinden çıkan bir kişi belirmeye başlayan bu destanı belli bir plan dâhilinde tanzim ve tertip ederek onu yazılı hâle getirir. Böylece meydana gelen destanlar, aralıksız yağın karların oluşturduğu kütle gibi, her devirden izler taşımakla birlikte, bir bütün olarak görülür (Yıldız, 2019: 261).

Burada Zeki Velidi Togan'ın destanın nasıl ve hangi aşamalarla oluştuğunu ele aldığı görülmektedir. Ona göre destan bir hikâyenin çeşitli unsurlarının büyümesiyle meydana gelir. Toplumun hayatında gerçekleşen önemli bir olayın milletin üzerindeki yansıması; bu hikâyede -destanda- yaşatılır ve kahramanlar üzerinde teşekkül eder. Özetle destanın oluşmasının temelinde bu kahramanlarla ilgili hikâyeler bulunur ve bunlar çerçevesinde insanlığın hayatı algılayış biçimleri de ortaya konulmuş olur. Tabi bu destanlar bir anda meydana gelmez; çeşitli aşamalardan (doğuş-yayılış) geçer ve bundan sonra tarihin belirli bir zamanında bir ozan ya da şair tarafından yazıya geçirilir. Türk destanları son aşamayı (yazıya geçiriliş) yaşamadığı için elimizde dört başı mâmur bir destanımız yoktur. Günümüze kadar ulaşan metinler o destanın parçalarıdır. Nihad Sami Banarlı'nın "Türkler; destan devri yaşamaktan ve yeni destanlar söylemekten eski destanları derleyip toplamaya, bilhassa özlemeye vakit bulamamışlar" (1987: 11) ifadesi bu durumun sebebini en güzel şekilde açıklamaktadır. Bugün tam metni olmayan destanlarımızın elimize ulaşmamış olması, son aşamanın yaşanmadığı düşüncesini de aklımıza getirmektedir; fakat bu destanların yazıya geçirilip günümüze ulaşmamış olduğu da ihtimaller arasında kabul edilebilir. Ayrıca destan parçalarımızın çeşitli parçalar halinde kaynaklarda yer aldığını söylemekte fayda vardır.

Yetiş'e göre, Türk destanlarına ait çeşitli parçalar Çin, Fars, Moğol ve Arap kaynaklarında bulunmaktadır. Özellikle Firdevsî'nin *Şehnâme*'si, Reşidüddin'in *Câmi'u't-tevârih*'i ve Melik Atâ Cüveynî'nin *Târih-i Cihângüşâ*'sı, Mes'ûdî'nin *Mürûcü'z-zeheb*'i Türk destanlarına ait en eski kayıtları taşıyan eserlerdir. Bunların dışında Kâşgarlı Mahmud'un *Dîvânü lügâti't-Türk*, Yazıcıoğlu Ali'nin *Selçuknâme*, Ebûlgazi Bahadır Han'ın *Şecere-i Türk* ve *Şecere-i Terâkime* adlı Türkçe eserleri de diğer önemli kaynaklardır (1994: 203).

Bu kaynaklarda geçen destan parçalarının Türk destanlarının ve geçmişinin ne olduğuna dair izlerine ulaşmak açısından önemli olduğu ifade edilebilir. Sonuç olarak destanların oluşum aşamalarından söz edilmesi, sözlü gelenek içerisinde meydana gelen destana ait nitelikleri görmek açısından da dikkate değerdir.

1. 3. Destanların Diğer Edebi Türlerden Ayrılan Yönü

Destan, efsane, masal, roman, hikâye, efsane vs. gibi edebi türler toplumun kültürel yapısı üzerine kurulur. Bu kültürel yapının altında toplumun maddi ve manevi değerleri vardır. Destanların diğer bu türlerden bazı özelliklerle ayrıldığı

söylenbilir. Destanlarda özellikle idealize edilmiş tiplerin başka dış güçler ve doğaüstü varlıklarla olan mücadelelerine yer verilir.

Diğer edebi türlerde genellikle toplumun kendi iç düzeni dile getirilmektedir. Destanda ise kavmin varlığı söz konusudur. Kavmin inancı, gelenek ve görenekleri ile beraber hayat anlayışı, yaşantısı destanın iç yapısını örер ve anlatının oluşmasına sebep olur. Bu anlatıda daha çok başka kavme karşı savaş ve mücadele verilir. İşte destanlar, bu var olma mücadelesinden meydana gelirler. Bu sebeple destanlar, milletlerin ilk devrelerini kuran tarihlerini içine alırlar. Yapılarında görülen doğaüstü motifler bir tarafa alınırsa da genellikle Türk tarihinin ilk karakteristiğini bize verirler (Öztürk, 2018: 25).

Tam bu noktada söylenmesi ve dikkat çekilmesi gereken masal ve efsane gibi diğer edebi türlerde de doğaüstü varlık ve olağanüstü olayların bulunuyor olmasıdır. Destanda bu durum oldukça farklıdır; çünkü doğaüstü olan her şeyin genellikle kutsi kaynaktan geldiği düşünülür ve kabul edilir. Bu düşünce topluma etki ederek güç verir. Destanın içinde de sürekli olarak etkilerini devam ettirip böylece süreklilik özelliği kazanır. Masal ve efsanelerde ise bahsettiğimiz doğaüstü varlık ve olağanüstü olayların kutsal bir tarafı yoktur. Çünkü iki türde de bu doğaüstü unsurların etkisi toplum üzerinde değil, kahramanın kişiliğine yöneliktir. Her iki türde de destandan farklı olarak kahramanları zor durumdan kurtarmak amacıyla doğaüstü unsurlara yer verildiği düşünülebilir. Bu da tam anlamıyla toplum yaşamına yön veremez. O halde destanlar toplum yaşamına yön verme açısından da bu iki türden ayrılmakta ve millî bir nitelik de kazanmaktadır.

Roman ile hikâyenin ise masal ve efsane türünde olduğu gibi kişilerin özelliği bakımından destandan ayrıldığı söylenebilir. “Destanın asıl tür niteliğini belirleyen onun toplum içinde üzerine aldığı görevle ilgili olarak konusunda ve kişilerindeki özelliğidir. Bu özellikle o başka anlatı türlerinden örneğin boyutları bakımından romandan ayrılır” (Boratav, 2019: 42). Roman ve hikâyede daha çok ferde yönelen bir durum söz konusudur. “Destanda ise toplumdaki iç çelişkiler, fertlerin veya sınıfların türlü ilişkileri değil, toplumu yöneten, ona baş olan “ideal” tiplerin dış güçlerle, olağanüstü yaratıklarla savaşları anlatılır. Destanda toplum bir bütün olarak görülür. Kahramanlar bu bütün adına iş görür ve kendi aralarında bile birbirinden güçlülükle ayırt edilirler” (Boratav, 2019: 42). Roman ve hikâyede bu durumun aksine kişi veya çevrenin karakter, duygu ve düşünceleri daha açık bir şekilde ayırt edilebilir. Artun’un, destandan romana geçişin, birdenbire olmadığını, toplumun içerisindeki karşıtlıkların dozu arttığı zaman oluşan yeni edebi türün konusu gibi anlatımında da değişiklikler olduğunu, işte o zaman destanın yerini romana bıraktığını,

halk hikâyeleri ve menkâbelerin bunun ilk örnekleri olduğunu (2013b: 106) ifade etmesi dikkat çekicidir. Çünkü merkezine toplumu alan destanın; roman ve hikâye ile birlikte ferdi merkeze taşıdığı görülmektedir.

Sonuç olarak destanların bünyelerinde barındırdıkları inandırma özelliği ile toplumun maddi ve manevi değerlerini en güçlü şekilde hissettirdiği söylenebilir.

1. 4. Destanların Milletler Üzerindeki Toplumsal Etkisi

Destanlar, toplumların birlik ve beraberliğini artıran anlatılardır.

Destanlar, milletlerin büyük işler yapmak için kendilerine güven duymalarında, türlü sosyal ve tarihî sebeplerle uzaklaştıkları millî benliklerine dönmelerinde; yeniden büyük millet olmak, özgürlük ve bağımsızlıklarını korumak için davranıp kalkınmalarında rol alır. Ayrıca destanlar tarihi aydınlatır, fikir ve sanat hayatına kaynak olurlar. Milletlerin ilk çağlarını bize birtakım mitolojik hikâyeler halinde anlatırlar. Bunlar gerçek olmasalar, hatta gerçeğe uygun olmasalar bile, milletlerin geçmişleri hakkında neler bilip düşündüklerini bildirmek bakımından önemlidirler (Demirel, 2015: 28-29).

Yani destanların milletlerin duyuş ve düşünüş tarzını yansıtmaları bakımından da önemli bir tarafı vardır. Bu taraf ile toplumların duyuş ve heyecanları kamçılanarak sosyal hayat içerisinde millî şuurla birlikte hareket etmeleri sağlanabilir. Bu bağlamda da destanlarda milletin içinden çıkan idealize edilmiş tipler, benimsemiş oldukları değerler ile yaşadıkları topluma yön verirler; çünkü toplumun menfaatleri için her zaman mücadele ederler. Yapılan bu mücadelelerin temelinde çoğunlukla millet, boy veya kavmin korunması amaçlanmaktadır. Tabi “destanların içinde milletlerin iyi yönü olduğu kadar, kıskançlık, haset, iki yüzlülük, aile içi kavgaları, servet düşkünlüğü, cinayet, katliamlar ve yönetme ihtirası gibi eksiklikleri, zaafı ve yanlışlıkları da yer alır. Bu yüzden milletler zaman zaman tarihleri ve kültürel kodlarıyla hesaplaşmak istediklerinde, dönüp destanlarına bakabilirler” (Gökdağ-Üçüncü, 2015: 14). Sonuç olarak bütün bunlar doğrultusunda milletlerin yaşadığı savaş, galibiyet, açlık, ölüm, şenlik ve şölen gibi olayların toplumun duyuş ve düşünüş tarzını etkilediği, destanlar sayesinde de hafızasında millî benliği yeniden şekillendirip yaşattığı ifade edilebilir.

1. 5. Millî Destanlar

Millî destanlar toplumların tarihine şahitlik eden ve bunu en güzel şekilde ortaya koyan ürünlerdir. “Genellikle bu tür destanlarda halk muhayyilesi kahramanlık, sadakat, merhamet, aşk, hainlik gibi beşerî hasletlerin her birini standaki bir kişiye temsil ettirir. Bir gün büyük bir şair çıkararak halkın meydana

getirdiği bütün efsaneleri toplayıp birleştirir ve kendi üslûbu ile edebî bir form içinde millî destanı oluşturur” (Yetiş, 1994: 203). Millî destanlar, bir toplumun ne kadar köklü bir medeniyete de sahip olduğunu gösteren anlatılardır; fakat her toplumun millî bir destanı yoktur.

Hüseyin Nihal Atsız “Türk Destanını Sınıflandırma” isimli yazısında Zeki Velidi Togan’ın millî destan ile ilgili tanımlamasına yer vermektedir.

Togan’a göre millî destanlar, tarihi olayları tasvirden ziyade, milletin yüksek millî duygularını yansıtan, tamamıyla veya az çok tarihe dayanan bir ideal âlemi gösteren halk edebiyatı eserlerinden ibarettir. Ona göre millî destanın meydana gelmesi için üç aşama şu şekildedir:

1. Destanî ruhlu bir milletin çeşitli devirlerdeki maceraları hayatını halk şairleri ufak parçalar halinde söyler.
2. Milletin bütününü ilgilendiren bir hadise, bir çeşitli destan parçalarını bir mihver etrafında toplar.
3. Sonunda, millette büyük bir medenî hareket olur ve o sırada çıkan aydın bir halk şairi, bu parçaları toplayarak millî destanı yaratır.

Togan bunların yanı sıra Türklerin, ikinci devri birkaç kez geçirmiş olduğundan bahseder (Sakaoğlu-Duymaz, 2016: 52-53).

Türk milleti, göçebe yaşamı benimseyerek geniş coğrafyalarda yaşayan bir topluluk olduğu için henüz üçüncü devreyi tamamlamamıştır. Fakat Köprülü, “Türk Edebiyatı Tarihi” isimli eserinde etnografya ve tarih tetkikleri sonucunda, destan devirlerini geçiren Türk toplumunun millî bir destanının olduğunu ve bu destanın parçalar halinde görüldüğünü ifade ederek (2016: 74) konuya bir anlamda açıklık getirmiştir. Bu destan parçalarında Türklerin millî duygu ve düşüncelerini zengin bir şekilde görebilmek mümkündür.

O halde Köprülü’ye göre millî destanın doğması özetle şu şekilde açıklanabilir:

1. Millî destanın doğması için bir kavmin medeniyet bakımından epey aşağı bir seviyede olması gereklidir.
2. Kavmin hayatının birtakım büyük sarsıntılara uğraması ve çok büyük hadiselerle karşılaşmış olması lazımdır; çünkü o zaman o kavmin içinden yetişen halk şairleri bu vakaları ayrı ayrı “parçalar” (episode) halinde terennüm ederler.
3. Sonraları bu kavmin medenî seviyesi yükselerek, muhtelif etkenlerin tesiriyle siyasi ve içtimai bir birlik ihtiyacı da meydana çıktığı zaman, destani bir ruha malik olan bir halk şairi bu dağınık parçaları daireler halinde toplar ve bu daireleri de birbirine bağlayarak umumi “millî destan”ı vücuda getirebilir (2016: 73-74).

Demek ki millî bir destanın oluşmasının şartlarından yola çıkarak bir toplumun sinesine işleyecek sarsıcı olayların hafızalarda nesiller boyu yaşatılması gereklidir.

Köprülü'nün etkilediği isimler arasında yer alan ve aynı zamanda öğrencisi olan Nihad Sami Banarlı'ya göre ise bazı milletler yukarı bahsettiklerimizin aksine destan edebiyatına, yapma destanlarla katılmışlardır. Banarlı'da millî bir destanın oluşması için iki şart belirlemiştir. Ona göre millî bir destanın oluşmasının şartları şu şekildedir:

“1. Millet halk hayâlinin efsaneler yaratmaya elverişli bulunduğu, en eski ve iptidai devirlerde yaşamış olmalıdır.

2. O milletin tarihinde unutulmaz tabiat olayları, büyük savaşlar, göçler, istilalar, yeni coğrafyalarda vatan kuruluşlar gibi halk hayat ve hafızasını nesillerce meşgûl edecek hadiseler bulunmalıdır” (1987: 7).

Nihad Sami Banarlı ve Fuat Köprülü'nün millî destanın oluşması ile ilgili fikirleri paralellik göstermektedir. Burada dikkatimizi çeken konunun Banarlı ve Köprülü'nün de millî destanın oluşumunu açıklarken kavimlerin epeyce ilkel bir zamanda yaşaması ve mutlaka sarsıcı bir olay geçirmiş olmasını belirtmesidir. Demek ki bu iki durum millî bir destanın oluşturulması için çok önemlidir; çünkü bu durum bir taraftan destanın millî dinamiğini oluştururken diğer taraftan ona ilham kaynağı sağlamaktadır. Sonuç olarak ait olduğu milleti millet yapan bütün unsurların ruhuyla o destana nüfuz eden her şey, millî destanın meydana gelmesinde rol oynamaktadır.

1. 5. 1. Dünyadaki Millî Destanlar

Dünyada doğuş, yayılış ve yazıya geçiriliş aşamalarını tamamlayan bir milletin doğal destanı oluşmaktadır. Ayrıca bu destanlar, sözlü kültürün ürünüdür ve bilinmeyen bir sanatkâr tarafından dile getirilmektedir. Bundan sonra da millî bir destanın oluşabilmesi için gerekli şartları tamamlamış olması gereklidir. Millî destanlar başlığı altında Zeki Velidi Togan, Nihad Sami Banarlı ve Fuat Köprülü'nün, millî bir destanın oluşabilmesi için gerekli olan şartlarından bahsetmiştik. İşte burada bütün bu aşamaları tamamlayıp dünyada millî destan olarak kabul edilen destanlara yer vermemizde fayda vardır. Ayrıca Köprülü, bu destanların bütün bir milletin maneviyatından, ruhundan, tarihî ve eşî benzeri görülmemiş varlığından kendiliğinden meydana gelmiş topluluğa ait verimleri olduğunu da ifade

eder (2016: 73). Gerçekten de bu destanlar adeta milletin bağrından kopup gelen emsalsiz ürünlerdir.

Dünyadaki bazı millî destanlar şunlardır:

Alman: Nibelungen Destanı

Fin: Kalevela Destanı-E. Lönnort

Fransız: Chanson de Roland Destanı-Tuoldus

Hint: Ramayana Destanı-Valmiki

Mahabharata Destanı-Vyasa

İngiliz: Beowulf Destanı

İran: Şehnâme-Firdevsî

Kırgız: Manas Destanı

Latin: Eneid Destanı-Virjil

Sümer: Gılgamış Destanı

Türk: Bozkurt Destanı

Ergenekon Destanı

Göç Destanı

Şu Destanı

Oğuz Kağan Destanı

Yunan: İlyada Destanı-Homeros

Odysseia Destanı-Homeros (Köprülü, 2016: 73; Sakaoğlu-Duymaz, 2016: 32; Yakıcı, 2003: 413; Öztürk, 2016: 372; Sepetçioğlu, 2019: 62).

1. 5. 2. Dünyadaki Yapma Destanlar

Dünyadaki yapma destanlar, olağanüstü olayların daha az bulunduğu, daha yakın zamanda meydana getirilen anlatılardır. Bu destanlar yazılı kültürün ürünüdür ve bilinen bir yazar tarafından dile getirilir. Tahmin edileceği üzere bu anlatılar doğal destanlar kadar köklü bir kültüre sahip olmayıp, eşi benzeri görülmemiş, belirli aşamalardan geçip kendiliğinden meydana gelmiş anlatılar da değildir. Dünyadaki bazı yapma destanlar şu şekildedir:

İngiliz: Kaybedilmiş Cennet-Milton

İtalyan: İlahi Komedy-Dante

Kurtarılmış Kudüs-Tasso

Çılgın Orlando-Ludovico Ariosto

Fransız: Henriade-Voltaire

Latin: Aeneis-Vergilius

Türk: Basri Gocul-Türk Millî Destanında Oğuzlama

Battal Gazi Destanı-Behcet Kemal Çağlar

Haluk Nihat Pepeyi-Millî Mücadele Destanı

Mustafa Nihat Sepetçioğlu-Yaratılış ve Türeyiş Destanı

Kuvayı Milliye Destanı-Nazım Hikmet

Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu-Malazgirt Destanı

Üç Şehitler Destanı-Fazıl Hüsnü Dağlarca (Öztürk, 2016: 372; Kaya, 2014: 243; Sepetçioğlu, 2019: 93-97).

1. 5. 3. Mahabharata Destanı

Mahabharata Destanı, dünyanın en büyük destanı olarak kabul edilir. Hint edebiyatında da en önemli iki destandan biridir. Bunlar Ramayana ve Mahabharata destanlarıdır. Mahabharata Destanı, edebi niteliği açısından halk tarafından çok kıymet verilen bir destandır. Ayrıca bu destan dinsel içeriği çok fazla olan ve dharma denilen ahlaki kuralların ortaya koyulduğu da bir metindir. Hindistan’da Mahabharata Destanı, dini, mitolojik, tarihî ve felsefî unsurların bulunduğu eşsiz bir metin olarak kabul edilir. Hatta “Hindistan’da Mahabharata’da olmayan bir şey yoktur; bir şey Mahabharata’da yoksa hiçbir yerde yoktur” (Gül, 2018: 244) ifadesi kullanılarak eserin önemi ortaya koyulur. Bunlarla beraber Hinduizm’in temel metinlerinden biri olarak görülür; çünkü Hinduizm’de kutsal olarak açığa çıkmış bilgiler olan Vedaların beşincisi olup Vedik² geleneğin özünü yansıtır.

On sekiz bölümden oluşan Mahabharata Destanı, Sanskrit diliyle eserin mitolojik yazarı olarak da kabul edilen Vyasa tarafından yazılmıştır. Eserin yazıldığı dönemde Sanskritçe -bilgelerin dili olarak kabul edilmesi bakımından- destan için önemli bir yere sahiptir. Destanın konusunu oluşturan Pandavalar ve Kurular arasındaki büyük savaşın süresi on sekiz gündür. Savaşın her iki tarafın ordularının

² Vedik gelenek içerisinde Vedalar, Brahmanas, Aranyakas, Upanishad gibi en kadim ve en yetkili kutsal metinler yer alır. Bu metinlerden olan Vedaların Mahabharata’da izleri çokça görülür.

birleşik gücü on sekiz Akşauhini'dir³. Bu savaşın öne çıkan ana karakterleri tam on sekiz kişiden oluşur. Buna paralel olarak Mahabharata'nın on sekiz parvaya bölündüğü düşünülür.

Hintliler için örnek olarak kabul edilen Mahabharata Destanı'nın "MÖ 3. yüzyıl ile MS 3. yüzyıl arasında derlendiği, destanla ilgili olan orijinal olayların MÖ 9. ve 8. yüzyıllar arasında tarihlendirildiği ve metnin muhtemelen son biçimine erken Gupta hanedanı tarafından ulaşıldığı bilinmektedir" (Wikipedia, 2021). Mahabharata Destanı, Jai Samhita, Bharat ve Mahabharata şeklinde üç farklı isimle anılır.

Mahabharata Destanı'nın Güney ve Kuzey Hindistan versiyonları bulunmaktadır. Bununla beraber destanın Güney Asya, Endonezya, Sri Lanka, Java Adası, Tayland, Tibet, Burma gibi birçok yerde varyasyonları vardır. Bu durum destanın ne kadar köklü ve etkili olduğunu da göstermektedir.

Sonuç olarak Mahabharata Destanı'nın, Hint toplumu içerisinde kalmadığı, millî bir destan olmanın yanında dünya destanları arasında da önemli bir yer edindiği düşünülebilir.

1. 6. Türk Destanları

Türk milletinin millî bir destanının olduğunu ve bu destanın parçalar halinde görüldüğünü "millî destanlar" başlığı altında bahsetmiştik. İşte bu kısımda o parçaların olduğunu kabul etmemizden hareketle Türk destanlarının genel özellikleri (yapı, içerik, kahramanlar, motif) ve sınıflandırılmasına değinilecektir. İlk olarak Türk destanları ile kastedilenin ne olduğuna bakmak gereklidir. Halk edebiyatının duayenlerinden olan Pertev Naili Boratav, Türk destanlarını "Türklerin Anadolu'ya, bugünkü yurtlarına yerleşmeden önceki çağlardaki destanları ile, Türkiye topraklarında oturan Türkçe konuşan halkın XVI. yüzyıldan önceki dönemdeki destansı yaratmaları ile sınırlandırır. XVI. yüzyıldan sonra âşık edebiyatında destan geleneğini sürdüren türün yerini halk hikâyesinin aldığı" (2019: 46) belirterek Türk destanlarının çizgilerini belirlemiş olur. Böylece Türk destanlarının, Anadolu'ya gelmeden önce ve geldikten sonra olmak üzere destan parçalarını kapsadığı düşünülebilir.

³ Hindistan'da ordunun ölçüsüne verilen isimdir. Akşauhini içinde fil, 21.870 savaş arabası, 109.350 asker, 65.610 at bulunur.

Türk Destanlarının Genel Özellikleri

Türk destanları, Anonim Türk halk edebiyatının türlerinden biri olarak kabul edilen destan türünün içerisinde yer almaktadır. Bu destan türü aynı zamanda Âşık edebiyatında bir nazım şekli olarak da karşımıza çıkmaktadır. Anonim Türk halk edebiyatı nesri içerisinde yer alan Türk destanlarının yapısına bakıldığında, bunların nazım, nazım-nesir veya nesir teknikleriyle oluşturulduğunu söylemek mümkündür. Karl Reicl, “Bir destanın hem nazım şeklinde hem de nazım-nesir karışık düzenlenmiş olabileceğini ifade ettikten sonra Oğuz Türklerinin Dede Korkut Kitabı’nda görüldüğü gibi, nazım nesirin karışık halde bulunmasının, Türk boylarının edebi yaratmalarında oldukça eski bir geçmişe sahip olduğunu (Ekici, 2017: 133) vurgulaması dikkate değerdir. Bunun yanı sıra nazım tekniği ile oluşturulan destanlarda genellikle 7-8 veya 11’li hece ölçüsü kullanıldığı, dörtlük veya mısraların art arda sıralandığı ifade edilebilir. Bu destanlar genellikle bir müzik aleti eşliğinde icra edilir. Özkul Çobanoğlu, nesir şeklinde oluşturulan destanlarda ise genellikle dilin açık ve ritmik bir şekilde kullanıldığını ifade eder (2020: 95). Bu bağlamda diyaloglara yer verildiği, destanın akıcılığını artırmak ve bütünlüğünü sağlamak amacıyla kalıp ifadelerle başvurulduğunu söylemek mümkündür.

Destanların içerisinde kahramanlık, yiğitlik, vatan sevgisi, dostluk, aşk ve ölüm gibi konular işlenmektedir. Bu konuların hangisi işleniyorsa o konu destanın bütün kompozisyonunun içerisine sindirilmiş; kahramanlar, olay, mekân ve zamanda bütünlük kazanmıştır. Buna paralel olarak da konular Türk toplum değerlerine bağlı bir şekilde işlenmiştir.

Kazım Yetiş, Türk kültür ve edebiyatındaki bu destanları konularına göre şu başlıklar altında ele almıştır:

Millî destanlar: Türk milletinin Tarih öncesi çağlarda yaşadığı, din, fazilet ve kahramanlık olayları etrafında teşekkül eden destanlardır. Genellikle bu tür destanlarda halkın hayalleri, kahramanlık, sadakat, aşk, haînlık gibi beşerî hasletlerin her birinin temsilcisi vardır. Kırğızlar’ın Manas Destanı millî destana örnektir.

Dinî destanlar: Türklerin müslüman olmasından sonra ortaya çıkan destanlardır. İslamiyet öncesinde var olan alp tipinin yerini gazi tipi alır ve özellikle Anadolu’da doğan yeni destanlarda bu tipe önem gösterilir. Battal Gazi, Satuk Buğra Han ve Dânişmend Gazi bu destanlara örnektir.

Kahramanlık destanları: Türklerin İslamiyeti kabulünden önce ve sonra örnekleri bulunan destanlardır. Bu destanlar halka sahip çıkan, onlara liderlik eden, haklarını koruyan gerektiğinde tek başına mücadele veren kahramanlar

etrafında oluşur. Bu destanlara İslamiyetten önce Alp Er Tonga Destanı ve Oğuz Kağan Destanı, İslamiyetten sonra ise Köroğlu Destanı örnektir.

Halk destanları: Bir toplumu derinden etkileyen çeşitli olaylarla hayat sahnelerini , halkın duygu ve düşüncelerini anlatan manzumelerdir ve ezgi eşliğinde söylenirler. Konuları yönünden savaş, afet,eşkıya ve ünlü kişilerin maceralarını anlatan, mizahî,toplumsal taşlama, öğüt, hayvan ve yaş (ömür) destanları şeklinde sınıflandırılırlar (1994: 202).

Türk destanları bir kahramanın etrafında toplanarak meydana gelir. Bu kahraman tarihin içinden gelen veyahut hayal ürünü olan bir kişi olabilir. Genellikle kahraman toplumun örnek alabileceği idealize edilmiş bir tip şeklinde görülür; alp, alperen, bilge ve kadın tipleri bunlardandır. “Kısaca destanlarda baş kahraman halkın sevdiği, görmek istediği ideal insan olması nedeniyle, Türk epik destan geleneğinde kahramanlar arasında en beğenilen istendik değerler toplanmış ve onun kişiliğinde yansıtılmıştır (Çobanoğlu, 2020: 348). Tabi şunu da belirtmek gerekir ki idealize edilmiş bu tipler sıradan olmayıp kendilerine has olağanüstü özellikleri bulunan seçkin kahramanlardır. Çobanoğlu, bu olağanüstü özelliklerin baş kahramanının üzerinde bir araya gelerek Epik destan anlatı geleneğinin en büyük kuralının yansıtıldığını; özellikle destanda gerçek veya tarihsel olaylar da anlatılıyorsa dikkatin kahraman üzerinde toplandığını ifade eder (2020: 22). Onun destan kahramanı ile ilgili bu düşünceleri bize farklı bir bakış açısı kazandırmaktadır. Çünkü kahramanın destanda yer almasının bir amacı vardır ve buna yönelik inşa edilen bir tip söz konusudur; zira destanlarda bu tiplerin kendileri için değil, toplumun menfaatini gözeterek mücadeleler verdiği görülür. Destan boyunca verilen bu mücadelelerde kahraman çerçevesinde kahramanlık unsurların da epik bir anlatımla ön planda tutulduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda kahramanın Türk destanına yön verdiği de düşünülebilir. Özkul Çobanoğlu, “Türk Dünyası Epik Destan Geleneği” isimli kitabında destanların yapısını ortaya koyan Türk kahraman kalıbının tasnif denemesini yapmış; Türk epik destanlarının kahraman kalıbının bir taslağını oluşturan maddeleri ve örneklerine yer vermiştir. Bu tasnifiyle hem Türk destanlarına hem de destan kavramlarına farklı bir bakış açısıyla yaklaşmamızı da sağlamıştır. Burada Türk epik destan kahraman kalıplarının sadece maddelerine yer vermemizde fayda vardır.⁴ Türk destan kahraman kalıpları dört daireden oluşmaktadır. Çobanoğlu’na göre bunlar şu şekildedir:

A. Birinci Daire: Kahramanın doğumu, çocukluk ve yetişme dönemi

⁴ Daha fazla bilgi için bkz. (Çobanoğlu, 2020).

B. İkinci Daire: Kahramanın kahramanlıkları

C. Üçüncü Daire: Kahramanın sevdiklerini kurtarması

D. Dördüncü Daire: Kahramanın ölümü (2020: 349-350).

Çobanoğlu'nun Türk kahraman kalıbı ile ilgili yapmış olduğu bu tasnif, destanların kahramanları ile ilgili yapılacak olan araştırmalara yol göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Böylece Türk destan kahramanlarının bünyesinde bulundurduğu birçok özelliğe de bu tasniften yola çıkarak ulaşılabilir.

Türk destanlarının zengin bir motif yapısı bulunmaktadır. Işık, ağaç, maden isimleri (gümüş, altın, bakır, demir), kurt, kadın, hızır, kırklar, at, rüya, geyik, ok, yay, mağara, sihir ve aslan en bilinen motifler arasındadır. Şakir İbrayev, destanın özelliklerini, tarihî gelişme yollarını, ayrı bölümlerini, yer değiştirme ve yenileşme prensiplerini motifler aracılığıyla anlayabileceğimizi vurguladıktan sonra motiflerin türdeki genel önemini dört maddede açıklar. Bu dört maddeyi şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. Anlam bilimi yönünden benzer motifler (kahramanın olağanüstü doğumu, çabuk büyümesi, eş araması vb.) ve devri ve türü bakımından benzemeyen çeşitli eserlerde (mit, masal, eski destan, destan, aşk destanı vb.) bulunur.

2. Motifler anlam bakımından benzerlikleri dışındır ve motif herhangi bir konu, ana fikir ile türün biçim ve içerğine göre tipe dayalı olaylar olup daima çeşitlenerek gelişir.

3. Tarih neticesinde birbirine benzemeyen motifler ortaya çıkmış olup bunlar genellikle gerçek olayları ve yaşamdaki yeni görünüşleriyle gösterme amacı taşırlar.

4. Motiflerin fonksiyonu iki yönlü olup hem geleneksel hem de çağdaş niteliği birlikte taşırlar. Yani gerçek olaylarla büyüyüp sosyal ortama uymakla beraber onun anlam bilimi fonksiyonu aynı durumda kalarak değişen tarihî gerçeğe göre, konunun değişmesi bu motifler ile olur (1998: 270-271).

İbrayev'in motiflerin türdeki önemi ile ilgili yapmış olduğu bu açıklamalar son derece önemlidir. Çünkü çalışmamızın temelini motifler oluşturmaktadır. Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı'nda yer alan toplumsal hayata ait motifler, İbrayev'in motiflerle ilgili dört maddede yapmış olduğu açıklamalara uygunluk göstermesi bakımından dikkate değerdir.

Sonuç olarak çeşitli yönlerden ele almaya çalıştığımız Türk destanlarının çok geniş ve kapsamlı bir tür olduğu da düşünülürse buradaki açıklamalar ile Türk

destanlarıyla ilgili zihnimizde genel bir çerçeve oluşturulmaya çalışıldığını söylemek mümkündür.

Türk Destanlarının Sınıflandırılması

Birçok araştırmacı tarafından Türk destanlarının sınıflandırılması yapılmıştır. Bu sınıflandırmalar konu, coğrafi alan ve dönem gibi ölçütler esas alınarak hazırlanmış; Türk destanlarını daha sistemli ve düzenli bir şekilde görmemizi sağlamıştır.

Pertev Naili Boratav, Fuat Köprülü, Nihad Sami Banarlı, Şükrü Elçin, Ali Öztürk, Naciye Ata Yıldız, ve Erman Artun, Türk destanlarının sınıflandırmasını yapan birçok araştırmacıdan bazılarıdır. Türk destanlarının sınıflandırılmasını daha iyi anlayabilmek için bu araştırmacıların birkaçının yapmış oldukları tasnif çalışmalarına yer vermemizde fayda vardır.

Destanların yazı-öncesi çağlarda oluşan ve gelişen yapıtlar olduğunu düşünen Pertev Naili Boratav'a göre destanların içinde o çağların yaratılış ve dönüşümler, tanrılar ve çeşitli olağanüstü varlıklar ve toplumun geçmişine ait bilgiler bulunmaktadır. İşte bunlardan hareketle Boratav'ın destanları konularına göre sınıflandırması şu şekildedir:

1. Kozmogoni ve mitoloji konuları: Evrenin ve yeryüzündeki varlıkların yaradılışları; Tanrılar ve tanrımsı varlıklar (Tanrılarla insanların birleşmesinden doğmuş kimseler), dev, ejder vb. gibi şeytansı kötü güçleri cisimlendirmiş yaratıklar; bu çeşitli varlıkların kendi aralarında, ya da insanlarla alışverişleri, savaşları.

2. Ulusun geçmişindeki önemli olaylar, büyük önderlerin dışta ve içte, toplumun düşmanları ile savaşları toplumu daha bir yaşama ulaştırma çabaları (2019: 41-42).

Boratav, sınıflandırmasını destana yüklemiş olduğu anlamdan da yola çıkarak konularına göre ayırmıştır. Daha önce Türk destanlarının genel özelliklerinde konulara değinirken Kazım Yetiş'in Türk destanlarını; konularına göre millî, dinî, kahramanlık ve halk destanları şeklinde sınıflandırdığından bahsetmiştik. Boratav'ın sınıflandırması, onun millî destanlar başlığı altında açıkladığımız bilgiler ile benzerlik göstermektedir.

Türk destanlarını coğrafi alana göre sınıflandıran araştırmacılarından biri Fuat Köprülü'dür. Onun yapmış olduğu bu sınıflandırma Türklerin medeniyet seviyesi ve genel hayat şartlarına göre oluşan coğrafi alan çerçevesinde yapılmıştır. Sınıflandırma özeti ise şu şekildedir:

1. “Altay-Yenisey” sahasında vücuda gelen mahsuller: Türk şubelerinin en geride kalanıdır.

2. “Bozkırlar” sahasında vücuda gelen mahsuller: Göçebe Türklerin medeni seviye bakımından oldukça ilerlemiş ve İslam medeniyeti tesirine kuvvetlice girmiş bir tipini temsil eder.

3. “Tarım-Sırderya” sahasında vücuda gelen mahsuller: Bu sahada teşekkül eden destan parçalarının, medeni etkenler tesiriyle kitaplara girerek yavaş yavaş hatıralardan silinmiş “menkıbevî-tarihî” mahiyette mahsulleridir. Tarım-Sırderya sahasının “menkıbevî”, hatta bazen tarihî mahiyette kahramanları, tabii efsanavi bir şekil alarak Altay-Yenisey sahasına da girmiştir” (2016: 75-77).

Köprülü’nün yapmış olduğu sınıflandırmanın, göçebe yaşamı benimseyen Türklerin çok geniş bir coğrafyada aşama aşama destan parçalarının oluşmasında etkili olduğunu göstermek bakımından önemli kabul edilmesi gereklidir.

Nihad Sami Banarlı, Fuat Köprülü, Hüseyin Nihal Atsız, Şükrü Elçin, Erman Artun destanları dönemlerine göre sınıflandıran araştırmacılardan birkaçıdır. Türk destanlarının dönemlerine göre sınıflandırılması, genel olarak Türklerin müslümanlığı kabul etmeden önce ve sonrası baz alınarak hazırlanmıştır. Bu çerçevede yapılan Türk destanlarının sınıflandırmaları birbirine benzerlik göstermektedir. Araştırmacıların yapmış olduğu bu sınıflandırmalar, destan araştırmaları açısından şüphesiz son derece önemli ve kıymetlidir. Bu bağlamda çalışmamızda Nihad Sami Banarlı’nın yapmış olduğu sınıflandırmaya yer verilecektir. Banarlı, bu sınıflandırmayı İslamiyet öncesi ve sonrasını esas olarak hazırlamış; Türk tarihinin çok büyük iki devresine uygun bir bölünüş olduğunu düşünerek sınıflandırmasını yapmıştır. Banarlı’nın Türk destanları sınıflandırması şu şekildedir:

A. İslamiyetten Önce Türk Destanları:

Türklerin Yaratılış Destanları

1. Alp Er Tunga Destanı

2. Şu Destanı

3. Hun-Oğuz Destanları:

Oğuz Kağan Destanı

Attilâ Destanı

4. Gök-Türk Destanları:

Bozkurt Destanı

Ergenekon Destan

5. Dokuz Oğuz-On Uygur Türklerinin Destanı:

Türeyiş Efsanesi

Göç Destanı

Maniheizmin Kabûlü Menkıbesi

B. İslamiyetten Sonra Türk Destanları:

Satuk Buğra Han Destanı

Dede Korkut Hikâyeleri

Köroğlu Destanı

Cengiznâme (1987: 11-268).

Banarlı'nın yapmış olduğu bu sınıflandırmadan yola çıkarak Türk destanlarını dönemlerine göre sistemli bir şekilde kategorize ettiği görülmektedir. Banarlı, İslamiyetten önce ve sonra olmak üzere destanları ikiye bölmüştür. İslamiyetten önceki Türk destanlarını kategorize ettikten sonra tek tek açıklamıştır. İslamiyetten sonra olan Türk destanlarına ise bu destanların açıklamalarının devamında yer vermeyip, eserinin ilerleyen kısımlarında “İslâmî Türk Destanları” başlığı (1987: 268-275) altında değerlendirmiştir. Yani bu başlık altındaki açıklamalardan da sınıflandırmaya dâhil ettiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda onun önce bütün destanların bulunduğunu kastedecek şekilde ikiye bölerek sınıflandırmayı yaptığını, alt başlıklar halinde verilmesi gereken İslamiyetten sonra Türk destanlarına ise eserinin ilerleyen kısımlarında yer verildiğini görmekte ve bu bağlamda sınıflandırmaya yer vermiş bulunmaktayız. Sonuç olarak çalışmamızda faydalanacağımız Nihad Sami Banarlı'nın Türk destanları ile ilgili tasnifi ve diğer yapılan bütün sınıflandırmalar, Türk destanlarının bünyelerinde barındırdıkları kültür tarihine ulaşmak açısından kolaylık sağlamaktadır.

Bu sınıflandırma esas alınarak “İslamiyetten Önce Türk Destanları” ve “İslamiyetten Sonra Türk Destanları” kısımlarında destanlarla ilgili kısaca bilgi verilecektir. Bu bağlamda ele alacağımız Türk destanlarının Büyük Türk Destanı'nın bir parçaları olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

1. 6. 1. İslamiyetten Önce Türk Destanları

Türk destan parçalarının Çin, Moğol, Arap, Türk vb. kaynaklarında geçtiğini daha önce destanların oluşumu başlığı altında bahsetmiştik. Buna ek olarak Şükrü Elçin'in, İslamiyetten önceki Türk destanları ile ilgili fikirlerine burada yer vermek bunu destekler bir nitelikte olup konuyu daha açık bir hale getirecektir. Elçin, bu destanların orijinal, tam metinlerinin elimize geçmediğini ancak çeşitli kaynaklardaki dağınık bilgilerin destan geleneğimizin çok eski devirlere giden bir tarihi olduğunu gösterdiğini; ele geçen malzemelerde tabiat devresinin izlerini taşıyan gün, ay, yıldız, gök, dağ, deniz gibi isimlerle bozkurt, ışık, ağaç, güneş, yada taşı türünden motiflerin bunun en canlı delili olduğunu belirtir (2014: 72-73). Böylece İslamiyetten önceki Türklerin tabiatla iç içe yaşayan bir topluluk olduğunu söylemek mümkündür. Tabiatın içinde yaşayan insan, doğal olarak hayatı bunun çağrıştırdığı unsurlarla anlamlandırmış ve Türk destanlarının nüvelerini oluşturmuştur. "Bu dönemdeki meydana gelen destanlar, ilk büyük Türk devletleri olarak gördüğümüz Hun, Göktürk ve Uygur tarihinin destanlarıdır (Banarlı, 1987: 11). O halde İslamiyetten önceki Türk destanları ile ilgili kısa açıklamalara yer vermemizde fikir dünyamızı zenginleştirmek ve bu destanları daha iyi anlayabilmek açısından fayda vardır.

Türklerin Yaratılış Destanları: Yaratılış destanları, Türklerin ilk destan parçalarıdır. Bu destanlar İslamiyetten önceki dönemde (mitlerin -insanın dünyayı ve kendisini anlamdırma çabasının bir ürünü- izlerinin uzantısı ile gelişerek destan türünde vücut bularak) ortaya çıkmıştır. Bahaeddin Ögel, Orta Asya ve Sibiry'a da söylenen Yaratılış destanlarının içinde en büyük ve doğru olanının W. Radloff tarafından derlenmiş olduğunu belirtir. Yaratılış destanlarını şu şekilde ikiye bölerek incelemeye çalışır: 1. Dünyanın yaratılışı. 2. İnsanın yaratılışı (2014: 451-465). Örneğin Radloff'un derlediği Altay Yaratılış Destanı'nın içerisinde tabiat unsurlarından olan su ve toprak ön plana çıkarılarak dünya ile insanın yaratılışı ele alınır.⁵ Tanrı Kayra Han'ın dünya ve insanları yaratılışı dile getirilir. O halde Türklerin dünya ve insanın yaratılışına olan bakış açısı da bu anlatılarda gösterilmiş olmaktadır.

1. Alp Er Tunga Destanı: Saka Türklerinin hükümdarı olan Alp Er Tunga'nın kahramanlıklarının ele alındığı, Türk ve İran arasında gerçekleştirilen savaşın anlatıldığı destandır. Alp Er Tunga'nın şahsında Türk milletinin mücadeleci ruhu

⁵ Radloff'un derlediği Altay Yaratılış Destanı ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. (Ögel, 2014)

yansıtılır. Elçin'e göre bu destan, "En eski Türk boylarından biri olan Sakalar arasında teşekkül etmiştir. Alp Er Tunga, Firdevsî'nin Şehnâmesi'nde önemli yer tutan padişahı, M. Ö. 624 tarihinde Türk-İran savaşları sırasında Keyhüsrev tarafından hile ile öldürülmüştür" (2014: 73). Onun savaşta gösterdiği büyük kahramanlıklardan dolayı Şehnâme'de ismi Efrâsiyâb şeklinde geçer. Ayrıca Kaşgarlı Mahmud'un "Divânu Lugâti't Türk" isimli sözlüğünde onunla ilgili sagu parçalarına rastlanmaktadır. Bununla beraber Yûsuf Has Hâcib'in Kutadgu Bilig isimli eserinde de Alp Er Tunga ilgili bilgiler bulunmaktadır.

2. Şu Destanı: Saka Türklerinin hükümdarı olan Şu ile Büyük İskender (Zülkarneyn) arasında gerçekleştirilen mücadeleler anlatılmaktadır.

Ercilasun'a göre, destanda geçen olaylar, İskender'in Türkistan seferine yani M. Ö. 330-327 tarihleri arasına rastlamaktadır. Destana göre İskender, Semerkand'ı geçerek Türk ülkelerine yönelmiş; Türkler, hakanları ile geceleyin doğuya çekildiği zaman 22 kişi o karışıklıkta at bulamadıkları için aileleriyle birlikte orada kalmış; Kaşgarlı Mahmud da bu hikâyeyi, Türkmen kelimesinin doğuşunu açıklamak için anlatmıştır. Oğuzlar aslında 22 boydur. İskender'in Türkistan seferi sırasında onlara 2 Halaç boyu da katılmış ve böylece 24 olmuşlardır (Sakaoğlu-Duymaz, 2016: 87-89).

Böylece Türk boylarının nasıl meydana geldiği ve Türklerin bu sefer sırasında neler yaptığı bu destanla ortaya koyulmuştur.

3. Hun-Oğuz Destanları

Oğuz Kağan Destanı: İslamiyetten önceki destanlar arasında önemli bir yere sahip olmakla beraber Hun Türklerine ait bir destandır. Fuat Köprülü, Alp Er Tunga destanından sonra, eski Türk dairesine mensup en eski parçanın bu destan olduğunu düşünmektedir. Ona göre bu destanda, menkıbevî bir hükümdarın Türklerin hâkimiyetini belirli kavimler üzerine yayarak, Çin, İran ve Kafkasya'yı alıp Hazar denizini dolaşarak kuzey sahasında Yenisey havasisine kadar uzanan yaptığı muazzam fetihler anlatılmaktadır (2016: 81). Bu menkıbevî hükümdarın, o dönemde Hun devletinin başında bulunan Mete Han olduğu söylenebilir. Destanda ise hayalî bir şahsiyet olan Oğuz Kağan'ın hayatı çerçevesinde yapmış olduğu savaş ve mücadelelerde Türk toplum yapısının ortaya koyulduğu ifade edilebilir. Bu noktada Necati Demir'in, bu destanın Türklerin soyağacı olduğunu, bütün Oğuz Türklerinin atası Oğuz Kağan'ın hayatını ve mücadelelerini, Oğuzların ve Türk boylarının Oğuzlara bağlı olarak nasıl teşkilatlandıklarını, boylara bölündüklerini; Oğuz Türklerine ait bugün bile varlığını sürdüren pek çok gelenek ve hayat tarzını

anlattığını (2016: 17-18) vurgulaması bu destanın çok önemli olduğunu göstermektedir.

Attilâ Destanı: Batı Hun hükümdarı olan Attilâ'nın mücadeleleri ve kahramanlıklarının anlatıldığı destandır. Banarlı, tarih kaynaklarında coşkun kahramanlık türküleri halinde bilinen bu destanın yazıya geçmediğini ve mevzûda bildiğimiz, bir destan değil, Attilâ'nın çadırı çevresinde kahramanlık türkülerinin nasıl söylendiğine dair bir hatıra olduğunu ifade eder (1987: 22). Bu bağlamda Attilâ destanı ile ilgili bilgilerimiz sınırlı kalmakta olup Hun dönemine ait parçalara daha çok Oğuz Kağan Destanı üzerinden ulaşıldığını söylemek mümkündür.

4. Gök-Türk Destanları

Bozkurt Destanı: Göktürklerin, bir dişi bozkurttan türeyişinin anlatıldığı destandır. Yetiş'e göre, "Çin kaynaklarında bu konuda üç ayrı efsane vardır. Bunların ikisinde, düşmanlarına mağlûp olan Göktürkler'den eli ve ayağı kesilmiş bir çocuğa bir kurdun bakması ve onunla evlenerek yüz veya on erkek çocuk doğurması; diğesinde ise Hunlar'ın kuzey bölgelerinde yaşayan on sekiz kardeşin en büyüğünün kurttan doğması, bu kardeşlerin ve bunlara bağlı halkın düşmanlar tarafından öldürülmesiyle geriye yalnız kurttan doğan büyük kardeşin kalması anlatılmaktadır" (1994: 204). Böylece Bozkurt Destanı çerçevesinde Türk soyunun kaynağının ne olduğu ve nasıl ortaya çıktığı ile ilgili bilgi edinmek mümkündür.

Ergenekon Destanı: Bozkurt Destanı'nın devamı olarak görebileceğimiz bu destanda Türklerin savaşta mağlup olması sonucunda düşmandan uzaklaşmak için her tarafı dağlarla çevrili olarak bilinen Ergenekon isimli yere yerleşmesi ve burada çoğaldıktan sonra demir dağı eriterek Ergenekon'dan çıkarak fetihler yapması anlatılmaktadır. "Ebûlgazi'nin ve Reşidüddin tarafından tespit edilen destanda, destana isim olarak verilen Ergenekon sözünün *ergene'nin* sarp dağ, *kon* kelimesinin de geçit (Moğolca) anlamına geldiği kaydedilir. Bu duruma göre, Ergenekon kelimesinin, anlamı *Sarp dağ geçidi* kabul edilmektedir" (Öztürk, 2018: 221). O halde destana verilen Ergenekon ismi ile içerisinde geçen olayların doğrudan bir ilişkisi olduğu ve bunun bir nevi destanın kimliğini veren bir nitelik taşıdığı ifade edilebilir.

5. Dokuz Oğuz-On Uygur Türklerinin Destanı

Türeyiş Destanı: Bu destan Uygurlar döneminde ortaya çıkmıştır.

Banarlı'ya göre, Eski Hun hükümdarlarından biri, kızlarının çok güzel olduğunu düşündüğünden dolayı tanrılarla evlenmeleri için yaratıldıklarını düşünür. Hükümdar, ülkesinin kuzey tarafına bir kule yaptırır ve onları bu kuleye bırakır. Hükümdarın, yakarışlarının sonunda Tanrı bir bozkurt şeklinde çıkagelir ve kızlarıyla evlenir. Bu evlenmeden Dokuz Oğuz-On Uygur çocukları dünyaya gelir ve bozkurt ruhu ile çoğalırlar (1987: 28).

O halde bu destandan hareketle dokuz Oğuz ve on Uygur boylarının nasıl ortaya çıktığı ile ilgili bilgi edinmek mümkündür. Bununla beraber Türk destanlarının ortak motiflerinden biri olan kurdun daha önce Bozkurt Destanı'nda da karşımıza çıkıyor olması tesadüf olmayıp, Uygur Türklerinin soy ve çoğalma ile ilgili düşünce dünyasındaki derin duygularının ürünüdür.

Göç Destanı: Uygur Türklerinin, kuraklık ve kıtlık sebebiyle göç etmek zorunda kalmasını anlatan destandır.

Elçin'e göre, göç parçasının birbirine çok benzeyen Çin ve İran olmak üzere iki kaynağı vardır. Çin kaynağı efsanesine göre, bir gece Uygur ilindeki iki ırmağın arasında bulunan ağacın üzerine ışık iner. Ağaç zamanla şişer ve ortası yarılr; içinden beş çocuk çıkar. Halk bu çocukların Tanrı tarafından gönderildiğini düşünüp büyütür. Çocuklar büyüyünce hakan olurlar. Bunlardan Gali Tigin, Çin düşmanlığına son vermek için oranın prensesiyle evlenir. Prenses, sarayını kutlu bir kayanın bulunduğu Hatun dağına kurdurur. Çinliler, bu kayayı Gali Tigin'den alarak ısıtırlar ve üzerine sirke dökerler. Parçalanan kayayı ülkelerine taşırlar. Bu olaya hayvanlar ağlarlar ve memleketi felaket kaplar. Toprak yiyecek vermez olur; açlık ve kuraklık başlar. Beşbalık'a göç ederler (2014: 78-79).

Böylece İslamiyet öncesi Türk destanlarında tabiatın insanlar ve olayların akışını etkilediği ifade edilebilir; çünkü ağaç, kaya ve toprak gibi unsurlar doğaya ait unsurlardır. Bu bağlamda destanda çocukların ağacın yarılarak dünyaya gelmesi ile ağacın kutsallaştırılması, kayanın götürülmesi sonucu canlıların ağlaması ve toprağın kuraklaşması ile toprağın kutsallaştırılması dikkatimizi çekmektedir.

Maniheizm'in Kabûlü Menkıbesi: Bu destanda Uygur Türklerinin Mani dinini kabul etmeleri anlatılır. Banarlı'ya göre, Türk hakanı Bugu han, yurduna maniheist dindarları çağırır ve onlara kendi dininin kamları ile münazara yaptırır. Münazarayı kazanan tarafın mensup olduğu dinin Uygurlar tarafından kabul edileceği bildirilir. Münazarayı maniheist dindarlar kazanır. Bugu Han, onların dinlerine baş eğer ve halkının da onlara inanmasını buyurur. Halk, hakanlarının

sözünü dinler ve eğlence yapılı (1987: 29). Böylece İslamiyetten önce Uygurların din olarak kabul ettiği Maniheizm’de bu parça ile ele alınmış olur.

1. 6. 2. İslamiyetten Sonra Türk Destanları

İslamiyetten sonra Türk destanları, Türklerin müslümanlığı kabul etmesiyle beraber İslam kültür ve medeniyet çizgilerinin destanlara yansımaya başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Bu destanların ilk Müslüman Türk devletlerinin kurulmasıyla birlikte görüldüğü ve şekillendiği ifade edilebilir. Bunların yanı sıra “İslamiyetten sonraki Türk destanları büyük çoğunlukla millî-İslamî destanlardır. Türkler bir taraftan, eski millî destanlarına İslam ruhu katarlarken öte yandan, yeni dinin kabulü ve yayılışı hadiselerinin doğurduğu olaylar ile savaşlar dolayısıyla yeni ve İslamî destanlar söylemişlerdir (Banarlı, 1987: 268). Burada dikkat edilmesi gereken noktanın artık destan parçalarının içerisinde İslam kültür ve unsurlarının da olduğudur; çünkü artık destanın iç yapısında yer alan mücadelelerdeki mitolojik unsurların tamamen kaybolmayıp daha geri plana itildiğini söylemek mümkündür.

Ayrıca Elçin, Türklerin büyük çoğunluğunun 9. asrın ortalarından itibaren Müslüman olmaya başladığını, İslamî ilimlerin etkisiyle birtakım manevi değer ve ülkülere ulaştırdığını ifade eder. Hunlar devrinde başlayan alplığın, *cihân hâkimiyeti* ülküsü ile *ilâ-i kelimetullah* fikri ile beslenerek milletimize üç kıtada *cihâd* kapılarını açtığını belirtir. Bu bağlamda eski geleneklerden hız alarak yeni bir kompozisyon ortaya çıktığını ortaya koyar (2014: 79).

Böylece oluşturulan destanlar içerisinde yer alan kahramanlarda bu durum kendini gösterir. İslamiyet öncesinde idealize edilmiş olan yiğit ve cesur anlamında toplumun temsilcisi olan alp tipi, İslamiyet ile daha çok manevi değerler içerisinde olan gazi tipi şeklinde karşımıza çıkar. Kaplan’ın, en eski çağlardan beri cihana hâkim olmayı gaye edinen Türklerin, İslamiyeti iyice benimseyince bunun sentezi olan eserler getirdiklerini, bunun en önemlisinin destanlardaki alp tipinin gazi tipi hale gelmesi olduğunu; gazi tipinin de alp tipi gibi dünyayı fethetmeyi gaye edinen bir kahraman şeklinde karşımıza çıktığını, İslamiyetin onun savaşına yüce bir mâna ve zengin bir muhteva verdiğinden (2016: 111) bahsetmesi aslında bu iki tipin birbirinin uzantısı şeklinde karşımıza çıkıyor olduğunu gösteren bir durumdur.

O halde İslamiyetten sonra Türk destanları ile ilgili kısa açıklamalara yer vermemiz konunun daha iyi anlaşılması açısından önemlidir.

Satuk Buğra Han Destanı: İslamî Türk destanlarının ilki olmakla beraber ilk müslüman Türk devleti Karahanlıların hükümdarı olan Satuk Buğra Han’ın hayatı ve

kahramanlıklarının ele alındığı destandır. Ayrıca bu destan “Abdülkerim Satuk Buğra Han’ın (ö. 344/955-56) kişiliğini, İslâm dinini kabulünü ve İslâmiyet’i yaymak için gösterdiği fedakârlıklarla kerametlerini anlatan menâkıbnâme özelliği de gösterir” (Yetiş, 1994: 204). Bu bakımdan destanın Satuk Buğra Han’ın şahsiyetinde, Müslüman Türklerin İslamiyeti algılayış biçimlerinin nasıl ve ne şekilde olduğunu da gösterdiği ifade edilebilir.

Manas Destanı: Kırgız Türklerinin millî destanıdır. “Orta Asya’da geniş bölgelere yayılmış Kırgızların, Manas-Han adlı bir bahadırın başından geçen şeylerin bir hikâyesidir. Belki de Türk kavimleri arasında toplanmış en büyük destan da budur (Ögel, 2014: 535). Ayrıca Manas Destanı, geçiş dönemine ait bir destandır ve bu açıdan İslamiyet öncesine dair pek çok izler de taşıyarak içerisinde İslamî unsurlar barındırır. Banar’ın ifadesiyle, “İslamlığın Türk halkına söylediği ilk büyük destandır” (1987: 269). Bu bağlamda önemli ve kıymetlidir. Hacim açısından dünyanın en büyük destanı olarak kabul edilir. Çobanoğlu’na göre, bir milyon mısrayı aşan hacmi olan Manas Destanı’nın değişik zamanlarda derlenmiş pek çok metni vardır. Destanın ana temasını, Kırgızların dış düşmanları olan Kalmuklar ve Çinliler ile yaptıkları savaşlarla, kendi içlerindeki mücadeleler ve karışıklıklar oluşturur (2020: 264). Böylece Kırgız Türklerinin kültür, inanç ve kabullerinin tamamını bu mücadeleler üzerine verildiği ifade edilebilir.

Dede Korkut Hikâyeleri: Bu hikâyeler, Orta Asya’da yaşayan Oğuz Türklerinin toplum yaşamını yansıtır. Manas Destanı gibi geçiş dönemi eseri olarak kabul edilen Dede Korkut Hikâyeleri’nin içerisinde sadece İslamî unsurlar bulunmayıp, İslamiyetten önceki Türk kültür hayatından da izler bulunduğu için Türk Destanı’nın parçalarından sayılır. Bu bakımdan destanlar açısından çok önemli kabul edilir. “Ayrıca bugün Dede Korkut Hikâyeleri diye bildiğimiz yazılar, Oğuz Kağan Destanı’nın İslamî geleneğe adapte edilmiş bölümlerinden başka bir şey değildir” (Gökdağ-Üçüncü, 2015: 29). Bu da destanın asırlar boyu etkisinin devam ederek belirli değişimlere uğrayıp yaşadığını göstermekte; birbirinden ayrılmaz parçalar olarak yaşatıldığını düşündürmektedir. Ayrıca çalışmamızın konusunu da oluşturan bu hikâyeler “Dede Korkut Hikâyeleri” başlığı altında daha detaylı bir şekilde açıklanacaktır.

Köroğlu Destanı: Bu destan, Köroğlu isimli şahsiyetin kahramanlıklarını içine alan zamanla hikâyeleşmiş bir halk destanıdır.

Köroğlu hikâyelerine, destan özelliği kazandıran iki önemli olay vardır. Bunlardan ilki, Köroğlu'nun, Bolu beyinin seyisi olan babasının onun efsanevî bir aygırla birleşen bir kısrağın tayını getirmesi, seyisin bu tayı Bolu beyine lââyık görmesinin hakaret kabul edilmesi ve seyisin gözlerinin kör edilip aynı taya bindirilerek ölüme terkedilmesi, bunun üzerine dağları kendisine mesken tutan seyisin, oğlu Köroğlu ile kır atı yetiştirip bunlar vasıtasıyla başta Bolu beyi olmak üzere gelip geçenden intikam almak istemesidir. İkinci olay ise “delikli demir” adı verilen ateşli silâhların icat edilmesiyle eşkıya taifesinin, törelerini yürütecek ortamı bulamayarak hâkim güçlere baş eğmesi sonucu bir eşkıya olan Köroğlu'nun da ortadan kaybolmasıdır. İslâmî dönem Türk destanları arasında yer almakla beraber Köroğlu destanında dinî bir özden söz etmek mümkün değildir. Ancak hikâyelerin musannif ve nâkilleri kendi mezhep ve tarikat özelliklerini yer yer hikâyelerde yansıtarak bunların belli yerlerinde dinî öğütlere, dualara, peygamber ve evliya kıssalarına yer vermiş, hikâyelere İslâmî bir muhteva kazandırmaya çalışmışlardır (Sümer-Albayrak, 2002: 269).

İşte bütün bunlar doğrultusunda Köroğlu'nun, idealize edilmiş alp tipinin temsilcisi olduğu, Türk toplumunun duygu, düşünce ve hayallerinin en derin şekilde şahsında topladığı ifade edilebilir.

Cengiznâme: Orta Asya'da yaşayan Türklerin arasında teşekkül eden bir destandır. Bu destanda, Moğol hükümdarı Cengiz'in yaşamı ve kahramanlıkları anlatılmakta; Cengiz bir Türk kahramanı olarak kabul edilmektedir. Cengiz Han Destanı'nın adı Cengiznâme olarak da bilinir.

1. 6. 3. Dede Korkut Hikâyeleri

Dede Korkut Hikâyeleri, Türk dili ve edebiyatının en nadide eserlerindendir. Bu hikâyelerde Oğuzların hayatı ve kahramanlıkları ele alınmaktadır. Buna ek olarak Oğuz Türklerinin toplumsal kültürel hayatı, inanışları, örf ve adetlerini içeren bozkır hayatı tüm yönleriyle gözler önüne sermektedir.

Bu hikâyeler Ergin'e göre, IX.-XI. yüzyıllarda Oğuzların Sırderya kuzeyindeki yurtlarında geçen hayatları ile ilgilidir. Hikâyelerin her biri destan parçaları olarak teşekkül tarzlarına uygundur ve bu anlatılar içindeki türlü vakalar Oğuzların ilkel devirlerinde teşekküle başlamış sonra onların IX.-XI. yüzyılda başlarından geçen büyük mücadeleler etrafından toplanarak destan haline gelmiştir. En sonunda bilinmeyen bir sanatkar tarafından destan devri bitmeden tespit edilmiş ve XV. Yüzyılın ortalarında veya ikinci yarısında yazıya geçirilmiştir (1994: 55-56).

Elbette burada özellikle söylenilmesi gereken, bu hikâyelerin Türk toplumu destan devrini henüz tamamlamadığı dönemde yazıya geçirilmiş olmasıdır; çünkü hikâyeler içerik ve şekil bakımından destan kültürünün izlerini taşımaktadır. Zaten hikâyelerin içerisinde de sözlü geleneğe ait pek çok unsurun yer aldığı görülmektedir.

Dede Korkut Hikâyeleri'nin Dresden, Vatikan ve Türkistan/Türkmen Sahra olmak üzere üç nüshası olduğundan giriş kısmında bahsetmiştik. Bu nüshalarda hikâyeler *boy* kavramıyla karşımıza çıkmaktadır. “Buradaki boy kavramı “hikâye müstakil bölüm” anlamına gelmektedir. Yani her boy ayrı bir hikâyedir ve etnik toplulukla ilgili değildir” (Demir, 2019: 17). Bu bağlamda her hikâyenin başlığında bir Oğuz beyinin ismi yer almakta ve onunla ilgili bir mücadele olacağına dair işaret verilmektedir. Özellikle de bütün bu destanî hikâyeler, *Dede Korkut Hikâyeleri* ismiyle tanımlanmakta olup eserim asıl adı *Kitâb-ı Dedem Korkud alâ Lisân-ı Tâife-i Oğuzân'dır*. Dede Korkut, hikâyelerin içerisinde bir karakter olarak da olağanüstü güçlere sahip Oğuz toplumunun bilici kişisi, akıl hocası ve onları zorluklardan kurtaran bilge kişiliğiyle, Türk toplumuna manevi liderlik yaparak yol göstermektedir. Çalışmamızda esas aldığımız Dresden nüshasında, bir giriş ve on iki hikâye olduğundan daha önce bahsetmiştik. İşte bu nüshanın giriş kısmında Dede Korkut'un Oğuzların bilicisinin olduğunun ifade edilmesi ve devamında nasihatlerine yer verilmesi, onun hikâyelerdeki rolünün büyüklüğünü en baştan göstermiş olmaktadır. Bunun yanı sıra hikâyelerde henüz adı olmayan bir çocuğun büyüüp kendi güç ve kahramanlığını kanıtladığı zaman adını Dede Korkut koymakta, gerektiğinde olağanüstü gücünü göstermekte, kahraman zorluklarla karşılaştığında ona danışmakta ve her hikâyenin sonunda bir ozan gibi kopuz çalmaktadır. Bütün bunlar, Dede Korkut'un çok yönlü idealize edilmiş bilge tipiyle toplumsal yönden önemini ortaya koymaktadır; çünkü o bu davranışlarıyla Oğuz toplumunu yönlendiren ve aydınlatan bir rol üstlenmektedir.

Dede Korkut Hikâyeleri, şekil bakımından nazım-nesir karışık bir şekilde oluşturulmuştur. Olaylar nesir bir şekilde ele alınırken soylamaların ve diyalogların akıcı bir dille ifade edildiği görülür. Bunlar göçebe yaşam tarzının hikâyelere yansımış halidir; zira olayların akışındaki o ahenk, tabiat unsurlarının canlı oluşu ve bunun anlatıma yansımaları, kalıplaşmış ifadelerin bolca bulunması hep sözlü gelenekten gelen verimlerdir.

Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili bilgilerin zaman zaman çeşitli kaynaklarda yer verildiği bilinmektedir.

Ergin, çeşitli tarihi kaynaklarda Dede Korkut, kahraman ve hikâyeleri içeren bilgiler mevcut olduğunu belirttikten sonra bu kaynakları sırasıyla açıklar. Bu kaynaklardan bazıları şunlardır: Câmîü't-Tevarih, Dürerü't-Tican, Yazıcıoğlu Selçuknâmesi, Hazi er-Risâleti Min Kelimâti Oğuznâme el-Meşhur bi Atalar

Böylece Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili araştırmalara kaynaklık edebilecek pek çok kitabın olmasının bu hikâyeler açısından mühim bir tarafı olduğu söylenebilir; zira Dede Korkut Hikâyeleri'ni daha iyi anlayabilmek için bu kaynaklara başvurulabilir. Sonuç olarak Türk milletinin zengin kültürünü taşıyan Dede Korkut Hikâyeleri'nin hem edebi hem de tarihi açıdan çok kıymetli olduğu ifade edilebilir.

1. 7. Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı

Çalışmada İslamiyet öncesi dönemlerden beri sözlü gelenekten süregelen hayatın izlerini taşıyan ve Türk destanlarının parçaları olarak kabul ettiğimiz Dede Korkut Hikâyeleri -destanî hikâyeler- ile Hintliler için son derece köklü ve önemli kabul edilen Mahabharata Destanı, toplumsal hayata ait motifler açısından incelenmiştir. İki toplumda da tespit edilen bu motifler, benzerlik ve farklılık yönünden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Özellikle Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı'nın iki farklı devrin ürünü olmasına rağmen anlam bilimi yönünden benzerlik gösterdiği, devri ve edebi türü bakımından birbirinden farklı iki metin gibi karşımıza çıktığı ifade edilebilir. Bu noktada metinlerin neden birinin hikâye diğeri destan olduğu sorusu akıllara gelecektir. Destan devirlerini geçiren Türk toplumunun son aşamayı yaşamadığını, daha önce “Millî Destanlar” başlığı altında bahsetmiştik. Türk destanları, bu son aşamayı yaşamadığı ve elimizde dört başı mamur bir destanımız olmadığı için Dede Korkut Hikâyeleri'nin o destanın parçaları olduğunu söylemek biri hikâye diğeri destan sorusunu cevaplar niteliktedir. Bununla beraber, bu destan parçalarının bütün toplum adına oluşturulmuş bir kahraman özelinde destanî hikâyeler olduğunu söylemek mümkündür. Üstelik her iki toplumda destan devrini yaşamıştır. Türkler henüz Orta Asya'dan hareket etmeden önce, Türk ve Hint toplumu destan devrini yaşarlarken iki topluluk arasında çeşitli ilişkiler ve kültür alışverişleri olmuştur. Dolayısıyla Türk destanının parçaları ile Hint destanının karşılaştırılması kıymetlidir. Bununla beraber İki metnin yazıya geçiriliş zamanlarının farklı olması, bu toplumların benzer ve farklı motiflerinin bulunmasına engel değildir. Bu bakımdan iki metnin karşılaştırılması sonucunda benzer ve farklı motiflere ulaşmak mümkün görünmektedir. Ayrıca Türkler Orta Asya'da yaşarken Hindistan ile komşu olmuşlar ve Hint kültüründen oldukça

etkilenmişlerdir. Hatta bir dönem Hint toplumunun etkisiyle Budizm'i kabul etmişler daha sonra et yeme/yememe konusunda anlaşılamayıp bu dinden uzak durmuşlardır.

Budizm Orta Asya'ya yayıldığı sıralarda bu ülke halklarında, özellikle eski Türklerin sosyal, siyasi ve kültürel hayatında keskin bir değişiklik sağlamıştır. Eski Türklerin Gök-Tanrı (Kök Tängri veya Tängrikänlik) inancından sonra yayılmış olan ve her alanda izlerine rastlanan dinlerden biri de Budizm'dir. Türklerin dini görüşlerinde, sanat ve kültürlerinde, kitabet sanatlarında, edebiyatlarında, yazı dili tarihinde Budizm döneminin ayrı bir yeri vardır. Çünkü Budizm aracılığıyla Türk dünyasına eski Hind felsefesi ve kültürü girmiştir. Bunların etkisiyle Buda eserleri eski Türkçe'ye çevrilmiştir. İşbu tarihi olaylar sonucunda eski Türk ve Doğu dilleri ile edebiyatlarının karşılıklı ilişkileri gelişmiştir. Hatta Budizm eski Türklerin Hint, Tahar ve Çin edebiyatlarıyla da tanışma imkânı sağlamıştır. Eski Türk şiirlerinde küg~kög, taqşut~tağşut, qoşuq~qoşuğ, yır~ır ile birlikte şlok, padak gibi yeni türler oluşmuştur (Sadıkov, 2008: 471-474).

İşte bu iki milletin içinde bulunduğu bütün irtibatlar ve kültür alışverişleri Türk tarihinde Hint kültürünün büyük ve derin izleri olduğunu göstermiştir. Hintliler, hep aynı coğrafyada yaşayan bir topluluk olduğu için kültürleri yerleşik hayata bağlı gelişerek büyümüş ve köklü bir hal almıştır. Hatta dünyanın bütün kültürlerinin ilk kaynağının Hindistan olduğu şeklinde bir görüş bile ortaya atılmıştır. İşte bu kadar köklü bir medeniyet olan Hindistan'ın bitmiş ve tamamlanmış destanları -Ramayana ve Mahabharata Destanı- bulunmaktadır. İşte bu sebeplerden dolayı gerek iki metnin karşılaştırılması gerekse Türk ve Hint toplumunun destan dönemindeki yaşadığı bağlar -ilişkiler ve kültür alışverişleri- açısından önemli kabul edilmelidir. O halde “Türk ve Hint toplumu arasında bu irtibatlar ve kültür alışverişlerinden dolayı acaba toplumsal hayata ait motiflerde de benzerlik veya farklılık tespit edilebilir mi?”, “Her iki metinde de tespit edilen toplumsal hayata ait motiflerde eğer bir benzerlik varsa bunun nedeni kültürel alışverişten mi kaynaklanmaktadır?” gibi sorular sormak mümkündür. Bütün bunlar düşünüldüğünde Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata'nın karşılaştırılması uygun cevapları bulmamızı sağlayacaktır.

1. 8. Türk Destan Araştırmalarının Tarihçesi

Türk destanlarının daha iyi bir şekilde anlaşılması için bunlara yönelik geçmişten günümüze kadar yapılan araştırmalar önemlidir.

Çobanoğlu, Türk destanları ile ilgili yapılan çalışmaların Dede Korkut çalışmaları ile başladığını ifade ettikten sonra Dede Korkut'un, Orta çağ boyunca Türk ve Müslüman bilginlerin değişik vesilelerle çeşitli çalışmalarında yer aldıktan sonra, 1815 yılında ilim âlemine tanıtan ve etik bakış açısıyla süreci başlatan kişinin Friedrich von Diez olduğunu, onu halk bilimi çalışmalarıyla meşhur masal çalışmasıyla Wilhelm Grimm'in izlediğini söyler. Türkoloji'de Radloff'un Proben serisi ve 1893'te Thomsen'in Orhun Yazıtlarını okuyuşu,

Kutadgu Bilig'in bulunuşu bağlamında, Dede Korkut Destanları'nın, W. Barthold'un 1800'lerin ikinci yarısında başlayan çalışmalarıyla başlı başına bir araştırma alanına dönüşmüş olduğuna ve Ettore Rossi'nin Vatikan nüshasını tanıtıp yayınlamasından sonra bu alandaki çalışmaların zenginleştiğine değinir (2020: 29).

Onun bu ifadelerinden yola çıkarak Türk destanları ile ilgili araştırmaların 19. yüzyıldan itibaren Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili yapılmış çalışmalar neticesinde başladığı ifade edilebilir. İlim âlemine Friedrich von Diez tarafından tanıtılan Dede Korkut Hikâyeleri, Türkiye'de ilk kez Kilisli Muallim Rifat tarafından 1916 yılında Dresden nüshası esas alınarak Arap harfleriyle yayınlanır ve bilim dünyasına tanıtılır. Bu çalışmaya paralel olarak 1938 yılında Orhan Şaik Gökyay tarafında Dresden nüshası Latin harfleriyle çevrilir. 1958 yılında ise Muharrem Ergin tarafında hem Vatikan hem de Dresden nüshasını karşılaştırarak yayınlanır.

Oğuz'a göre, 19. yüzyılın ortalarından itibaren A. M. Castrén, Wilhelm Radloff, V. İ. Verbitsky, A. F. Middendorf, O. N. Böhlink, İ. A. Hudyakov, E. K. Pekarskiy, İ. N. Berezin, Şokan Velihanov, Ebubekir Divayev gibi isimler tarafından başlatılan çalışmaların genel karakterini Türkiye dışında yaşayan Türk boylarının destanlarının derlenmesi ve yayımlanmasını oluşturmaktadır. Ona göre Türk boylarının destanları üzerine yapılan ilk dönem çalışmalarıyla, 20. yüzyıl içerisinde yapılan çalışmalar hakkındaki bilgilere, söz konusu Türk boylarının destanları üzerine Pertev Naili Boratav (1931, 1963, 1965, 1968) Abdülkadir İnan (1987, 1991), Dursun Yıldırım (1979, 1998), Metin Ergun (1996, 1997, 2000, 2004, 2005, 2006), Naciye Yıldız, (1995), Semih Tezcan (2001), Zekeriya Karadavut (2002), Metin Ekici (2004), Mehmet Aça (1998, 2002, 2004, 2005), Timur Davletov (2005, 2008), Gülsüm Killi (2009), Selami Fedakar (2003), Halil İbrahim Şahin (2009), Bülent Bayram (2010) gibi isimler tarafından Türkiye'de hazırlanan çalışmalarda kapsamlı bir şekilde yer verilmiştir (2015: 177-178).

O halde Türkiye'de birçok araştırmacı tarafından destanlarla ilgili çalışmalar yapıldığını söylemek mümkündür. Türkiye'de yapılan bu çalışmalar destanların daha derinlemesine anlaşılmasını sağlamakta, yapılacak olan araştırmalara kaynaklık etmesi bakımından da önem kazanmaktadır. Dolayısıyla çalışmamızın esas noktasını oluşturan Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili yapılmış bilimsel akademik çalışmalara yer vermeden önce, destanlarla ilgili yapılmış bütün çalışmalara yer vermenin aksine bazı temel bilimsel araştırmalara değinilmesi faydalı olacaktır.

Fuat Köprülü, 1926 yılında yayınlanan "Türk Edebiyatı Tarihi" isimli eserinin *Millî Türk Destanı* adlı üçüncü bölümünde destanı çeşitli yönlerden (tanımlama, oluşum, konu, sınıflandırma vs.) ilk kez ele alan kişi olması bakımından önemlidir. "Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar" (1918) isimli eserinde de *Anadoludaki Halk edebiyatı* kısmı içerisinde destanlarla ilgili bilgilere yer verir.

Rıza Nur, 1928 yılında Paris Millî Kütüphanesi'nde Uygur yazısıyla yazılmış tek nüshası bulunan Oğuz Kağan Destanı'nı yayınlar. 1932 yılında ise Reşit Rahmet Arat tarafından destanın Türkiye Türkçesi ile yayını yapılır.

Pertev Naili Boratav'ın, Türk destanları açısından son derece önemli kabul edilen “Köroğlu Destanı” isimli eseri 1931 yılında yayınlanmıştır. Bu çalışma, Köroğlu Destanı ile ilgili hazırlanmış çalışmaların ilki olması bakımından önemlidir.

Nihad Sami Banarlı, 1971 yılında yayınlanan “Resimli Türk Edebiyatı (II Cilt)” isimli eserinin birinci cildinde destan devri bölümünde, destanlarla ilgili geniş bilgilere yer vermiş; Türk destanlarını İslamiyetten önce ve sonra olmak üzere iki başlıkta sınıflandırarak açıklamalarda bulunmuştur. Onun bu sınıflandırması sonraki yapılan çalışmalara da kaynaklık etmiştir. Ayrıca çalışmamızın konusu içerisinde yer alan motiflerle ilgili olarak Banarlı'nın eserinde Türk destanlarını açıklarken Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki içerisinde yer alan motiflerden de örneklerine dâhil ettiği görülmektedir.

Bahaeddin Ögel, 1993 yılında yayınlanan “Türk Mitolojisi (II Cilt) isimli eseriyle Türk destan ve efsanelerini çok kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Bununla beraber Türk mitolojisine dair bilgiler ve motiflere yer verilmiştir. Destan araştırmaları için son derece önemli kabul edilen bu eserle ilgili olarak Öcal Oğuz'un da, Türk destanlarıyla ilgili çalışmalarda bir çığır açtığını ve günümüz destan araştırmacılarına yeni çalışma konuları sunmaya devam ettiğini (2015: 181) ifade etmesi eserin önemini destekleyici bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca Ögel'in Türk Mitolojisi'ndeki motiflere başlıklar altında yer vermiş olması da çalışmamıza yol göstermesi bakımından önemlidir.

Özkul Çobanoğlu, 2001 yılında yayınlanan “Türk Dünyası Epik Destan Geleneği” isimli eseriyle *Epik destan* kavramı ile destan araştırmalarına yeni bir bakış açısı getirmiştir. Destanların genel bir çerçevesini çizdikten sonra Türk destanlarıyla ilgili kendi sınıflandırmasını yapmış; Türk destanlarında ortak motiflerin sıralanış düzeni ve Motif indeksini oluşturmuştur. Çobanoğlu'nun hazırlamış olduğu bu motif indeksi destan araştırmaları açısından önemli bir çalışmadır.

Saim Sakaoğlu ve Ali Duymaz'ın 2002 yılında yayınlanan “İslamiyet Öncesi Türk Destanları” isimli eseri, içerisinde destanla ilgili yer alan makaleler ve Türk destan parçalarına ait metinlere ulaşılması açısından önemli bir çalışmadır.

Türk destanları üzerine yapılmış bilimsel akademik çalışmalar sadece bunlardan ibaret değildir. Fakat çalışmamız kapsamında yapılan bu araştırmaların tamamını tanıtmak mümkün değildir. Dolayısıyla yukarıda yer verdiğimiz birkaç çalışmayla beraber diğer ismini sayamadığımız değerli çalışmaların hepsinin birbirinden önemli ve kıymetli olduğunu şüphesiz vurgulamak gerekir. Türk destanlarının zenginliği ve derinliği düşünüldüğünde bu çalışmaların sürüp gideceği, yeni destan araştırmalarının olacağı aşîkârdır. Sonuç olarak bütün yapılan bu çalışmaların Türk kültür belleğini yeniden canlandığı ve insana kendi toplumunu tanıma fırsatı sunduğu ifade edilebilir.

1. 8. 1. Türkiye’de Dede Korkut Hikâyeleri Üzerine Yapılmış Bilimsel Akademik Çalışmalar

Türkiye’de Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından pek çok kitap, makale, bildiri ve tez çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmaların sayısı azımsanmayacak derecede çok olmakla beraber Dede Korkut Araştırmaları için de önemlidir. Fakat bu kısımda bütün çalışmalara yer verebilmemiz mümkün değildir.⁶ Dolayısıyla çalışmamızın sınırlılıkları içerisinde doğrudan Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili veya başka metinlerle karşılaştırmalı çalışmalar; metinde yer alan motifler veyahut onun toplumsal yönü açısından yapılan bazı çalışmaların kısaca açıklamasına yer verilecektir.

Kitaplar

Ergin, Muharrem (1994). *Dede Korkut Kitabı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bu çalışma iki ciltten oluşmaktadır. Ergin, bu çalışmasında Dede Korkut Hikâyeleri’nin hem Dresden hem de Vatikan nüshasına karşılaştırmalı olarak yer vermiştir. Çalışmanın ilk cildinde, hikâyeler ile ilgili genel bilgilerden (yazılışı, coğrafyası, içeriği vs.) bahsedildikten sonra metinlerin Latin harflerine aktarılmıştır.

⁶ Dede Korkut Hikâyeleri üzerine yapılmış çalışmalarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. BEKKİ, Salahaddin (2015). *Dedem Korkut Kitabı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme (Türkiye’deki Yayınlar 1916-2013)*. Ankara: Berikan Yayınevi.

Kitabın sonunda da metinlerin orijinal biçimlerine yer verilmiştir. Kitabın ikinci cildinde ise Dede Korkut Hikâyeleri'nin indeks ve grameri ortaya koyulmuştur.

Karabaş, Seyfi (1996). *Dede Korkut'ta Renkler*.İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Karşılaştırmalı edebiyatçı olan Karabaş, bu çalışmasında Dede Korkut Hikâyeleri'nde yer alan renkleri evrensel boyutlu yapıların arasında görmek gerektiği düşüncesiyle ele almış, metinleri Türk renk ekinin boyutları bağlamında değerlendirmiştir. Bu çalışmada Dede Korkut Hikâyeleri'ne farklı bir bakış açısıyla yaklaşmış ve akademik çalışmalara kaynaklık etmesi açısından önemli bir çalışması ortaya koyulmuştur.

Kırzioğlu, Fahreddin (2000). *Dede Korkut Oğuznâmeleri*.Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Bu çalışma Dede Korkut'un tarihi ile ilgili olup iki cildin bir araya getirilmiş halidir. Çalışmada, Dede Korkut Hikâyeleri üç koldan özetlendikten sonra Küçük Arsaklıların (Arşakunik devleti) tarihi kaynakları ile karşılaştırılmakta ve en sonunda bu hikâyelerin Eski Oğuzlar'a ait olduğu delillerle ortaya koyulmaktadır.

Tezcan, Semih-BOESCHOTEN, Hendrik (2001). *Dede Korkut Oğuznâmeleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bu çalışmada Tezcan ve Boeschoten'in giriş kısmında Dede Korkut Hikâyeleri'nin metinlerindeki sorunları ve kendi yaptıkları düzenlemelere dikkat çektikleri hemen ardından Dresden ve Vatikan nüshasına yer verildiği ifade edilebilir.

Gökay, Orhan Şaik (2011). *Dedem Korkudun Kitabı*.İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili yapılmış en kapsamlı çalışmalardan bir tanesidir. Bu çalışmanın içerisinde Dede Korkut Hikâyeleri'nin Dresden nüshasına yer verilmiştir. Bununla beraber Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili genel bilgiler (kitap hakkında, yazmalar, basmalar vs.), Dede Korkut'un coğrafyası, kişileri, dili, üslubu, motifleri hikâyelerden yaşamakta olanlar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca çalışmada, Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki motifleri ayrıntılı bir şekilde

başlıklar halinde sistemli bir şekilde değerlendirilmiş ve bu noktada da çalışmamıza büyük katkılar sağlamıştır.

Abdulla, Kamal (2012). *Mitten Yazıya veya Gizli Dede Korkut*.Aktaran: Ali Duymaz. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Bu çalışmada, Dede Korkut Hikâyeleri'nin sözden yazıya, mitten edebiyata geçiş noktasında ele alındığı ifade edilebilir. Üç bölümden oluşan eserde, Dede Korkut Hikâyeleri psikoanalitik tahlillerden de istifade edilerek açıklanmıştır. Abdulla, ilk bölümde mitten yazıya yahut destan, ikinci bölümde ana varyantlara doğru başlığı altında Yunan mitleri ile Dede Korkut Hikâyeleri'nin kahramanları üzerinde tipolojik mukayese yolunu tercih etmekte, üçüncü bölümde ise metnin semantik boşlukları başlığı altında medeniyet mekânında kopmuş bağlantılar ve oluşmuş boşlukları tespit ederek Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki nelerin gizli olduğunu bulmaya çalışmaktadır.

Özsoy, Bekir Sami (2017). *Dede Korkut Kitabı*.Ankara: Akçağ Yayınları.

Bu çalışma bir giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Dede Korkut ile ilgili genel bilgilere (nüshalar, Dede Korkut'un adı vs.), ikinci bölümde Dede Korkut Hikâyeleri'nin orijinal metni altına da transkripsiyonlu okunuşuna, üçüncü bölümde sözlük, dördüncü bölümde hikâyelerdeki edebi sanatlar ve örneklerine, beşinci bölümde ise seçme bibliyografyaya yer verilmiştir.

Demir, Necati (2019). *Dede Korkut Destanı*.İstanbul: Ötüken Yayınları.

Bu çalışma, bir giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili genel bilgiler (yazılış zamanı, yazılış yeri, konu, mekân ve zamanı vs.), birinci bölümde yazılı kaynaklarda Dede Korkut, ikinci bölümde Dresden, Vatikan ve Türkmen Sahra nüshalarında Dede Korkut, üçüncü bölümde Kazakistan ve Türkmenistan'da Dede Korkut, dördüncü bölümde ise sözlü kaynaklarda Dede Korkut ele alınmıştır.

Demir, Necati (2020). *Dede Korkut Destanı'nın Türkmenistan Boyları*.İstanbul: Ötüken Yayınları.

Bu çalışmada, Demir'in Türkmenistan'da derlemiş olduğu Dede Korkut Hikâyeleri'nin 14 boyu bulunmaktadır. Demir, Dede Korkut Destanı'nın Türkmen Türkçesi ile kaleme alınmış metinlerini çeşitli kaynaklardan derleyip toplayarak

aslına uygun bir şekilde Türkiye Türkçesine aktarmıştır. Çalışmanın giriş bölümünde Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkmenistan'da derlenen boyları ile ilgili genel bilgiler (konu, şahıs, coğrafya vs.) ve hemen ardından metinlere yer verilmiştir.

Ekici, Metin (2019). *Dede Korkut kitabı Türkistan/Türkmen Sahra nüshası/Salur Kazan'ın yedi başlı ejderhayı öldürmesi*.İstanbul: Ötüken Yayınları.

Bu çalışma Dede Korkut Hikâyeleri'nin üçüncüsü olan Türkistan/Türkmen Sahra nüshasını ihtiva etmektedir. Ekici bu çalışmasında, Dede Korkut Hikâyeleri'nin on üçüncüsü orijinal metin (tıpkıbasım) ve Transkripsiyonu ile yer almaktadır. Nüshanın bilim dünyasına ilk kez tanıtılması açısından çok önemli bir çalışmadır.

Makaleler

İnan, Abdülkadir (1937). Dede Korkut Kitabındaki Bazı Motiflere ve Kelimelere Ait Notlar I. Ülkü Halkevleri Dergisi. (10) (55). 78-80.

Bu makalede, Dede Korkut Hikâyeleri'nde İslamiyetten önce yer alan âdet ve gelenekler çerçevesinde dini motifler açıklanmaya çalışılmıştır. Hikâyelerde evlenme, ölüm merasimleri, ahiret inancı, kurt, ağaç ve su kültürünün Oğuzlar'ı şamanî olarak tanıttığı vurgulanmakta bunların eski Türklerin (Kazak-Kırgız-Altay) izlerini taşıdığına işaret edilmektedir.

İnan, Abdülkadir (1973). Dede Korkut Kitabındaki Eski İnançlar ve Gelenekler. *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi 1966-1969. (III-IV-V-VI.) Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları. 145-157.*

Bu makalede, Dede Korkut Hikâyeleri'nde İslamiyetten önce var olan Şamanizm âdet ve geleneklerinin kalıntıları incelenmiştir. Hikâyelerde dokuzlama, ad verme, evlenme ve düğün âdetleri, kırk kız-kırk yiğit motifi, ant töreninde silahın rol oynaması, ağaç kültü, yedi gün uyuma motifi, Totemizm devrinin izleri, at, kopuz vs. gibi unsurlar tek tek değerlendirilmektedir.

Alptekin, Ali Berat-ŞİMŞEK, Esmâ (1989). Dede Korkut Hikâyelerinin Motif Yapısı. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi. (c. y.) (59). 110-133.*

Bu makalede, öncelikle Dede Korkut Hikâyeleri'nin motif yapısı ile ilgili çalışmalar yapan araştırmacılardan bahsedildikten sonra Thompson'un masallara

uyguladığı motifler, Dede Korkut Hikâyeleri'ne uygulanıp ilgili kısımlara yer verilmiştir. Thompson'un masallara uyguladığı motif tasnifinin ilk defa bu makalede Dede Korkut Hikâyeleri'nde ele alındığı görülmektedir.

Duvarcı, Ayşe (1989). Dede Korkut Hikâyelerinden Günümüze. *Türk Kültürü Dergisi*. (c. y.) (320). 65-68.

Bu makalede, Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki gelenek, görenek, inanma ve uygulamaların özellikle günümüzdeki yaşayan şekilleri üzerinde durularakele alınmaya çalışılmıştır. Türk kültür karakterinin bu hikâyelerde var olan malzemeden yola çıkılarak tetkik edilebileceğini ifade edilmiştir.

Derdiyok, İbrahim Çetin (1993). Dede Korkut Hikâyelerindeki Olağanüstü Motifler ve Kaynakları. *İçel Kültürü Dergisi*. (2) (27). 3-9.

Bu makalede, Dede Korkut Hikâyeleri'nde belirlenen olağanüstü motifler doğu ve batı mitolojilerindeki benzer olan motiflerle karşılaştırılmış ve bu bağlamda kaynaklarının ne olduğuna dair tespitlerde bulunulmaya çalışılmıştır. Yapılmış olan tespitler, kaynakların yazmış olduğu din ve inanışlara göre sınıflandırılmıştır.

İbrayev, Şakir (1994). Dedem Korkut Kitabında Motif ve Edebî Malzemelerdeki İç Üslûp Değişiminin İncelenmesinde Motifin Rolü. Çağatay Türkistanlı (çev.), *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*. (36) (1988). 35-42.

Bu makalede, motif bir konu oluşturma unsuru olarak görülmüştür. Makalede Dede Korkut Hikâyeleri durum, dil, olay, tasvir ve karakter motifleri açısından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler edebî malzemeler içerisinde var olan diğer Türk destanları (Maaday-Kara Destanı, Alpamış Destanı vs.) ile kıyaslanarak yapılmıştır.

Aras, Enver (1998). Türk Kültürü Açısından Dede Korkut Hikâyeleri. *Türk Kültürü Dergisi*. (c. y.) (425). 519-519.

Bu makalede, Dede Korkut Hikâyeleri Türk kültürü açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır. Makalede Dede Korkut Hikâyeleri, Türkün töresi, ailesi, yaşayış tarzı, din ve medeniyet tesiri bunlarla beraber hayvanlar, silahlar (ok, yay vs.) gibi pek çok açıdan değerlendirilmiştir.

Başgöz, İlhan (1998). Dede Korkut Destanında Epitetler. Nebi Özdemir (çev.), Milli Folklor Dergisi. (5) (37). 23-35.

Bu makalede 'Epitet' kavramı ilk kez gündeme getirilmiş ardından Başgöz tarafından işlevleri anlatılmış ve bunlar Dede Korkut Hikâyeleri'ne uygulanmıştır. Başgöz, Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki kahramanların niteliklerini, renklerle, giyim-kuşamla, hayvan adlarıyla (yaşayış tarzlarıyla doğrudan ilişkili olan unsurlar), akrabalık ilişkileriyle, doğum yeriyle, mitsel niteliklerle ilgili olmak üzere çeşitli başlıklarda incelemiştir. Bu bağlamda epitet, birey ve toplum ilişkisini de değinmiştir.

Eliuz, Ülkü (2001). Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki Şahıs Kadrosunun Karakter Yapıları Bakımından İncelenmesi. Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi. (c. y.) (18). 63-86.

Bu makalede, Dede Korkut Hikâyeleri şahıs kadrosunun karakter yapısı baş kahramanlar (birinci derecedeki kahramanlar), norm, kan ve fon karakterler şeklinde sınıflandırılarak incelenmiştir. Makalede topraktaki yaratma gücünün kişileşmiş değerleri olarak görülen Oğuz yiğitlerinin, duygusal ve kültürel yapılanmaları ile "biz" haline dönüştüğü ifade edilmiş ve böylece eser "biz kimiz?" sorusunun cevabını veren bir nitelik kazandığı vurgulanmıştır. Hikâyelere sinen "Türk ruhu" ve eserler vasıtasıyla ölümsüzleşen bireysel, yerel ve evrensel niteliklere sahip "Türk insan tipi" varlığımızın teminatı olarak değerlendirilmiştir.

Mirzaoğlu, F. Gülay (2006). Dede Korkut Kitabı ve Manghol-un Niuça Tobça'an [İki Metnin Benzerlikleri Üzerine Bir İnceleme]. Türkbilig:Türkoloji Araştırmaları Dergisi. (c.y.) (11). 149-163.

Bu makalede, Dede Korkut Hikâyeleri ile Manghol-un Niuça Tobça'an (Moğolların Gizli Tarihi) karşılaştırılarak iki metin arasındaki dikkat çekici bazı benzerlikler ele alınmıştır. Makalede olayların hikâye edilişi, kahramanlar, anlatım stili, olayların tasviri, tarihi olayların bir kahramanın hayat hikâyesi bağlamında anlatılması vs. gibi açılardan iki metinde de benzerlik taşıması ortak özellikler bağlamında değerlendirilmiştir.

Kara, Ruhi-Yılmaz, Oğuzhan (2010). Dede Korkut Hikâyelerinde Sosyal Hayat. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (3) (1). 193-211.

Bu makalede, Dede Korkut Hikâyeleri sosyal hayat çerçevesinde incelenmiştir. Hikâyelerdeki aile, çocuk, kadın, din, siyaset, mücadele, av, töre gibi motifler ele alınmaya çalışılmıştır. Hikâyelerden de verilen örneklerle sosyal hayat değerlendirilmiş en sonunda da gelecek nesillerin yetiştirilmesi noktasında bu hikâyelerden nasıl yararlanılabileceğine dair önerilerde bulunulmuştur.

Can, Adem (2011). Homeros Destanları ile Dede Korkut Hikâyeleri Arasındaki Kurgu, Yapı, Tip ve Tema Benzerlikleri. *Turkish Studies Dergisi*. (6) (2). 263-286.

Bu makalede, Homeros Destanları ile Dede Korkut Hikâyeleri karşılaştırılmıştır. Her iki metinde de kurgu, yapı, tip ve tema açısından motif benzerliklerinin olduğu ifade edilmiştir. Bu unsurların aracılığıyla metinler arasındaki kültürel etkileşim değerlendirilmiştir.

Reis, Huriye (2011). Dede Korkut Kitabı ve Beowulf Destanında Yaşlılık ve Yaşlanma. *Milli Folklor Dergisi*. (12) (91). 25-36.

Bu makalede, Dede Korkut Hikâyeleri ve Beowulf Destanı'nda yer alan yaşlılığın yer ve konumu incelenerek iki metin karşılaştırılmıştır. Yaşlılığın toplumsal değeri ve destan, Dede Korkut ve Beowulf'ta yaşlılık metinlerden alınan örneklerle değerlendirilmiştir.

Köksel, Behiye (2012). Dede Korkut Kitabı'nda Dinî-Mitolojik Yardımcı Kahraman Motifi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. (16) (1). 73-86.

Bu makalede, Dede Korkut Hikâyeleri'nde yer alan Dede Korkut, Hızır Aleyhisselam, çoban, kırk yiğit, kadınlar gibi yardımcı kahramanlar hem Türk destan ve hikâyelerdeki yardımcı kahraman bağlanmında incelenmeye çalışılmış hem de bunların dinî-mitolojik yönleri değerlendirilmiştir. Bu yardımcı kahramanların hikâyelerde nasıl ve ne şekilde yer bulduğu, dinî-mitolojik kökenin ne olduğu tetkik edilmiştir.

Karakaş, Rezan (2013). Dede Korkut Hikâyelerinde ‘Tutsaklıktan Kurtarma Motifi’ ve ‘Bey Oğulları’ Arasındaki İlişki. *Turkish Studies Dergisi*. (8) (1). 1867-1879.

Bu makalede tutsaklıktan kurtarma ile alp tipi kahramanın birbiriyle bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Makalede tutsaklıktan kurtarma motifinin bey oğullarını yüceltmek amacıyla hikâyelerde yer aldığı, bu bağlamda tutsaklığın kahramanın yiğitlik mücadelesini göstermesinde önemli bir gösterge olduğu ifade edilmiş ve bunların hangi hikâyelerde yer aldığı örneklerle değerlendirilmiştir.

Alsaç, Fevziye (2018). Dede Korkut Hikâyeleri’nde Kültürel Bellek Bağlamında Gelenekler. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*. 4 (1). 17-35.

Bu makalede, Dede Korkut Hikâyeleri’nde yer alan gelenekler kimlik, hatırlama, süreklilik ve yeniden üretme üzerine kurulu olan kültürel bellek bağlamında incelenmiştir. Makalede, hikâyelerde yer alan gelenekler metinlerden verilen örneklerle değerlendirilmiştir.

Yıldız, Osman (2021). Dede Korkut Hikâyeleri ile İliada ve Odyseia Destanları Arasında Mukayeseli Bir Deneme. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*.(6) (2). 243-254.

Bu makalede, Dede Korkut Hikâyeleri ile Yunan Destanları (İliada ve Odyseia) karşılaştırılmıştır. İki metinde akılcılık ve erdemlilik açısından mukayese edilerek metinden örnekler verilerek değerlendirilmiştir.

Bildiriler

Günay, Umay Türkeş (2000). Dede Korkut Kitabı ve Toplumsal Değerlerin Tahlili. Alev Kâhya-Birgül ve Aysu Şimşek Canpolat (haz.), *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni (Ankara, 19-21 Ekim 1999)*Bildiriler Kitabı. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. 191-202.

Bu bildiride, Dede Korkut Hikâyeleri’nde yer alan toplumsal değerlerin Türk kültür çerçevesinde nasıl kabul edildiği ele alınmıştır. Toplumsal hayata ait değerler (mertlik, yiğitlik, cömertlik vs.) tek tek hikâyelerden örneklerle değerlendirilmiştir. Hikâyelerin içinde hem bireysel hem de toplumsal psikoloji açısından ipucu veren mükemmel örneklerin olduğu vurgulanmıştır.

Kazmaz, Süleyman (2000). Yönetim ve Toplum Düzeni Açısından Dede Korkut. Alev Kâhya-Birgül ve Aysu Şimşek Canpolat (haz.), *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni (Ankara, 19-21 Ekim 1999) Bildiriler Kitabı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. 245-257.

Bu bildiride, Dede Korkut Hikâyeleri toplum düzeni açısından yönetim, aile, namus vs. gibi konuların metinlerden örneklerle ele alındığı görülmektedir. Bildiride, hikâyelerde var olan insan ve toplum ilişkisi değerlendirilmiştir.

Duymaz, Ali (2004). Dede Korkut Kitabı'nda Alplığa Geçiş ve Topluma Katılma Törenleri Üzerine Bir Değerlendirme. II Milletlerarası Dede Korkud Kollokyumu (Bakü, 21-26 Aralık 1998). Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (46) (1). 39-50.

Bu bildiride, Dede Korkut Hikâyeleri'nde yer alan Alplığa geçiş; doğum, ergenliğe geçiş veya topluma katılma, düğün, ölüm gibi geçiş törenleri bağlamında incelenmiştir. Hikâyelerden verilen örneklerle topluma katılmayla ilgili bu geçiş törenlerinin ölüm ve yeniden doğum simgeciligi, vahşi hayvanlarla mücadele, baba ile ilişkiler, sırların ifşası, servet ve mevki sahibi olma gibi başlıklar altında değerlendirildiği görülmüştür.

Koçak, Kürşat (2011). Dede Korkut Destanının Türk Kültür ve Tarihi Bakımından Değeri ve Önemi. Yılmaz Yeşil (haz.), *Dede Korkut ve Geçmişten Geleceğe Türk Destanları Uluslararası Sempozyumu (Lefkoşa, 25-28 Ekim 2010) Bildiriler Kitabı*. Ankara: Türksoy Yayınları. 353-356.

Bu bildiride, Dede Korkut Hikâyeleri'nde yer alan Türk kültür ve toplum hayatına ilişkin bilgiler olayların akışı içerisinde incelenmiş, Türklerin sosyal yaşayışı ile ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu bağlamda hikâyelerde yer alan Türklerin sosyal hayatları içerisindeki kültürel gelenek, tören, inanç, üzüntü ve sevinçler örnekler bağlamında değerlendirilmiştir.

Tezler

Adil, Nevzat (1990). *A Critical analysis of the theme of the heroic ideal in Beowulf and The Book of Dede Korkut [Beowulf ve Dede Korkut Kitabındaki Kahramanlık Temi Üzerine Eleştirel Bir Analiz]*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İngiliz Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Ankara.

Bu tez çalışmasında, Dede Korkut Hikâyeleri ile Beowulf Destanı'nda yer alan kahramanlık idealinin incelenip ortak özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Tez üç bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünde kusursuz bir liderin cömerlik özelliği ile mükemmel savaşçılar arasındaki sadakat ilişkisi, ikinci bölümde kahramanlık idealinin bütün özellikleri, üçüncü bölümde ise kahramanın zihninden geçenleri ve psikolojisini anlayabilmek amacıyla dini ve ahlaki değerler incelenmiştir. Sonuç kısmında da iki destanda kahramanlık idealinin ortak özellikleri özetlenerek genel çerçevede varılan nokta açıklanmıştır.

Taflı, Hülya (2006). *A Comporative Study of the Belief Systems in Beowulf and The Book of Dede Korkut [İnan Sistemleri Açısından Beowulf ve Dede Korkut Kitabının Karşılaştırılması]*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İngiliz Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Kayseri.

Bu tez çalışmasında, İngilizlerin ilk destanı sayılan Beowulf ile Türk edebiyatının başyapıtlarından olan Dede Korkut Hikâyeleri inanç sistemleri çerçevesinde karşılaştırılmıştır. Her iki metinde yer alan inan sistemleri içerisinde sayı, renk sembolizmi ve hayvan betimlemeleri benzer ve farklı yönlerden incelenmiştir. Tez üç bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünde Beowulf Destanı'nda ve Dede Korkut Hikâyelerinde Tanrı kavramı, ikinci bölümde her iki metinde yer alan sayı, renk sembolizmi ve hayvan betimlemeleri, üçüncü bölümde ise ölüm kavramı, öbür dünya ve ölümsüzlük temalarının inanç sistemlerine yansması üzerinde durulmuştur. Sonuç kısmında da iki metnin de ortaya çıkmasında toplumların dolaylı olarak etkileşim halinde oldukları düşüncesi ifade edilmiştir.

Tunçdöken, F. (2009). *Dede Korkut Hikâyeleri ile Beowulf Destanı'nda Yer Alan Toplumsal Hayata Ait Motiflerin Saptanması ve Karşılaştırılması*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Bursa.

Bu tez çalışmasında Dede Korkut Hikâyeleri ile Beowulf Destanı toplumsal hayata ait motifler açısından sınıflandırılmış ve karşılaştırılmıştır. Tez çalışmasında, toplumla ilgili motifler tespit edilmeden önce Stith Thompson'un The Motif-Index of Folk Literature adlı eserin cemiyet maddesi esas alınmıştır. Tez dört bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünde iki metnin motif yapısını oluşturan epizotlar, ikinci bölümde tespit edilen toplumsal hayata ait motifler, üçüncü bölümde motiflerin karşılaştırılması, dördüncü bölümde ise Beowulf Destanı'nın çevirisi yer almaktadır. Sonuç kısmında da iki metinde tespit edilen benzer ve farklılıklar üzerinde durulmaktadır. Çalışmamıza örnek olması ve katkı sağlaması açısından da önemlidir.

Ulukan, A. (2012). *Dede Korkut Hikâyeleri ve Grimm Masallarında Kültür ve İnançlara Yerleşmiş Renk ve Sayı İmgelemi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Alman Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sakarya.

Bu tez çalışmasında, Dede Korkut Hikâyeleri ile Grimm Kardeşlerin toplamış oldukları (Kinder-Haus Märchen) Grim Masalları renk ve sayı imgelemi açısından araştırılmış, benzer ve farklı yönler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Tez yedi bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünde karşılaştırılmalı edebiyat, ikinci bölümde eserlerin yazar ve anlatıcıları hakkında genel bilgiler, üçüncü bölümde eserlerin türlerine genel bakış, dördüncü bölümde Dede Korkut Hikâyeleri, beşinci bölümde Grimm Masalları ile ilgili genel bilgiler, altıncı bölümde iki metinde de yer alan renk ve sayı imgelemi üzerinde durulmuştur. Yedinci bölümde ise iki metinde yer alan renk ve sayı imgeleminin karşılaştırılması yapılmıştır. Sonuç kısmında da iki kültürde var olan ortak çıkış noktaları ve farklılıklar genel çerçevede açıklanmıştır.

Çetinkaya, G. (2015). *Dede Korkut hikâyelerinde semboller*. Basılmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Ankara.

Bu tez çalışmasında, Dede Korkut Hikâyeleri'nde yer alan semboller taşıdığı anlam kodlar ve işlevleri açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmada, bütün kültürler için ortak bilinen semboller esas alınmıştır. Tez üç bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünde kavramsal çözümleme (sembol kavramı, özellikleri vs.), ikinci bölümünde Dede Korkut Hikâyeleri'nde sosyo-kültürel semboller, üçüncü bölümde ise hikâyelerdeki soylamaların teknik özellikleri ve kelimelerin işaret ettiği kültürel değerler üzerinde durulmuştur. Sonuç bölümünde de Dede Korkut Hikâyeleri'nde yer alan sembollerin basit bir işaret ve imge olmadığı, anlam yaratıcı ve aktarıcı kültürel kod olduğu vurgulanmıştır.

Aliyeva, Aygun (2020). *Dede Korkut Destanı Örneğinde Eski Türklerde Din, Toplum ve Kadın*. Basılmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.

Bu tez çalışmasında, Dede Korkut Hikâyeleri'nde yer alan din, toplum ve kadınla ilgili unsurların incelenmeye çalışılmıştır. Tez iki bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünde Dede Korkut Hikâyeleri ve Eski Türklerin tarihi ile ilgili genel bilgi, ikinci bölümde ise hikâyelerde yer alan Türklerin dini inanç, ritüel, gelenek ve toplum yapıları, toplumda var olan kadın algısı, Şamanizm, Tengricilik ve İslami unsurlar üzerinde durulmaktadır. Sonuç kısmında da genel bir değerlendirme yapılmıştır.

1. 8. 2. Türkiye'de Mahabharata Destanı Üzerine Yapılmış Bilimsel Akademik Çalışmalar

Türkiye'de Mahabharata Destanı ile ilgili yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından çok az kitap, makale, bildiri ve tez çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmaların sayısı az olduğundan dolayı çok kıymetli ve önemlidir. Burada çalışmamızın sınırlılıkları içerisinde doğrudan ya da dolaylı olarak Mahabharata Destanı ile ilgili veya başka metinlerle karşılaştırmalı çalışmalar; metinde yer alan motifler veyahut onun toplumsal yönü açısından yapılan bazı çalışmaların kısaca açıklamasına yer verilecektir.

Kitaplar

Kaya, Korhan (2003). *Hint mitolojisi sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi.

Bu çalışmada, Hint mitolojisinde yer alan sözcüklerin anlamına yer verilmiştir. Hintlilerin Mahabharata, Ramayana ve Harivamşa gibi destanlarında yer alan Tanrı, kişi ve yer adları gibi sözcükler açıklanmakla birlikte Sanskrit kaynaklardan derlenmiş olan örnek parçalara yer verilmektedir.

Winternitz, Moritz (2016). *Hint destanları*. Korhan Kaya (çev.), Ankara: İmge Kitabevi.

Bu çalışmada, Hint destanlarının çeviri ve okunuşları ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ardından Ramayana, Mahabharata ve Harivamşa Destanları ile ilgili kısa bilgilerle açıklanmıştır. En sonunda da destanların Türkçeye çevrilen özet metinlerine yer verilmiştir.

Gül, Ali (2018). *Ansiklopedik Hinduizm sözlüğü*. İstanbul: İz Yayınları.

Bu çalışmada, Hinduizmle ilgili olarak genel bir bilgi verildikten sonra sözlük kısmına geçilmektedir. Hinduizmle ilgili olarak oluşturulan sözlük içerisinde, Mahabharata Destanı'nda geçen pek çok kavramın yer aldığı ve değerlendirildiği görülmektedir.

***Mahabharata (Adi Parva-Sabha Parva)*(2020). Ayâsya (çev.), Ankara: Vaveyla Yayınları.**

Bu çalışmada, Mahabharata Destanı (ilk iki bölüm), Tamilce versiyonundan Türkçeye çevrilerek aktarılmıştır. Çalışmada, Mahabharata Destanı'nın Adi Parva ve Sabha Parva bölümlerinin Sanskritçe metne özgü kalınarak aktarıldığı görülmektedir.

Makaleler

Kayalı, Yalçın (2016). Hint ve Türk Mitolojilerinde Balık Motifi. *Akademik Bakış Dergisi*. (c. y.) (58) 252-265.

Bu makalede Hint ve Türk mitolojilerinde yer alan balık motifi karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. İki toplumun mitolojisinde de balık motifinin yaratılış ve tufan konularıyla ilişkilendirildiği, her iki toplumda da bereket ve refah gibi manevi değerlerle özdeşleştirilmiş bir unsur olarak görülmüştür. İki toplumun mitolojisinde de var olan bu unsurlarla benzer ve farklı yönleri dikkat çekilmektedir.

Kökdemir, Esra (2019). “Mahabharata Destanı Üzerine”. G. Gökdemir-A. G. Fidan (ed.). Dünden Bugüne Dünya Destanları. (s. 89-102). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.

Bu makalede, Mahabharata Destanı genel çerçevede ele alınmıştır. Destanın on sekiz bölümü ile ilgili kısa bilgiler verildikten sonra her birinin özeti kısaca açıklanmıştır. Son olarak da Hint edebiyatındaki eserlerle olan benzerliği değerlendirilmiştir.

Bildiriler

Mahabhara Destanı’nın doğrudan ya da dolaylı olarak ele alındığı bir bildiri çalışması bulunmamaktadır.

Tezler

Güvenç, Esra (2014). *Hint Edebiyatında Lanetleme Motifi. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı, Ankara.

Bu tez çalışmasında, Hint edebiyatında çeşitli edebi türler üzerinde yer alan lanetleme motifi incelenmiş; Ramayana, Mahabharata, Skanda, Padma, Purana, Kathasaritsagara vs. gibi metinler çalışmada esas alınmıştır. Tez, tek bir bölümden oluşmaktadır. Tezin bu bölümünde Tanrılar, ermişler, mitolojik varlıklar ve sıradan insanlar tarafından yapılan lanetler başlıkları üzerinde durularak değerlendirmeler yapılmıştır.

2. DEDE KORKUT HİKÂYELERİ İLE MAHABHARATA DESTANI'NIN OLAY ÖRGÜLERİ

Bu bölümde Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı'nın (I ve II. Bölüm) olay örgülerine yer verilecektir.

2. 1. Dede Korkut Hikâyeleri'nin Olay Örgüsü

Dede Korkut Hikâyeleri'nin olay örgüsü Muharrem Ergin'in "Dede Korkut Kitabı" esas alınarak açıklanmıştır.

2. 1. 1. Mukaddime Bölümü'nün Olay Örgüsü

1- Mukaddime Besmele ile başlar.

2- Korkut Ata'nın oğuzların bilicisi, gaipden haber getiren ve aynı zamanda akıl hocası olarak görüldüğünden bahsedilir.

3- Oğuzlar zor durumda kaldığında Dede Korkut'un onlara yardım ettiğinden ve yaptıkları her işte ona danışıldığından söz edilir.

4- Dede Korkut'un Oğuz beylerinin olduğu meclislerde aynı zamanda bir ozan olarak kopuz çaldığından bahsedildikten sonra Ozan dilinden Oğuzlarla ilgili nasihatlerine yer verilir.

2. 1. 2. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nin Olay Örgüsü

1- Bütün Oğuz ülkesinin hükümdarı olan hanlar hanı Bayındır Han her yıl bir kere büyük ziyafet düzenler. Yine ziyafet düzenlediği bir gün üç ayrı otağ kurdurur. Ak renkli otağda oğlu olanları, kızıl renkli otağda kızı olanları, kara renkli otağda ise oğlu kızı olmayanları ağırlamak ister. Oğlu kızı olanlara şölen yemeklerinden, olmayanlara ise kara koyun yahnisinden ikram ettirir. Kara koyun yahnisinden yemeyen misafirin ziyafetten ayrılması gerekmektedir. Çünkü çocuğu olmayan insanların lanetli olduğu düşünülmektedir.

2- Çocuğu olmayan Dirse Han Kara otağa davet edilir.

3- Dirse Han neden kendisinin Kara otağa davet edildiğini merak eder ve çocuğu olmadığı için Kara otağa layık görüldüğünü öğrenince şölen yemeğini terk edip evine döner.

4- Evine gidip eşine başından geçen olayları anlatır. Eşi büyük bir ziyafet düzenlemesini, attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdırmasını, açları

doyurmasını, borçluyu borcundan kurtarmasını, yalıncaak olanları giydirmesini; bütün bunların hayır duası sonucunda da bir çocuk sahibi olabileceklerini söyler.

5- Dirse Han eşini dinler ve dediklerini yapar.

6- Dirse Han ile eşinin duaları kabul olur ve bir çocuk sahibi olurlar.

7- Yıllar geçip oğlan on beş yaşına geldiğinde Bayındır Han'ın boğası ile dövüşüp onu öldürür.

8- Dede Korkut gelip oğlana Boğaç adını koyar.

9- Dirse Han Boğaç'ın bu kahramanlığı sonucunda beylik ve taht verir.

10- Dirse Han kırk yiğidi Boğaç'ı kıskanıp türlü yalanlar uydurarak ona iftiralar atarlar.

11- Dirse Han oğlu Boğaç'ı alıp ava gider ve onu yaralar.

12- Dirse Han'ın hatunu oğlunun ilk avı şerefine büyük bir ziyafet düzenlemeyi düşünerek onun yanına gider.

13- Dirse Han'ın yanına varınca yanında Boğaç'ı göremez ve telaşlanır. Kırk namert Boğaç'ın hâlâ avda olduğunu söyler.

14- Dirse Han'ın hatunu oğlu için telaşlanır ve kırk ince belli kızı yanına alıp Kazılık Dağı'na gider. Boğaç'ı yaralı olarak bulur.

15- Boğaç kırk günde iyileşir ve bu durumu öğrenen kırk namert plan yaparak babası Dirse Han'ı kâfir illerine götürüp tutsak ederler.

16- Boğaç Han kırk yiğidini de alıp babasının ardından giderek onu kurtarır ve hep birlikte geri dönerler.

17- Dirse Han oğlu Boğaç'a beylik ve taht verir.

2. 1. 3. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Hikâyesi'nin Olay Örgüsü

1- Salur Kazan Bayındır Han'ın beylerbeyidir. Aynı zamanda Bayındır Han'ın damadı Ulaş'ın oğludur. Salur Kazan bir gün kendisine bağlı olan Oğuz beylerine ava çıkmayı teklif eder ve hep birlikte ava çıkarlar.

2- Oğuz'un düşmanı olan Şöklı Melik casuslardan Salur Kazan'ın beyleriyle ava çıktığını öğrenir ve yedi bin alaca atlı kâfirini Salur Kazan'ın evini yağmalamaya gönderir.

3- Yedi bin kâfir Salur Kazan'ın hazinelerini, atlarını, develerini aldıktan sonra Salur Kazan'ın annesini, eşi Burla Hatun'u, oğlu Uruz'u, gelinini ve kırk ince belli kızı tutsak edip götürür.

4- Üç yüz kâfir Salur Kazan'ın on bin koyununu almak ister ve Karaçuk çoban üç yüz kâfiri sapanıyla yere serer. Karaçuk çobanın iki kardeşi şehit olur.

5- Salur Kazan evine döndüğünde evinin harabeye döndüğünü görür.

6- Salur Kazan, Karaçuk çobandan olanları öğrenerek onunla birlikte ailesi ve hazinelerini kurtarmaya gider.

7- Şöklı Melik tutsak aldığı kişilerden hangisinin Salur Kazan'ın eşi Burla Hatun olduğunu öğrenmek ister ve bir plan yapar.

8- Şöklı Melik, planına göre Salur Kazan'ın oğlu Uruz'u çengele astırıp etinin parçalarını pişirttikten sonra herkesin önüne koyup yemeyen kişinin annesi Burla Hatun olacağını düşünür.

9- Planı duyan Burla Hatun oğlu Uruz'la konuşur ve namusunu korumak için kim olduğunun öğrenilmemesi için ne gerekiyorsa yapacaklarına dair sözleşirler.

10- Salur Kazan, Karaçuk çoban ve peşlerinden gelen Oğuz beyleri onun ailesini ve hazinelerini kurtarır.

11- Hep birlikte eve dönerler ve yedi gün yedi gece ziyafet düzenlenir.

12- Karaçuk çoban Ahır beyi olur ve Uruz için kırk halayık azat edilir.

2. 1. 4. Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nin Olay Örgüsü

1- İç Oğuz ve Taş Oğuz beyleri bir gün Bayındır Han'ın sohbetinde bir araya gelirler.

2- Bayındır Han'ın çevresinde beylerin oğullarını gören Pay Püre kendisinin oğlu olmadığı için ağlamaya başlar.

3- İç Oğuz ve Taş Oğuz beyleri onun oğlunun olması için hep birlikte dua ederler.

4- O esnada çocuğu olmayan Pay Piçen'in de kızı olması için dua ederler.

5- Pay Piçen duanın ardından eğer bir kızı olursa Pay Püre'nin oğluna beşik kertme yapacağını söyler.

- 6- Pay Püre'nin bir oğlu Pay Piçen'in de bir kızı dünyaya gelir.
- 7- Pay Püre doğan oğlunun şerefine o büyüyene dek bezirgânlarını görölmedik, ihtişamlı hediyeler almaları için Rum iline gönderir.
- 8- Bezirgânlar Pay Püre'nin oğlu için İstanbul'dan soylu bir boz aygır, ak tozlu katı yay ve altı perli gürz alırlar.
- 9- Pay Püre'nin oğlu on beş yaşına geldiğinde henüz bir kahramanlık göstermediğinden adı yoktur.
- 10- Bezirgânlar aldıkları hediyeleri Oğuz'a getirirken saldırıya uğrarlar.
- 11- Bezirgânlardan küçüğü kaçır ve Oğuz'un sınırında oturan bey oğlu ve kırk yiğidinden yardım ister.
- 12- Beyin oğlu ve yiğitleri Bezirgânları ve mallarını kurtarırlar.
- 13- Bezirgânlar Oğuz iline döndüklerinde Pay Püre'nin yanında bu yiğidi görüp elini öperler ve bu duruma sinirlenen Pay Püre bezirgânlardan bütün olanları öğrenir.
- 14- Pay Püre Oğuz beylerini yanına çağırıp onları misafir olarak ağırlar.
- 15- Dede Korkut gelir ve yiğide Bamsı Beyrek adını verir.
- 16- Bir gün Bamsı Beyrek ava gider ve gittiği yerde kırmızı bir otağ görür.
- 17- Banı Çiçek otağdan dışarı bakıp Bamsı Beyrek'i görür ve Kısırca yengeyi avladığı geyikten pay alması için yanına gönderir.
- 18- Bamsı Beyrek, geyiği tamamını Kısırca yengeye verdikten sonra ona otağın kimin olduğunu sorar ve beşik kertmesi Banı Çiçek'e ait olduğunu öğrenir.
- 19- Banı Çiçek, Bamsı Beyrek'le bir araya gelir ve kendisini Banı Çiçek'in dadısı olarak tanıtır.
- 20- Banı Çiçek, ona kendisiyle at koşturması, ok atması ve güreş etmesi karşılığında başarılı olursa Banı Çiçek'i görebileceğini söyler.
- 21- Bamsı Beyrek üç yarışta da onu alt eder ve Banı Çiçek sonunda kendisinin olduğunu itiraf eder.
- 22- Bamsı Beyrek parmağındaki altın yüzüğü çıkarıp nişan yüzüğü olarak Banı Çiçek'in parmağına takar.

23- Bamsı Beyrek babası Pay Püre'nin yanına gelir ve Banı Çiçek'le evlenmek istediğini söyler.

24- Pay Püre, oğluna Banı Çiçek'in abisi olan Deli Karçar'ın kardeşini isteyenleri öldürdüğünü söyler.

25- Bu duruma çözüm bulabilmek için Oğuz beyleriyle bir araya gelirler ve Dede Korkut'un Deli Karçar'la konuşmasını isterler.

26- Dede Korkut, Deli Karçar'ın yanına gider. Banı Çiçek'i Bamsı Beyrek'e ister.

27- Deli Karçar kız kardeşini Bamsı Beyrek'e vermenin karşılığında bin tane dişi görmemiş Buğra, bin tane kısırağı aşmamış aygır, bin tane koyun görmemiş koç, bin tane kuyruksuz kulaksız köpek ve bin tane büyük pire ister.

28- Deli Karçar'ın istedikleri yerine getirildikten sonra düğün hazırlıklarına başlanır.

29- Düğün günü gelir ve Oğuz töreleri üzerine Bamsı Beyrek'in ok attığı yere düğün otağı kurulur.

30- Nişanlısı Banı Çiçek ona kırmızı bir kaftan hediye verir.

31- Bamsı Beyrek kırmızı kaftan giyer ve ak kaftanlı arkadaşları kendilerinden farklı olduğu için bu durumdan hoşlanmazlar.

32- Bamsı Beyrek arkadaşlarına kaftanını kırk gün boyunca sırayla giymelerini teklif eder.

33- Bamsı Beyrek ve Banı Çiçek'in düğününün olduğunu öğrenen Bayburt Hisarı beyi yedi yüz kâfirle düğün otağını basar.

34- Bamsı Beyrek otuz dokuz yiğidiyle tutsak edilerek götürülür.

35- Banı Çiçek karalar giyinir, yas tutmaya başlar.

36- Bamsı Beyrek'in tutsak edilmesinin ardından on altı yıl geçer.

37- Deli Karçar, Bayındır Han'ın huzuruna çıkıp Bamsı Beyrek'in ölüsünden ya da dirisinden haber getirene kız kardeşini vereceğini söyler.

38- Yalancı oğlu Yaltacuk, Bamsı Beyrek'in geçmişte kendisine hediye ettiği bir gömleği kana bulayıp Bayındır Han'ın önüne bırakır ve onun öldürüldüğünü söyler.

39- Banı Çiçek'e de gösterilen kanlı gömleğin Bamsı Beyrek'e ait olduğu anlaşılır.

40- Pay Püre, Bamsı Beyrek'in öldüğüne inanmaz ve bezirgânlarını oğlunun ölüsünü ya da dirisini bulmak için görevlendirir.

41- Banı Çiçek ve Yalancı oğlu Yaltacuk'un küçük düğünü yapılır.

41- Bezirgânlar, Bayburt Hisarı'na gelirler ve orada kâfirlere kopuz çalan Bamsı ile karşılaşır ve her şeyi ona anlatırlar.

42- Bayburt Hisarı beyinin kızı, kendisini eş olarak alması karşılığında Bamsı Beyrek'e yardım eder ve onu tutsaklıktan kurtarır.

43- Bamsı Beyrek Oğuz iline gider.

44- Oğuz ilinde bir ozanla karşılaşır. Nereye gittiğini sorduğunda Banı Çiçek ve Yalancı oğlu Yaltacuk'un düğünü olduğunu öğrenir.

45- Bamsı Beyrek, ozana atını verir ve ozan kılığında düğün yerine gelir.

46- Bamsı Beyrek, yemek yedikten sonra düzenlenen ok atma yarışında Yalancı oğlu Yaltacuk'u alt eder.

47- Kazan Bey, huzuruna ozanı çağırıp ne dilediğini sorar ve ona o günkü beyliğini verir. Böylelikle Bamsı Beyrek her yere girme iznini alır.

48- Bamsı Beyrek, hatunların oturduğu otağa giderek kopuz çalar ve Banı Çiçek'in oynamasını ister.

49- Banı Çiçek, Bamsı Beyrek'in parmağında altın yüzüğünü görür ve onu tanır.

50- Banı Çiçek, hemen bir ata binip Bamsı Beyrek'in annesi ve babasının yanına müjdeyi vermek için gider.

51- Olanları işiten Yalancı oğlu Yaltacuk korkudan kaçır ve peşine düşen Bamsı Beyrek onu affeder.

52- Bamsı Beyrek muradına ermeden önce Bayburt Hisarı'nda tutsak olan otuz dokuz yiğidini kurtarmaya gider.

53- Bamsı Beyrek'in yiğitleri kurtarılır ve Bamsı Beyrek, Şökli Melik'in kızına verdiği sözü de tutup onu Oğuz iline beraberinde getirir.

54- Bamsı Beyrek ve otuz dokuz yiğidi için kırk gün kırk gece düğün yapılır.

2. 1. 5. Kazan Bey Oğlu Uruz Bey'in Tutsak Olduğu Hikâye'nin Olay Örgüsü

1- Kazan Bey, ziyafet düzenlediği bir gün Oğuz beyleri ile bir aradayken oğlu Uruz'a bakıp ağlamaya başlar.

2- Babasının ağladığını gören Uruz bunun sebebini sorar.

3- Kazan Bey, Uruz'un on altına yaşına gelmiş olmasına rağmen henüz bir kahramanlık gösterip ad almadığından bahseder.

4- Uruz, babası Kazan'a kahramanlık yapabilmesi için kendisinden bir şeyler öğrenmediğini bu yüzden yapması gerekenleri öğretmesini ister.

5- Kazan Bey oğlunu alıp yedi günlüğüne av yapmaya çıkar.

6- Kazan Bey ve oğlunun ava çıktığını öğrenen tekür onlara baskın düzenlemeye karar verir.

7- Kazan Bey, kâfirin baskın düzenleyeceğini kendi casuslarından öğrenir ona göre tedbirini alır.

8- Kazan Bey, Uruz henüz kahramanlık yapmadığı ve gerekenleri öğrenmediği için onun savaşa girmesini istemez.

9- Kazan Bey, Uruz'u kırk yiğidiyle dağın başına çıkararak kendilerini izlemesini söyler.

10- Uruz, babasının nasıl savaştığını izler ve yiğitleriyle meydana iner.

11- Uruz'un kırk yiğidi şehit edilir ve Uruz tutsak alınarak götürülür.

12- Kazan Bey, Uruz'un tutsak alındığından habersiz dağa çıkar ve oğlunu bulamayınca evine döner.

13- Uruz'un annesi Burla Hatun bu esnada oğlunun ilk avı için toy hazırlıkları yapmaktadır ve Kazan Bey'in geldiğini görünce sevinir.

14- Kazan Bey, oğlu Uruz'un avda olduğunu söylese de Burla Hatun oğlunu geri getirmesini ister.

15- Kazan Bey, Oğuzlara haber salar ve oğlunun tutsak olarak alınıp götürüldüğü meydana gelerek Uruz'un şehit edilmiş kırk yiğidini görür.

16- Kazan Bey, Uruz'un ölüsünü kırk yiğidin arasında bulamayınca tutsak edildiğini anlar.

17- Kâfirlerin izlerini takip ederek Karadervent'te durdukları yeri bulur ve kâfirlerin üzerine saldırır.

18- Burla Hatun, Kazan Bey geri dönmeyince kırk ince belli kız ve oğlanı alıp onun izini sürer.

19- Uruz'un kâfir eline düştüğünü ve Kazan Bey'in peşinden gittiğini öğrenen ne kadar Oğuz beyi varsa yardıma gelir.

20- Uruz tutsaklıktan kurtarılır.

21- Kazan Bey Akçakale, Sürmeli'ye döndüklerinde kırk otağ diktirir. Yedi gün yedi gece ziyafet düzenler.

22- Uruz'un başı için kırk esir ve kırk halayık azat edilir.

23- Kahraman erenlere cübbe ve çuha verilir.

2. 1. 6. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesi'nin Olay Örgüsü

1- Oğuz ilinde Duha Koca oğlu Deli Dumrul isimli bir er vardır.

2- Deli Dumrul kuru bir çayın üzerine köprü yapar ve bu köprüden geçenden otuz akçe, geçmeyenden ise döverek kırk akçe alır.

3- Bir gün Deli Dumrul'un köprüsünün yanına bir oba konar, obada bir yiğit hasta düşer ve ölür.

4- Obadan feryat seslerini duyan Deli Dumrul obaya varır ve bu seslerin sebebini sorar.

5- Deli Dumrul, Allah'ın buyruğuyla Azrail'in yiğidin canını aldıktan sonra öldüğünü öğrenince üzülür, kızar ve Allah'a kendisine Azrail'i göstermesi için dua eder.

6- Deli Dumrul evine döner.

7- Deli Dumrul, kırk yiğidiyle yiyip içtiği esnada Azrail kimseye görünmeden onun yanına gelir.

8- İkisi karşı karşıya geldikten sonra Deli Dumrul, Azrail'e yalvarır.

9- Deli Dumrul, canını Allah'ın alması için dua eder ve Allah kendi canının yerine başkasını almak şartıyla onu azat eder.

10- Deli Dumrul anne ve babasından kendi yerine canlarını vermelerini istese de onlar bu isteğini kabul etmezler.

11- Deli Dumrul, ailesinin yanına vedalaşmak ve onları son kez görebilmek için gider.

12- Deli Dumrul, hatununa bütün olan biteni anlattıktan sonra malını, mülkünü ona ve çocuklarına bıraktığını, onları öksüz koymayıp gönlü birini severse ona varmasını söyler.

13- Deli Dumrul'un hatunu bütün bu duyduklarına çok üzümlere malın mülkünü kendisi olmadıktan sonra ne yapacağını ve kendi canını onun için verebileceğini söyler.

14- Deli Dumrul, hatununun bu davranışı üzerine Allah'a yalvarır.

15- Allah, Deli Dumrul'un bu içten yalvarmasını kabul eder ve Azrail'den Deli Dumrul'un anne babasının canını almasını ister.

16- Azrail, Deli Dumrul'un anne ve babasının canını alarak ona ve hatununa yüz kırk yıl ömür verir.

2. 1. 7. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi'nin Olay Örgüsü

1- Oğuz zamanında yaşayan Kanlı Koca'nın, Kan Turalı isimli yiğit bir oğlu vardır.

2- Kanlı Koca, oğluna onu evlendirmek istediğini söyler.

3- Kan Turalı babasına evlenebileceği kızın, o kalkmadan önce kalkmış olması; o ata binmeden kızın binmiş olması; o kâfirlere saldırı düzenlemeden kızın düzenleyip kâfir başını getirmiş olması gibi özelliklerinin bulunmasını ister.

4- Kanlı Koca oğluna malı ve rızkını ayarladığını, kızı Kan Turalı'nın bulması gerektiğini söyler.

5- Kan Turalı, kırk yiğidini alır ve Oğuz illerinde kendine kız aramaya başlar.

6- Kan Turalı eli boş dönünce Kanlı Koca oğluna malı mülkü emanet edip ona kız aramaya çıkar.

7- Kanlı Koca, Trabzon'a geldiğinde tekürün kızının, Kan Turalı'nın istediği özelliklerde olduğunu öğrenir.

8- Trabzon tekürü kağan aslan, kara boğa ve kara buğradan oluşan üç tane canavarı öldürene kızını vereceğini söyler.

9- Kanlı Koca bütün bu durumları öğrendikten sonra eve geri döner ve Kan Turalı'ya her şeyi anlatır.

10- Yedi gün yedi gecenin sonunda Kan Turalı ve yiğitleri tekürün yanına ulaşır.

11- Kan Turalı'yı meydana çıkarırlar ve üç canavarla dövüştürürler.

12- Kan Turalı galip gelir ve tekür kızını Kan Turalı'ya vermeye razı olur.

13- Trabzon tekürü kırk yerde düğün otağı diktirir ve Ozan gelip kopuz çalar.

14- Kan Turalı ve Selcen Hatun düğün için eve doğru yola koyulur.

15- Selcen Hatun, düşman kâfirin geldiğini görür ve savaşmaya başlarlar.

16- Selcen Hatun bir süre savaştıktan sonra çıkagelen Kan Turalı'nın annesi ve babasıyla karşılaşınca hep birlikte onu ararlar.

17- Selcen Hatun, Kan Turalı'yı yüzü gözü kan içinde yaralı halde bulur ve kâfire saldırır.

18- Kan Turalı kâfiri savuran bu kişinin sevdiği Selcen Hatun olduğunu anlar.

19- Hep beraber Oğuz iline dönüp düğünlerini yaparlar.

2. 1. 8. Kazılık Koca Oğlu Yegenek Hikâyesi'nin Olay Örgüsü

1- Bayındır Han bir gün ziyafet verir ve Oğuz beyleri yiyip içip sohbet ederler.

2- Bayındır Han'ın veziri olan Kazılık Koca şarabı çok içer ve ondan akın diler.

3- Bayındır Han, Kazılık Koca'nın teklifini kabul eder.

4- Kazılık Koca, yanına aldığı yaşlılar ve yiğitleriyle Karadeniz kıyısında bulunan Düzmürd Kalesi'ne gelere kâfirlerle savaşıır.

5- Kazılık Koca'nın yiğitleri durmayıp kaçar ve o tam on altı yıl kalede tutsak edilir.

6- Emen isimli yiğit altı kez Kazılık Koca'yı kurtarmayı denese de başaramaz.

7- Kazılık Koca tutsak edildiğinde henüz bir yaşında olan ve on beş yaşına kadar babasının öldüğünü sanan oğlu Yegenek, babasının durumunu öğrenir.

8- Yegenek, Bayındır Han'ın huzuruna varıp yardım ister ve yirmi dört oğuz sancağıyla beraber Kazıcılık Koca'yı tutsaklıktan kurtarmaya giderler.

9- Yegenek ve ardındakiler kâfirlerle savaşmaya başlarlar.

10- Yegenek, tekürü öldürür ve Kazılık Koca serbest bırakılır.

11- Koca Kazılık kendisini kâfirlerin elinden kurtaranın oğlu Yegenek olduğunu öğrenir.

12- Kaledeki kiliseler yıkılır ve yerine mescitler yapılır.

2. 1. 9. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Hikâye'nin Olay Örgüsü

1- Bir gün Oğuz beylerinin üzerine düşman gelir ve o esnada Aruz Koca'nın oğlu yere düşer.

2- Aruz Koca'nın oğlunu bir aslan bulup götürür ve besler.

3- Bir süre sonra Oğuz beyleri ormandayken aslanın yanına gidip baktıklarında Aruz Koca'nın oğlunu bulurlar ve evine getirirler.

4- Her seferinde aslan yatağına geri giden Aruz Koca'nın oğluna Dede Korkut tarafından Basat adı verilir.

5- Oğuzların göç zamanı gelir ve yaylaya göçtükleri esnada Aruz Koca'nın çobanı olan Konur Koca önden sürüleri yaylaya getirir.

6- Konur Koca Sarı Çoban, uzun pınara gelir ve orada peri kızlarını görür.

7- Çoban, kepeneğini peri kızlarının üzerine atar ve onlardan biriyle birlikte olur.

8- Peri kızı Konur Koca Sarı Çoban'a kendisinde emanetinin olduğunu yıl sonunda gelip almasını söyler.

9- Bir süre sonra Oğuz yine yaylalara göç ettiği sırada Konur Koca Sarı Çoban uzun pınara gelerek bir yığınak görür.

10- Konur Koca Sarı Çoban, yığınağa her sapan attığında büyüdüğünü gördükçe kaçmaya başlar.

11- Bayındır Han ve Oğuz beyleri de o sırada gezmeye çıkarlar ve bu yığınağı fark ederler.

12- Yığınağın içinde gövdesi adam tepesinde bir gözü olan oğlanın çıktığını görürler.

13- Aruz Koca, oğlanı alıp Basat'la büyütüp besleyebileceğini söyleyip evine getirir.

14- Tepegöz'e süt vermesi için birçok dadı getirirler fakat o hepsinin önce sütünü emer ve ardından onları öldürür.

15- Bir süre sonra Tepegöz büyür ve arkadaşlarıyla oyun oynamaya başlar.

16- Tepegöz oyun oynadığı arkadaşlarının burun ve kulağını yemeye başlayınca Aruz Koca'ya şikâyetler gelir.

17- Aruz Koca, Tepegöz'le başa çıkamaz ve onu kovar.

18- Tepegöz, yüce dağa çıkar ve Oğuzlardan adam ve çocukları yemeye başlar.

19- Oğuzlar toplanıp Tepegöz'e saldırsalar da başarılı olamazlar.

20- Oğuzlar tüm güçlerini kaybedince Dede Korkut'u çağırıp yardım isterler.

21- Tepegöz, yemek için önce Dede Korkut'tan günde altmış insan istese de Dede Korkut bir pazarlık yapar ve iki insan beş yüz koyunda anlaşılır.

22- Tepegöz, bu isteklerinin yanı sıra yemeklerini pişirmesi için de iki insan ister.

23- Her aileden sırayla bir çocuk verilir ve Kapak Kan'ın hatunu iki çocuğundan bir tanesi kalıp sıra yine ona geldiğinde Basat'tan yardım istemeye gider.

24- Basat ona bir esir verir ve oğlunu kurtarmasını söyler.

25- Basat, Oğuz beylerinden her şeyi öğrendikten sonra Tepegöz'le karşı karşıya gelmeye karar verir.

26- Basat, Tepegöz'ün zayıf anlarını gözler ve birçok mücadeleden sonra sağ kurtularak onu kendi kılıcıyla öldürmeyi başarır.

27- Oğuz beyleri müjdeli haberi alınca hemen Salahane kıyısına gelirler ve Tepegöz'ün başını ortaya getirip ziyafet düzenlerler.

2. 1. 10. Begil Oğlu Emren'in Hikâyesi'nin Olay Örgüsü

1- Bayındır Han bir gün büyük ak çadırını kurdurur ve İç Taş Oğuz beylerini bir araya toplar.

2- Oğuz beyleri bir aradayken Gürcistan'dan dokuz tümen boyunun bir at, bir kılıç, bir çomak şeklinde haracı gelir.

3- Bayındır Han, her yıl düzenli olarak yiğitlere, beylere verdiği altın akçe gelmediği için bunları kime vereceğini düşünerek öfkelenir.

4- Begil isimli bir yiğit haraçları almaya razı gelir.

5- Dede Korkut, Begil'in haraçlarını verip onun Oğuz ili için karakolluk yapmasını ister.

6- Begil, dokuz tümen Gürcistan ağzına gelir ve Oğuz illerini korur ve yılda bir kere de Bayındır Han'ın huzuruna varır.

7- Yine bir gün Begil, Bayındır Han'ın huzuruna gelir ve konuk edilir.

8- Bayındır Han, Begil ve yiğitler ava çıkarlar.

9- Begil av esnasında yiğitlerin olumsuz sözlerinden hoşlanmaz ve avı terk eder.

10- Begil, hatununa Gürcistan'a gitmelerini ve artık Oğuz'a başkaldırdığını söyler.

11- Begil'in hatunu yanlış yaptığını söyler ve ava gitmesi için tavsiyede bulunur.

12- Begil beş gün sonra hatununa uyluk kemiğinin kırıldığını ifade eder, o da bu durumu yardımcısına söyler ve daha sonra bütün Oğuz'a haber yayılır.

13- Oğuz'a yayılan haberi kâfirin casusu da öğrenir ve hemen giderek teküre anlatır.

14- Begil’de kâfirlerin arasına yerleştirdiği kendi casusundan düşmanın üzerine geldiğini ve hazırlıklı olması gerektiğini öğrenir.

15- Begil, oğlu Emren’den Bayındır Han’a gidip yardım istemesini söyler.

16- Emren, Bayındır Han’dan gidip yardım istemeyi kabul etmeyip kâfirlerle babası için kendisi savaşmak ister.

17- Begil’in zırhları Emren’e giydirilir, at ve üç yüz yiğidi ona verilir.

18- Emren, savaş meydanında tekürle dövüşerek onu yendikten sonra babasına müjdeli haberi gönderir.

19- Emren ve babası Begil, Bayındır Han’ın huzuruna çıkarak armağanlar alırlar.

2. 1. 11. Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi’nin Olay Örgüsü

1- Uşun Koca’nın iki oğlundan biri olan Egrek, Bayındır Han’ın divanına istediği zaman varır.

2- Egrek, bir gün Kazan’ın divanına gelip beyleri çiğneyerek oturur.

3- Egrek’in oturduğunu gören Ters Uzamış isimli bir Oğuz yiğidi, divanda oturan beylerin kılıçla kahramanlık göstererek burada yer aldığını söyler.

4- Egrek onun bu sözlerine incinir ve Kazan Bey’den akın diler.

5- Egrek, çeşitli akınlar düzenleyip ganimetler elde ederken bir gün Alınca Kalesi’nde bulunan koruya uğrayıp av yapar.

6- Kara tekür, casusundan haber alarak Egrek’in yiğitlerini öldürür ve onu esir alır.

7- Bütün olan biten haberler Oğuz iline ulaşır ve Uşun Koca’nın çadırında yas olur.

8- Bir süre sonra Egrek’in küçük kardeşi Segrek büyür ve kardeşinin esir olduğunu öğrenir.

9- Segrek kardeşini kurtarmayı düşünür.

10- Segrek’in annesi ve babası onu durdurabilmek için nişanlısıyla evlendirirler.

11- Segrek, düğün gecesı hatununa kendisini beklemesini ve kardeşini kurtarmaya gideceğini söyleyip yola çıkar.

12- Tekür, esir edilen Segrek'i zindandan çıkarıp kardeşı Egrek'le savaştırmak ister.

13- Egrek'in saçı sakalı düzeltilir ve yanına üç yüz kâfir verilerek Segrek'i öldürmeye gönderilir.

14- Egrek, Segrek'in yanına vardığında onun uyuduğunu görür ve belindeki kopuz dikkatini çeker.

15- Egrek ve Segrek karşılıklı konuşmaya başladıkları sırada kardeş olduklarını anlarlar, kâfirlere karşı beraber saldırıp onları mağlup ederler.

16- Segrek, babası Uşun Koca'ya müjdeyi vermek ve kendilerine doğru gelmesi için haberci gönderir.

17- Uşun Koca oğullarına doğru gelir ve onlar için ziyafet düzenler.

2. 1. 12. Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkardığı Hikâye'nin Olay Örgüsü

1- Trabzon tekürü, beylerbeyi olan Kazan'a bir şahin gönderir.

2- Kazan ve Şahincibaşı ava gittiklerinde geri gelmeyen şahini aramak için peşine düştüklerinde onun Tomanın Kalesi'ne konduğunu görürler.

3- Yolda karşılarına çıkan bir kaleye geldiklerinde yatıp uzunca uykuya dalarlar.

4- Bu durumu fark eden kâfir casusu Tomanın Kalesi'nin tekürüne haber verir.

5- Tekür, kâfir askerlerini Kazan'ın üzerine salar, birçok beyi şehit edilir ve onu esir olarak götürürler.

6- Kazan, Tomanın Kalesi'ndeki bir kuyuda hapsedilir.

7- Bir gün tekürün karısı, Kazan'ın durumunu merak eder ve kuyunun başına gelir.

8- Kazan, tekürün karısına olumsuz birtakım sözler söyleyince eşinden Kazan'ı kuyudan çıkarmasını ister.

9- Kuyudan çıkarılan Kazan'ın, kâfiri övmesi karşılığında serbest bırakılacağı söylenir.

10- Kazan kopuzunu ister ve kâfiri yererek Oğuz'u över.

11- Kazan'ın bu yaptığına sinirlenen kâfirler onu öldürmezler ama domuz damına kapatırlar.

12- Kazan'ın küçük oğlu Uruz büyüdüğünde bir gün yolda ata binmiş gelirken bir kişiden kendisinin Bayındır Han'ın oğlu olduğunu zannederken Kazan'ın oğlu olduğunu ve babasının Tomanın Kalesi'nde esir olduğunu öğrenir. Bayındır Han ise dedesidir.

13- Uruz eve gelir ve annesinden olup biteni öğrenir; babasını kurtarmak için Tomanın Kalesi'ne doğru yola koyulur, bütün beylere haber gider ve ordu toplanarak Uruz'un yanına gider.

14- Yol üzerinde tacir kılığına girerek kâfirlerin kilisesine varırlar.

15- Uruz ve yiğitleri, kâfir askerleriyle savaşır onların mallarını yağmalarlar.

16- Bu durumu gören kâfir çobanı hemen gider ve teküre varıp Ayasofya'nın alındığını haber verir.

17- Tekür ne yapacaklarına karar vermek için beylerini toplar; Kazan'ı çağırıp düşman olarak gördükleri Uruz ve yiğitleriyle savaşması karşılığında serbest bırakmayı düşündüklerini söyler.

18- Kazan, kaleden çıkınca yiğitlerin başında oğlu Uruz'un olduğunu öğrenir; sırasıyla yiğitlerle karşı karşıya gelerek en sonunda oğlu ile kavuşur.

19- Kazan ve oğlu Uruz kâfir üstüne gidip savaştıktan sonra düşman mağlup edilir, kale alınır ve yerine mescit yapılır.

20- Kazan Bey yedi gün yedi gece ziyafet düzenleyerek Uruz'un düğününü yapar.

2. 1. 13. İç Oğuz'a Taş Oğuz Asi Olup Beyrek'in Öldüğü Hikâye'nin Olay Örgüsü

1- Kazan Bey üç yılda bir İç Oğuz ve Taş Oğuz beylerini toplayıp evini yağmalatmayı âdet hâline getirir.

2- Yine evini yağmalatacağı bir gün yalnızca İç Oğuz beyleri gelir.

3- Bu durumdan rahatsızlık duyan Taş Oğuz beyleri, Kazan Bey'e kin tutup selâmlamaya gitmezler.

4- Kazan Bey, Kılbaş'ı Taş Oğuz beylerinin yanına gönderir.

5- Aruz Bey'in evine varan Kılbaş, Oğuz beylerinin Kazan'a gücendiğini anlayıp geri döner.

6- Aruz Koca, ziyafet düzenleyip Taş Oğuz beylerini bir araya toplar, beyler düşmanlıkları üzerine ant içerler.

7- Kazan'ın dostu olan Beyrek'i çağırıp onun da ant içmesini isterler. Beyrek, asi olmayacağını ve ant içmeyeceğini söyleyerek karşı çıkar.

8- Aruz Koca, düşmanlıkları üzerine ant içmeyen Beyrek'i kılıcını çekip yaralar.

9- Ağır yaralanan Beyrek, beylerine Kazan'a olup bitenleri anlatmalarını ve kanını yerde bırakmamasını vasiyet ettikten sonra ölür.

10- Kazan ve İç Oğuz beyleri öç almak için yola çıkarlar.

11- İç Oğuz ve Taş Oğuz beyleri karşıya karşıya gelirler.

12- Kara Göne, Aruz Koca'nın başını keser ve bunu gören Taş Oğuz beyleri atlarından inip Kazan'dan af dilerler.

13- Kazan Bey, Taş Oğuz beylerinin suçlarını bağışlar.

14- Kazan Bey, Aruz Koca'nın evini yağmalattıktan sonra otağ kurdurur.

2. 2. Mahabharata Destanı'nın Olay Örgüsü

Mahabharata Destanı'nın metin çalışması Ayâsya'nın -hem orijinal eserin hem de Devangari ve Tamilce versiyonlarından faydalanarak- Türkçeye çevirmiş olduğu ilk iki bölümü kitap haline getirilmiş olan “Adi Parva” ve “Sabha Parva” üzerinden açıklanmıştır.

2. 2. 1. Adi Parva'nın (Soyların Hikâyesi- I. Bölüm) Olay Örgüsü

2. 2. 1. 1. Anukramanika Parva'nın (Hikâyeye Giriş) Olay Örgüsü

1- Günlerden bir gün Naimişa ormanında kurban ayini düzenlenir ve bu ayine tüm kutsallar, keşişler katılır.

2- Ayinin düzenlendiği esnada Sauti gelir ve veda ilahilerinin yazarları kabul edilen kutsal Rişiler tarafından kendisine gösterilen yere oturur.

3- Keşişler ve Brâhmanlar ondan kendisine hayran bırakan hikâyelerinden birini anlatmasını isterler.

4- Sauti uzun bir yolculuktan geldiğini ve biraz dinlenmek istediğini söylediğinde, Rişilerden biri Sauti'ye nerelere gittiğini ve neler gördüğünü sorar.

5- Sauti, Vyasa tarafından düzenlenmiş olan kutsal Mahabharata'yı duyduğundan beri hikâyenin geçtiği bütün kutsal tapınakları, kutsal nehirleri ve kaynakları ziyaret ettiğini en sonunda da yolunun Naimişa ormanına düştüğünü anlatır.

6- Sauti, Rişilere hangi hikâyeyi dinlemek istediklerini sorar.

7- Rişiler, Kral Janamejaya'nın Büyük Yılan Kurban Ayini'nde Vyasa'nın öğrencisi Rişi Vaisampayana tarafından anlatılan kutsal Bharata'yı -Mahabharata'yı- dinlemek istediklerini söylerler.

8- Sauti, ilk önce Vyasa'nın bu kutsal hikâyeyi nasıl yazmaya başladığından bahseder.

9- Hikâyeye göre Vyasa ile Viçitravirya'nın oğlu ve Hastinapura imparatoru olan Pandu, erdemi ve cesaretiyle sayısız krallığı alıp ülkesinin topraklarını genişlettikten sonra birçok Muni ile ormana çekilir.

10- Pandu ormanda çiftleşen bir geyiği avlar ve bunun üzerine hikâye başlar.

11- Pandu'nun ormanda avladığı avı aslında geyik kılığındaki Ermiş Kindama ve karısıdır.

12- Pandu, Ermiş Kindama tarafından lanetlenerek kısır olur, eşi Kunti ve Madri ile birlikte olamaz.

13- Pandu, kral soyunun tükenmesini engellemek için eşlerinden kutsal yazılarda yazıldığı gibi soylarına denk gelen erkeklerle birlikte olup kendisine oğul vermelerini ister.

14- Kunti ve Madri tanrılar Dharma, Vayu, İndra, Aşvin ikizleriyle birlikte olduktan sonra beş oğul dünyaya getirirler.

15- Oğullar, babaları olan Pandu iki eşiyle beraber ölene kadar Tanrılar Dağı'nda Rişiler ile yaşar.

16- Pandu ve Madri'nin ölümünden sonra oğullar diğer anneleri Kunti ile krallığa geri dönerler.

17- Pandu'nun kardeşi kör Kral Dhritaraştra ve oğulları onları sevgiyle karşılar.

18- Pandava olarak anılan Pandu'nun oğulları halk tarafından sevgiyle kabul edilir ve hak ettikleri saygı gösterilir.

19- Pandavalar sarayda yaşamaya başlarlar.

20- Pandavalar'dan Yudhiştira ruhunun saflığı, Bhima kuvveti, Arjuna cesareti, İkizler Nakula ve Sahadeva'nın abilerine karşı tevazu içinde olmaları, anneleri Kunti'nin onlara karşı olan sevgisi bütün insanların çok hoşuna gider.

21- Aradan birkaç yıl geçtikten sonra Arjuna, Draupadi'nin eş seçimi şenliklerinde hünerini gösterir ve insanlar tarafından büyük yay ustadı olarak anılmaya başlanır.

22- Arjuna'nın abisi Yudhiştira, krallığın başına geçer ve birçok komşu krallığı yenilgiye uğratar.

23- Bir gün Yudhiştira tarafından Brâhmanlara göz kamaştırıcı hediyelerin verildiği Rajasuya Kurban Ayini düzenlenir.

24- Ayine gelen kör Kral Dhritaraşta'nın oğlu Duryodhana, Pandavalar'ın bu zenginliklerini kıskanır ve orada soğuk bir muamele görür.

25- Dhritaraşta oğlunun bu durumunu öğrenir ve kalbi ihanetle dolar.

26- Dhritaraşta ile Pandavalar arasında savaş çıkar ve iki tarafta birbirini katleder.

27- Savaştan sonra Dhritaraşta yardımcısı ve savaş arabasının sürücüsü olan Sanjaya'ya savaşın başlamasına sebep olan şeyleri uzun uzun anlatır.

28- Sanjaya, Dhritaraştara'yı sözleriyle yatıştırmayı başarır.

29- İşte bu savaş Vyasa'nın düzenlediği Mahabharata Destanı'nı oluşturur.

2. 2. 1. 2. Parva Sangraha Parva'nın (İçerikler Hakkında) Olay Örgüsü

1- Rişiler, Sauti'den Samanthapañçaka adındaki yerden bahsetmesini isterler ve o anlatmaya başlar.

2- Samanthapañçaka isimli yerde Rama tarafından beş göl yaratıldığını söyleyip insanların bu beş gölü Samanthapañçaka olarak anmaya başladıklarını ifade eder.

3- Samanthapañçaka, Kaurava ordusu ile Pandavalar'ın arasında geçen büyük savaşın yapıldığı yer olmasının yanı sıra on sekiz Akşuihini'den meydana gelen orduların askerlerinin bu savaşta ölmesi sebebiyle bu ismi alır.

4- Rişiler, Sauti'ye Akşauhini'nin ne demek olduğunu sorarlar.

5- Sauti onlara matematik bilimiyle uğraşanların bir Akşauhini'de fil, 21.870 savaş arabası, 109.350 yaya asker, 65.610 at olduğunu hesapladığından bahseder.

6- Sauti, bunları anlattıktan sonra Mahabharata'nın bölümleri hakkında bilgi vermek istediğinden bahseder.

2. 2. 1. 3. Pauşya Parva'nın (Pauşya'nın Hikâyesi) Olay Örgüsü

1- Yudhişthira'nın yerine Hastinapura tahtına çıkan Kuru Kralı Parikşit'in oğlu Janamejaya, kardeşleriyle beraber bir kurban ayinine katılır.

2- Ayinde oturlurken göklerin dışı köpeği Sarama'nın oğlu yanlarına gelir.

3- Janamejaya köpeği uzaklaştırmak için ona vurur.

4- Sarama, Janamejaya'yı oğluna suçsuz yere vurduğu ve ağlattığı için lanetler.

5- Janamejaya ve kardeşleri bu lanetten kurtulmak için çareler aramaya başlarlar.

6- Janamejaya kardeşleriyle ormana avlanmaya gittiği bir gün Srutasrava'nın oğlu Somasrava ile karşılaşarak onun derin manevi güçleri olduğunu öğrenir ve kendisinin manevi lideri (rahibi) olmasını ister.

7- Somasrava, Janamejaya'nın teklifini kabul eder ve birlikte Hastinapura'ya geri dönerler.

8- Bu olayların yaşandığı dönemde Ayoda Dhaumya adlı Rişi'nin, Pañçalalı Aruni, Upamanyu ve Veda isimli öğrencileri vardır.

9- Ayoda Dhaumya, öğrencisi Veda'dan bir süreliğine evinde kalıp kendisine hizmette bulunmasını ister.

10- Veda, hocasının evinde başarılı bir şekilde hizmette bulunur ve görevini tamamlayarak kendi evini açar.

11- Veda'nın da üç öğrencisi olur ama onlardan bütün isteklerini yerine getirmelerini istemez.

12- Günlerden bir gün Veda'nın evini Janamejaya ve Pauşya ziyaret edip onu başrahip ilan ederler.

13- Bir süre sonra Veda, düzenlenecek olan bir kurban ayini için evden ayrılır.

14- Veda, öğrencisi Utanka'yı gitmeden eviyle ilgilenmesi için görevlendirir.

15- Utanka, başarılı bir şekilde kendisine verilen görevi yerine getirir ve Veda teşekkür etmek için ona kendisinden ne dilediğini sorar.

16- Utanka, Veda'nın öğrettikleri karşılığında bir isteğini yerine getirmek dileğinde bulunur.

17- Veda, karısının bir isteğini yerine getirmesini söyler, eşi ondan Kral Pauşya'ya gidip karısının taktığı küpeleri almasını ister.

18- Kral Pauşya, Utanka'nın hocasına olan isteğini yerine getirmeye çalışmasındaki çabasından ve kendisine göstermiş olduğu saygıdan çok hoşlanır. Onun için Kurban Ayini düzenlemek ister.

19- Utanka, Kral Pauşya'nın teklifini kabul eder ve yemek saati geldiğinde birlikte yemek yerler.

20- Utanka'nın yemeğinin soğuk olması ve içinden saç çıkması üzerine Pauşya'yı gözlerinin kör olması için lanetler.

21- Utanka, küpeleri yanına alıp Kral Pauşya'nın sarayından ayrılır.

22- Utanka, göl kenarında yıkanmak için durduğunda dilenci kılığına giren yılanların Kralı Takşaka, onun yanında bulundurduğu küpeleri çalar ve yerdeki bir deliğin içine girer.

23- Utanka, deliği açmaya çalışsa da başaramaz ve tanrı İndra ona yardım edip deliğin üzerine yıldırım düşürür delik açılır.

24- Utanka, atın üzerinde oturan bir adamdan yardım ister.

25- Utanka küpeleri alır almaz hocası Veda'nın karısına yetiştirip onun güzel dileklerini alır.

26- Utanka, hocasının yanından ayrılarak Hastinapura'ya gider ve Kral Janamejaya'nın huzuruna çıkar.

27- Utanka, bütün olan biteni Kral Janamejaya'ya anlattıktan sonra Takşaka'nın yüzünden babasının öldüğünü söyleyerek ona karşı öfkelenmesine sebep olur.

28- Janamejaya, büyük yılan kurban ayini düzenlemeye karar verir.

2. 2. 1. 4. Pauloma Parva'nın (Pauloma'nın Hikâyesi) Olay Örgüsü

1- Sauti, Rişilere kendisinden başka dinlemek istedikleri hikâye olup olmadığını sorar.

2- Rişiler, büyük kurban ayinini düzenleyen Kulapati Saunaka'nın aralarında olmadığını, hikâye dinlemek için onu beklemek istediklerini söylerler.

3- Bir süre sonra Saunaka, Rişilerin sohbet meclisine dâhil olur ve kendisi için ayrılmış olan yere oturur.

4- Saunaka, Sauti'den Bhrigu'nun soyu ile ilgili olan hikâyeyi dinlemek istediğini söyler.

5- Sauti, Bhrigu'nin çok sevdiği karısı Puloma'dan bir çocuk beklerken bir gün dini görevlerini yerine getirmek için hac yolculuğuna çıktığını ve karısını yalnız bıraktığını söyleyerek hikâyeye başlar.

6- Bhrigu, evinden ayrıldıktan sonra Pauloma isimli Rakşasa⁷ onun evine gelir ve karısını kaçırmak ister.

7- Pauloma insan kılığından çıkıp bir kartala dönüşür ve kadını pençeleriyle tutup havalanarak oradan uzaklaşır.

8- Pauloma havalandığı zaman Puloma'nın karnındaki bebeği sarsıntıdan dolayı yere doğru düşer ve *düşmüş* anlamına gelen Çyavana ismini alır.

⁷ İnsan etiyle beslenen korkunç ve kötü bir ruhtur.

9- Pauloma bebeğin düştüğünü görünce Puloma'yı da pençelerinden bırakır, o bebeğiyle koşmaya başlar ve yolunun sonunda Bhrigu'nun olduğu yere ulaşarak bütün olan biteni ona anlatır.

10- Bhrigu'nun oğlu Çyavana, Sukayana ile evlenir ve Pramati isimli çocukları dünyaya gelir. Pramati'nin de Ruru isimli bir oğlu olur. Sauti, Ruru'nun hikâyesini anlatmaya başlar.

11- Uzun yıllar önce Sthulakesa isimli çevresince sayılıp sevilen iyi eğitilmiş, bilgili bir Rişi vardır ve Apsara Menaka ile evlidir.

12- Hamile olan Apsara Menaka, doğum zamanının geldiği vakit Rişi Sthulakesa'nın evinin yakınlığında bulunan nehrin kıyısında kızını doğurur ve ardına bakmadan oradan ayrılır.

13- Rişi Sthulakesa, kızı nehrin kıyısında bulur ve bu kıza Pramadvarya ismini vererek Rişilere uygun ve ahlaklı bir şekilde onu büyütür.

14- Günün birinde dürüstlüğü ile nam salan Kral Pramati'nin oğlu Ruru ise Pramadvarya'yı görüp âşık olur.

15- Pramati, oğlu Ruru için Sthulakesa'dan, kızı Pramadvarya'yı ister ve Rişi teklifi kabul eder.

16- Düğün gününden birkaç gün önce Pramadvarya arkadaşlarıyla vakit geçirirken fark etmeden bir yılanın üzerine basar ve yılan zehirli dişleriyle onu ısırınca ölür.

17- Tanrılar tarafından gönderilen bir haberci Ruru'nun yanına gelip eğer ömrünün yarısından vazgeçerse nişanlısının can bulacağını söyler ve bunun üzerine Ruru bu teklifi hemen kabul eder.

18- Pramadvarya'ya can verilir ve Ruru ile düğünleri yasalara uygun bir ayinle düzenlenir.

19- Ruru, yaşadıkları bu olaydan sonra gördüğü bütün yılanları öldüreceğine dair yemin eder ve sürekli ormana yılan avlamaya gider.

20- Bir gün Ruru'nun yine ormana avlanmaya gittiği esnada karşısına yaşlı bir yılan çıkar ve zehirli yılanların soyundan olmadığını, kendisini öldürmemesi gerektiğini söyler.

21- Yaşlı yılan asıl adının Sahasrapat olduğunu, bir zamanlar bir Brâhman'ın kendisini lanetleyerek yılanı dönüştürdüğünü anlatır ve bir gün Pramati'nin oğlu Ruru ile karşılaştığı gün lanetin üzerinden kalkacağını söyler.

22- Yaşlı yılan, insan bedenine tekrar kavuşarak Ruru'ya geçmişte Kral Janamejaya'nın yılanları öldürmek için büyük bir kurban ayini düzenlediğini ve Astika'nın bu yılanları kurtardığını söyleyip ortadan kaybolur.

2. 2. 1. 5. Astika Parva'nın (Jaratkaru'nun Hikâyesi) Olay Örgüsü

1- Saunaka, Sauti'nin Kral Janamejaya'nın neden Büyük Yılan Kurban Ayini'ni düzenlediğini ve iki kez kutsanmış olan Keşiş Astika'nın bu yılanları neden kurtardığını anlatmasını ister.

2- Astika'nın babası Prajapati kadar yüce bir Keşiş Jaratkaru, öğretiyi en sadık kalanlardan biridir.

3- Jaratkaru bir gün hac yolculuğuna çıkar ve yolculuk esnasında atalarının ruhlarıyla karşılaşır.

4- Atalarının ruhları, soylarını düşünmeyip sadece ibadetle alakadar oldukları için ayaklarından asılı olduklarını söylerler.

5- Jaratkaru'nun ataları, soylarının devamı için ona evlenmesi gerektiğini böylelikle de bu durumdan kurtulacaklarını söylerler.

6- Jaratkaru kendi ismiyle aynı olan birisinin çıkması karşılığında evleneceğine söz verdikten sonra bütün dünyayı dolaşır.

7- Jaratkaru, ormana yolunun düştüğü bir gün yılanların Kralı Vasuki ile karşılaşır.

8- Vasuki, ismi Jaratkaru olan kız kardeşini ona vermek için teklifte bulunur ve kurallara uygun bir ayinle evlenirler.

9- Jaratkaru çiftinin Astika isimli bir oğlu dünyaya gelir ve bütün ilimlerle donatılır.

10- Janamejaya'nın Büyük Yılan Kurban Ayini'nin zamanı gelip bütün yılanlar yakılıp yok edilmeye başlandığında ve tam sıra büyük yılan Takşaka'ya geldiğinde, Astika yılanların yok olmasını engelleyip onları kurtarır.

11- Saunaka, Sauti'den Kral Janamejaya'nın babasının ölümünün nasıl olduğunu öğrenmesiyle ilgili hikâye anlatmasını ister ve Sauti anlatmaya başlar.

12- Kral Janamejaya, günlerden bir gün danışmanlarını başına toplar ve babasının öldüğü gün yanında bulunanlardan onun ölümüyle ilgili bütün ayrıntıları öğrenmek ister.

13- Yay kullanmada usta bir avcı olan Kral Janamejaya'nın babası Parikşit, bir gün ormana gider, bir geyik vurur ve yaralı geyiğin peşine düşer.

14- Kral Parikşit yaralı geyiği ararken yolda karşısına çıkan bir ahıra girer ve tefekkür halinde olan Utanka isimli Rişi ile karşılaşır.

15- Rişi sessizlik yemini ettiği için Kral Parikşit'in yaralı geyiği görüp görmediğiyle ilgili sorusunu yanıtlayamaz ve böylece kral öfkelenerek yerde ölü duran yılanı onun omzuna koyar.

16- Rişi Kral Parikşit'in bu davranışı karşısında hiçbir tepki göstermez.

17- Kral pişman olsa da bir şey yapmadan sarayının bulunduğu Hastinapura'ya geri döner.

18- Rişi'nin Sringin isimli oğlu, babasının başına gelen olan olayları öğrenmesi sonucunda kralı, zehirli yılan Takşaka'nın yedi gün sonra ısırması için lanetler.

19- Sringin'in babası bu durumu öğrenir öğrenmez Gaurmukha isimli erdemli öğrencisini bütün olan biteni anlatmak ve önlemleri almak için Kral Parikşit'e haberci olarak gönderir.

20- Kral Parikşit bütün önlemleri alsa da kaderinden kaçamaz ve Takşaka tarafından ısırılarak can verir.

21- Kral Janamejaya, babası Parikşit'in ölümü ile ilgili bütün olan bitenleri öğrendikten sonra intikam duygusuyla yanıp tutuşur.

22- Kral Janamejaya, Takşaka'dan intikam almak için Yılan Kurban Ayini düzenlemeye karar verir ve bu ayinde bütün yılanları yakmak ister.

23- Alınan kararın ardından ayinin yapılacağı yer kutsanmaya başlanarak, alanın çevresine yüksek duvarlar ördürülüp bekçiler diktirilir.

24- Kral Janamejaya, Yılan Kurban Ayini için birçok Brâhman ve keşişi davet eder.

25- Ayin başlar ve mantralar⁸ okundukça yılanlar yakılan ayin ateşinin içerisine doğru düşmeye başlarlar.

26- Vasuki, zamanında kız kardeşini, Rişi Jaratkaru'ya yılan soylarının kurtarmak için verdiğinde dünyaya gelen çocukları Astika'nın ayine getirilmesi gerektiğini söyler.

27- Astika, Yılan Kurban Ayini'ne gelerek bilgeliğiyle Kral Janamejaya'nın gönlünü kazanır ve kendisinin bir dileği olup olmadığı sorulduğunda ayinin durdurulmasını ister.

28- Kral Janamejaya, Astika'nın dileğini geri çevirmez ve tam Takşaka ateşe atılacağı esnada ayin durdurulur.

2. 2. 1. 6. Adivansavatarana Parva'nın (Ailelerin Kökeni Hikâyesi) Olay Örgüsü

1- Saunaka, Sauti'den Vyasa'nın derlediği büyük hikâye olan Mahabharata'yı dinlemek istediğini söyler.

2- Vyasa, Kali (Satyavati)'den dünyaya geldikten sonra kısa sürede erişkinliğe ulaşarak bütün kutsal öğretileri vedalardan öğrenir.

3- Vyasa, Kral Janamejaya'nın düzenlediği Büyük Yılan Kurban Ayini'ne katıldığı zaman Brâhmanlar kendisinden Kaurava ve Pandava soyları arasında çıkan soy savaşını anlatmasını isterler.

4- Vyasa, yanında bulunan öğrencisi Vaisampayana'dan kendisine naklettiği şekilde Mahabharata'yı anlatmasını ister.

5- Vyasa'nın oğlu ve kör Dhritaraştra'nın da kardeşi olan Pandu'nun ölümünden sonra, Pandavalar fiziksel ve akli olan bütün konularda kendilerini geliştirip halk tarafından sevilince, Kauravalar kıskançlık duygusuyla dolarlar.

6- Dhritaraştra'nın oğlu Duryodhana, içinde beslediği kıskançlığı çeşitli hileler ve oyunlarla Pandavalar'la uğraşarak gösterir ama her seferinde onlar daha da çok güçlenirler.

7- Bir gün Duryodhana, Pandavalar'ı Varanavata'ya sürgüne göndererek orada yaptırdığı evde yangın çıkmasını ve onların ölmesini umarken planı bozulur.

⁸ Hinduizm'de kutsal sözler. Dini şiirler.

8- Pandavalar sürgüne giderlerken Vidura yolda karşılarına çıkar ve onları uyarır; bütün tedbirler alınır ve kendilerine kurulan tuzağa düşmeyip yangından kurtulurlar.

9- Ormanda yol alırlarken Bhima, orada Pandavalar'ı öldürmeye çalışan Rakşasa -kötü bir ruh- Hidimba'yı öldürür.

10- Hidimba'nın kız kardeşi, Bhima'ya âşık olur ve evlenirler. Hidimba ile Bhima'nın Ghatotkaça isimli bir oğlu olur.

11- Pandavalar, ormanda yaşarlar ve bir süre kılık değiştirerek gizlendikten sonra Hastinapura'ya geri dönerler.

12- Kral Dhritaraştra ve Bhişma, kuzenler arasındaki düşmanlığa son vermek için krallığı ikiye bölmeye karar verdiklerini, Kandavaprastha'yı Pandavalar'ın yönetebileceğini söyler.

13- Pandavalar, bu teklifi kabul edip yola çıkarlar ve Kandavaprastha'ya gelip ülkeyi yönetmeye başlarlar.

14- Pandavalar, Kandavaprastha'nın sınırlarını kısa bir süre içinde genişleterek krallıklarını büyütüp başarılarıyla büyük zaferler elde ederler.

15- Pandavalar, eşi benzeri görülmeyen bir saray inşa ettirirler.

16- Sarayı herkese göstermek isteyen Pandavalar, bir şenlik düzenlerler ve burada Duryodhana ile dalga geçerler.

17- Dhritaraştra ile Pandavalar arasında bir savaş çıkar ve krallığın başında olan Arjuna'nın abisi Yudhişthira yenilerek on iki yıl ormana sürgüne gönderilir.

18- Aradan geçen on dört yıldan sonra Pandavalar krallıklarını geri isterler ve büyük savaş başlar.

19- Pandavalar, Kşatriya kastı ile birleşip krallıklarını geri alırlar ve Duryodhana'yı öldürürler.

20- Vaisampayana hikâyenin böylece bazı kısımlarını anlattıktan sonra Mahabharata'yı yüceltici açıklamalarda bulunarak sonlandırır.

21- Janamejaya, hikâyenin tamamını ve geçen bütün olayları ayrıntılı bir şekilde anlatmasını isteyince Vaisampayana, hocası Vyasa'dan öğrendiği şekliyle Mahabharata'yı anlatmaya başlar.

22- Günlerden bir gün Kral Vasu, avlanmayı ve silahlarını bırakarak ormana inzivaya çekilir.

23- Kral Vasu, ağır ibadetler ve kurban ayinleri düzenlemeye ba lar.

24-  ndra, Kral Vasu'nun tanrıların efendisi olarak ba a geçmek istediğini düşünür, tanrıların görevlendirip onu yaptığı ibadet ve ayinlerden vazge irmelerini ister.

25- Tanrılar, Vasu'yu vazgeçirmeye çalışırlar ve  ndra, ona sadece tanrıların sahip olduğu barış yanlı ı olanları koruyabilecek bambudan bir sopa vereceğini söyler.

26- Vasu,  ndra'nın teklifini kabul edip  edi'nin ba kentine geri döner ve hatıra olarak kendisine verilen bambu sopayı toprağa diker.

27- Bambu sopa, diğ r krallar tarafından da örnek alınarak bir gelenek halinde dikilmeye ba lanır.

28- Kral Vasu, be  oğlunu krallığın farklı bölgelerinde görevlendirip dünyayı adaletli ve doğ r bir şekilde yönetmeyi ba arır.

29- Kral Vasu, ormana geyik avlamak için gider ve dinlendiğı esnada tohumlarını bir kartala verip, e i Girika'ya  ocuk doğ rması için götürmesini ister.

30- Kartal, gökyüzünde başka bir kartal ile kar ıla arak saldırıya uğ rayıp gagalarında bulunan tohum dolu keseyi düşürür.

31- Tohumu balık kılığındaki su perisi Adrika, yuttuktan on ay sonra bir kız ve erkek  ocuğ  doğ rur.

32- Balıkçı, su perisinin karnını yardığında iki insanın çıktığını görür ve Kral Vasu'ya götürür.

33- Kral Vasu, erkek  ocuğ  Matsya'yı himayesine alıp kız  ocuğ  Satyavati'yi ise balıkçının kızı ilan eder.

34- Satyavati büyür ve bir gün Yamuna'nın suları üzerinde salıyla dolaşırken Ri i Parasara onu görür ve birlikte olmak ister.

35- Satyavati hep balıkçılıkla uğ ra ığından üzerindeki kokudan kurtulmak istediğini dile getirince, Ri i Parasara dileğini yerine getirir.

36- Rişi Parasara, hac yolculuğu için Satyavati'nin yanından ayrılır ve o gün, nehrin üstünde yer alan adada Dvaipayana Vyasa'yı dünyaya getirir.

37- Vyasa doğar doğmaz konuşmaya başlayıp yetişkin biri haline gelip Brâhman yolundan gitmek istediğini söyleyerek annesinin yanından ayrılır ve böylece Vaisampayana yanında bulunan hocasının doğumunu anlatmış olur.

38- Vaisampayana, hikâyesine devam ederek Vyasa'nın, insanların efendisi olarak kabul edilen Viçitravirya'nın eşleriyle birlikte olup, oğulları Dhritaraştra ve Pandu'nun dünyaya geldiğinden bahseder.

39- Vyasa'nın, Sudra soyundan da Vidura isimli bir çocuğu dünyaya gelir

40- Pandu'nun, iki eşinden dünyaya gelen beş çocuğun -Pandavalar- her birinin babası farklı bir tanrıdır.

41- Yudhişthira'nın babası Dharma, Bhima'nın babası Vayu, Arjuna'nın babası İndra, Sahadeva ile Nakula'nın babası ise Aşvin İbizleri olarak bilinir.

42- Dhritaraştra'nın ise Duryodhana ile başlamak üzere yüz oğlu dünyaya gelir.

43- Vaisampayana, bütün bu bilgileri verdikten sonra Kuruların savaşında binlerce kralın birbiriyle öldüresiye savaştığını anlatır.

2. 2. 1. 7. Sambhava Parva'nın (Kuru Soyunun Ortaya Çıkması) Olay Örgüsü

1- Vaisampayana, tanrıların, iblislerin ve tüm varlıkların soyuyla bilgileri tek tek saydıktan sonra, dünyaya insan olarak Krişna'nın rahminden hangi isimlerle doğduklarını anlatır.

2- Vaisampayana tüm bu isimleri saydıktan sonra Janamejaya'nın isteği zerine Kuru soyunun krallarının kökenleri, Bharata'nın doğumu ve şakuntala'nın soyu ile ilgili bilgiler verir.

3- Kral Duşmanta, bir gün ormana geyik avlamak için geldiğinde şakuntala ile karşılaşır ve ona âşık olur.

4- Kral Duşmanta ve şakuntala, Kşatriya sınıfına uygun olarak evlenirler.

5- Kral Duşmanta, zamanı geldiğinde kendisine eşini getirmeleri için şakuntala'nın yanına danışmanlarını bırakıp oradan ayrılır.

6- Şakuntala'nın üç yıl sonra oğlu olur ve onun bütün eğitimiyle ermiş babası Kanva ilgilenir.

7- Kanva, Kral Duşmanta'nın oğlu Sarvadamana'yı, tahtın veliahdı olarak ilan etmesi için vaktin geldiğini belirtip kızıyla beraber Hastinapura'ya gönderir.

8- Şakuntala, oğlu ile saraya geldiğinde Duşmanta eşini hatırlamayınca kendisiyle yaşadıklarını anlatarak, evliliğin önemi ve kutsallığından uzun uzun bahseder.

9- Şakuntala tam oradan ayrılacakken Kral Duşmanta'nın yanından göksel bir ses yükselir ve onun dediklerini doğrulayarak oğlunun artık Bharata ismiyle anılması gerektiğini söyler.

10- Kral Duşmanta, Şakuntala'ya inanır ve oğlu Bharata'yı tahtın veliahdı olarak ilan edip eşine armağanlar sunar.

11- Bharata, o günden sonra krallığı yönetmeye başlar ve birçok yeri topraklarına katarak krallığını genişletir, sayısız kurban ayinleri düzenleyerek halkı tarafından çok sevilir.

12- Bharata'nın soyundan gücüne eşit krallar dünyaya gelir ve Vaisampayana bu kralların isimlerini tek tek sayar.

13- Vaisampayana, isimleri sayarken Kral Nahuşa'nın altı oğlundan biri olan Yayati'nin, çok iyi bir kral olduğundan ve halkını bolluk içinde yaşattığından bahseder.

14- Yayati'nin, Devajani ve Sarmişta isimli eşlerinden Truvasu, Yadu, Drahyu, Anu ve Puru dünyaya gelir.

15- Aradan geçen uzun bir zamandan sonra Yayati yaşlanır ve yeniden gücüne kavuşmak için kendisinin yaşlılığını almaları karşılığında oğullarından gençliklerini ister.

16- Yayati'nin isteğini en küçük oğlu Puru yerine getirir ve binlerce yıl onun gençliğiyle yaşar.

17- Janamejaya, Vaisampayana'dan Puru soyundan gelen kralların hikâyelerini duymak istediğini söyler ve hikâyeyi anlatmaya başlar.

18- Puru'nun eşlerinden birçok çocuğu dünyaya gelir ve Puru soyunun varlığı durmaksızın devam ederken bu soydan gelen Tansu kral olur.

19- Tansu'nun, İlina isimli oğlu ile eşi Rathantarya'dan Duşmanta, Şura, Bhima, Pravaşu, Vasu dünyaya gelir.

20- Duşmanta, krallığın başına geçtiği zaman Şakuntala ile evlenir ve Bharata dünyaya gelerek onun soyu ortaya çıkmış olur.

21- Vaisampayana, Bharata soyunun nesiller boyu varlığını devam ettirdiğini anlatırken yanında bulunan Janamejaya'nın babası Parikşit ve annesi Mahdrahvati'den de bahseder.

22- Vaisampayana böylece Puru ve Pandava soylarının hikâyelerini anlatmayı tamamlayarak başka bildiklerinden bahsetmeye başlar.

23- Bir gün göksel varlıklar ve bilge krallar Brahma'yı anmak için bir araya toplanırlar.

24- O esnada bir rüzgâr eser ve orada bulunan nehir tanrıçası Ganga'nın kıyafetleri üzerinden düşer

25- Bütün herkes başını yere eğerken Kral Mahabhişa, Ganga'ya bakar.

26- Brahma, Mahabhişa ve Ganga'yı yeniden dünyaya doğmakla lanetledikten sonra bir gün Mahabhişa'nın, Ganga'ya çok öfkelenmesiyle bu lanetin ortadan kalkabileceğini söyler.

27- Aradan uzun yıllar geçer ve Ganga nehir kıyısında hayatını keşiş olarak geçirmiş Pratipa'nın, karşısına çıkıp onun sağ bacağına üzerine oturup onunla evlenmek istediğini söyler.

28- Kral Pratipa, Ganga'nın teklifini kabul etmez çünkü geleneklere göre sağ bacağın üzerine oturmak çocuklar ve gelinler; sol bacağın üzerine oturmak ise eşler içindir.

29- Pratipa, ona oğluyla evlenmesi için teklifte bulunur ve Ganga onun bu teklifini kabul edip oradan bir anda kaybolur.

30- Pratipa'nın çocuğu olmaz ve yaşlılık döneminde Mahabhişa -dünyadaki ismiyle Şantanu- dünyaya gelir.

31- Pratipa, Şantanu büyüyünce ona Ganga ile arasında geçenleri anlatır ve zamanı geldiğinde sözünü yerine getirmesini ister.

32- Günlerden bir gün Şantanu, ormanda avlanırken Ganga'yla karşılaşır ve onunla evlenmek ister. Ganga yaptıklarına hiçbir şekilde karışmayıp, karıştığı takdirde onu terk edeceği şartıyla evlenme teklifini kabul eder.

33- Şantanu ile Ganga evlendikten sonra sekiz çocukları dünyaya gelir ve Ganga, yedisini nehrin sularına atar.

34- Şantanu, sekizinci çocukta Ganga'ya karşı gelince eşi oğlunu alıp onu terk eder, o da başkenti Hastinapura'ya geri döner.

35- Şantanu, krallığını otuz altı yıl boyunca adaletli bir şekilde yönetir ve ormana inzivaya çekilir.

36- Şantanu ormanda genç bir adamla karşılaşır ve onun bir zamanlar eşi Ganga'nın yanında götürdüğü oğlu olduğunu anlar.

37- Şantanu, oğlunu da yanına alıp Hastinapura'ya götürür ve onu tahtın varisi ilan eder.

38- Şantanu, başkente döndükten dört sene sonra ormanda dolaşırken güzel bir koku duyar ve kokunun peşine gittiğinde Devabrata'yı görüp onunla evlenmek ister.

39- Devabrata ve Şantanu evlenirler, ikisinin, Çitrangada ve Viçitravirya isimli oğulları dünyaya gelir.

40- Viçitravirya büyüyene kadar Şantanu ölür ve krallığın başına Çitrangada geçer.

41- Çitrangada, krallığı sırasında Gandharvalarla çıkan savaşta ölür ve Bhişma yerine küçük kardeşi Viçitravirya'yı tahta geçirir.

42- Viçitravirya, evlenme yaşına geldiğinde Bhişma kardeşi için eş seçim şenliklerinde üç güzel kız beğenir ve üçünü şenlikten kaçıır.

43- Bhişma, Ambika ve Ambalika isimli iki genç kızı Viçitravirya ile evlendirir. Amba isimli üçüncü genç kızın ise daha önce Saurava kralına söz vermiş olduğunu öğrenip onu kendi haline bırakır.

44- Viçitravirya, eşleriyle yedi yıl mutlu evlilik geçirdikten sonra tüberkuloz hastalığına yakalanıp ölür.

45- Şantanu'nun eşi Satyavati, Bhişma'ya Bharata soyunun devam etmesi gerektiğini söyler ve uzunca konuşurlar.

46- Satyavati'nin bir zamanlar doğan oğlu Rişi Vyasa'dan soyun devamı için Ambika ve Ambalika ile birlikte olması istenir.

47- Vyasa'nın, Ambika'dan Dhritaraştra; Ambalika'dan ise Pandu isimli çocukları dünyaya gelir.

48- Ambalika, ikinci kez Vyasa ile beraber olmak istemeyince yerine hizmetçisini gönderir ve ondan da Vidura dünyaya gelir.

49- Yıllar sonra Dhritaraştra kör olduğu için krallığın başına Pandu geçer ve ikisinin de evlenme yaşı gelir.

50- Dhritaraştra ile Gandhari evlenir. Bu evlilikten Duryodhana ve doksan dokuz oğul dünyaya gelir.

51- Pandu, Kunti ve Madri ile evlenir. Bu evlilikten beş çocuğu dünyaya gelir. Pandu ölünce doğan çocuklar tanrılar vasıtasıyla Bharata soyunu devam ettirirler.

52- Janamejaya, Vaisampayana'dan, Gandhari'nin yüz çocuğunun nasıl dünyaya geldiğini ve Pandu'nun bir zamanlar Rişi tarafından lanetlenmesi üzerine nasıl çocuk sahibi olduğunu anlatmasını ister.

53- Gandhari, hamileliğinin ikinci yılındayken Kunti bir oğul dünyaya getirir ve bunu öğrenen Gandhari, kendi karnına vurunca bir et parçası doğurur.

54- Gandhari, et parçasını atacağı sırada Vyasa karşısına çıkar, kutsal tereyağı bulunan yüz çanağın içerisine etleri sayısız parçalara böldürerek koydurduktan sonra gizli bir yerde iki yıl saklamasını söyler.

55- Aradan iki yıl geçer ve Gandhari'nin yüz tane oğul ve çanakları koydururken Gandhari'nin içinden ettiği bir dua ile de Duşana adında bir kız çocuğu doğar.

56- Vaisampayana, bu olanlardan sonra Pandu'nun lanetlenmesini ve Pandavalar'ın nasıl dünyaya geldiğini anlatmaya başlar.

57- Pandu, bir gün avlanmak için ormana gider, orada iki geyiğin çiftleştiğini görür ve büyük geyiği oklarıyla vurur.

58- Geyik bir anda insan haline bürünüp bağırmaya başlayınca geyiğin içinde olan kişinin Kimindama isimli Rişi olduğu anlaşılır.

59- Rişi, Pandu'yu bu yaptığından dolayı lanetler ve onun çocuk sahibi olma gücü elinden alınır.

60- Pandu, bütün kıymetli eşyalarını Brâhmanlara armağan ederek eşleriyle birlikte ormanda münzevi bir hayat yaşamaya başlar.

61- Aradan geçen uzun bir zamandan sonra Rişiler tarafından Pandu'ya, tanrılara eşit çocuklarının olacağı haberi verilir.

62- Pandu önce eşi Kunti'yi yanına çağırıp biriyle birlikte olmasını ve soyunu devam ettirmesini ister. Kunti, başlangıçta bu teklifi kabul etmemekte dirense de eşinin sözünü dinlemek zorunda kalır.

63- Kunti, çocukluğunda Durvasa isimli bir Brâhman'dan kutsal mantra öğrenir ve bunu okuduğu zaman dilediği bir tanrının o anda yanında olacağına dair bilgi edinir.

64- Kunti, kendisine zamanında sunulmuş olan bu fırsatı değerlendirmek ister.

65- Pandu, Kunti'nin adalet tanrısı Dharma ile birlikte olmasını, zira onunla birlikte olduğunda günah işlememiş sayılabileceklerini söyler.

66- Kunti, mantrayı okur ve Dharma belirir, dileğini gerçekleştirmek için onunla beraber olur. Kunti'nin aradan geçen birçok zaman sonra Yudhiştira isimli bir oğlu olur.

67- Pandu, Kunti'den olağanüstü güçlere sahip bir oğul daha doğurmasını ister. Kunti, yine mantra okur ve rüzgâr tanrısı Vayu ile birlikte olur. Bu birliktelikten de Bhima dünyaya gelir.

68- Pandu, her işte başarılı olacak bir çocuk daha istediğini Rişilerle paylaşır ve onların yönlendirmesiyle bir yıl ağır ibadetler yaptıktan sonra bunun gerçekleşebileceğini öğrenir.

69- Pandu ve eşi Kunti bir yıl ağır ibadetler yaptıktan sonra tanrı İndra, Kunti ile birlikte olur ve Arjuna dünyaya gelir.

70- Pandu, ikinci eşi Madri'nin de çocuk sahibi olması için Kunti'den yardım ister.

71- Kunti, Madri'ye bir tanrıyı düşünmesini ister ve Madri, Aşvin ikizleriyle birlikte olur. Madri'nin, Nakula ve Sahadeva isimli ikiz çocukları dünyaya gelir.

72- Yıllar geçer ve Pandu'nun oğulları -Pandavalar- büyür.

73- Bahar mevsiminin geldiği günlerden birinde Madri, Pandu'nun gözüne çok güzel görünür ve kendisine edilen laneti unutup onunla birlikte olmak ister.

74- Madri, eşine karşı çıksa da birlikte olurlar ve hemen sonrasında lanet gerçekleşerek Pandu ölür.

75- Pandu, yakıldığı zaman odun ateşinin arasına eşi Madri'de onunla beraber yatar ve çocuklarını Kunti'ye emanet eder.

76- Pandavalar ve Kunti, Pandu ile Madri'nin cansız bedenlerini krallığa götürmek için yola çıkarlar.

77- Krallıkta, Pandu ve Kunti için geleneklere uygun bir ölüm töreni düzenlenir.

78- Pandavalar, sarayda yaşamaya başlarlar.

79- Dhritaraştra'nın oğlu Duryodhana, Pandavalar'a çocukluktan beri kin besler ve onlardan kurtulmak için hileli oyunlara başvurur. Özellikle de Pandavalar'ın en güçlüsü Bhima'dan nefret eder.

80- Dhritaraştra, bir gün Pandavalar ve Kuruları silah yapımı ile savaş ustası olan Drona'nın yanına eğitim almak için gönderir.

81- Drona, Pandavalar ve Kurulara savaş eğitimi vererek onlara hocalık yapar.

82- Savaş eğitimleri sırasında en hızlı, en güçlü şekilde hareket eden Arjuna, hocası Drona'ya kendini sevdirebilir.

83- Tamamlanan savaş eğitiminde Pandavalar ile Kuruların öğrendiklerini gösterebilmesi için arenada halkın önünde bir gösteri düzenlenir.

84- Pandavalar ve Kurular bütün savaş maharetlerini bu arenada sergilerler.

85- Gösterinin düzenlenmesinden bir süre sonra Drona, Pandavalar ve Kurulardan; Pañçala Kralı Drupada'yı tutsak olarak kendisine getirmelerini ister.

86- Kurular, önden Drupada'nın ordusuna saldırır. Pandavalar ise Kuruların, Drupada'yı ele geçiremeyişini izledikten sonra hücum ederler.

87- Arjuna, olağanüstü gücü ve çevikliğiyle sayısız askerle savaşıp Drupada'nın ordusunun geri çekilmesine sebep olarak onu ele geçirir.

88- Drona, bir zamanlar çocukluk arkadaşı olan Pañçala Kralı'nın sadece dostluğunu isteyip krallığını onunla paylaşır.

89- Bu olanların üzerinden tam bir sene sonra Dhritaraştra, Pandavalar'dan Yudhişthra'yı birçok seçkin özelliğinden (sabır, sadakat, dürüstlük vs.) dolayı kral ilan eder.

90- Arjuna, savaşta olan yeteneğiyle, zamanında babasının yenemediği kralları yenerek krallıklarının genişlemesinde büyük rol oynar ve Pandavalar gün geçtikçe güç kazanırlar.

91- Dhritaraştra, Pandavalar'ın bu kadar çok güçlenmesine dayanamaz ve içten içe kıskançlık duygusuyla dolup danışmanı Kanika'nın da fikrini aldıktan sonra düşmanlık besleyip beslememek için ne yapacağına dair kararsız bir şekilde düşünmeye başlar.

2. 2. 1. 8. Jatugriha Parva'nın (Boyalı Ev) Olay Örgüsü

1- Dhritaraştra ve oğlu Duryodhana bir plan yaparak Pandavalar'ı yakıp onlardan kurtulmak isterler.

2- Vidura'nın, başkalarının kalplerinden geçeni bilme gücü olduğundan Dhritaraştra'nın ve Duryodhana'nın planını anlar anlamaz, Pandavalar'a yardım edip onları dikkatli olmaları için uyarır.

3- Pandavalar, anneleri Kunti ile birlikte Dhritaraştra'nın isteği üzerine Varanavata'da düzenlenecek olan şenlik için yola çıkarlar ve Vidura kendilerini onların hain planlarından haberdar ettiği için dikkatli davranırlar.

4- Pandavalar, Varanavata'da kendileri için inşa edilen boyalı eve yerleştikten sonra uzun bir süre boyunca dikkat çekmeden, zamanı geldiğinde kaçmak için yatak odasının bulunduğu kısımdaki yerin altından gizli bir geçit açarlar.

5- Bir yılın sonunda Pandavalar, bir gece vakti evi yakıp Vidura'nın görevlendirdiği madencinin yardımıyla açtıkları geçitten kaçarlar.

6- Pandavalar, Ganga'nın kıyısına geldikleri zaman Vidura tarafından kendileri için yaptırılan gemiye binip oradan uzaklaşırlar ve tehlikeli yolları atlattıktan sonra bir ormanda banyan ağacının altında yorgunluktan bitkin düşüp uyuyakalırlar.

7- Pandavalar'ın kurtulduğundan Dhritaraştra ile oğlunun haberi olmaz ve onlar Pandavalar'ın öldüğünü sanıp bir yas töreni düzenlerler.

2. 2. 1. 9. Hidimba Badha Parva'nın (Hidimba'nın Ölümü) Olay Örgüsü

1- Pandavalar'ın altında uyudukları banyan ağacının yakınında yaşayan Hidimba isimli Rakşasa vardır.

2- Hidimba'nın karnı acıkır ve Pandavalar'ın kokusunu alır, yemek için onları kız kardeşinin kendisine getirmesini ister.

3- Hidimba'nın kız kardeşi, Pandavalar'ın yanına geldiği zaman Bhima'yı görür görmez âşık olup onun kocası olmasını ister ve onları abisine getirmez.

4- Hidimba, Pandavalar'ın yanına gider ve Bhima ile çok büyük bir dövüş yapmaları sonucunda onun gücüne dayanamayıp ölür.

5- Pandavalar, bütün bu olanların ardından yola çıkarlar ve yolda Bhima ile Hidimba'nın kız kardeşi evlenir.

6- Hidimba'nın kız kardeşi, Bhima'dan hamile kaldığı gün çocuğunu doğurur ve bir saat sonra oğlan delikanlılık yaşına gelir. Ona Ghatotkaça adını verirler.

7- Oğul ve annesi, Bhima'nın ne zaman yardıma ihtiyacı olursa ortaya çıkacaklarını söyleyip Pandavalar'ın yanından ayrılırlar.

8- Pandavalar, kılıktan kılığa girip Dhritaraştra ve Duryodhana'nın haberi olmaması için birçok yer gezerken, bir gün karşılarına ataları olan Vyasa çıkıp onların Ekaçakra şehrine gidip saklanmalarını ister.

9- Vyasa, Pandavalar'ı Ekaçakra şehrinde bir Brâhman'ın evine saklayıp kendisini beklemelerini söyleyerek oradan ayrılır.

2. 2. 1. 10. Vaka Badha Parva'nın (Vaka'nın Ölümü Hikâyesi) Olay Örgüsü

1- Pandavalar, Ekaçakra şehrinde Brâhman ve ailesiyle beraber yaşamaya başlayıp sadaka toplayarak geçinmeye çalışırlar.

2- Bhima, Brâhman'a iyilik yapmak ister ve annesi Kunti'den, onun derdini öğrenmesini söyler.

3- Kunti, Brâhman ve eşinin yanına giderek yaşadıkları şehri Vaka isimli bir Rakşasa'nın koruduğunu ve karşılığında da pirinç, iki öküz, bir insan aldığını anlattıktan sonra bunları yapmak için kendisine sıranın geldiğini söyler.

4- Brâhman'ın, Vaka isimli Rakşasa'nın isteklerini karşılayabilecek gücü olmadığından, çok çaresiz ve üzgün olduğu anlaşılınca Kunti, ona yardım edeceğini söyler.

5- Bhima, Vaka isimli Rakşasa'yı öldürmek için ormana gidip şehre geri döndüğünde, Brâhman çok mutlu olur ve halk huzurlu bir yaşam sürmeye başlar.

2. 2. 1. 11. Çaitraratha Parva'nın (Çitraratha ile Buluşma) Olay Örgüsü

1- Bir gün Pandavalar'ın yanına, bir Brâhman misafir olarak gelir ve onlara Pañçala Kralı'nın kızı olan Draupadi'nin eş seçimi için bir şenlik düzenleneceğinden bahseder.

2- Bir anda yanlarına Vyasa gelir ve Draupadi'nin hikâyesini anlatarak, onların hepsinin ortak eşi olması gerektiğini söyleyip yanlarından ayrılır.

3- Draupadi, bir zamanlar ormanda yaşarken karşısına bir eş çıkmadığı için üzüldüğünde, şimşek tanrısı Şiva yanında belirir ve ne dilerse gerçekleştireceğini söyleyince beş kere kocasının olmasını diler.

4- Pandavalar, Pañçala'ya doğru gitmek için uzun bir yolculuğa çıkarlar.

5- Pandavalar, yolculuk esnasında pis yaratık olarak bilinen Çitraratha isimli Gandharva ile karşılaşırlar. Gandharva, yoldan geçmeleri için sorun çıkartınca Arjuna onun savaş arabasını patlattıktan sonra bayılıp düşer ve Yudhiştira'nın isteğiyle onu ölümden azat eder.

6- Çitraratha, canını kurtarmasının karşılığında Arjuna'ya Gandharva'ların sihirlerini öğretip, her şeyi anında görebilme yeteneğine sahip olmasını sağlar; ona hiç yorulmayan çok hızlı olan bir at hediye ettikten sonra dost olurlar.

7- Çitraratha, onlara çeşitli hikâyeler anlatarak şenliklerde kendilerine liderlik edecek olan Dhaumya'nın ismini verip onu bulmalarını ister.

8- Pandavalar, Dhaumya'yı bulup onun tarafından kutsanırlar.

9- Pandavalar ve Dhaumya, Pañçala Kralı'nın kızı olan Draupadi'nin eş seçimi şenliklerine doğru hep birlikte yola çıkarlar.

2. 2. 1. 12. Svayamvara Parva'nın (Eş Seçimi Hikâyesi) Olay Örgüsü

1- Pandavalar, uzun bir yolculuktan sonra Pañçala krallığına ulaşırlar ve çömlekçilik işi ile uğraşan biriyle kalmaya başlarlar.

2- Pañçala krallığında şenlikler başlar ve Draupadi'nin babası, beş tane oku eş zamanlı olarak hedefe atabilene kızını vereceğini açıklar.

3- Draupadi ile evlenmek isteyen ve şenliklerde yarışacak olan prenslerin isimleri tek tek sayılır.

4- Prensler, kıyasıya yarışır ve en sonunda Arjuna hedefe atış yapmak için yarış alanına çıkarak hedefi tutturur ve Draupadi ile evlenmeye hak kazanır.

5- Pandavalar, Draupadi'yi de alıp çömlekçinin evinde bulunan anneleri Kunti'nin yanına gelirler.

6- Draupadi'nin Pandavalar'ın hepsinin eşi olacağı kararlaştırılır.

2. 2. 1. 13. Vaivahika Parva'nın (Düğün) Olay Örgüsü

1- Pañçala krallığında düğün hazırlıkları başlar.

2- Kral Drupada ve Pandavalar düğün yemeğinde bir araya gelirler.

3- Pañçala Kralı, Pandavalar'ın sarayda yaşamalarını ister ve kralın teklifi kabul edilir.

4- Pandavalar'la, Draupadi arasında geleneklere uygun bir şekilde sırasıyla her gün düğün merasimi gerçekleştirilir.

5- Düzenlenen düğün merasimlerinde çeşitli savaş arabaları, mücevherler gibi hediyeler dağıtılır.

6- Düğün merasimlerinin son bulmasıyla Draupadi, Pandavalar'ın annesi Kunti'ye saygısını sunar.

2. 2. 1. 14. Viduragamana Parva'nın (Vidura'nın Gelişinin Hikâyesi) Olay Örgüsü

1- Pañçala Kralı'nın kızı Draupadi ile Pandavalar'ın evliliği, diğer krallıklar tarafından duyulur.

2- Pandavalar'ın ölmediği, krallıklar tarafından anlaşarak Dhritaraştra ile oğlu Duryodhana'nın da kulağına gider.

3- Dhritaraştra ve Duryodhana, Vidura'ya kötü niyetlerini hiç belli etmeyip, Pandavalar'ı ortadan kaldırmak için hemen haince planlar yapmaya başlarlar.

4- Dhritaraştra, danışmanlarını yanına çağırıp onların da fikirlerini aldıktan sonra Vidura'yı, Pandavalar'ın yanına göndererek haklarını vereceğini ve onları Hastinapura'ya getirmesini söyler.

5- Vidura, Pañçala krallığına giderek Drupada ve Pandavalar'a kendisine bütün söylenenleri anlatır.

2. 2. 1. 15. Rajyalabha Parva'nın (Krallığın Geri Alınması) Olay Örgüsü

1- Pandavalar, Vidura'nın teklifini kabul edip Hastinapura'ya giderler.

2- Dhritaraştra, krallığın yarısını Pandavalar'a verir ve Khandavapraşta bölgesini yönetmelerini ister.

3- Pandavalar, boş olan Khandavapraşta bölgesini güvenilir ve yaşanılır bir şehir haline getirirler.

4- Pandavalar kurdukları bu şehirde eşleri Draupadi ile mutlu mesut yaşarlarken, Rişi Narada gelip kardeşlerin arasında Draupadi ile ortak eş olmalarından dolayı husumet çıkmaması için bir kural belirlemelerini ister.

5- Pandavalar'dan herhangi biri, Draupadi ile baş başa kaldığı zaman diğerlerinden biri onları görürse on iki yıllığına şehirden ayrılıp Brâhman gibi yaşayacağına dair kural belirleyip hep birlikte yemin ederler.

2. 2. 1. 16. Arjunabanavasa Parva'nın (Arjuna'nın Ormana Çekilmesi) Olay Örgüsü

1- Günlerden bir gün Pandavalar krallıklarında huzur içinde yaşayıp giderken bir Brâhman'ın ineği çalınır.

2- Brâhman, Pandavalar'dan Arjuna'ya derdini anlatır.

3- Arjuna'nın, Brâhman'a yardım edebilmesi için silah odasından takımlarını alması gereklidir ama orada Yudhişthira ve eşi Draupadi baş başadır.

4- Arjuna, bir zamanlar ettikleri yemini hatırlasa da Brâhman'ı yarı yolda bırakmak istemez ve silahların bulunduğu odaya girer.

5- Arjuna, olup biteni Yudhiṣṭhira ve Draupadi'ye anlattıktan sonra hırsızları bulmak için Brâhman'la beraber yola çıkar.

6- Arjuna, hırsızları yakalayıp öldürür ve Brâhman yeniden ineğine sahip olur.

7- Arjuna, şehre geri döndükten sonra kardeşleriyle birlikte ettiği yemini hatırlayarak ormanda on iki yıl yaşamaya karar verir, Brâhmanlarla beraber orada yaşamaya başlar.

8- Bir gün Naga Kralı'nın kızı Ulupi, Arjuna'nın yaşadığı ormandan geçerken onu görür ve birlikte olmak isteyince geceyi birlikte geçirip sonra ayrılırlar.

9- Arjuna, bu olanların üzerine sayısız âyin ve ibadet gerçekleştirip yolculuklar yapar.

10- Yolculukların birinde Arjuna, Çitravahana'nın kızı Çitrangada'yı görüp ona âşık olur ve evlenirler.

11- Üç yıl onunla yaşadıktan sonra bir oğul dünyaya gelir ve Arjuna, Çitrangada'nın yanından ayrılarak yolculuğa çıkar.

12- Arjuna, yolculuk esnasında dostu Kriṣṇa ile karşılaşır ve birlikte onun sarayına giderler.

2. 2. 1. 17. Subhadra Harana Parva'nın (Subhadra'nın Kaçırılması) Olay Örgüsü

1- Arjuna, Kriṣṇa'nın sarayına geldiğinde kız kardeşi Subhadra'yı görüp ondan etkilenir.

2- Arjuna, Subhadra ile evlenmek ister bunun için de ilk önce abisi Yudhiṣṭhira'ya haberci gönderip hem ondan hem de Kriṣṇa'dan onay aldıktan sonra ibadet için dağ yoluna giden Subhadra'nın peşine düşer.

3- Arjuna, Subhadra'yı kaçıır ve krallığın korumaları, ona saldırmaya çalışırlar.

4- Kriṣṇa'nın sakinliğini gören korumalar, onun etrafında toplanır ve abisi Balarama çok öfkelenir.

2. 2. 1. 18. Harana Harana Parva'nın (Ailelerin Birleşmesi) Olay Örgüsü

1- Krişna'nın abisi Balarama, Subhadra'nın kaçırılmasına büyük tepki gösterir, Krişna kardeşlerinin eş seçiminde Arjuna'yı seçmesinin şaibeli olabileceğini ve onun Subhadra'yı kaçırmadan önce kendisinden onay aldığını anlatır.

2- Olaylar yatıştıktan sonra Arjuna ile Subhadra evlenirler.

3- Arjuna, eşi Subhadra ile birlikte on iki yıllık sürgünlüğünün sonunda kardeşlerinin yanına döner.

4- Krişna, abisi Balarama ile Hastinapura'ya doğru yola çıkar ve Pandavalar tarafından çok güzel ağırlanır.

5- Krişna, Pandavalar'la kalmaya başlar.

6- Arjuna ile Subhadra'nın, bir oğlu olur ve hiçbir şeyden korkmadığı için ismini Abhimanyu koyarlar.

7- Draupadi'nin de Yudhiştira'dan Prativindhya, Bhima'dan Sutasoma, Arjuna'dan Srutakarma, Sahadeva'dan Srutasena isimli çocukları dünyaya gelir.

2. 2. 1. 19. Khandavadaha Parva'nın (Khandava Ormanının Yakılması) Olay Örgüsü

1- Yudhiştira, krallığı adaletli ve huzur içinde yönetir.

2- Bir gün Pandavalar, Krişna ve arkadaşları Yamuna nehrinin kıyısında vakit geçirip eğlenmek isterler.

3- Khandava ormanına yakın Yamuna nehrinin kıyısında eğlenirken, ormanın içinden bir Brâhman çıkagelir ve onlardan yiyecek olarak Khandava ormanını istediğini ancak her zaman İndra tarafından engellendiğini söyler.

4- Aslında gelen Brâhman, ateş tanrısı Agni'dir. Bir zamanlar bir ayın sırasında kendisine çokça yağ yedirildiğini ve hastalandığını bundan ancak ormanı yerse kurtulabileceğini söyler.

5- Khandava ormanı yakılır ve Agni bulunduğu zor durumdan kurtarılır.

6- Pandavalar, nehrin kıyısında eğlenmeye devam ederler.

2. 2. 2. Sabha Parva'nın (Büyük Saray - II. Bölüm) Olay Örgüsü

2. 2. 2. 1. Sabha Kriya Parva'nın (Taht Odasının İnşası) Olay Örgüsü

1- Sauti, Pandavalar'ın Khandava ormanını yakmalarından sonra Mahabharata'nın ikinci bölümü olan Sabha Parva bölümünü, Vaisampayana'nın anlattığı şekilde aktarmaya başlar.

2- Asura, Arjuna'nın bir dileğini gerçekleştirmek ister.

3- Arjuna, kendisinin yerine Krişna'nın bir dileğini yerine getirmesini söyler.

4- Krişna, Asura'dan Yudhiştira için ihtişamlı, benzersiz bir saray inşa etmesini ister.

5- Asura, sarayı benzersiz bir şekilde inşa edip tamamladıktan sonra Yudhiştira tarafından şölen düzenlenir.

2. 2. 2. 2. Lokapala Sabha Khyana Parva'nın (Âlemlerin Efendilerinin Taht Odaları) Olay Örgüsü

1- Pandavalar, saraydaki taht odalarında vakit geçirirken bütün ilimlere sahip Rişi Narada onları ziyaret eder.

2- Narada, Yudhiştira'ya krallığın adil ve doğru bir şekilde yönetilmesiyle ilgili nasihatler verir.

3- Yudhiştira, Narada'ya oturdukları taht odalarına benzer bir yer görüp görmediğini sorar.

4- İsteddiği bütün âlemlere istediği zaman gidebilen Narada, oturdukları bu taht odalarının bir benzerini görmediğini söyledikten sonra daha önce gezip gördüğü kutsal saraylar ve taht odalarını, Yudhiştira ile orada bulunanlara anlatır.

5- Yudhiştira'nın tanrıların kralının sarayında yaşayan Harişçandra dikkatini çeker ve onunla ilgili daha çok bilgi sahibi olmak ister.

6- Narada, Harişçandra'nın bütün kralların kralı olduğunu ve karaların tamamına sahip olarak krallıklarını tamamlayıp herkes tarafından da yüceltildikten sonra Rajasuya Kurban Ayini'ni gerçekleştirdiğini, ölünce de tanrıların kralının sarayında yaşamaya hak kazandığını anlatır.

7- Narada, Harişçandra'nın hikâyesini anlattıktan sonra bir zamanlar Pandu ile karşılaştığını, onun çocuklarına zamanı geldiğinde iletmesi için Pandavalar'dan bir Rajasuya Kurban Ayini düzenlemeleri isteğini de açıklamış olur.

8- Narada, Pandavalar'a anlattıkları bittikten sonra saraydan ayrılır.

2. 2. 2. 3. Rajasuya Rambha Parva'nın (Rajasuya Kurbanı Üzerine Fikirler) Olay Örgüsü

1- Yudhiştira, Narada yanlarından ayrıldıktan sonra kardeşleriyle istişarelerde bulunup düzenleyecekleri Rajasuya Kurban Ayini'ni düşünmeye başlar.

2- Bir süre sonra etrafındaki herkes bu ayinin yapılması gerektiği konusunda Yudhiştira'ya açıklamalarda bulunur.

3- Yudhiştira, Rajasuya Kurban Ayini'ni yapıp yapmayacağı konusunda yardım almak için varlığın bütün bilgilerine sahip olan Krişna Janarddana isimli Rişi'yi yanına çağırır.

4- Janarddana, Yudhiştira'nın yanına gelir ve ona bu ayini yapabileceğini söyleyerek, krallarla ilgili bilgi verip geçmişte yaşadıkları olaylardan bahseder.

5- Janarddana, ayin düzenlenmeden önce birçok krallığı kendi topraklarına katan Jarasandha'nın başka kralları esir aldığını ve Rajasuya Kurban Ayini için bazı şartları yerine getirdiğini bu yüzden de önce onu öldürmesi gerektiğini söyler.

6- Yudhiştira, sırasıyla herkesin fikirlerini alır ve en sonunda Krişna orada bulunanlara Jarasandha'nın hayat hikâyesini anlatır.

7- Hikâyeye göre hiçbir silah ona işlemediğinden silahsız teke tek dövüşmek için başka çözümler düşünmeye çalışırlar.

2. 2. 2. 4. Jarasandha Badha Parva'nın (Jarasandha'nın Ölümü Hikâyesi) Olay Örgüsü

1- Pandavalar, Jarasandha'yı öldürebilmek için planlar düşünmeye başlarlar.

2- Krişna, Arjuna, Bhima güçlerini birleştirip Jarasandha'nın yanına gizlice yaklaşip teke tek dövüşmek için plan yaparak Yudhiştira'nın onayını alırlar.

3- Krişna, Arjuna, Bhima, Brâhman kılığına girip yola çıkarlar ve Jarasandha'nın şehrine vardıklarında kral tarafından saygı ile karşılanırlar.

4- Kral Jarasandha, onlardan şüphelenip açıkça Brâhmana benzemediklerini söyler.

5- Krişna, Brâhman olmayıp tutsak ettiği kralları kurtarmaya geldiklerini ve kendisiyle teke tek dövüşmeyi istediklerini Jarasandha'ya anlatır.

6- Jarasandha, dövüş için hazırlıklara başlar ve tahtına oğlu Sahadeva'yı geçirir.

7- Jarasandha, teke tek dövüş için kendisine rakip olarak Bhima'yı seçer.

8- Bhima ile Jarasandha arasında on dört gün süren bir dövüş gerçekleşir. Bhima Jarasandha'yı öldürerek dövüşü kazanır.

9- Galibiyetin ardından Bhima, Krişna ve Arjuna tutsak olan kralları kurtarırlar ve bütün krallar Yudhiştira'nın gerçekleştirmek istediği Rajasuya Kurban Ayini'ne destek olacakları konusunda söz verirler.

10- Yudhiştira'nın yanına dönen Bhima, Krişna ve Arjuna sevinçle karşılanır.

11- Krişna, Pandavalar'a ettiği yardımlardan sonra kendi şehri Dvaraka'ya huzurlu bir şekilde döner.

12- Yudhiştira, krallığını adil ve huzurlu bir şekilde yönetmeye devam eder.

2. 2. 2. 5. Digvijaya Parva'nın (Yeryüzünün Tamamının Fethinin Hikâyesi) Olay Örgüsü

1- Pandavalar, mutlu mesut yaşamaya devam ederlerken bir yandan da yeryüzünün birçok krallığını kendi topraklarına katar ve sınırlarını genişletirler.

2- Pandavalar, bunları yaparken Rajasuya Kurban Ayini'nin yapılabilmesi için olağan şartlarda gerçekleştirmeye başlar.

3- Pandavalar, yeryüzünün her yerini fethedebilmek için dünyanın dört bir tarafına giderler.

4- Arjuna kuzey, Bhima doğu, Sahadeva güney ve Nakula batıdaki toprakları fethederek yeryüzünün tek efendisinin Yudhiştira olmasını sağlarlar.

2. 2. 2. 6. Rajasuyika Parva'nın (Krallık Ayini) Olay Örgüsü

1- Yudhiştira, yeryüzünün tek efendisi olunca Rajasuya Kurban Ayini'nin yapılması gerektiği kararlaştırılarak, gerekli hazırlıklar yapılmaya başlanır.

2- Rajasuya Kurban Ayini'nin yapılacağı alan inşa edilir ve kutsal dualarla kutsanıp, süslendikten sonra dünyanın dört bir tarafında yaşayan krallar ayine davet edilir.

3- Rajasuya Kurban Ayini gerçekleştirilir; bu ayinde kutsal yağ ateşe dökülüp mantralar okunur, krallar Yudhiṣṭhira için birçok değerli mücevher, elmas gibi değerli madenlerden oluşan armağanlar getirirler.

2. 2. 2. 7. Arghyahaṛana Parva'nın (Arghya'nın Sunulması Esnasında Yaşananlar) Olay Örgüsü

1- Rajasuya Kurban Ayini, bir yılı aşkın sürer ve Arghya'nın -kutsal su- en şerefli konuğa sunulmasının zamanı gelir.

2- Yudhiṣṭhira, en şerefli konuk olarak Kriṣṇa'yı seçince, Çedi Kralı Sisupala ayinde bir sürü seçkin kral varken; bir kral bile olmaması gerekçesiyle Kriṣṇa'nın Arghya sunulacak kişi olarak seçilmesini eleştirdikten sonra orayı terk eder.

3- Yudhiṣṭhira, dedesi Bhiṣma ve Sahadeva, Sisupala Kurban Ayini'ni alanını terk ederken ağır sözler ederler ve ona yaptıkları bu davranışı hiç yakıştırmayıp Kriṣṇa'nın bu Arghya'ya nasıl layık olduğundan bahsederler.

4- Duyduğu ağır sözlere dayanamayan Sisupala, diğer bazı kralları da Vriṣṇi ve Pandavalar'ın soyunu yok etmek üzere laflar ederek onları kışkırtmaya çalışır.

2. 2. 2. 8. Sisupala Badha Parva'nın (Sisupala'nın Ölümü) Olay Örgüsü

1- Sisupala ile Bhiṣma arasında karşılıklı kötü konuşmalarla dolu atışmalar başlar.

2- Sisupala, onunla teke tek dövüşmek ister ve tam bu esnada Kriṣṇa, onun geçmişte yaptığı ayıplanacak olayları anlatır.

3- Kriṣṇa, elindeki diski Sisupala'ya fırlatarak onu öldürür.

4- Rajasuya Kurban Ayini'nde bulunan herkes, şaşkınlıklar içerisinde kalarak Kriṣṇa'yı yüceltir.

5- Rajasuya Kurban Ayini'ne bırakıldığı yerden devam edilerek usulüne uygun bir şekilde tamamlanır ve ayine gelen bütün krallar, Brāhmanlar ülkelerine geri dönerler.

2. 2. 2. 9. Dyuta Parva'nın (Zar Oyunu Hikâyesi) Olay Örgüsü

1- Vyasa ve öğrencileri Pandavalar'ın yanına gelir.

2- Vyasa, Yudhiṣṭhira'ya ayinin kabul edilmesiyle ilgili emareleri on üç yılda göreceğini, Kṣatriya soyu yok olduğu zaman emarelerin yok olacağını açıklayıp oradan ayrılır.

3- Günler ayları kovalarken Pandavalar'ın eşi benzersiz sarayında misafir olarak kalan Duryodhana, Şakuni ve İblis Maya her gün sarayın bir bölümünü gezerler.

4- Duryodhana, sarayın özelliklerini ve tuzaklarını çok iyi bilmediğinden sakarlıklar yapınca kendisiyle alay eden Pandavalar'a karşı kin beslemeye başlar.

5- Duryodhana Hastinapura'ya geri döner.

6- Duryodhana ve Şakuni, Pandavalar'ı savaşıarak öldüremeyeceklerini anlarlar.

7- Şakuni, Pandavalar'ın savaşta ve silahta mahir olduklarını fakat Yudhiṣṭhira'nın Çaupat isimli zar oyununu iyi bilmediğini, kendisini bu oyunla alt edebileceklerini Duryodhana'ya anlatır.

8- Duryodhana, Dhritaraṣṭra'nın yanına gidip Pandavalar'a olan kıskançlığından, saraylarında kaldığı süreçteki gördükleri karşısındaki ezilmişliğinden uzun uzun yakınlık babasını zar oyununu iyi bilen Şakuni ile Yudhiṣṭhira'nın karşılaşması için ikna etmeye çalışır.

9- Dhritaraṣṭra, kardeşi Vidura'ya danışıp ondan olumsuz bir cevap alsa da oğluna söz geçiremediğini anlayınca ona mecburen izin vermek zorunda kalır.

10- Çaupat oyununun oynanabilmesi için bin sütunlu Kristal Kubbe inşa edilir ve Vidura, Dhritaraṣṭra'nın emriyle Pandavalar'ı getirebilmek için yola çıkar.

11- Vidura, Pandavalar'ın yanlarına vardığında bütün olan biteni anlatıp onları Hastinapura'ya getirir.

12- Bir süre sonra Kristal Kubbe'de düzenlenecek olan oyun günü gelir.

13- Yudhiṣṭhira ile Şakuni, Çaupat isimli zar oyununda karşı karşıya gelirler.

14- Yudhiṣṭhira oyun için inci bir kolye, Duryodhana ise değerli taşlarını ortaya koyar.

15- İlk zar oyununda kolyeyi Şakuni kazanır, Yudhiştira öfkelenerek ikinci zar oyununda binlerce Nişka altını, gümüş ve değerli taşlar ortaya koyarak yenilir.

16- Yudhiştira her seferinde oyunu kaybetmeye devam eder.

17- Yudhiştira, en sonunda bütün varlığını, kardeşlerini ve eşini kaybeder.

18- Yenilginin sonucunda Draupadi, oyun alanının ortasında kıyafetsiz bir şekilde gösterilmek istenir, Krişna onun duasını duyar ve örtüsü üzerinden her çekilmeye çalışıldığında bedeninde yeni bir kıyafet belirir.

19- Dhritaraştra'nın emriyle, Pandavalar ile Draupadi'ye özgürlük ve hazineleri geri verilir.

20- Pandavalar hep birlikte Hastinapura'dan ayrılıp krallıklarına geri dönerler.

2. 2. 2. 10. Anadyuta Parva'nın (İkinci Zar Oyunu) Olay Örgüsü

1- Pandavalar gittikten sonra Duryodhana çok üzülür ve babası Dhritaraştra yanına gelip onunla konuşur.

2- Duryodhana, babasına Pandavalar'a zar oyununda düşmanlık beslediklerini açıkça belli ettiklerini, bu sebeple bir zar oyunu daha düzenleyip savaş için hazırlanana kadar onları sürgüne gönderebileceklerini söyler.

3- Dhritaraştra, Duryodhana'nın teklifini kabul eder ve Hastinapura'dan yeni ayrılmış olan Pandavalar'ı yollarından geri döndürür.

4- Yudhiştira ile Şakuni arasında yeniden zar oyunu başlatılır. Oyunun şartına göre kaybeden on iki yıl boyunca geyik postu altında yaşayıp, on üçüncü yılda insanların içine karışacaktır.

5- Yudhiştira, Şakuni ile oynadığı oyunu kaybeder.

6- Pandavalar ve Draupadi ormana sürgüne gönderilirler.

7- Hastinapura halkı, Pandavalar'ın sürgün edilmesine çok üzülür.

8- Dhritaraştra, bu olanlardan sonra ne kadar pişman olsa da elinden bir şey gelmez.

2. 3. Mahabharata Destanı'nda Yer Alan Bazı Karakterler

Şantanu: Hayatını bir keşiş olarak geçirmiş Pratipa'nın yaşlılık döneminde dünyaya gelen oğludur. Diğer adı Mahabhişa'dır. Kuru ülkesinin kralıdır. Şantanu,

Kuru'nun başkenti Hastinapura'da yaşar. Bharata soyunun ve insanlığın koruyucu olarak bilinir. Derin bilgi sahibi olan, adil, eli açık, ahlaklı bir kral olarak çok sevilir. Ganga, Satyavati, isimli eşleri vardır. Ganga'dan Bhişma, Satyavati'den Çitrangada ve Viçitravirya dünyaya gelir. Viçitravirya henüz çocukken Şantanu ölür.

Ganga: Nehir tanrıçası olarak bilinir. Bir gün göksel varlıklar ile tanrılar toplanırlar. Bu toplantıya krallar da davet edilir. Toplantıda bir rüzgâr eser ve Ganga'nın elbiseleri üstünden düşer. O anda herkes başını aşağı eğer ancak Kral Mahabhişa ona bakınca ikisi de her şeyi yaratan Brahma tarafından yeniden dünyaya doğmakla lanetlenirler. Brahma, bu lanetin ancak bir gün Ganga'nın Mahabhişa'ya öfkelenmesiyle ortadan kalkacağını söyler. İkisi de yeniden dünyaya doğar. Bir gün Ganga, Pratipa'nın sağ bacağına oturup onunla evlenmek istediğini söyleyince o, geleneklere göre sağ bacağına oturmanın gelinler ve çocuklar için olduğunu ifade ederek ileride oğluyla evlenmesini teklif eder. Şantanu (Mahabhişa), dünyaya gelip büyüdüktan sonra babası ona olanları anlatır ve zamanı geldiğinde Ganga ile evlenmesini söyler. Şantanu, ormana inzivaya çekildiği dönemde avlanırken Ganga ile karşılaşır ve onunla evlenir. Şantanu ve Ganga'nın sekiz çocukları olur. Ganga, sekiz çocuğun yedisini nehrin sularına atar. Sekizinci çocuk olan Bhişma'yı da atacakken Şantanu karşı gelir ve ona çok öfkelenir. Ganga, Bhişma'yı alıp onu terk eder. Ganga otuz altı yıl ülkesini huzurlu bir şekilde yönettikten sonra ormana inzivaya çekilir ve o esnada oğlu Bhişma ile karşılaşır. Şantanu, oğlunu da alıp Hastinapura'ya geri döner ve onu tahtın varisi ilan eder.

Satyavati: Satyavati ya da diğer adıyla Devabrata, Çedi ülkesinin Kralı Vasu ile Girika'nın kızıdır. Eserde gerçekleşen bir olay üzerine balıkçının kızı olarak kabul edilir. Olay şu şekilde anlatılmaktadır: Kral Vasu ormana avlanmaya gittiği bir gün kendi tohumlarını bir kartala verip eşi Girika'ya çocuk doğurması için götürmesini ister. Kartal gökyüzünde başka bir kartal ile karşılaşır tohum dolu keseyi düşürür. Bir su perisi tohumları yutar ve on ay sonra bir kız ve erkek çocuğu dünyaya gelir. Balıkçı bir su perisinin karnını yardığı zaman karşısına çıkan bu iki insanı Kral Vasu'ya götürür. Kral Vasu, erkek çocuğu Matsya'yı himayesine alıp kız çocuğu Satyavati'yi ise balıkçının kızı ilan eder. Satyavati büyüdüğü zaman Yamuna nehrinde Rişi Parasara ile karşılaşır. Satyavati, balıkçılıkla uğraştığı için bu kokuyu kendisinden almasını isteyince Rişi onun dileğini gerçekleştirir. Rişi onunla birlikte olur ve hac yolculuğu için yanından ayrıldığı gün Vyasa dünyaya gelir. Bununla

beraber eserde Kral Şantanu, ormana avlanmaya geldiği bir gün Satyavati'nin güzel kokusunu duyup onunla karşılaşır. Kral Şantanu ile Satyavati evlenirler. Çitrangada ve Viçitravirya isimli çocukları olur.

Vyasa: Vyasa, Satyavati'nin Rişi Parasara'dan olan oğludur. Yamuna nehrinin üstündeki bir adada doğduktan hemen sonra konuşmaya başlayarak yetişkin biri haline gelir ve annesine Brâhman yolundan gitmek istediğini söyleyip onun yanından ayrılır. Kral Şantanu ile Satyavati'nin evliliğinden olan oğlu Viçitravirya, eşleri Ambika ve Ambalika mutlu mesut yaşarken tüberkuloz hastağına yakalanıp ölür. Satyavati, soyun devam etmesi gerektiğini düşündüğünden Vyasa'yı çağırır. Vyasa'nın Ambika'dan Dhritaraştra, Ambalika'dan ise Pandu isimli çocukları dünyaya gelir. Ambalika, ikinci kez Vyasa ile beraber olmak istemeyince yerine hizmetçisini gönderir ve ondan da Vidura dünyaya gelir. Vyasa sözcüğü *düzenleyen* anlamına gelir. Vyasa, ayrıca vedaları -Hinduizm dinine inananlar için kutsal olan ve açığa çıkmış olan bilgiler- dört bölümde düzenleyen kişidir. Vyasa, eseri üç yılda tamamlayıp hayattayken anlatmaya başlar. Eserin adını prenslerin doğumuna verilen ad olan *Mahabharata* koyar. Vyasa Sumanta, Jaimini, Paila, Vaisampayana ve Suka'ya Mahabharata'yı öğreten ve anlattıran kişidir. Vyasa, Kral Janamejaya'nın düzenlediği Büyük Yılan Kurban Ayini'ne katıldığı zaman, Brâhmanlar kendisinden Kaurava ve Pandava soyları arasında çıkan soy savaşını anlatmasını isterler. Vyasa, yanında bulunan öğrencisi Vaisampayana'ya kendisine naklettiği şekilde Mahabharata'yı anlattırır.

Dhritaraştra: Vyasa'nın Ambika'dan olan oğludur. Pandu'nun kardeşidir. Dhritaraştra bin fil gücüne sahip ve akıllıdır. Ambika, Vyasa ile beraber olacağı zaman gözlerini kapatır. Vyasa bu duruma çok öfkelenir ve annesinin yaptığı bu davranıştan dolayı çocuğun kör olarak doğacağını söyler. Böylece Dhritaraştra doğuştan kör olarak doğar. Dhritaraştra, Ghandari ile evlenir. İkisinin yüz oğlu ve bir kızı dünyaya gelir. Bu çocuklar arasında eserde en çok anılan Duryodhana'dır. Dhritaraştranın yüz oğlu eserde *Kaurava* ya da *Kurular* olarak anılır.

Pandu: Vyasa'nın Ambalika'dan olan oğludur. Pandu ismi *soluk yüzlü* anlamındadır. Ambalika, Vyasa ile beraber olacağı zaman yüzünün rengi solar, Vyasa bu yüzden çocuğunun soluk yüzlü olacağını söyler. Pandu, Kuru ülkesinde yer alan Hastinapura imparatorudur. Erdemi ve cesareti sayesinde sayısız krallığı kendi krallığına katar. Kunti ve Madri isimli eşleri vardır. Ormana avlanmak için gittiği bir

gün geyik kılığına girmiş olan ermiş Kindama ve eşini vurunca çocuk sahibi olma gücü elinden alınır; eşleriyle birlikte olması halinde öleceğine dair lanetlenir. İki eşinden de çocuğu olmaz. Pandu, kral soyunun tükenmesini engellemek ister ve eşlerinden kutsal yazılarda yazıldığı gibi soylarına denk gelen erkeklerle birlikte olup kendisine oğul vermelerini ister. Kunti'nin, adalet tanrısı Dharma'dan Yudhişthira, rüzgâr tanrısı Vayu'dan Bhima, yağmur tanrısı İndra'dan Arjuna dünyaya gelir. Madri'nin, göksel tanrılar olan Aşvin İkizleri'nden Nakula ve Sahadeva dünyaya gelir. Dünyaya gelen çocukların hepsi olağanüstü bir şekilde doğar doğmaz konuşmaya başlarlar. Pandu'nun oğulları *Pandavalar* olarak anılırlar. En sonunda Pandu, eşi Madri'nin güzelliğine dayanamaz ve onunla birlikte olunca lanet gerçekleşir. Pandu ölünce eşi Madri'de dayanamayıp cenaze ateşinde onun yanında canını verir.

Duryodhana: Dhritaraştra'nın en büyük oğludur. Doğar doğmaz eşek gibi anırmaya başlar. Brâhmanlar, Duryodhana'nın doğumuyla kötü olayların ilkinin başladığını ve Dhritaraştra'nın soyunu yok edeceğini söylerler. Duryodhana, çocukluktan itibaren Pandu'nun oğullarına kin besleyip onları kıskanır. Pandu'nun oğullarını ortadan kaldırıp, krallığın başına geçmek için birçok hileye başvurur. En çok da Bhima'dan nefret eder. Kurular ile Pandavalar arasında olan savaşta Kurular tarafında yer alır.

Yudhişthira: Pandu'nun oğullarının en büyüğüdür. Kunti'nin, adalet tanrısı Dharma'dan olan oğludur. Pandu öldükten sonra krallığın başına Yudhişthira geçer. Halk tarafından erdem sahibi, adil ve doğruluktan ayrılmayan bir kral olarak bilinir. Bütün krallıkları kendi topraklarına katarak yeryüzünün efendisi ilan edilir. Halkı refah içinde yaşatarak çok sevilir.

Bhima: Pandu'nun oğullarının en güçlüsüdür. Kunti'nin, rüzgâr tanrısı Vayu'dan olan oğludur. Bhima'nın yüz kişiye eşitlikte gücü vardır. Ormanda yol aldıkları bir gün Bhima orada Pandavalar'ı öldürmeye çalışan Rakşasa -kötü bir ruh- Hidimba'yı öldürüp kız kardeşiyle evlenir. Ghatotkaça isimli bir oğulları olur.

Arjuna: Pandu'nun oğullarından en cesaretli olanıdır. Kunti'nin, yağmur tanrısı İndra'dan olan oğludur. Pandavalar, babalarını kaybedip saraya ilk geldiği zamanlarda Arjuna, Draupadi'nin eş seçimi için düzenlenen şenliklerde hünerini göstererek insanlar tarafından *büyük yay ustası* olarak anılmaya başlanır. Arjuna,

şenliklerde hünerini gösterdiği zaman beş kardeş aralarında bir yemin ederler ve Draupadi hepsinin eşi olur. Draupadi ile Pandavalar'dan kim baş başa kalırsa onları kimse rahatsız etmeyecektir fakat Arjuna, bu yemini bozmak zorunda kalır ve on bir yıl on ay ormana sürgüne gönderilir. Arjuna, ormandaki sürgün hayatı boyunca Krişna ile çeşitli maceralar yaşayarak onun en küçük kız kardeşi olan Subhadra'ya âşık olur ve onunla evlenir. Arjuna, savaş eğitimi aldığı hocası Drona tarafından da çok iyi eğitilir ve azmiyle kendini Drona'ya sevdirebilir.

Nakula-Sahadeva: Pandu'nun oğullarıdır. Pandu'nun eşi Madri'nin, göksel tanrılar olan Aşvin İkizleri'nden, Nakula ve Sahadeva dünyaya gelir. Nakula, Sahadeva çok yakışıklı ve güçlü olarak dünyaya gelirler. Halk tarafından kardeşlerine karşı her zaman uyumlu davranışlarıyla bilinirler.

Draupadi: Pañçala Kralı Drupada'nın kızıdır. Kendisi için düzenlenen eş seçimi şenliklerinde Arjuna'nın yarışmayı kazanması üzerine Draupadi, Pandavalar'la evlenir. Çünkü Draupadi zamanında ormanda yaşarken karşısına bir eş çıkmadığı için üzüldüğünde, şimşek tanrısı Şiva yanında belirir ve ne dilerse gerçekleştireceğini söyleyince Draupadi beş kere kocasının olmasını diler. Pandavalar, Pañçala'ya doğru yola çıkacakları esnada Vyasa gelir ve Draupadi'nin hikâyesini anlatır. Pandavalar'ın hepsinin onu eş olarak almasını söyleyip yanlarından ayrılır. Böylece Draupadi hepsinin eşi olur.

Vidura: Vyasa'nın Sudra soyundan olan oğludur. Vidura, Pandu ile Dhritaraştra'nın kardeşidir. Vidura'nın başkalarının kalplerinden geçeni bilme gücü olduğundan, Dhritaraştra'nın ve Duryodhana'nın Pandavalar'ı yok etmek için hazırladığı hain planların her birinde onlara yardım eder.

Drona: Pandavalar'ın ve Kuruların savaş eğitimi hocasıdır. Drona, onlara insanların ve tanrıların kullandığı silahların eğitimini verir. Savaş eğitimleri sırasında silahları en hızlı, en güçlü şekilde kavrayan Arjuna, hocası Drona tarafından çok sevilir. Drona'nın, Pandavalar ile Kurulara verdiği savaş eğitimleri biter ve bir gün Ganga'nın kıyısında yıkanmak için gittiklerinde onu bir timsah yakalar. Drona'yı, Arjuna oklarıyla vurur ve hocasını kurtarır. Hemen ardından Drona, Arjuna'ya sadece insan soyu dışında bir düşman için kullanabileceği *Brahmaşira* silahını hediye eder.

3. DEDE KORKUT HİKÂYELERİ İLE MAHABHARATA DESTANI'NDA TOPLUMSAL HAYATA AİT MOTİFLER

Bu bölümde Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı'nda (I ve II. Bölüm) yer alan toplumsal hayata ait motifler, “Stith Thompson’un Halk Edebiyatı Motif İndeksi (The Motif-Index of Folk Literature)” adlı eserinin ‘Toplum’ maddesine göre tespit edilip liste halinde verilmiştir.

3. 1. Stith Thompson’un Halk Edebiyatı Motif İndeksi (The Motif-Index Of Folk Literature)

3. 1. 1. Stith Thompson

Stith Thompson, halk edebiyatı denilince aklımıza gelen öncü isimlerden biridir. Folklorun babası olarak anılan Stith Thompson, Amerika’nın Kentucky eyaletinde 7 Mart 1885’te dünyaya gelmiştir. Richard M. Dorson’a göre, “*Folklorun Babası* tabiri onun bilimsel kariyerini özetlemektedir” (1977: 20). Stith Thompson için tanımlanan bu tabiri anlayabilmek için kısaca hayatını açıklamak yerinde olacaktır:

Stith Thompson, İlköğretim ve ortaöğretimini Kentucky’de 1905 yılında tamamladıktan sonra Wisconsin eyaletinde yer alan Wisconsin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nde eğitimini sürdürmüş ve İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olmuştur. Ayrıca Halk Masalları ile ilgili hazırlamış olduğu “The Return from the Dead in Popular Tales and Ballad (Halk Masalları ve Türkülerinde Öldükten Sonra Dirilmek)” isimli yüksek lisans tezini aynı üniversitede çalışarak 1909 yılında başarıyla hazırlamıştır. 1911-1912 yıllarında California Üniversitesi’nde yüksek lisans eğitimine devam ettikten sonra “The Idea of the Soul in Teutonic Popular Tales and Popular Ballads” (Eski Alman Halk Masalları ve Türkülerindeki Ruh Fikri) isimli çalışmasıyla uzmanlığını tamamlamıştır. 1914 yılında Harvard Üniversitesi’nde “European Tales Among the North American Indians” (Kuzey Amerika Kızılderilileri Arasındaki Avrupa Menşeli Masallar) isimli çalışması halk edebiyatı çalışmalarının ağırlık kazanmasında etkili olmuştur. 1914-1918 yılları arasında Texas Üniversitesi’nde asistan olarak çalışmıştır. 1915 yılında tanıştığı John Lomax ve arkadaşlarıyla kurmuş olduğu “Texas Folklore Society” (Teksas Folklor Kurumu) Thompson’un halk edebiyatı alanına daha da çok yoğunlaşmasını sağlayarak bugün elimize ulaşan çalışmaların başlamasına sebep olmuştur. 1918-1921 yılları arasında çeşitli üniversitelerde kısa süreliğine çalışmasının ardından Indiana Üniversitesi’nde akademik görevine başlamıştır (1977: 20-23).

Bu üniversitede görev yaptığı yıllar boyunca halk edebiyatı alanına çok önemli eserler kazandırmıştır. Bu önemli eserlerden halk edebiyatına kazandırdığı “The Folktale (Halk Masalı)” ve “The Motif Index of Folk Literature (Halk Edebiyatı Motif İndeksi)” isimli eserleri Thompson’un derinlemesine çalıştığını bilim dünyasına açıkça göstermektedir. Thompson, 1955 yılına kadar Indiana

Üniversitesi'nde görevini sürdürüp emekli olmuştur. Thompson, 1976 yılında vefat etmiştir. Vefatından sonra da bilim insanları tarafından *Folklorun Babası* olarak anılmaya başlanmış ve bilimsel çalışmalarda eserlerinden yararlanmak halk edebiyatı literatürü için önem arz etmiştir.

3. 1. 2. The Motif-Index of Folk Literature (Halk Edebiyatı Motif İndeksi)

Halk edebiyatı çalışmalarıyla tanınan Stith Thompson, Tarihi-Coğrafi Fin Kuram ve Yönteminin de temsilcilerindendir. Oğuz'a göre, "Fin Folklor Kuramı adıyla da bilinen bu kuramın, farklı bir adlandırmayla "Karşılaştırmalı Folklor Kuramı" olarak adlandırılması ise, temelinde var olan halk bilgisi ve özellikle halk edebiyatı metinlerini karşılaştırmak suretiyle belli sonuçlara ulaşma düşüncesinin kuramın temelinde var olmasından kaynaklanmaktadır" (2015: 65). Bu bağlamda Tarihi-Coğrafi Fin kuram ve yönteminin, bir halk anlatısının ne zaman oluşturulduğu ve tahmini ilk şeklinin ne olduğunu bulmaya çalışan bir yöntem olduğunu söylemek mümkündür.

Oğuz'a göre, yöntemin kurucusu olan Julius Krohn öldükten sonra çalışmalarını oğlu Kaarle Krohn tamamlayıp yöntemin temelini oluşturan çalışmalar yapmış; Türkçeye *Halk Bilimi Yöntemi* adıyla çevrilen kitabı yazmıştır. Kaarle Krohn'un öğrencisi Antti Aarne *Masal Tip Kataloğu*, onun öğrencisi Stith Thompson ise *Masal Tip Kataloğunun* daha yeni ve geliştirilmiş şeklinin yanında, *Halk Edebiyatının Motif İndeksi* adlı eserini aynı yöntemin uzantısı olarak yayınlamıştır (2015: 66).

O halde çalışmamızda model olarak esas aldığımız Halk Edebiyatı Motif İndeksinin kuramsal zeminini de Julius Krohn-Kaarle Krohn'un "Halk Bilimi Yöntemi" çalışmasında baz aldığı karşılaştırmalı yöntemin oluşturduğu ifade edilebilir. Thompson'un bu yöntemi ağırlıklı olarak masallarda çalıştığını düşünen Çobanoğlu, onun "The Folktale (Halk Masalı)" isimli eserinde "Gelenekte yaşama gücüne sahip olan unsurun masalın en küçük birimini motif olarak adlandırdığını ve bu küçük unsurdan hareketle çeşitli halk anlatılarının tasnifine yönelik çalışmaların yapıldığını söyler" (2016: 141). Bu çalışmalar halk edebiyatı araştırmacıları için büyük kolaylıklar sağlar. Özellikle yapılmış bu tasnif çalışmalarından biri olan Thompson'un "Halk Edebiyatı Motif İndeksi" isimli altı ciltlik eseri halk edebiyatının en kapsamlı ve en önemli referans kaynaklarından biri olma özelliğini taşır (Çobanoğlu, 2016: 141). Bu eserde dünyadaki farklı milletlere ait halk anlatılarının incelendiği ve tespit edilen motiflerin alfabetik olarak konularına göre sınıflandırıldığı görülür. Çobanoğlu, Thompson'un Motif İndeks'te bu motifleri

sınıflandırırken ayrıca bazı numaraları atlamış olmasının da gelecekte yapılacak çalışmalarda araştırmacılar tarafından yeni motiflerin eklenebilmesine imkân sağlaması açısından önemli olduğunu ifade eder (2016: 144). Böylece Stith Thompson'un, "Halk Edebiyatı Motif İndeksi" isimli eserinin geçmiş ile gelecek arasındaki motif uzantısı eserin ne kadar nitelikli olduğunu da göstermekte ve araştırmacılar için pratiklik sağlamaktadır. Motif İndeksin her bölümünün başında ayrıntılı bir açıklamaya yer verilmiştir.

Öcal Oğuz, Thompson'un "Halk Masalı (The Folktale)" isimli eserinde motif tanımlamasının ardından motifleri üç gruba ayırdığını dile getirmiştir. İlk grupta tanrılar, olağanüstü hayvanlar, cadılar, devler ve periler gibi şahane yaratıklar hatta gözde olan en küçük çocuk veya hain üvey anne gibi gelenek tarafından bilinen insan karakterlerini içine alan masal aktörleri vardır. İkinci grupta bir hareketin arkasındaki büyü objeleri, olağanüstü görenekler, acayip inanmalar ve benzeri unsurlar vardır. Üçüncü grupta ise tek tek olaylar yer alır şeklinde ifadelerde bulunur (2015: 75).

Bütün bunlarla beraber "Anlatı yapmanın en küçük ögesi" şeklinde tanımlayabileceğimiz motif kavramı dokumacılık, müzik gibi alanlarda farklı şekilde tanımlanmakta ve kullanılmaktadır. Bu alanlarda kullanılan motif ile halk anlatılarında kullanılan motif birbirinden çok farklıdır. Halk anlatılarındaki motifin olağanüstü bir şekilde sık sık tekrarlanan en küçük öge olarak karşımıza çıktığını söylemek mümkündür. Ali Berat Alptekin, "Halk nesrinde motif olabilmesi için, olağanüstülüğün olması gerektiğini bu durumun kahramanda, olayda, zamanda, mekânda kısacası her türlü durumda karşımıza çıkabileceğini de ifade eder" (2015: 295). Halk anlatılarında sık sık tekrarlanan olağanüstü bu öğeler motifin mevcudiyetini sürdürmesini de sağlar.

Stith Thompson'un belirlemiş olduğu motiflerin temel başlıkları, Alberta Üniversitesi ile Indiana Üniversitesi'nin sitelerinde İngilizce olarak verilen alfabetik listeden yararlanılarak Türkçeye çevrilmiştir.⁹ İncelediğimiz halk edebiyatı motif indeksinin ana başlıkları ve toplum maddesinin alt başlıkları şu şekildedir:

- A. Mitolojik Motifler
- B. Hayvanlar
- C. Tabu (Yasak)
- D. Sihir

⁹ Orijinal İngilizce motif listeleri Ek 1-Ek 2 olarak tez sonunda verilmiştir.

E. Ölüm
F. Olağanüstülükler
G. Devler
H. Sınavlar
I. Akıllı ve Aptal
K. Aldatmalar
L. Kaderin ters dönmesi
M. Geleceğin tayini
N. Şans ve Talih
P. Toplum
Q. Mükâfatlar ve Cezalar
R. Esirler ve kaçaklar
S. Anormal zulümler
T. Cinsiyet
U. Hayatın Tabiatı
V. Din
W. Karakter Özellikleri
X. Mizah
Z. Çeşitli Motif Grupları

3. 2. Halk Edebiyatının Motif İndeksi “P. Toplum” Maddesi

P0-P99. Kraliyet ailesi ve soyluluk

P10- Krallar

P11- Kralların seçimleri

P12- Kralların karakterleri

P13- Kralların ayrıcalıkları

P14- Kralların belirli uygulamaları

- P15- Kralların maceraları
- P16- Kralların hükümdarlığının sonu
- P17- Kralın başarıları
- P18- Kralların evliliği
- P19- Krallarla ilgili diğer motifler
- P20- Kraliçeler
- P21- Kraliçenin suçlu maiyet için aracı olması
- P22- Kraliçenin nişanlısının katiliyle evlenmesi
- P23- Kraliçenin kralı oğullarının topraklarına sahip olması için sebepsiz yere savaşmaya ikna etmesi
- P24- Kraliçenin galip kraliçeye haraç ödemesi
- P25- Kraliçenin yönetime karışması
- P26- Tutsak kraliçenin intihar etmesi
- P27- Kraliçenin ölümüne yas
- P28- Kraliçenin evliliği
- P29- Kraliçeler--çeşitli
- P30- Prensler
- P31- Prens bir meslek öğrenmesi
- P32- Prens ve halkın dostluğu
- P34- Prens kraldan korunmak için hapse atılması
- P35- Bilinmeyen prensin oyunda çocukların başkanı seçilmesi
- P36- Kaçırılan prens
- P37- Bebek prensin doğum ayiniyle asaletinin sunulması
- P38- Prens tahtı talep edemediğinde babasının ve tanrının desteğini kaybetmesi
- P40- Prensesler

P41- Alt sosyal tabakadan biri imtihanları geçmesine rağmen prenses ile evlenemez.

P50- Soylular/asiller

P51- Soylu kişinin kendisini zorluklardan meslek bilgisiyle kurtarması

P52- Tüm gelenlerle şövalye mızrak dövüşü

P55- Asil/soylu doğumlu vahşi adam

P60- Soylu/ asil kadınlar

P61- Yabancılarla evlendirilen soylu kadınlar

P90- Kraliyet ailesi ve soyluluk-- çeşitli

P92- Kraliyet için ayrılmış yüzme havuzu

P93- Kraliyet için özel bazı yiyecekler, süs eşyaları kuş tüyler, vs.

P94- Çeşitli pozisyonrakiler için giysiler

P95- Başı dertteki bir soylunun isteğini reddetmenin imkânsızlığı

P100-P199. Diğer toplumsal kurallar

P110- Kralın/Asilin vekilleri

P111- Sürgüne gönderilen vekil

P116- Kral bir taraftan diğerine geçebilsin diye vekilin, alev dolu siperin ortasında bir sıçrama tahtası gibi hareket etmesi

P120- Kilise ileri gelenleri/mevki sahipleri

P150- Zenginler

P160- Dilenciler

P161- Dilencilerin çocukları

P162- Cüzzamlılar (İyileşmesi güç bir deri hastalığı olanlar)

P163- Dilencinin şiir için kral tarafından mükâfatlandırılması

P170- Esirler/köleler

P171- Ömür boyu birine esir/köle olmak

P172- Haraç olarak verilen esirlerin İrlanda dilini bilmemesi şartı/esirlere emirler

P173- Kralın esir oğlunun köle yapılması

P174- Esirin/kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması

P175- Esirin/kölenin ölümü

P176- Esirin/kölenin cinayet işlemesi

P178- Esirin/kölenin özgür bırakılması

P190- Diğer toplumsal kurallar-- çeşitli

P191- Yabancıların toplumdaki yeri

P192- Deliler (aptallar, profesyonel aptallar)

P200-P299. Aile

P201- Aile üyeleri arasında düşmanlık

P202- Hiç akrabası olmadığı için şikâyet eden kişi

P203- Atalarının kemikleriyle oyun

P205- Akrabalarıyla savaşmayı reddetmek

P210- Karı ve koca

P211- Kan davasında babasının tarafını seçen eş (karı)

P212- Akrabalardan daha merhametli eş (karı)

P213- Akrabalardan daha merhametli eş (koca)

P214- Öldürülen kocanın kanını içen eş (karı)

P216- Kocasını ikna edebilen tek kişi olarak eş (karı)

P230- Ebeveynler ve çocuklar

P231- Anne ve oğul

P232- Anne ve kız

P233- Baba ve oğul

P234- Baba ve kız

P236- Hayırsız evlat

P237- Ebeveyni tarafından dövülen kız

P241- Oğlu yerine cehenneme inen ebeveyn

P242- Babalarının günahlarından dolayı cezalandırılan çocuklar

P250- Erkek ve kız kardeşler

P251- Erkek kardeşler

P252- Kız kardeşler

P253- Kız ve erkek kardeş

P260- Kanunen akrabalıklar

P261- Kayınpeder/kaynata

P262- Kayınvalide/kaynana

P263- Kayınbirader-enişte

P264- Baldız-Görümce-Elti

P265- Damat/güvey

P270- Koruyucu akrabalar

P271- Koruyucu baba

P272- Sütanne

P273- Süt erkek kardeş

P274- Süt kız kardeş

P275- Üvey oğul

P280- Üvey akrabalar

P281- Üvey baba

P282- Üvey anne

P283- Üvey erkek kardeş

P284- Üvey kız kardeş

P290- Diğer akrabalar

- P291- Büyükbaba/dede
- P292- Büyükanne/nine
- P293- Dayı-Amca
- P294- Teyze-Hala
- P295- Kuzenler
- P296- Vaftiz ebeveyni
- P297- Erkek yeğen
- P298- Kız yeğen
- P300-399. Diğer sosyal ilişkiler
- P310- Arkadaşlık/Dostluk
- P311- Yeminli kardeşler(Aynı topluluktan olan kişileri ifade eden söz)
- P312- Kan kardeşliği
- P313- Süt kardeşliği
- P314- Kılık değiştirmiş arkadaşların savaşı
- P315- Birbiri için ölümü göze alan arkadaşlar
- P316- Diğeri için hayatını feda eden arkadaş
- P317- Bir arkadaşın biri hakkında kötü konuştuğuna inanmayı reddetmek
- P318- Kötü davranışlarda arkadaşını takip etmeyi reddetmek
- P319- Arkadaşlık eylemleri--çeşitli
- P320- Misafirperverlik
- P322- Konuk edilen misafir
- P323- Evde misafire ölüm hakkında bahsetmekten kaçınan ev sahibi
- P324- Misafirini hediyelerle karşılayan ev sahibi
- P325- Misafirine karısını teslim eden ev sahibi
- P326- Ev sahibi dönmediğinde misafire kalan ev
- P327- Kutlama (Barmecide ziyafeti)

- P328- Aile tarafından eğlendirilen yabancılar
- P331- Bir dizi hikâye anlatılana kadar tercih edilen yardım almayı reddetmek
- P332- Bencil misafir
- P334- Uygunsuz ev sahibinin misafiri ayrılmaya zorlaması
- P336- Fakir insanın misafirlerini eğlendirmek için büyük çaba harcaması
- P337- Kış misafirlerinden iş, spor, eğlence, vs. isteyen kral
- P338- Yuvarlak ziyafet sofrasında oturmak
- P340- Öğretmen ve öğrenci
- P341- Öğrencinin başarısı yüzünden gurur duyarak ölen öğretmen
- P342- Ustasıyla rekabete giren öğrenci
- P343- İtaatsizlik eden öğrenciyi lanetleyen öğretmen
- P360- Usta ve Hizmetçi
- P361- Sadık hizmetkâr
- P362- Veliaht prensin bakımı ve eğitimi ile emanet edilen sadık hizmetkâr
- P365- Sadakatsiz hizmetkâr
- P366- Hem hatalarını hem de iyi niteliklerinin söylenmesini isteyen usta
- P400-P499. Ticaret ve meslekler
- P401- Babasının ticaretini devam ettirmekte ısrar eden oğul
- P410- İşçiler
- P411- Köylü/çiftçi
- P412- Çoban
- P413- Sandalcı/Feribot kullanan kimse
- P414- Avcı
- P415- Kömür madeni işçisi
- P420- Öğrenilmiş meslekler
- P421- Hâkim/yargıç

P422- Avukat

P424- Hekim/doktor

P425- Kâtip/yazıcı

P426- Rahip

P427- Ozan/büyücü (şair, bilgin)

P428- Şarkıcı/müzisyen

P429- Çeşitli öğrenilmiş meslekler

P430- Finansörler ve tüccarlar

P431- Tacir/tüccar

P435- Tefeci

P440- Esnaflar/zanaatkârlar

P441- Terzi

P442- Fırıncı/Ekmekçi

P443- Değirmenci

P444- Mobilyacı

P445- Dokumacı

P446- Kuaför

P447- Demirci ustası

P448- Kasap

P451- İplikçi

P452- Kadın terzisi (tuhafiyeci vs.)

P453- Ayakkabıcı

P454- Şapkacı

P455- Duvar ustası (tuğla örme ustası)

P456- Marangoz

P457- Boyacı

P458- Oduncu/ormancı

P459- Diğer esnaflar

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

P461- Asker

P471- Oyuncu (erkek oyuncu)

P475- Soyguncu/hırsız

P481- Astrolog/müneccim

P482- Ressam (sanatçı)

P483- Akrobat (sihirbaz)

P485- Filozof/düşünür

P500-P599. Hükümet

P500- Hükümet

P510- Mahkeme

P511- Ceza infaz yöntemini seçmesine izin verilen suçlu

P512- Mahkûm bir kadının bir haydut ile evlendiğinde serbest bırakılması

P513- Suçlunun adli olarak infaz edilmek yerine olasılıklara karşı savaşması

P515- Suçlunun affının çok geç gelmesi

P516- En genç yargıcın en erken karar vermesi

P517- Bir bayanın isteği üzerine işlenen suç

P518- Sığınak şehirleri

P521- İtirafı dikkate almayan kayıtsız yargıç

P522- Yasalar

P523- Mahkemelerde dava açmak

P524- Hukuki güvenlik/yasal koruma

P525- Sözleşmeler

P526- Yasal ilkeler

- P531- Para cezalarının ve haraların ödenerek vergilendirilmesi
- P532- Vergi demesi/haraç
- P533- Feodal haraç
- P535- Para cezaları
- P536- Vergi ödememenin cezası
- P537- Maaşın/bursun denmesi
- P541- Kanun yapmak
- P548- çeşitli yasal gelenekler
- P550- Harbiye/askeri ilişkiler
- P551- Ordu
- P552- Savaş düzeni
- P553- Silahlar
- P554- Savaş anıtları
- P555- Savaşta yenilgi
- P556- Savaşta meydan okuma
- P557- Askeri gelenekler
- P561- Turnuvalar/müsabakalar
- P600-P699. Gelenekler
- P600- Gelenekler
- P611- Banyo yaparken buluşan kadınlar
- P612- lm cezasına çarptırılan birinin evinin önünde borazan çalınması
- P613- Kayıkının creti: Styx boyunca kayıkıya ödeme yapmak için ölen kişinin ağızına para koymak
- P616- İktidara yeni gelenlerin geceyi prensesle geçirmek zorunda kalması
- P617- Bir ocuk doğıduğunda insanların ağılaması
- P621- Gelinin atla gitmesi

- P622- Öldürülen sığırını saklayan ve boynuzlarını tutan hizmetçi
- P623- Oruç tutmak (bir tehlike aracı olarak)
- P631- Yabancılarla evdeki insanlardan öncelik verilmesi
- P632- Rütbenin tanınmasıyla ilgili gelenekler
- P633- Yaşlıya hürmet
- P634- Ziyafetler/bayramlar
- P641- Yaralı bir kocanın çıplak bir adamı öldürmemesi
- P642- Sadece cesurların sakal bırakması
- P643- Kahramanın rakibinden aldığı silahlarla karşılaşmaya gitmesi
- P644- Kahramanın giyinmeden önce sorulara cevap vermek istememesi
- P651- Çanlarla ilgili gelenekler
- P661- Zehirli kokuyu önlemek için yararsız kulübe
- P665- Gelenek: cinsel hünerle övünmek
- P671- Şaşırmış gibi yapan kadın
- P672- Bir erkeğin sakalını hakaret olarak çekmek
- P673- Uzlaşma işareti olarak ayak yıkamak
- P674- Yaşlı insanın gücü yetersiz kaldığında intihar etmesi
- P675- Pazarlığın kabul edildiğinin işareti olarak kafaya dokunmak
- P676- Yalvarmak için ayaklara kapanmak
- P677- Düello ile geleneklerin ilişkisi
- P678- Keder işareti olarak saç çekmek
- P681- Yas tutma gelenekleri
- P682- Karşılama/selamlama gelenekleri
- P700- Toplum-- Çeşitli motifler
- P710- Uluslar
- P711- Vatan sevgisi/yurtseverlik

P715- Belirli uluslar (Irklar)

P720- Nüfus

P721- Aşırı nüfusla mücadele etmek için çağrılan hastalıklar (veba)

3. 2. 1. Dede Korkut Hikâyeleri’nde Tespit Edilen Toplumsal Hayata Ait Motifler

3. 2. 1. 1. Mukaddime Bölümü’ndeki Motifler

P210- Karı ve koca

Dede Korkut soylarken “*Karılar* dört türlüdür: Birisi solduran soptur/Birisi dolduran toptur/Birisi evin dayağıdır/Biri nice söylersen bayağıdır” der (s. 76).

P231- Anne ve oğul

Dede Korkut soylarken “*Oğlunun* kimden olduğunu *anne* bilir” der (s. 75).

P232- Anne ve kız

Dede Korkut soylarken “*Kız anadan* görmeyince öğüt almaz” der (s. 74).

P233- Baba ve oğul

Dede Korkut soylarken “*Oğul atadan* görmeyince sofra çekmez; *oğul atanın* yetiştirdiği iki gözünden biridir” der (s. 74).

Dede Korkut soylarken “*Oğulun babası* ölünce malı kalmazsa neylesin?” der (s. 74).

P251- Erkek kardeşler

Dede Korkut soylarken “Hasan ile Hüseyin iki *kardeş* bile görklü” der (s. 75).

P320- Misafirperverlik

Dede Korkut soylarken “*Misafiri* gelmeyen evler yıkılsa daha iyidir” der (s. 74).

Evin dayağı olan karı, er eşi evde olmasa bile gelen *udlu misafiri yedirip içirip hürmet gösterdikten* sonra gönderir (s. 76).

P427- Ozan/büyücü (Şair, bilgin)

Dede Korkut soylarken “Beyden beye kolca, kopuzuyla *Ozan* gezer; erin cömert olanını, erin alçağını *ozan* bilir; makamınızda çalıp söyleyen *ozan* olsun” der (s. 75).

Dede Korkut dilinden *ozan* söyler (s. 76).

Dede Korkut’un soylamalarının ardından *Ozan* anlatmaya başlar (s. 76).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Dede Korkut soylarken “O *Ulemalar* öğrenince düzenledi *Âlimler* serveri Osman Affan oğlu görklü” der (s. 75).

P500- Hükümet

Dede Korkut soylarken “Oğul dahi neylesin baba ölüp mal kalmasa. Baba malından ne fayda *devlet* olmasa. Allah sizi *devletin* şerrinden saklasın. Hak size yaman getirmesin, *devletiniz* payende olsun” der (s. 74).

P553- Silahlar

Dede Korkut soylarken “*Kara polat öz kılıç* çalmayınca kırım dönmez” der (s. 74).

Dede Korkut soylarken “Çalıp keser *öz kılıcı*” der (s. 74).

Dede Korkut soylarken “*Kılıç* ses çıkardı, din açtı” der (s. 75).

P710- Uluslar

Korkut Ata, *Bayat boyunun* bilicisi olarak gösterilir (s. 73).

Korkut Ata’nın, *Oğuz kavminin* zor durumlarını çözdüğü ifade edilir (s. 73).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Korkut Ata, ahir zaman içinde tekrar hanlığın geri *Kayıllarda* olduğunu söyler (s. 73).

3. 2. 1. 2. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi’ndeki Motifler

P14- Kralların belirli uygulamaları

Bayındır Han her yıl *toy düzenler* (s. 77).

Bayındır Han'ın *toy düzenlediği* bir gün, oğlu olan ak otağa, kızı olan kızıl otağa kondurulurken oğlu kızı olmayan kara otağa kondurulur. Bayındır Han, çocuğu olmayanı Allah'ın hoş görmediğini ve lanetlediğini düşünüp böylece kendilerinin de hoş görmeyeceğini ifade eder (s. 78-79).

P174- Esirin/kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması

Kırk namert Dirse Han'ı kâfir illerine götürür ve *tutsak* eder (s. 91).

P210- Karı ve koca

Dirse Han otağına gelir ve *hatununu* çağırıp soylar (s. 79).

Dirse Han'ın hatunu soylamış, görelim ne soylamış (s. 80).

P231- Anne ve oğul

Hatunu hamile olur ve bir müddet sonra *oğlan* doğurur. *Oğlancığını* dadılara verip besletir (s. 81).

Boğaç annesine, “Beri gel ak sütünü emdiğim kadını *ana*, ak pürçekli izzetli canım *ana*” der (s. 89).

Oğlanın anası, sütünü dağ çiçeği ile onun yarasına vurur (s. 90)

P233- Baba ve oğul

Bayındır Han, ziyafet düzenlediği bir gün üç ayrı otağ kurdurur. Ak renkli otağda *oğlu* olanları, kızıl renkli otağda kızı olanları, kara renkli otağda ise *oğlu kızı* olmayanları ağırlamak ister. *Oğlu kızı* olanlara şölen yemeklerinden, olmayanlara ise kara koyun yahnisinden ikram ettirir. Kara koyun yahnisinden yemeyen misafirin ziyafetten ayrılması gerektiği söylenir (s. 77-78).

Kamran oğlu Han Bayındır yerinden doğrulur (s. 77).

Oğlanın babası Bayındır Han'ın ordusuna karışır (s. 81).

Dirse Han'ın oğlancı ile üç ordu çocuğu meydanda aşık oynarlar (s. 81).

P234- Baba ve kız

Bayındır Han, ziyafet düzenlediği bir gün üç ayrı otağ kurdurur. Ak renkli otağda *oğlu* olanları, kızıl renkli otağda *kızı* olanları, kara renkli otağda ise *oğlu kızı* olmayanları ağırlamak ister. *Oğlu kızı* olanlara şölen yemeklerinden, olmayanlara ise

kara koyun yahnisinden ikram ettirir. Kara koyun yahnisinden yemeyen misafirin ziyafetten ayrılması gerektiği söylenir (s. 77-78).

P262- Kayınvalide/kaynana

Dirse Han'ın hatunu soylarken “Han babamın güveyisi, *kadın anamın* sevgisi” der (s. 86).

P265- Damat/güvey

Dirse Han'ın hatunu eşine soylarken “Han babamın *güveyisi*” der (s. 86).

P272- Sütanne

Dirse Han'ın hatunu bir oğlan doğurur. Oğlancığını *dayelere* verip saklatır (s. 81).

P310- Arkadaşlık/Dostluk

Dirse Han'ın *nökerleri*, ona oğlunun kendilerinin sözlerini dinlemediğini söylerler (s. 84).

P320- Misafirperverlik

Bayındır Han, yılda bir defa *toy* düzenleyip Oğuz beylerini konukladığı zaman attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdırır (s. 77-78).

P322- Konuk edilen misafir

Bayındır Han, her yıl *toy* düzenleyip Oğuz beylerini *konuklar* (s. 77).

P327- Kutlama (Barmecide ziyafeti)

Dirse Han'ın hatunu, oğlancığının ilk avıdır diye kalın Oğuz beylerini *toylayayım* der (s. 86)

Kazan evine gelir. Han kızı boyu uzun Burla Hatun, Kazan'ın geldiğini işitir. Attan aygır deveden buğra koyundan koç kırdırır. Oğlancığının ilk avıdır, kanlı Oğuz beylerini *toylayayım* der (s. 162).

P365- Sadakatsiz hizmetkâr

Kırk namert, Dirse Han'ı tutup ellerinden bağlayıp sil sicimi boynuna takıp etinden kan çıkana kadar döverler. Dirse Han'ı yürütüp kendileri ata binerek kâfir illerine götürürler (s. 91).

P424- Hekim/doktor

Oğlanı *hekimlere* ısmarlayıp Dirse Han'dan saklarlar (s. 90).

P461- Asker

Dirse Han'ın hatunu, eşine soylarken “Ağır hazine bol *leşker* alayım” der (s. 87).

P553- Silahlar

Dirse Han kara otağa davet edilince Bayındır Han'ın yiğitlerine “*Kılıcımdan* mı gördü?” der (s. 78).

Dirse Han eşine soylarken “*Kara polat* öz *kılıcımı* elime alayım mı?” der (s. 80).

Oğlan *bıçağını* eline alıp boğanın başını keser (s. 82).

Kırk namert, oğlana babasının ondan geyikleri kovmasını, getirmesini, at seğırtmesini *kılıç* çalışını, *ok* atışını görmesini böylece sevineceğini söyler (s. 85).

Dirse Han, sinirli bir şekilde *katı yayını* eline alır ve oğlunu vurur. Oğluna *ok* dokunur ve koyunu kanla dolar (s. 85).

Dede Korkut hikâyesinin sonunda gelip soy soylayıp boy boyladıktan sonra dua ederken “Çalışında *kara polat* öz *kılıcın* gedilmesin, dürtüşürken ala *gönderin* ufanmasın” der (s. 94).

P556- Savaşta meydan okuma

Bayındır Han'ın meydanında, Dirse Han'ın oğlu savaş edip bir boğa öldürür (s. 83).

Dirse Han'ı esir alan kırk namerde, Boğaç “gelin” diyerek tülbent salladıktan sonra kırk yiğidiyle beraber savaş edip babasını kurtarır (s. 94)

P634- Ziyafetler/bayramlar

Kamgan oğlu Bayındır Han yerinden doğrulur. Şami günlüğü yeryüzüne diktirir. Ala sayvanı gökyüzüne aşanır. Bin yerde ipek halıcası döşenir. Hanlar hanı Han Bayındır, yılda bir kere *toy* edip Oğuz beylerini konuklardı. Gine *toy* edip attan aygır deveden buğra koyundan koç kırdırır. Bir yere ak ak otağ, bir yere kıvıll otağ, bir yere kara otağ kurdurur. Bayındır Han, “Kimin oğlu kıvıll yok kara otağa

kondurun, kara keçe altına döşeyin, kara koyun yahnisinden önüne getirin, yerse yesin yemezse dursun gitsin. Oğlu olanı ak otağa, kızı olanı kızıl otağa kondurun, oğlu, kızı olmayanı Allah Ta'ala kargayıptır, biz dahi kargaruz belli bilsin” der (s. 78).

Dirse Han ulu toy eyler (s. 81).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Oğuz beyleri bir araya gelip toplanmaya başlar (s. 78).

Dirse Han soylarken “*Sakalı uzun tat eri* banladukta” der (s. 78).

Dirse Han, *İç-Oğuzun, Taş-Oğuzun beylerini* üstüne yığmak eder (s. 81).

Bayındır Han *kalın Oğuz beyleriyle* temaşa ve teferrüç eder (s. 81).

Boğaç, kırk yiğidini boyuna alarak *kalın Oğuzun* üstüne yürüyüş eder (s. 83).

3. 2. 1. 3. Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması Hikâyesi’ndeki Motifler

P174- Esirin/kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması

Kırk ince belli kız ile boyu uzun Burla Hatun *tutsak* olarak götürülür (s. 96).

Kazan’ın oğlu Uruz ve kırk yiğidi *tutsak edilir* (s. 96).

P178- Esirin/kölenin özgür bırakılması

Salur Kazan ailesini, hazinelerini kurtarıp hep birlikte eve döndükleri zaman *kırk baş kul kırk kırnak*, oğlu Uruz’un başına *azat eder* (s. 115).

P210- Karı ve koca

Kâfirler, “*Kazan’ın helâlini* tutmuşuz” derler (s. 97).

P231- Anne ve oğul

Kazan Bey’in kariçuk olmuş *anası* kara devenin boynunda asılı olarak götürülür (s. 96).

Boyu uzun Burla Hatun, *oğlunun* yamacına gelir (s. 106).

P233- Baba ve oğul

Ulaş oğlu Salur Kazan’dır. Salur Kazan Uruz’un *ağasıdır* (s. 95).

Kıyan Selçuk oğlu Deli DüNDAR yanındaki beylere söyler. *Kıyan Selçuk oğlu Deli DüNDAR* Kazan'a yardımına yetişir (s. 96, s. 112).

Karagüne oğlu Kara Budak yanındaki beylere söyler. *Karagüne oğlu Karabudak* Kazan'a yardıma yetişir (s. 96, 112).

Han *Kazan*'ın oğlu *Uruz* Bey üç yüz yiğidi ile eli bağlı götürülür (s. 96).

Eylik Koca oğlu *Sarı Kulmaş* şehit olur (s. 97).

Gaflet Koca oğlu *Şer Şemseddin*, Kazan'ın yardımına yetişir (s. 112)

Eylik Koca oğlu *Alp Eren*, Kazan'ın yardımına yetişir (s. 114).

P251- Erkek kardeşler

Kazan Bey'in karındaşı *Karagüne* ata biner (s. 96).

Kazan Bey'in kardeşi *Karagüne* gelir (s. 112).

P265- Damat/güvey

Salur Kazan, Bayındır Han'ın *güveyisidir* (s. 95).

Bayındır Han'ın *güveyisi*, Ulaş oğlu Salur Kazan kara kaygılı bir düş görür (s. 99).

P293- Dayı-Amca

Kazan Bey'in yardımına *dayısı at ağızlı Aruz Koca* yetişir (s. 113).

P310- Arkadaşlık/Dostluk

Kalın Oğuz imrenesi, Kazan Bey'in *ınağı* Kazan'ın yardımına yetişir (s. 113)

Bey *nökerden nöker* beyinden ayrılır (s. 114).

P327- Kutlama (Barmecide ziyafeti)

Dirse Han, kara otağa davet edilir. Dirse Han neden kendisinin kara otağa davet edildiğini merak eder. Çocuğu olmadığı için kara otağa layık görüldüğünü öğrenince şölen yemeğini terk edip evine döner. Evine gidip eşine başından geçen olayları anlatır. Eşi büyük bir ziyafet düzenlemesini, attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdırmasını, açları doyurmasını, borçluyu borcundan kurtarmasını, yalnızca olanları giydirmesini; bütün bunların hayır duası sonucunda da bir çocuk sahibi olabileceklerini söyler. Dirse Han dişi ehlinin sözüyle *toy* edip hacet diler. Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdırır. İç Oğuz ve Taş Oğuz beylerini toplar. Aç görse doyurur. Yalın görse donatır, borçluyu borcundan kurtarır. Tepe gibi et yağar, göl gibi kıımız sağdırır (s. 81).

Salur Kazan ailesini, hazinelerini kurtarıp hep birlikte eve döndükleri zaman *yedi gün yedi gece yeme içme* olur (s. 115).

P361- Sadık Hizmetkâr

Şöklı Melik, tutsak aldığı kişilerden hangisinin Salur Kazan'ın eşi Burla Hatun olduğunu öğrenmek ister. Kırk ince belli kıza “Kazan Bey’in hatunu hanginizdir?” diye sorulur ve kırk yerden ses gelince kim olduğunu bulamazlar (s. 106).

P412- Çoban

Karaçuk *Çoban* gece yatarken kara kaygılı bir düş görür. Rüya gördükten sonra altı yüz kâfirin üzerine geldiğini görür. Kâfirler ona, “Karanlık akşam olanda kaygılı *çoban*, kar ile yağmur yağanda çakmaklı *çoban*, sütü peyniri bol kaymaklı *çoban*” derler (s. 97).

P426- Rahip

Konur atlı Kazan’a *keşiş* diyen Bey Yegenek doru atına biner (s. 96).

Kazan kâfire soylar. Kâfir, Kazan’a “Sana vermeyiz, Yayhan *Keşiş* oğluna veririz. Yayhan *Keşiş* oğlundan oğlu doğar, biz sana onu karım koruz” der (s. 111).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Kâfirin *casusu casuslar* ve Şöklı Melik’e varıp haber verir (s. 96).

Salur Kazan, Karaçuk Çoban’a evini kurtarabilirse onu da *imrahor* eyleyeceğini söyler (s. 105).

Salur Kazan, Karaçuk Çoban’ı *imrahor* eyler (s. 115).

P461- Asker

Ala dağa ala *leşker* ava çıkar (s. 96).

Karagüne, Salur Kazan’ın gördüğü kara kaygılı düşü yorumladıktan sonra Salur Kazan ona “Benim avımı bozma, *leşkerimi* dağıtma” der (s. 100).

P551- Ordu

Yedi bin kâfir atına binip gece yarısı Kazan Bey’in *ordusuna* gelir (s. 96).

Kazan Bey *ordusunu*, oğlanını, uşağını hazinesini alır (s. 115).

P553- Silahlar

Karaçuk Çoban, gece yatarken düşünde *ala kollu sapanını* eline aldığını görür (s. 97).

Karaçuk Çoban, kâfirlere “Başındaki *tuğulganı* ne ögersin mere kâfir, Başımdaki borkümçe gelme bana, altmış tutam *gönderini* ne ögersin murdar kâfir” der (s. 98).

Salur Kazan, bir *tomar* ile köpeğe vurur (s. 102).

Karaçuk Çoban, Salur Kazan’la karşılaştığı zaman “Altmış tutam *gönderini* ver bana, ap alaca *kalkanını* ver bana, kara polat öz kılıcın ver bana, sadağında seksen okunu ver bana, ak tozluca *katı yayını* ver bana” der (s. 104).

Burla Hatun, oğlu Uruz’a soylayıp kâfirler fısıldaşırken “İki talasından *çengele* geçirin” dediğini duyduğunu söyler (s. 107).

Burla Hatun oğlu Uruz’un *kargı* gibi kara saçını yolar ve ağlar (s. 108).

Uruz ağaçla söyleşirken “*Zülfikârın* kını ile kabzası ağaç” der (s. 109).

Demir Kapı Dervendi’ndeki demir tepip alan, almış tutam *ala gönderinin* ucunda er böğürten Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder koşar yetişir (s. 112).

O gün bir kıyamet savaş olur, meydan dolu baş olur. Başlar kesilir. Şahbaz şahbaz atlar yügür, nallar düşer. Ala ala *gönderler* süsülür (s. 114).

Kara polat öz kılıçlar çalınır, *üç yelekli kayın oklar* atılır temreni düşer (s. 114).

Karagüne oğlu Deli Budak, *altı perli gürz* ile Şökli Melik'e vurur (s. 114).

Kazan Bey’in kardeşi, kâfirin tuğu ile sancağını *kılıçlar*, yere salar (s. 114).

On iki bin kâfir *kılıçtan* geçer (s. 115).

Dede Korkut hikâyenin sonunda gelip soy soylayıp boy boyladıktan sonra dua ederken “Çalışında *kara polat öz kılıcın* gedilmesin, dürtüşürken *ala gönderin* uvanmasın” der (s. 94).

P556- Savaşta meydan okuma

Karaçuk Çoban, gece düş gördüğünde altı yüz kâfir gelir ve o sapaşının ayasına taş koyup durmadan atar. Karaçuk Çoban, kâfirlerin üç yüzünü sapaşın taşı ile yere serer (s. 98).

P557- Askeri gelenekler

Oğuz beyleri, Kazan'a bir bir yardıma geldikten sonra abdest alıp iki rekat namaz kırlar. Muhammed'e salavat getirdikten sonra kâfirlere saldırırlar. Bu esnada gümbür gümbür nakkareler vurulur, burması altın tunç borular çalınır (s. 114).

P634- Ziyafetler/bayramlar

Bir gün Salur Kazan yerinden doğrulur. Doksan başlı ban evlerini kara yerin üzerine diktirir. Doksan yerde ala kalı ipek döşenir. Seksen yerde badyalar kurulur. Altın ayak sürahiler dizilir. Dokuz kara gözlü, hub yüzlü, saçı ardına kadar örülü, göğsü kızıl düğmeli, elleri bileğinden kınalı, parmakları nigarlı, mahbub kâfir kızları, kalın Oğuz beylerine sağrak sürerler (s. 95).

P710- Uluslar

Aruz Koca, yanındaki beyler ava gideceklerini söylerken Salur Kazan'a "Ağam Kazan *Gürcistan* ağzında oturursun, ordunun üstüne kimi koyarsın?" der (s. 96).

Hemid ile *Mardin Kalesi*'ni tepip yıkan Kara Göne oğlu Kara Budak koşar yetişir. *Demir Kapı Dervendi*'ndeki demir tepip alan, almış tutam ala gönderinin ucunda er böğürten Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder koşar yetişir (s. 112).

Ak Melik *Çeşme* kızına nikâh eden, sofi sandal melike kan kusturan, kırk cübbe bir boynunu kaçan, yüzünde dudağında öpen Eylik Koca oğlu Alp Eren koşar yetişir (s. 113).

P715- Belirli uluslar (Irklar)

Oğuz beyleri, Kazan'ın yardımına yetişirler (s. 112).

Taş Oğuz beyleri ile Deli Dünder sağdan teper, *İç Oğuz beyleri* ile Kazan düze teper (s. 114).

3. 2. 1. 4. Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'ndeki Motifler

P170- Esirler/köleler

Bamsı Beyrek, düğünde söyleştikten sonra Kazan ona “Bre deli ozan benden ne dilersin, çadırılı otağ mı dilersin, *kul karavaş* mı dilersin, altın akçe mi dilersin?” der (s. 145).

Bamsı Beyrek, ozan kılığında düğünde kopuz çalarken “Han kızının evinde *kul* halayık tükenmiş” der (s. 148).

P174- Esirin/kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması

Bezirgânlar, Pay Püre'nin oğlu için aldıkları hediyeleri getirirken beş yüz kâfir önlerini keser ve mallarına, yiyeceklerine el koyar. Bunun üzerine bezirgânlardan biri Pay Püre'nin oğlunun yanına geldiğinde “Kardaşım *tutsak* oldu” der (s. 118).

Otuz dokuz yiğidiyle Beyrek *tutsak* gider (s. 130).

Kâfir beyinin kızının Beyrek'i nasıl olduğunu görmeye geldiği bir gün Beyrek ona “On altı yıldır babanın *tutsağıyım*” der (s. 135).

P210- Karı ve koca

Kâfir beyinin kızı, *tutsak* olan Bamsı Beyrek'e “Eğer seni hisardan aşağı urganla salındıracak olursam, babana anana sağlık ile varacak olur isen beni *helalliğe* alır mısın” der. Bamsı Beyrek “Kılıcıma doğranayım, okuma sancılayım, yer gibi kertileyim toprak gibi savrulayım sağlığım ile varacak olur isem Oğuz'a, seni *helalliğe* almaz isem” diyerek ant içer (s. 135).

Bamsı Beyrek düğünde hatunların olduğu otağa gelip eşiğe oturunca bunu gören *Kazan Bey'in hatunu*, *Boyu Uzun Burla Hatun* kızar (s. 145).

P231- Anne ve oğul

Beyrek'e ve *anasına*, kız kardeşlerine muştucu gelir, sevinirler (s. 127).

P233- Baba ve oğul

Kamgan oğlu Han Bayındır yerinden doğrulur (s. 116).

Bayındır Han'ın karşısında *Kara göne oğlu Kara Budak* yayına dayanıp durur (s. 116).

Bayındır Han'ın sağ yanında *Kazan oğlu Uruz* durur (s. 116).

Bayındır Han'ın sol yanında *Kazılık Koca oğlu Bey Yegenek* durur (s. 116).

Pay Pürenin oğlu beş yaşına girer (s. 118).

Bezirgânlar, beyleri yanına geldiklerinde baskına uğradıklarını söylediğinde Pay Püre onları kimin kurtardığını sorar. Bezirgânlar “*Pay Pürenin oğlu* vardır, adına *Bamsı* derler” dediler (s. 119).

Banı Çiçek, Bamsı'ya kimin nesi olduğunu sorduğunda “*Pay Püre oğlu Bamsı Beyrek* dedikleri benim” der (s. 22).

Bamsı Beyrek'in öldüğünü işiten *Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder* ak çıkarıp kara giyer (s. 131).

Bir gün kızın kardeşi Deli Karçar, Bayındır Han'ın divanına varıp Bamsı Beyrek'in ölüsünden ya da dirisinden haber getirene kız kardeşini vereceğini söylediğinde *Yalancı oğlu Yaltacuk* “Sultanım ben varayım ölüsünden dirisinden haber getireyim” der (s. 132).

Bezirgânlar birdenbire Parasarın Bayburt Hisarı'na geldiklerinde Bamsı onlarla haberleşirken “*Ulaş oğlu Salur Kazan*’ı sorar olsam sağ mı argış, *Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder*’ı sorar olsam sağ mı argış, *Kara Göne oğlu Kara Budak*’ı sorar olsam sağ mı argış” der (s. 133).

Bamsı, sürüp düğüne gelir. Düğünde güveyi ok atar. *Kara Güne oğlu Karabudak*, *Kazan Bey'in oğlu Uruz*, beyler başı Yegenek, *Gaflet Koca oğlu Şir Şemseddin* kızın kardeşi Deli Karçar bile ok atar idi (s. 142).

Bamsı düğüne geldiğinde söyleşirken “*Han Uruz'un babası Han'ım Kazan*” der (s. 144).

P234- Baba ve kız

Bamsı, ava gittiği bir gün kırmızı bir otağ görür ve otağın kimin olduğunu öğrenmek ister. Kısırca yenge, Bamsı'nın yanına geldiğinde ona “Bey yiğidim bu otağ *Pay Piçen* Bey kızı *Banı Çiçek*’indir” der (s. 122).

Pay Püre Bey'in oğlancığı Beyrek, *Melik'in kızını* alır, ak ban evine alıp geri döner (s. 153).

P253- Kız ve erkek kardeş

Bamsı, babasına Banı Çiçek'i istediğini söylediğinde babası ona “Ay oğul *Banı Çiçek'in bir deli kardeşi vardır adına Deli Karçar* derler” şeklinde söyler (s. 124).

Beyrek'e, anasına ve kız kardeşlerine muştucu gelir, sevinirler (s. 127).

Bir gün kızın kardeşi Deli Karçar, Bayındır Han'ın divanına varıp Bamsı Beyrek'in ölüsünden ya da dirisinden haber getirene *kız kardeşini* vereceğini söyler (s. 131).

Beyrek kız kardeşinin pınardan su almaya geldiğini görür, kardeşi Beyrek diye ağlar (s. 138).

Beyrek, yedi kız kardeşini yedi yiğide verir (s. 153).

P261- Kayınpeder/kaynata

Banı Çiçek on yıl sonra tutsaklıktan kurtulup düğüne ozan kılığına girip gelen Beyrek'i tanıdıktan sonra onun atasına anasına muştuluğa gider ve “*Kayın ata*, kayın ana ne muştusu verirsiniz?” der (s. 150).

P262- Kayınvalide/kaynana

Banı Çiçek, on yıl sonra tutsaklıktan kurtulup düğüne ozan kılığına girip gelen Beyrek'i tanıdıktan sonra onun atasına anasına muştuluğa gider ve “*Kayın ata, kayın ana* ne muştusu verirsiniz?” der (s. 150).

P265- Damat/güvey

Bayındır Han'ın *güveyisi Salur Kazan* kaba dizinin üzerine çöker (s. 116).

Bamsı sürüp düğüne gelir. Düğünde *güveyi* ok atar (s. 142).

Bamsı düğüne geldiğinde söyleşirken “Bayındır Han'ın *güveyisi*” der (s. 144).

P310- Arkadaşlık/Dostluk

Bamsı Beyrek ozan kılığına girip Banı Çiçek ile Yalancı oğlu Yaltacuk'un düğününde soylarken “Sağda oturan sağ beyler, solda oturan sol beyler, eşikteki *ınaklar*, dipte oturan has beyler, kutlu olsun devletiniz” der (s. 145).

P316- Diğeri için hayatını feda eden arkadaş

Kâfirler otağa koyulur, Bamsı'nın *nayibi* kılıcını sıyırıp eline aldığında “*Benim başım Beyrek'in başına kurban olsun*” der ve şehit olur (s. 130).

P320- Misafirperverlik

Bamsı Beyrek ozan kılığına girip Banı Çiçek ile Yalancı oğlu Yaltacuk'un düğününde soylarken "Sağda oturan sağ beyler, solda oturan sol beyler, eşikteki inaklar, dipte oturan has beyler, kutlu olsun devletiniz" der (s. 145).

P322- Konuk edilen misafir

Pay Püre Bey, Kalın Oğuz beylerini çağırıp *konuklar* (s. 121).

Pay Püre oğluyla, Kalın Oğuz beylerini odalarına okuduktan sonra odalarına getirirler ve ağır *konukluk* eylerler (s. 125).

P327- Kutlama (Barmecide ziyafeti)

Bamsı, Banı Çiçek'e "*düğün* kutlu olsun han kızı" deyip parmağından altın yüzüğü çıkarıp kızın parmağına geçirir (s. 123).

Deli Karçar, evine gidip ağır *düğün* hazırlıklarına başlar (s. 129).

Yalancı oğlu Yaltacuk *küçük düğünü* yapar, *ulu düğününe* mühlet koyar (s. 133).

Bamsı sürüp *düğüne* gelir. *Düğünde* güveyi ok atar (s. 142).

Bamsı Beyrek, ozan kılığına girip Yalancı oğlu Yaltacuk ile Banı Çiçek'in *düğününe* gelir (s. 144).

Banı Çiçek on yıl sonra tutsaklıktan kurtulup *düğüne* ozan kılığına girip gelen Beyrek'i tanır (s. 150).

Beyrek, Melik'in kızını alıp ak otağına geri dönüp *düğüne* başlar. Kırk yerde otağ diker. Otuz dokuz kız talihli talihine ok atar. Otuz dokuz yiğit okun ardından gider. Kırk gün kırk gece *toy düğün* eylerler (s. 153).

P412- Çoban

Beyrek, babasının ordusunun yakınına geldiğinde bakıp *çobanların* yolun kıyısında ağlayıp taş yığdıklarını görünce, neden taş yığdıklarını sorar. *Çobanlar*, Bamsı Beyrek'in ölüsünden dirisinden on altı yıldan sonra Yalancı oğlu Yaltacuk'un haber getirdiğini ve adaklısını ona verdiklerini, yoldan geçerse vuracaklarını söyler (s. 137-138).

P426-Rahip

Kâfirin kilisesini yıkarlar, yerine mescid yaparlar. *Keşişlerini* öldürürler (s. 152).

P427- Ozan/büyücü (Şair, bilgin)

Beyrek Oğuz’a gelir bakıp görür bir *ozan* gider. Beyrek “Bre *ozan* kopuzunu bana ver atımı sana vereyim sakla geleyim bahasını getireyim alayım” deyince *Ozan* kopuzu Beyrek’e verir (s. 137).

P428-Şarkıcı/müzişyen

Beyrek, düğünde yerinden kalkıp kızların yanına varır, *zurnacıları* kovar, *nakaracıları* kovar, kimini döver, kiminin başını yarar (s. 145).

P431- Tacir/tüccar

Pay Püre, doğan oğlunun şerefine o büyüyene dek *bezirgânlarını* görülmedik, ihtişamlı hediyeler almaları için Rum iline gönderir. *Bezirgânlar* Pay Püre’nin oğlu için İstanbul’dan soylu bir boz aygır, ak tozlu katı yay ve altı perli güz alırlar (s. 117).

Bezirgânlar birdenbire Parasarın Bayburt Hisarı’na gelirler (s. 133).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Pay Püre’nin oğlu atlanıp ava çıkar, avlanırken babasının tavlası üzerine gelir. *İmrahor başı* onları karşılar (s. 118).

Bamsı ve kırk yiğidi yiyip içip otururlarken kâfirin *casusu* bunları casuslar, varıp Bayburt Hisarı beyine haber verir (s. 129-130).

P551- Ordu

Bamsı Beyrek’in kanlı gömleği gelip, ölüm haberi baba ve annesine haber verildiği zaman ap alaca *ordusuna* şiven girer (s. 133).

Beyrek kopuzu alır, babasının *ordusunun* yakınına gelir (s. 137).

Beyrek babasının *ordusuna* gelir (s. 138).

P553- Silahlar

Kara göne oğlu Kara Budak *yayına* dayanıp durur idi (s. 116).

Bezîrgânlar, Pay Püre'nin oğlu için İstanbul'dan soylu bir boz aygır, *ak tozlu yay* ve *altı perli gürz* alırlar (s. 117).

Pay Püre'nin yanına bezîrgânlardan biri gelip yardım istediğinde “Ne dediğimi yetirin, *giyimimle* benim şahbaz atımı getirin” der (s. 119).

Banı Çiçek, Bamsı'ya “Seninle *ok* atalım” der (s. 123).

Deli Karçar *kılıcını* eline alır ve Dede Korkut'a yukarısından öfke ile hamle kılar (s. 126).

Oğuz zamanında bir yiğit evlendiği zaman *ok* atar, *oku* ne yere düşse o anda gerdek dikilir (s. 129).

Bamsı Beyrek “*Kılıcıma* doğranayım *okuma* sancılayım, yer gibi kertileyim toprak gibi savrulayım sağlığım ile varacak olur isem Oğuz'a, seni helalliğe almaz isem” diyerek ant içer (s. 135).

Bamsı sürüp düğüne gelir. Düğünde güveyi *ok* atar. Kara Güne oğlu Karabudak, Kazan Bey oğlu Uruz, beyler başı Yigenek, Gaflet Koca oğlu Şir Şemseddin kızın kardeşi Deli Karçar bile *ok* atar idi (s. 142).

Bamsı Beyrek Yalancı oğlu Yaltacuk'un *yayını* kabzasından alıp çeker, *yay* iki parça olur. Yalancı oğlu Yaltacuk, Beyrek'in *yayını* getirmelerini ister. Beyrek *yayı* gördüğünde yoldaşlarını anar ağlar ve şunları söyler:

Elimde kıl *kirişlim* aygır malı

Aygır verip aldığım *ak tozlu katı yayım*

Boğa verip aldığım boğma *kirişim*

Bunlu yerde kodum geldim

Otuz dokuz yoldaşım iki argışım (s. 143).

Yedi kâfir beyi *kılıçtan* geçer (s. 152).

Otuz dokuz kız talihli talihine birer *ok* atar. Otuz dokuz yiğit *ok* ardınca gider (s. 153).

P556- Savaşta meydan okuma

Pay Püre'nin oğlu, yanına yiğitlerini de alıp bezîrgânları kâfirlerden kurtarmak için kılıç vurur, başkaldıran kâfirleri öldürür ve mallarını kurtarır (s. 119).

P557- Askeri gelenekler

Oğuz beyleri, Bayburt Hisarı'nda kalan otuz dokuz yiğidi kurtarmak için atlarına binip yola çıkarlar. Arı sudan abdest alıp iki rekat namaz kılarlar. Muhammed'e salavat getirdikten sonra kâfirlere saldırırlar. Bu esnada gümbür gümbür nakkareler vurulur, savaş olur. Kuşun ala kanını, kumaşın arısını, kızın gökçeğini, dokuzlama çargap çuha Hanlar Han'ı Bayındır'a pencik çıkarırlar (s. 152-153).

P634- Ziyafetler/bayramlar

Kam Gan oğlu Han Bayındır yerinden doğrulur. Kara yerin üstüne ak ban evini diktirir. Ala sayvan gökyüzüne aşanır. Bin yerde ipek halıcası döşenir. İç Oğuz Taş Oğuz beyleri Bayındır Han'ın sohbetine gelir (s. 116).

P681- Yas tutma gelenekleri

Bamsı Beyrek otuz dokuz yiğidiyle tutsak olarak götürüldükten sonra Pay Püre Bey'in altın ban evine şiven girer, kızı gelini kas kas gülmez olur, kızıl kına ak eline yakmaz olur. Yedi kız kardeşi ak çıkarıp kara donlar giyip “Vay beyim kardaş muradına maksuduna ermeyen yalnız kardaş” şeklinde ağlaşırlar. Beyrek'in yavuklusuna haber olur, Banı Çiçek karalar giyip ak kaftanını çıkarır, güz elması gibi yanağını yırtar ve şu sözleri söyleyerek zârı zârı ağlar:

Vay al duvağımın iyesi

Vay alnım başımın umudu

Vay şah yiğidim vay şahbaz yiğidim

Doyunca yüzüne bakamadığım hanım yiğit

Kanda gittin beni yalnız koyup canım yiğit

Göz açıp gördüğüm

Gönül ile sevdiğim

Bir yastıkta baş koyduğum

Yolunda öldüğüm kurban olduğum

Vay Kazan Bey'in ınağı

Vay kalın Oğuz'un imrenesi Han Beyrek

Beyrek'in öldüğünü işiten Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder ak çıkarıp kara giyer, Beyrek'in yâr ve yoldaşları ak çıkarıp kara giyerler. Kalın Oğuz beyleri Beyrek için '*azim (ulu) yas tutarlar*, umutlarını keserler (s. 130-131).

Bamsı Beyrek'in kanlı gömleği, Bayındır Han'a ulaştıktan sonra Banı Çiçek'e götürülür. Banı Çiçek gömleği tanır, yakasını yırtar. Acıyla tırnağını yüzüne çalar, yanağını yırtıp şu sözleri söylerek ağlar:

Vay göz açıp gördüğüm

Gönül verip sevdiğim

Vay al duvağım iyesi

Vay alnım başım umudu

Han Beyrek

Babasına ve annesine haber gider alaca ordusuna şiven girer, ak çıkarıp kara giyerler (s. 132-133).

Bamsı Beyrek ozan kılığına girip Yalancı oğlu Yaltacuk ile Banı Çiçek'in düğününe geldiği zaman Banı Çiçek'in parmağında kendisinin geçmişte verdiği yüzüğü görür. Beyrek yüzüğü görüp tanıyınca şunları söyler:

Beyrek gideli Bam bam tepe başına çıktın mı kız

Karmanıp dört yanına baktın mı kız

Kargı gibi kara saçını yoldun mu kız

Kara gözden acı yaşını döktün mü kız

Güz elması gibi yanağını yırttın mı kız

Banı Çiçek şöyle söyler:

Beyrek gideli Bam bam tepe başına çıktığım çok

Kargı gibi kara saçımı yolduğum çok

Güz elması gibi yanağımı yırttığım çok

Gelen ile gidenden sorduğum çok

Vardı gelmez yiğidim bey yiğidim han yiğidim Beyrek diye ağladığım çok (s. 148-149).

P710- Uluslar

Bezirgânlar, *Kara Dervend* ağzına konarlar. *Avnik Kalesi*’nin kâfirleri bunları casuslar (s. 118).

Bezirgânlar, Pay Püre’nin yanına gittiklerinde ilk olarak oğlunun elini öperler. Pay Püre onlara bunun nedenini sorduğunda “İncinme Han’ım önce onun elini öptüğümüze, eğer senin oğlun olmasaydı bizim malımız *Gürcistan’a* gitmiş idi” derler (s. 120).

Banı Çiçek Bamsı’ya nereden geldiğini sorduğunda “*İç Oğuz’dan*” der (s. 122).

Yaltacuk, Bamsı Beyrek’in gömleğini Bayındır Han’ın divanına getirip “Beyrek’i *Kara Dervend’de* öldürmüşler, işte nişanı sultanım” der (s. 132).

Bezirgânlar, birdenbire *Parasarin Bayburt Hisarı*’na gelirler (s. 133).

Bamsı düğüne geldiğinde söyleşirken “*Türkistan’ın* direği” der (s. 144).

P715- Belirli uluslar (Irklar)

İç Oğuz, Taş Oğuz beyleri Bayındır Han’ın sohbetinde bir araya gelirler (s. 116).

Kalın Oğuz beyleri yüzlerini göğe tutarlar, el kaldırıp dua ederler (s. 117).

3. 2. 1. 5. Kazan Bey Oğlu Uruz Bey’in Tutsak Olduğu Hikâye’deki Motifler

P174- Esirin/kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması

Uruz *tutsak* olur (s. 162).

Kazan geldiği yolu geri yürüdükten sonra Uruz’un annesi duymadan buyruk verip “Doksan tümen genç Oğuz ardımca gelsin oğlan *tutsaktır* beyler bilsin” der (s. 167).

P178- Esirin/kölenin özgür bırakılması

Kazan, Oğuz beyleriyle birlikte oğlu Uruz’u tutsaklıktan kurtardığı zaman kırk evli *kul* ile kırk *cariye* oğlu başına çevirip *azat eder* (s. 176).

P210- Karı ve koca

Burla Hatun başım tacı Kazan gelmedi diye izini izleyip Kazan’a yakın bir yere gelir. *Kazan helalini* tanımaz. Hatun Kazan’a “Han kızı *helalini* tanımayan gözün ölmüş” der (s. 173).

P231- Anne ve oğul

Meğer hanım boyu uzun *Burla Hatun oğlancığı* anıp karar kılar (s. 173).

P233- Baba ve oğul

Bir gün *Ulaş oğlu Kazan* Bey yerinden doğrulur (s. 153).

Salur Kazan karşısına bakar *oğlancığı Uruz*’u görür eli eline vurur ağlar (s. 154).

Kazan’ın yardımına *Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder* koşar yetişir. *Gaflet Koca oğlu Şer Şemseddin* koşar yetişir (s. 174).

P251- Erkek kardeşler

Salur Kazan’ın sağ yanında *kardeşi Kara Göne* oturur (s. 154).

Kazan’ın yardımına *kardeşi Kara Göne* koşar yetişir ve Kazan'a “Çal kılıcını *kardeş Kazan* yettim” der (s. 174).

P265- Damat/güvey

Salur Kazan evine döndüğünde *Burla Hatun* ona soylarken “Han babamın *güveyisi*” der (s. 163)

P293- Dayı-Amca

Salur Kazan’ın sol yanında *dayısı Aruz* oturur (s. 154).

P310- Arkadaşlık/Dostluk

Burla Hatun, *Salur Kazan*’a soylarken “*Nöker* geldi nâyip geldi” der (s. 164).

Kalın Oğuz imrenesi, *Kazan Bey*’in *ınağı* boz aygırlı *Beyrek* koşar yetişir (s. 174).

Bey nökerden nöker beyden ayrılır (s. 15).

P327- Kutlama (Barmecide ziyafeti)

Salur Kazan, Oğuz beyleriyle birlikte oğlu Uruz'u tutsaklıktan kurtardıktan sonra kırk otağ diktirir. *Yedi gün yedi gece yeme içme* olur. Kırk evli kul ile kırk cariyeye oğlu başına çevirip azat edilir. (s. 176)

P426- Rahip

Uruz babası Kazan'a soylarken "Pilon giyen *keşişin* elini ben öperim" der (s. 155).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Meğer başı açık Tatyay Kalesi'nden, Ak Saka Kalesi'nden kâfirin *casusu* vardır (s. 157).

Kazan, Uruz'a soylarken "Adam etini yahni kılan *aşbazı* olur" der (s. 159).

P461- Asker

Kâfirler, Kazan Bey ile oğlu Uruz'un üzerine geldikleri sırada Kazan Bey Uruz'a "Berî gel arslanım oğul, Kara deniz gibi yaykanıp gelen, kâfirin *leşkeridir*" der (s. 158)

Burla Hatun, Salur Kazan'a soylarken "Han babamın yanına ben varayım ağır *leşker* bol hazine alayım" der (s. 165).

P551- Ordu

Burla Hatun, Salur Kazan'a soylarken "Ağır şiven senin *orduna* koyayım mı?" der (s. 165).

P553- Silahlar

Salur Kazan'ın oğlu Uruz karşısında *yay* söykenip durur (s. 154).

Kazan oğlu Uruz'a soylarken "Yay çekmedin *ok* atmadın baş kesmedin kan dökmedin" der (s. 156).

Uruz, babası Kazan'a soylarken "*Kılıç* çalıp baş kestin, ben senden ne gördüm ne öğreneyim" der (s. 156).

Kazan, Oğuz beylerine Uruz için "Ben bu oğlanı alayım ava gideyim yedi günlük azık ile çıkayım, *ok* attığım yerleri, *kılıç* çalıp baş kestiğim yerleri göstereyim" der (s. 156).

Kâfirler, Kazan Bey ile oğlu Uruz'un üzerine geldikleri sırada; Kazan Bey Uruz'a “Yıldız gibi parlayıp gelen kâfirin *cıdasıdır*, o kâfirin üçünü atıp birini yarmaz *okçusu* olur, *Kara polat* öz *kılıcın* çalayım, *kılıç* çalıp baş kestiğim gör öğren” der (s. 158-159).

Kâfirler, Kazan Bey ile oğlu Uruz'un üzerine geldikleri sırada Uruz babasına “*Kara polat* öz *kılıcım* saklardım bugün için, Eğni pek, *demir donum* saklardım bugün için, Başımda kunt ışıklar saklardım bugün için, oğulda *kılıç* kuşanır baba gayreti için” der (s. 158-160).

Kazan Bey ile kâfirlerin arasında savaşın olduğu gün kahraman erenler döne döne savaşır. O gün *kara polat* öz *kılıçlar* çalınır, o gün *kara kargı dilli kayın oklar* atılır, ala evrene sivri *cıdalar* atılır. Azgın dinli kâfir bunalır, *oka* girer. Oğlanın bidevi atını *oklarlar* at yıkılır. Uruz'un *kalkan bağı*nı düğümleyip *kılıç* sıyırlar (s. 161).

Burla Hatun, Kazan'a soylarken “*Kargı cıda* oynatanlar vardı geldi, altın *cıda* oynatana Yârab ne oldu, Bir oğul uçurdunsa değil bana *külünk* ile yıktırayım” der (s. 164-165).

Burla Hatun, Uruz'un avdan dönmeyince nerede olduğunu merak edip telaşlanır ve Kazan'a, “Kazan oğlan avda olduğunu bileyim, kim yorgun atınla gedilmiş *cıdanla* ardına düşesin” der (s. 167).

Salur Kazan, oğlu Uruz'un tutsak olarak alıp götürüldüğü yere geldiğinde oğlanın kırk yiğidinin kırıldığını, bidevi atının *oklanmış* yattığını görür. Leş arasında oğlancığını bulamaz altınlica *kamçısını* bulur (s. 167).

Kazan oğlu Uruz'u tutsaklıktan kurtarmak için kâfirlerin yanına geldiğinde kimi atına biner kimi *cevşen* giyer (s. 168).

Burla Hatun *kara kılıcını* kuşanır. Kazan'ın izini sürüp yanına geldiğinde Kazan'a “Elindeki sivri *cıdanı*, yanındaki gök *polatını* bana ver yiğit, *bıçak* alıp kanatlarımı kıran Kazan, çal *kılıcını* yettim Kazan” der (s. 173-174).

Kazan'ın yardımına Demir Kapı Dervendi'ndeki demir kapıyı kapıp alan, altmış tutam ala *gönderinin* ucunda er böğürten, Kazan gibi pehlivanı bir savaşta üç kere atından yıkan Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder koşar yetişir. Gaflet Koca oğlu Şer Şemseddin koşar yetişir. Kazılık Koca oğlu Bey Yegenek koşar yetişir. Kazılık

Koca oğlu Bey Yegenek koşar yetişir ve Kazan'a her biri "Çal *kılıcını* ağam Kazan yettim" derler (s. 174-175).

Boyu uzun Burla Hatun Kara *tuğunu* kâfire *kılıçlar* yere salar (s. 176).

Dede Korkut hikâyenin sonunda gelip soy soylayıp boy boyladıktan sonra dua ederken "Çalışında *kara polat* öz *kılıcın* gedilmesin" der (s. 176).

P556- Savaşta meydan okuma

Salur Kazan konur atından yere iner akıp giden arı sudan abdest alır. Ak alnını yere koyup namaz kılar. Tanrıdan hacet dileyip yüzünü yere sürer. Muhammed'e salavat getirir. Deve gibi kükrer, arslan gibi anrar nara vurup haykırır. Yapayalnız kâfire at sürüp, kılıç vurur. Döne döne bir zaman yahşı savaş eyler (s. 172).

P557- Askeri gelenekler

Kazan, oğlu Uruz'a soylarken "Kanlı Oğuz içinde çuldu almadın" der (s. 156).

Kazan Bey, kâfirin yaklaştığını görünce arı sudan abdest alıp iki rekât namaz kılar. Muhammed'e salavat getirdikten sonra kâfirlere saldırır. Bu esnada gümbür gümbür davullar ve burması altın tunç borular çalınır. Savaş olur (s. 161).

Kazan'ın beyleri hep yardımına yetişir ve hepsi üzerine yığınak olur. Arı sudan abdest alıp iki rekat namaz kılarlar. Muhammed'e salavat getirdikten sonra kâfirlere saldırırlar ve savaş olur. Savaşı kazanırlar ve savaş sonunda kahraman yiğitlere ülke, cübbe, çuha verilir (s. 175- 176).

P634- Ziyafetler/bayramlar

Bir gün Ulaş oğlu Kazan Bey yerinden doğrulur. Kara yerin üzerine otağlarını diktirir. Bin yerde ipek halıcası döşenir. Ala sayvan gökyüzüne aşanır. Ağzı büyük humralar ortalığa salınır. Dokuz yerde badyalar kurulur. Altın ayak sürahiler dizilir. Dokuz kara gözlü örme saçlı, elleri bileğinden kınalı parmakları nigarlı, boğazları birer karış kâfir kızları al şarabı altın ayak ile kalın Oğuz beylerine gezdirirler. Her birinden Salur Kazan içer. Çırgap çırgap çadır, otağ, katar katar develer bağışlar (s. 154).

P681- Yas tutma gelenekleri

Uruz'un babası, kendisini tutsaklıktan kurtarmaya geldiğinde babasının geri dönmesini ister ve ona soylar. "Benim anam benim için kayırmasın, bir ay baksın,

bir ayda varmazsam iki ay baksın, iki ayda varmazsam üç ay baksın. Üç ayda varmazsam öldüğümü o vakit bilsin, aygır atımı boğazlayıp aşımı versin, helalime destur versin, benim için gök giyip kara sarınsın, Kalın Oğuz ilinde yasını tutsun” der (s. 170).

P710- Uluslar

Uruz, babasına soylarken “*Kan Apkaza* iline ben giderim” der (s. 155)

Kazan, Oğuz beylerine Uruz için “Ben bu oğlanı alayım ava gideyim yedi günlük azık ile çıkayım, ok attığım yerleri, kılıç çalıp baş kestiğim yerleri göstereyim, kâfir serhaddine, *Cızığlara, Ağlağana, Gökçedağa* alıp çıkayım, sonra oğlana gerek olur a beyler” der (s. 156).

Meğer başı açık *Tatyan* Kalesi’nden *Ak Saka* Kalesi’nden kâfirin casusu vardır (s. 157).

Kanlı *Kara Dervend*’de kâfir dahi konar (s. 167).

Kazan oğlu Uruz’u kâfirlerin elinden tutsaklıktan kurtarmaya geldiğinde Uruz soylarken “Anam benim için gök giyip kara sarınsın, kalın *Oğuz* ilinde yasım tutsun” der (s. 170).

Kazan’ın yardımına *Demir Kapı Dervendi*’ndeki demir kapıyı kapıp alan, altmış tutam ala gönderinin ucunda er böğürten, Kazan gibi pehlivanı bir savaşta üç kere atından yıkan Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder koşar yetişir (s. 174).

P715- Belirli uluslar (Irklar)

Kanlı *Kara Dervend*’de kâfir dahi kondukları sırada “*Tatar oğlu* elimize girmişken cezayla öldürelim” diyerek kapı eşiği üzerinde arkurı koyarlar (s. 168).

3. 2. 1. 6. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesi’ndeki Motifler

P210- Karı ve koca

Hak Taâla, Azrail’e emir verirken “*Deli Dumrul*’un atasının, annesinin canını al, o ikisine *helaline* yüz kırk yıl ömür verdim” der (s. 184).

P212- Akrabalardan daha merhametli eş (karı)

Deli Dumrul, canını Allah’ın alması için dua eder ve Allah kendi canının yerine başkasını almak şartıyla onu azat eder. Deli Dumrul, annesi ve babasından kendisi yerini canlarını vermelerini ister ve onlar bu isteğini kabul etmezler. Deli

Dumrul, başına gelen bütün olanı biteni eşine anlatır. Anne ve babasının kendisi için canını vermediğini söyler. Bütün malını mülkünü hatunu ve çocuklarına bıraktığını söyler. Deli Dumrul'un hatunu, bütün bu duyduklarına çok üzülür. Malı mülkü kendisi olmadıktan sonra ne yapacağını ve kendi canını onun için verebileceğini söyler. Azrail hatununun canını almaya gelir (s. 180-184).

P230- Ebeveynler ve çocuklar

Azrail, Deli Dumrul'un canını almaya geldiğinde *Deli Dumrul* Azrail'e "Yad kız *helalim* var ondan benim *iki oğlancığım* var, emanetim var ısmarlarım onlara ondan sonra canımı alsın" der (s. 182).

Hak Taâla, Azrail'e emir verirken "*Deli Dumrul'un atasının, annesinin canını* al, o ikisine *helaline* yüz kırk yıl ömür verdim" der (s. 184).

P233- Baba ve oğul

Meğer hanım Oğuz'da *Duha Koca oğlu Deli Dumrul* derler bir er vardır (s. 177).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Deli Dumrul, kırk yiğidi ile yiyip içip otururken Azrail çıkıp gelir. Azrail'i ne *çavuş* görür ne de *kapıcı* görür. Deli Dumrul, Azrail'e soylarken "*Kapıcılar* seni görmedi, *çavuşlar* seni duymadı" der. Azrail kendisiyle cenk etmek istediğini söylediğinde "*Bre kapıcılar kapıyı kapayın*" der (s. 178-179).

P532- Vergi ödemesi/haraç

Deli Dumrul, bir kuru çayın üzerine bir köprü yaptırır. Bu köprüden geçenden otuz üç akçe alır, geçmeyenden ise döve döve kırk akçe alır (s. 177).

P553- Silahlar

Deli Dumrul, kara *kılıcını* sıyırıp eline alır (s. 179).

P681- Yas tutma gelenekleri

Bir gün köprünün yamacında bir bölük oba konar. Obada bir yiğit hasta düşüp ölür. O yiğit üzerine kimi oğul diye kimi kardeş diye ağlar. Yiğit üzerine möhkem kara şiven olur. Deli Dumrul, neden ağlayıp şiven ettiklerini sorar (s. 177).

P710- Uluslar

Deli Dumrul, erliğinin bahadırılığının *Rum'a Şam'a* çavlıana der (s. 177).

3. 2. 1. 7. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi'ndeki Motifler

P210- Karı ve koca

Tutsak olan *Kazılık Koca* salıverildiği zaman kâfirin kim öldürdüğünü sorduktan sonra soylarken “Ala gözlü görklü *helalimi* yüklü koydum, erkek midir kız mıdır onu bilsem” der (s. 205).

P230- Ebeveynler ve çocuklar

Kan Turalı atasının, annesinin ellerini öper (s. 187).

Kan Turalı'nın baba ve annesi çıkagelir (s. 194).

P233- Baba ve oğul

Oğuz zamanında *Kanlı Koca* derler bir gürbüz er vardır. Kanlı Koca'nın yetişmiş bir kahraman *oğlu* vardır ve adına *Kan Turalı* derler (s. 184).

Kan Turalı'nın ensesine cellatlar kılıçla dayandıkları zaman yoldaşları soylarken “*Kanlı Koca oğlu Kan Turalı* ne etmiş diyeler” derler (s. 191).

Yegenek babası ile görüşür. *Babasıyla Yegenek* birbirine hasretle buluşup kavuşurlar (s. 206).

P234- Baba ve kız

Meğer *Trabzon tekürünün* bir azim görklü mahbup *kızı* vardır (s. 185).

P261- Kayınpeder/kaynata

Selcen Hatun, *kayın anasının* kayın atasının kim olduğunu bilir (s. 195).

P262- Kayınvalide/kaynana

Selcen Hatun, kayın anasının *kayın atasının* kim olduğunu bilir (s. 195).

P297- Erkek yeğen

Trabzon tekürünün kardeşinin oğlu vardır (s. 190).

P320- Misafirperverlik

Kan Turalı, yiğitleriyle beraber Selcen Hatunu almak için Trabzon tekürünün yanına gider. Kâfirler neden geldiklerini sorduğunda Kan Turalı verişmeye, alışmaya

geldiklerini söyler. Kâfirler izzet hürmet eylerler. Ak çadır dikerler. Ala halı döşerler, akça koyun kırarlar, yedi yıllık al şarap içirirler (s. 188).

P322- Konuk edilen misafir

Kanlı Koca, gök ala görklü çemene çadır diktirir. Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdırır. Düğün eder ve kalın Oğuz beylerini *konuklar* (s. 198).

P327- Kutlama (Barmecide ziyafeti)

Kanlı Koca, gök ala görklü çemene çadır diktirir. Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdırır. *Düğün* eder ve kalın Oğuz beylerini *konuklar* (s. 198).

P427- Ozan/büyücü (Şair, bilgin)

Ozan gelir yilteme çalar (s. 193).

P482- Ressam (sanatçı)

Kan Turalı, Selcen Hatun'a soylarken “*Kalemcilerin* çaldığı kara kaşım” der (s. 197).

P553- Silahlar

Trabzon tekürünün kızı sağına soluna iki koşa yay çeker. Attığı *ok* yere düşmez (s. 185).

Kanlı Koca, oğluna “Yağrınında *kalkan* oynar yayası olur” der (s. 186).

Kan Turalı, babasına “Yağrınında *kalkan* oynar yaysının” der. Kan Turalı, *gürzünü* göğe atar inip yere düşmeden kavrayıp tutar (s. 187).

Kan Turalı'nın karşısına boğayı çıkardıklarında, kuyruğundan üç kere götürüp yere çalıp boğazlar. *Bıçak* çıkarıp derisini yüzer (s. 190).

Kan Turalı'nın karşısına aslanı çıkardıkları zaman “*Kara polat* öz *kılıcım* yok ki karvaştığı an iki biçeydim sana sığındım cömertler cömerdi gani tanrı medet” der (s. 190).

Kan Turalı'nın ensesine altı cellat gelip yalın *kılıç* tutarlar (s. 191).

Kan Turalı'nın yiğitleri onu övüp soylarken “*Mancılığı* ağır taştan gızıldayıp katı inen” derler (s. 192).

Kan Turalı'nın öfkesi kabarır, *kılıcını* çıkarıp yere çaldıktan sonra “*Kılıcıma* doğranayım, *okuma* sancılayım” der (s. 193).

Selcen Hatun, Kan Turalı'nın atını giydirdikten sonra kendi giyinip *süngüsünü* eline alır ve yüksek bir yere çıkar (s. 193).

Tekür, kızını Kan Turalı'ya verdiği için pişman olur ve onun peşine düşmeleri için kara donlu *gök demirli* altı yüz kâfir seçer (s. 193).

Kâfirler, Kan Turalı'nın atına *ok* atarlar. Gözünün kapağına *ok* atarlar. Kâfirler üşüşünce *kılıcını* yalın eyler kâfiri önüne katıp kovar (s. 195).

Selcen Hatun, Kan Turalı'ya “Ok ile mi *kılıcın* ile mi gel beri söyleşelim” dedikten sonra atını teper ve yüksek bir yere çıkar. Sadakından doksan *okunu* yere döker. İki *okun temrenini* çıkarıp birini eline alır. *Temrenli ok* ile atmaya kıyamaz (s. 197).

P710- Uluslar

Kan Turalı yerinden doğrulur kırk yiğidini de yanına alıp *İç Oğuz* 'a gider (s. 185).

Kanlı Koca, *İç Oğuz* 'a girer kız bulamaz dolanıp *Taş Oğuz* 'a girer bulamaz. En sonunda *Trabzon* 'a gelir (s. 185).

Kanlı Koca gelir, *Oğuz* 'a çıkar (s. 186).

Kan Turalı, yedi gün yedi geceden sonra *Oğuz* 'un serhaddine çıkıp çadır diker (s. 193).

P715- Belirli uluslar (Irklar)

Kan Turalı, babasına nasıl kız istediğini anlattıktan sonra “Canım baba pes varasın bir cici bici *Türkmen kızını* alasın” der (s. 185).

3. 2. 1. 8. Kazılık Koca Oğlu Yegenek Hikâyesi'ndeki Motifler

P110- Kralın/Asilin vekilleri

Kazılık Koca derler er bir kişi vardır. *Bayındır Han* 'ın veziridir (s. 199).

P174- Esirin/kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması

Kazılık Koca'yı tutup kaleye koyarlar. Yiğitleri durmayıp kaçar. Kazılık Koca tam on yıl hisarda *tutsak* olur (s. 200).

P178- Esirin/kölenin özgür bırakılması

Tutsak olan Kazılık Koca *salıverilir* (s. 205).

P233- Baba ve oğul

Kamgan oğlu Han Bayındır yerinden doğrulur (s. 199).

Meğer hanım, *Kazılık Koca* tutsak olduğu vakit bir *oğlancığı* vardır (s. 200).

Yegenek, oturup beyler ile sohbet ederken *Kara Göne oğlu Budak*'la söz atışır (s. 200).

Bayındır Han, yirmi dört sancak beyini yanına çağırır. Yegenek'e "*Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder, Eylik Koca oğlu Dölek Evren, Yağrancı oğlu Elalmış, Doğsun oğlu Rüstem* seninle kaleye varsın" der (s. 201).

Yegenek yoldaşlarıyla Düzmürd Kalesi'ne vardığında kâfirler bunları görürler. *Arşın oğlu Direk* teküre haber verir (s. 203)

P293- Dayı-Amca

Yegenek bir düş görür. Düşünde *dayısı Emen*'le karşılaşır. Yegenek düşünde *dayısına* soylar. Bu düşü Yegenek yoldaşlarına anlatır. Meğer o arada *dayısı Emen* yakınlarındadır (s. 202-203).

P461- Asker

Yegenek, Bayındır Han'ın huzuruna vardığında kalede tutsak olan babasını kurtarmak istediğini söyler. Bayındır Han'a "*Bana leşker ver, beni babamın tutsak olduğu kaleye gönder*" der (s. 201).

Yegenek bir düş görür. Düşünde *dayısı Emen'e* soylarken "*Beş akçeli ulufeciler yoldaş ettin, Keser günde serçeşme yüçük yahşı*" der (s. 203).

Yegenek atını döndürüp *leşkere* gelir (s. 205).

P553- Silahlar

Kazılık Koca, kâfirin ensesine bir *kılıç* vurur, zerre kadar kestiremez. Kâfir altmış batman *gürz* ile *Kazılık Koca'yı* tutup yere çalar (s. 199-200).

Yegenek bir düş görür. Düşünde doğrulup *kargı dilli öz süngüsünü* kaptığını görür (s. 202).

Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder yerinden doğrulur, altmış tutam sivri *cidasını* koltuğuna kıştırıp o kâfirin karşısından vurayım der vuramaz. Kâfir *süngüsünü* çekip elinden alır, altmış batman *gürz* ile *Dünder'i* yere tutup çalar (s. 203).

Dölek Evren, *altı perli çomağıyla* at tepip gelir. Tekür elinden *çomağını* alır onu *gürz* ile vurur (s. 204).

Yegenek kâfire *kılıç* vurur, *giyimini* doğrar. Kâfir hemen kaleye kaçar. Hisar kapısına girdiğinde Yegenek ardından yetişir *kara polat öz kılıcı* ile ensesine çalar (s. 205).

P557- Askeri gelenekler

Yegenek ve yoldaşları kâfirin kalesini ele geçirdikten sonra kuşun ala kanını, kumaşın arısını, kızın gökçeğini, dokuzlama çargap çuha Bayındır Han'a pencik çıkarırlar. Kalan kısmını gazilere bahş ederler (s. 206).

P634- Ziyafetler/bayramlar

Kam Gan oğlu Han Bayındır yerinden doğrulur. Kara yerine üzerine ak ban evini diktirir. Ala sayvan gökyüzüne aşanır. Bin yerde ipek halıcası döşenir. İç Oğuz Taş Oğuz beyleri sohbeta katılıp *yeme-içmedeydi* (s. 199).

P710- Uluslar

Kazılık Koca yanına işe yarar kocalarını toplayıp yola çıkar. Dağlar tepeler geçtikten sonra günlerden bir gün *Düzmürd* Kalesi'ne gelir. Bu kale Karadeniz kenarındadır (s. 199).

Yegenek, Bayındır Han'ın huzuruna vardığında soylarken “*Türkistan'ın direği*” der (s. 201).

Yegenek bir düş görür. Düşünde Karadeniz'e girdiğini, *Düzmürd* Kalesi'ne gittiğini görür. Yegenek düşünüy yoldaşlarına anlatır. Beyler toplanıp yoldaş olup giderler. *Düzmürd* Kalesi'ne yetişirler (s. 202-203).

P715- Belirli uluslar (Irklar)

İç Oğuz, Taş Oğuz beyleri sohbeta bulunurlar (s. 199).

3. 2. 1. 9. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Hikâye'deki Motifler

P231- Anne ve oğul

Tepegöz'ün peri annesi gelip *oğlunun* parmağına bir yüzük geçirir (s. 208).

P233- Baba ve oğul

Bir gün Oğuz otururken üzerine düşman gelir. Onlar kaçıp giderken *Aruz Koca'nın oğlancığı* düşer (s. 206).

Uzun Pınar'ın üzerine doğru gelen Bayındır Han ve beyleri yığınağı görürler. Yığınağın içinde gövdesi adam tepesinde bir gözü olan oğlanın çıktığını görürler. *Aruz Koca*, oğlanı alıp *kendi oğlu Basat*'la büyütüp besleyebileceğini söyleyip evine getirir (s. 208).

Düzen oğlu Alp Rüstem şehit olur. *Uşun Koca oğlu* gibi pehlivan, Tepegöz'ün elinde şehit olur. Aksakallı *Aruz Koca* 'ya kan kusturur. *Oğlu Kıyan Selçuk*'un ödü yarılır (s. 208-209).

Kapak Kan derler bir kişi vardır. *İki oğlu* vardır (s. 209).

Meğer hanım *Aruz oğlu Basat* savaşa gider (s. 209).

Basat otururken bir hatun kişi gelir. Basat'a selam verip ağlarken “Erdil teke boynuzundan katı yaylı, İç Oğuz'da Taş Oğuz'da adı belli, *Aruz oğlu* hanım *Basat* bana medet” der (s. 209).

Basat, Tepegöz'e soylarken “Kırış günü önden tepen alpımız *Ulaş oğlu Salur Kazan*, benim adımı sorarsan *Aruz oğlu Basat*” der (s. 214).

P251- Erkek kardeşler

Aruz Koca'nın oğlu sürekli aslan yatağına gidince geri getirirler. Dede Korkut gelip “Oğlanım sen insansın hayvanla musâhip olma, gel yahşi at bin yiğitlerle eş yort. Ulu *kardeşinin* adı *Kıyan Selçuk*'tur senin adın *Basat* olsun adını ben verdim yaşını Allah versin” der (s. 207).

Kazan'ın kardeşi *Kara Göne* Tepegöz elinde zebun olur (s. 208).

P272- Sütanne

Aruz, Tepegöz'ü alıp evine getirir. Bir *daye* gelir. Tepegöz ilk sorduğunda sütünü emer, ikinci sorduğunda kanını alır, üçüncü sorduğunda canını alır. Birkaç *daye* getirirler. Hepsini helâk eder.

P412- Çoban

Aruz'un bir *çobanı* vardır, adı Konur Koca Sarı *Çoban* derlerdi. Uzun Pınar'a peri kızları konarlar. *Çoban* kepeneğini üzerlerine atar ve peri kızının birini tutar.

Onunla birlikte olur ve peri kızı ona kanat vurup uçup giderken “Çoban yıl tamam olunca bende emanetin var gel al” der. Çobanın içine korku düşer, kızın derdinden benzi sararır. Aradan zaman geçer Oğuz yaylaya göçtüğü zaman çoban yine bu pınara gelir. Bir yığınak yattığını görür. Peri kızı gelip “Çoban emanetini gel al, amma Oğuz’un başına zeval getirdin” der. Çoban bu yığınağı görünce ibret alır geri dönüp sapan taşını alıp atar. Attıkça büyür ve çoban yığınağı bırakıp kaçar (s. 207-208).

Tepegöz, çoban çocuk kalmadan hep yer (s. 208).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Oğuz Han'ın *ılkıcısı* haber getirir (s. 207)

Yunlu Koca ile Yapağılı Koca'yı Tepegöz'e *hizmetkâr* olarak verirler (s. 210).

P525- Sözleşmeler

Oğuz, Tepegöz'ün elinde zebun olur. Dede Korkut'u çağırıp ona danıştıktan sonra “Gelin *kesim keselim*” derler (s. 209).

P532- Vergi ödemesi/haraç

Dede Korkut'u Tepegöz'ün yanına gönderirler. Selam verdikten sonra “Oğul Tepegöz, Oğuz elinde zebun oldu, bunaldı ayağına beni saldılar. Sana *kesim* verelim derler” şeklinde söylenenleri iletir (s. 209).

P553- Silahlar

Çoban, Uzun Pınar'daki yığınağı görünce ibret alır ve geri dönüp *sapan* taşını alıp atar (s. 207-208).

Tepegöz'ün peri annesi, gelip oğlunun parmağına bir yüzük geçirdikten sonra “Oğul sana *ok* batmasın, tenini *kılıç* kesmesin” der. Tepegöz Oğuz'dan ayrılır. Üzerine birkaç adam gönderip *ok* atarlar batmaz, *kılıç* vururlar kesmez, *süngü* saplarlar ilmez (s. 208).

Basat otururken bir hatun kişi gelir. Basat'a selam verip ağlarken “Erdil teke boynuzundan katı *yaylı*, İç Oğuz'da Taş Oğuz'da adı belli, Aruz oğlu hanım Basat bana medet” der. Basat ne dilediğini sorduğunda hatun *kara polat öz kılıçlar* kesen kılını kestirmedi, *kargı cıda* oynatanlar ildiremedi, *kayın oku* atanlar atamadı. İki

oğlancığım var idi birini verdim biri kaldı onu da ister hanım bana medet" der (s. 209-210).

Basat bir tutam *ok* çıkarıp beline sokar, *kılıcını* hamayıl kuşanır, *yayını* omzuna bırakıp eteklerini kıvrır. Babasının annesinin elini öpüp helalleşir. Salahane kıyısına gelince Tepegöz'ü arkasına doğru yatmış görür. Belinden bir *ok* çıkarıp atar. *Ok* geçmez, parçalanır. Basat'ın *hançeri* vardır ediğini yarıp içinden alır. Tepegöz, Basat'a "Bre oğlan al sol parmağındaki yüzüğü parmağına tak, sana *ok* ve *kılıç* kâr eylesin" der. Tepegöz Basat'ın üzerine konup *hançer* çalıp keser (s. 211-212).

Tepegöz, sol mağarada biri kınlı biri kınsız *iki kılıç* olduğunu, varıp kınsız *kılıcı* alıp başını kesebileceğini söyler. Basat mağaranın kapısına vardığında kınsız *kılıç* görür. Kendi *kılıcını* çıkarıp tutar; *kılıcı* iki parçaya ayrılır. Bir ağaç getirip *kılıca* tutar onu da iki parçaya ayırır. Pes *yayını* eline alır, *ok* ile o *kılıç* asılan zinciri vurur ve *kılıç* yere düşüp gömülür. Kendi *kılıcını* kınına sokar. Balçağından o *kılıcı* sağlam tutar (s. 213).

Basat, Tepegöz'e "Kara polat öz *kılıcım* tartmayınca, ağır *mancınık* taşla atayım" der (s. 214).

Basat, kendi *kılıcıyla* Tepegöz'ün boynunu vurur. Delip *yay kırışını* takar (s. 215).

P710- Uluslar

Basat otururken bir hatun kişi gelir. Basat'a selam verip ağlarken "Erdil teke boynuzundan katı yaylı, *İç Oğuz'da Taş Oğuz'da* adı belli, Aruz oğlu hanım Basat bana medet" der (s. 209).

Kalın Oğuz illerine haber gelir (s. 215).

P715- Belirli uluslar (İrklar)

Oğuz, bir gün yaylaya göçer (s. 207).

3. 2. 1. 10. Begil Oğlu Emren'in Hikâyesi'ndeki Motifler

P170- Esirler/köleler

Begil'in attan düşüp ayağını kırdığı haberi hatunu *karavaşa* söyler. *Karavaş* çıkıp kapıcıya söyler (s. 219).

P174- Esirin/kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması

Tekür, Begil'in attan düşüp ayağını kıldığını casusundan haber alır. Tekür “Begil'i tutun ak ellerini arkasından bağlayın, görklü başını kesin, alaca kanını yeryüzüne dökün, kızını gelinini *esir* edin” der (s. 219).

Begil, oğlancığına soylarken “Akça yüzlü kızını gelinini *esir* eyleyin demiş” der (s. 220).

Akıncılar, kâfirin elini gününü vurup kızını gelinini *esir* ederler (s. 224).

P210- Karı ve koca

Hatunu Begil'e soylar (s. 217).

Begil, Oğuz'a asi olduğunu hatununa söyler. *Hatunu Begil'e* padişahların tanrının gölgesi olduğunu, padişahına asi olanın işinin rast gitmediğini, arı gönülde pas olsa şarap açacağını, Begil'in gittiğinden beri arkasında yatan ala dağların avlanmadığını ve ava gitmesini böylece gönlünün açılacağını söyler. Begil görür hatun kişinin aklı, söyledikleri iyidir. Kazılık'a atını çektirip ava gider (s. 218).

Bir gece döşeğinde sert sert inleyen *Begil'e hatunu* “Buduna ok dokunsa inlemezdin, kişi koynunda yatan *helaline* sırrını demez mi nedir halin” der (s. 219).

P230- Ebeveynler ve çocuklar

Begil ala gözlü yiğitlerini alıp evine gelir. *Oğlancıklarına* karşı gelir, okşamaz. Ak yüzlü *hatununa* söylemez (s. 217).

Oğlanı donatırlar. *Atasıyla, anasıyla* gelip görüşüp ellerini öper (s. 221).

P233- Baba ve oğul

Kam Gan oğlu Han Bayındır yerinden doğrulur (s. 216).

Oğlancığı Emren bahadır *babasına* doğru gelir (s. 218).

Bayındır Han'ın beylerbeyi Salur Kazan'ın kardeşi Kara Göne, Dönebilmez Dölek Evren, *Düzen oğlu Alp Rüstem*, boz atlı Beyrek, Begil'in evinde içerler (s. 223).

Begil oğlunu alıp Bayındır Han'ın divanına varır. Padişah, *Kazan oğlu Uruz'un* sağ yanında ona yer gösterir (s. 224).

P251- Erkek kardeşler

Bayındır Han'ın beylerbeyi *Salur Kazan'ın kardeşi Kara Göne*, Dönebilmez Dölek Evren, Düzen oğlu Alp Rüstem, boz atlı Beyrek, Begil'in evinde içerler (s. 223).

P322- Konuk edilen misafir

Begil, Bayındır Han'ın elini öper. Han Begil'i *konuklar*. Begil'e güzel at, güzel kaftan, çok harçlık verir. Tam üç gün *ağırlar*. Beylerine “Üç gün de Begil'i av etiyle *konuklayalım* beyler” der (s. 216).

P327- Kutlama (Barmecide ziyafeti)

Begil, akça yüzlü oğluna akça koyun *şölen* verir (s. 224).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Begil'in attan düşüp ayağını kırdığı haberi hatunu karavaşa söyler. Karavaş çıkıp *kapıcıya* söyler (s. 219).

Kâfirin *casusu* vardır. Meğer Begil'in de *casusu* vardır. Begil'e haber gönderir (s. 219).

P533- Feodal haraç

Bayındır Han ak ban evini kara yerin üzerine diktirip İç Oğuz ve Taş Oğuz beylerini toplar. Dokuz tümen Gürcistan'ın haracı gelir. Bir at, bir kılıç, bir çomak getirirler. Bayındır Han katı saht olur. Dede Korkut gelip şadılık çalar ve neden saht olduğunu sorar. Bayındır Han ona “Her yıl altın akçe gelirdi, yiğide beye verirdik hatırları hoş olurdu, şimdi bunu kime verelim kimin hatırı hoş ola” der (s. 216).

P551- Ordu

Begil, avcılardan ayrı tülbindini boğazına geçirip *ordusunun* ucuna gelir (s. 218).

Begil'in attan düşüp ayağını kırdığı haberi bütün *orduya* yayılır (s. 219).

Begil oğlancığına soylarken “Kan alaca *ordusunu* çapın demiş” der (s. 220).

P553- Silahlar

Dokuz tümen Gürcistan'ın haracı gelir. Bir at, bir *kılıç*, bir *çomak* getirirler (s. 216).

Dede Korkut, himmet *kılıcını* Begil'in beline bağlar, *çomağı* omuzuna bırakır, *yayı* arkasına geçirir (s. 216).

Av olacağı zaman kimi atını över, kimi kılıcını över kimi ise *ok* atmasını över. Salur Kazan kendini övmeden Begil'in hünerini söyler. Kazan Begil'in “Üç yüz altmışaltı ava binse, kanlı geyik üzerine yürüse Begil ne yay kurduğunu, ne *ok* attığını hemen *yayı* bileğinden çıkarıp boğanın sığının boynuna atarak çekip durdurduğunu” söyler (s. 216).

Begil ava gider. Avda gezerken önüne bir yaralı geyik çıkar. Begil boğanın ardına düşerek *yay kırışını* boynuna atar (s. 218).

Begil'in oğlu babasına soylarken “*Kara polat* öz *kılıcını* bana ver, *kargı* dalı *süngünü* bana ver, ak yelekli keskin *okunu* bana ver” der. Sonra *giyimini* oğlunun giymesi için getirmelerini ister. Begil'in oğlunun üzerine kâfir geldiğinde soylarken “*Kara polat* öz *kılıcı* gedik oğlan, ak tozlu *yayı* gide oğlan, bileğinde doksan *oku* seyrek oğlan, *kara polat* öz *kılıcını* Begil'indir. Begil kanı, akça tozlu katı *yaylar* tartışaydık, ak yelekli sivri *oklar* atışaydık” derler (s. 221-223).

Begil'in oğlunun üzerine kâfir gelip soylar. Begil kâfire soylarken “*Kara polat* öz *kılıcım kınını* doğrur, *kargı* dalı *süngüm* ne beğenmezsin, akça tozlu katı *yayım* zarı zarı inler, sadakta *okum* kişini deler, *kara polat* öz *kılıcın* kuvvet verdi, *kargı* dalı *süngüsünü* himmet verdi” der (s. 222-223).

Tekür, *altı perli gürzünü* eline alır, oğlanın üzerine gider. Oğlan *kalkanını* *gürze* karşı tutar. Yukarıdan aşağı kâfir oğlana sert vurur. *Kalkanını* uvatır, *tuğulgasını* yoğurup, kapaklarını sıyırır, oğlanı alamaz. *Gürzle* dövüşürler, *kara polat* öz *kılıç* ile tartışır, meydanda *kılıç* vurup omuzlarını doğrurlar. *Kargı* dalı *süngüleriyle* kırışırlar, göğüsleri delinir, *süngüleri* kırılır ve birbirlerini alt edemezler (s. 223-224).

P557- Askeri gelenekler

Begil, ak alınlı Bayındır Han'a *pencik* çıkarır (s. 224).

P634- Ziyafetler/bayramlar

Kam Gan oğlu Han Bayındır yerinden doğrulur. Ak ban evini kara yerin üzerine diktirir. Ala sayvan gökyüzüne aşanır. Bin yerde ipek halıcası döşenir. İç Oğuz, Taş Oğuz beyleri yıgnak olur (s. 216).

P710- Uluslar

Dokuz tümen *Gürcistan* 'ın haracı gelir (s. 216).

Begil, Oğuz'dan göç eyler. *Berde* 'ye, *Gence* 'ye varıp vatan tutar. Dokuz tümen *Gürcistan* ağzına varıp konar (s. 216).

Begil hatununa soylarken “Eli günü göçerek dokuz tümen *Gürcistan* 'a gidelim, *Oğuz* 'a asi oldum belli bilin” der (s. 218).

P715- Belirli uluslar (Irklar)

İç Oğuz, *Taş Oğuz beyleri* toplanırlar (s. 216).

3. 2. 1. 11. Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi'ndeki Motifler

P10- Krallar

Segrek kardeşi Egrek'e soylarken “Kaba ‘âlem götüren *hanımız Bayındır Han*” der (s. 232).

P174- Esirin/kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması

Öksüz oğlanın biri Segrek'e “Bre bizim öksüzlüğümüz yetmez mi bize niye vurursun, hünerin varsa kardeşin Alınca Kalesi'nde *esirdir*, var onu kurtar” der. Segrek kardeşinin adını sorunca Egrek cevabını alır. Egrek annesinin evine gelir. Annesine soylarken “Çok zaman olmuş Egrek derler bir yiğit *tutsakmış*” der (s. 226).

P178- Esirin/kölenin özgür bırakılması

Tekür kâfirlere “Varın o *tutsak* yiğidi *çıkarın* getirin, at verin, don verin” der. Egrek'i zindandan çıkarırlar (s. 230).

P233- Baba ve oğul

Uşun Koca derler bir kişi vardı. Ömründe iki *oğlu* vardır. Ulu oğlunun adı *Egrek*'tir (s. 225).

Ters Uzamış Egrek'e “Bre *Uşun Koca oğlu* bu oturan beyler her biri oturduğu yeri kılıcıyla ekmeğiyle almıştır, bre sen baş mı kestın, kan mı döktün, aç mı doyurdun, yalınca mı giydirdin” der. *Uşun Koca oğlunun* yolu koruya düşer (s. 225).

Meğer hanım, *Uşun Koca'nın küçük oğlu Segrek* iyi, bahadır, alp, deli yiğit olur (s. 226).

P251- Erkek kardeşler

Öksüz oğlanın biri Segrek'e "Bre bizim öksüzlüğümüz yetmez mi bize niye vurursun, hünerin varsa *kardeşin* Alınca Kalesi'nde esirdir, var onu kurtar" der. *Segrek kardeşinin* adını sorunca *Egrek* cevabını alır (s. 226).

Egrek'in ulu kardeşi Segrek, ona soylarken "Benim adım sorar olsan *Segrek*, *kardeşim* varmış adı *Egrek*" der (s. 232).

P261- Kayınpeder/kaynata

Segrek hatununu bırakıp gittiği zaman hatunu "Kademi kutsuz gelin diyeceklerine udsuz gelin desinler, *kayın atama*, *kayın anama* söyleyeyim" der. Onlara soylarken "Atamdan yegrek *kayın ata*, anamdan yegrek *kayın ana*" der (s. 229).

P262- Kayınvalide/kaynana

Segrek hatununu bırakıp gittiği zaman hatunu "Kademi kutsuz gelin diyeceklerine udsuz gelin desinler, *kayın atama*, *kayın anama* söyleyeyim" der. Onlara soylarken "Atamdan yegrek *kayın ata*, anamdan yegrek *kayın ana*" der (s. 229).

P327- Kutlama (Barmecide ziyafeti)

Uşun Koca'ya çapar gelir. Oğullarının sağ esen olduğunu öğrenir. Gümbür gümbür davullar ve altın tunç borular çalınır. Yüksek otağlar dikilir. Attan aygır, deveden buğra , koyundan koç kırılır. Yeme içme olur (s. 233).

P412- Çoban

Segrek'in hatunu *kayın atasına* ve *kayın anasına* soylarken "*Sarvanlar* önünü aldı döndüremez, *Çoban* önünü aldı döndüremez" der (s. 229).

Egrek'i zindandan çıkarırlarken "Yiğit sana tekür himmet eyledi, şurada bir deli yiğit yolcu, *çobanın* çoluğunun ekmeğini alır git onu öldür seni koyuverelim" derler (s. 230).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Segrek annesine soylarken "Ak boz atlı bir *çapar* geldi" der (s. 226)

Segrek'in hatunu *kayın atasına* ve *kayın anasına* soylarken "*İlkıcılar* önünü aldı döndüremez" der. Segrek kardeşinin tutulduğu koruya gelir. *İlkıcı* kâfirlerin yund

güttüğünü görür. Meğer kâfirin *casusu* vardır. Tekür'e gelip "Oğuz'dan bir deli yiğit geldi, *ılkıcıları* öldürdü, yundları ürküttü, getirip koruya koydu" der (s. 229-230).

Uşun Koca'ya *çapar* gelir (s. 233).

P553- Silahlar

Egrek, Kazan Bey'den akın diler. Üç yüz *cıdalı* yiğit bunun yanına toplanır (s. 225).

Egrek annesine soylarken "*Kara polat öz kılıcımı* tartaydım" der (s. 227).

Oğlan *kılıcını* çıkarır, kızla kendi arasına bırakır. Kıza "Bre kavat kızı ben *kılıcına* doğranayım, *okuma* sancılayım" der (s. 228).

Segrek *kılıç* çekip altı kâfir tepeler (s. 229).

Tekür'e casustan Oğuz'dan bir yiğidin ılkıcıları öldürdüğü haberi gelir. Tekür "*Yaraklı* altmış adam seçin varsınlar tutup getirsinler" der. *Yaraklı* altmış adam seçilir. Segrek kâfire *kılıç* çalar (s. 230).

Egrek'i zindandan çıkarırlar. Saçı sakalını kesip bir at, bir *kılıç* verirler (s. 230).

Segrek *kılıcının* balçağına yapışır (s. 231).

Egrek ve Segrek kara donlu kâfire at salarlar, *kılıç* yürütürler (s. 233).

P634- Ziyafetler/bayramlar

Meyhanede *beş gün yeme içme* olur (s. 225).

P681- Yas tutma gelenekleri

Egrek'i Alınca Kalesi'nde zindana koyarlar. Uşun Koca'nın ak ban evi önünde şiven kopar. Kaza benzer kızı gelini ak çıkarıp kara giyer. Uşun Koca, oğul oğul diyerek akça anasıyla ağlaşırlar, buzlaşırlar (s. 226).

Segrek, hatununa düğün gecesi kardeşi Egrek'i kurtarmaya gittiğini, gelmezse üç yıl bakmasını, gelmezse o vakit kendisinin öldüğünü bellemesini, aygır atını boğazlayıp aşını vermesini, gözü kimi tutarsa gönlü kimi severse ona varmasını söyler (s. 228).

P710- Uluslar

Egrek, *Şirögüven* ucundan Gökçe Denize değin yol alır (s. 225).

Egrek'i tutup *Alınca* Kalesi'nde zindana atarlar (s. 226).

Segrek annesine soylarken “Kardeşsiz *Oğuz* 'da dursam olmaz der” (s. 227).

P715- Belirli uluslar (Irklar)

Annesi, Segrek'e soylarken “Kalın *Oğuz beyleri* izine varsa sen var” der (s. 227).

3. 2. 1. 12. Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkardığı Hikâye'deki Motifler

P174- Esirin/kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması

Kazan'ın bir oğlancığı vardır. Büyür ve yiğit olur. Bir gün ata binip divana gelirken bir kişi ona Han Kazan'ın oğlu olmadığını söyledikten sonra ölü mü diri mi olduğunu öğrenmek ister. O kişi Uruz'a “Tomanın Kalesi'nde *tutsaktır*” der (s. 239).

P233- Baba ve oğul

Kazan Bey, eline kopuzu alıp soyladığında “Kalın *Oğuz* ilinde bir *oğlum* var *Uruz* adlı” der (s. 238).

Uruz annesinin yanına geldiğinde soylarken “Bre anne ben Han oğlu değilmişim, han *Kazan oğluymuşum*” der (s. 239).

Boz atlı Beyrek at tepip meydana geldiğinde soylarken “Pay Püre oğlu Han oğlu Bamsı Beyrek bana derler” dedi. Kazan'la birbirlerini soylarlar. Sonra *Eylik Koca oğlu Döne Bilmez Dölek Evren* meydana girer. Kazan adını sorduğunda “*Eylik Koca oğlu Döne Bilmez Dölek Evren* bana derler” dedikten sonra süngüsünü eline alıp at salar (s. 241).

Düzen oğlu Alp Rüstem at tepip meydana gelir. Kazan kim olduğunu sorduğunda “*Düzen oğlu Alp Rüstem* bana derler” cevabını verir (s. 242).

P251- Erkek kardeşler

Kazan Bey, eline kopuzu alıp soyladığında “Bir *kardeşim* var *Kara Göne* adlı” der (s. 238).

P291- Büyükbaba/dede

Kazan'ın bir oğlancığı vardır. Büyür ve yiğit olur. Bir gün ata binip divana gelirken bir kişi, ona Han Kazan'ın oğlu olmadığını söyler. Uruz kızıp “Bre kavat

benim babam Bayındır Han değil midir? O annenin babasıdır, senin *dedendir*” cevabını alır (s. 239).

P293- Dayı-Amca

Uruz annesinin yanına gelip babasının tutsak olduğunu öğrendiğini söylediğinde annesi “Oğul baban sağdır amma söylemeye korkardım, kâfire varıp helak olursun diye söylemezdim. Amma *emmine* adam sal gelsin görelim” der. Uruz adam salar *emmisine* haber gönderir (s. 239).

Uruz’un cılavısını *emmisi Kara Göne* tutarken ansızın çeker kılıcını çekip babasının üzerine at salar (s. 242).

P327- Kutlama (Barmecide ziyafeti)

Uruz, Kanlı kâfir elinden babasını kurtardıktan sonra babası Kazan çemene çadır otağ diktirir. *Yedi gün yedi gece toy edip yeme içme* olur (s. 243).

P412- Çoban

Kâfirlerin meğer bir *sığırtmaçları* vardır (s. 240).

P426- Rahip

Yol üzerinde kâfirin bir Ayasofya’sı vardır. Ayasofya’yı *keşişler* bekler (s. 240).

P431- Tacir/tüccar

Uruz, yanındakilerle *tacir* kılığına girer. *Bezirgân* kılığında katır deve çekip gelirler. Kâfirler, gelenlerin *tacire* benzemediğini düşünüp kaçarak kaleye girerler. Burca çıkıp kim olduklarını sorduklarında “*Bezirgânlar*” cevabını alınca yalan söylediklerini düşünüp onları taşla tutarlar (s. 240).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

O gün Tomanın Kalesi’nin tekürü ava gider. *Casus* gelir (s. 234).

P461- Asker

Tekür hemen *çerisini* toplar (s. 234).

Leşker dirilip gelir. Uruz cephanesini açıtır yükletir. Kara Göne *çeribaşı* olur (s. 239).

Uruz, yanındaki yiğitleriyle kâfirlerin kalesine girer. *Çeri* üzerine gelip konarlar. Tekür *çerisini* toplayıp meydana gelip çadır diktirir. Kâfir *leşkeri*, Kazan'ın üzerine yığılır. Kazan'a giyim getirirler. Kılıç, süngü, çomak ve diğer cenk aletlerini getirirler. Kazan, *leşker* önünde bir ak boz atlı, ak alemli eğni pek *demir donlunun* Oğuz'un önüne geldiğini görür (s. 240).

P532- Vergi ödemesi/haraç

Tekür, Kazan'a “Üzerimize yağı geldi, bu yağıyı üzerimizden ayırırsan seni koyu verelim. Hem *haraca* muti olalım sen daha yağılığa gelmeysin” der (s. 240).

P553- Silahlar

Kazan Bey, eline kopuzu alıp soyladığında “Muhammedin dini aşkına *kılıç* vurdum, sal *kılıcını* başım, *kılıcından* saparım yok” der (s. 236-237).

Uruz, annesinin yanına gelip soyladığında “*Kara polat* öz *kılıcım* tartaydım” der (s. 239).

Uruz babasına gider, *araklanın* gelin derler (s. 239).

Uruz, kalenin yanına gelince attan iner ve yanındakilere “Beni seven attan insin kalenin kapısına *gürz* vuralım” deyince on altı yiğit sıçrayıp atlarından inerler. *Kalkan* yaparlar, *gürzlerini* omuzlarına vurup kapıya gelirler. Birer *gürz* vurup kapıyı açarlar. Kazan, *leşker* önünde bir ak boz atlı, ak alemli eğni pek *demir donlunun* Oğuz'un önüne geldiğini görür (s. 240).

Beyrek Kazan'ın üzerine at salar. *Altı perli gürzünü* eline alıp Kazan'a çalar. Kazan kendisini bildirmeyip Beyrek'i bileğinden tutar ve *çomağını* elinden alır. Beyrek'in ensesine bir *çomak* vurur (s. 241).

Eylik Koca oğlu Döne Bilmez Dölek Evren *süngüsünü* alıp at salar. Kazan'ı *sancılayım* diye düşünür öteye geçer. Kazan at tepir, *süngüsünü* elinden çekip aldıktan sonra tepesine vurup parça parça eder (s. 242).

Uruz'un cılavısın emmisi Kara Göne tutarken ansızın *kılıcını* çekip babasının üzerine at salar. Çıgnine *kılıç* indirip *giyimini* keser (s. 242).

Beyler yürüyüp kâfire at salarlar, *kılıç* vururlar (s. 242).

P557- Askeri gelenekler

Uruz yanındaki yiğitleriyle kâfirlerin kalesine girer. Çeri üzerine gelip konarlar. Tekür çerisini toplayıp meydana gelip çadır diktirir. Kâfir leşkeri, Kazan'ın üzerine yığılır. Kazan'a giyim getirirler. Kılıç, süngü, çomak ve diğer cenk aletlerini getirirler. Bu mahalde Oğuz erenleri alay alay gelir. Küpür küpür davullar nakkareler çalınır (s. 240).

P681- Yas tutma gelenekleri

Salur Kazan, Tomanın Kalesi'nde tutsak iken tekürün eşi yanına gelir ve halini hatrını sorar. Kazan ölümlere aş verildiği vakit ellerinden aldığını, hem ölümlerin yorgasına bindiğini kâhilllerini yedirdiğini söyler (s. 235).

P710- Uluslar

Meğer hanım *Trabzon* tekürü beylerbeyi olan Han Kazan'a şahin gönderir. Şahin *Tomanın* Kalesi'ne iner. O gün *Tomanın* Kalesi'nin tekürü ava gider (s. 234).

Kazan Bey, kâfire soylarken “Altın aşık oynar *Sancıdanın* beyleri” der (s. 237).

Kazan Bey, eline kopuzu alıp soyladığında “*Akça Kale Sürmeli*'de at oynattım, *Ak Hisar* Kalesi'nin burcunu yıktım, kalın *Oğuz* ilinde bir oğlum var Uruz adlı” der (s. 238).

Uruz kâfir ilinden babasını kurtarır. Kalın *Oğuz* iline çıkıp gelir (s. 243).

P715- Belirli uluslar (Irklar)

Meğer hanım *Trabzon tekürü*, beylerbeyi olan Han Kazan'a şahin gönderir. Şahin *Tomanın* Kalesi'ne iner. O gün *Tomanın* Kalesi'nin *tekürü* ava gider (s. 234).

Oğuz beyleri yedi gün uyurlar (s. 234).

Kazan Bey, eline kopuzu alıp soyladığında “İt gibi güv güv eden *çerkes* hırslı” der (s. 238).

3. 2. 1. 13. İç Oğuz'a Taş Oğuz Asi Olup Beyrek'in Öldüğü Hikâye'deki Motifler

P210- Karı ve koca

Kazan evini yağmalattığında *helalinin* elini tutup taşraya çıkar (s. 243).

P233- Baba ve oğul

Beyrek soylarken “Yiğitlerim *Aruz oğlu Basat* gelmeden, akça yüz görklümü *Aruz oğlu Basat* gelip almadan” der (s. 249).

Alp Rüstem Üç Ok, Boz Ok karşılaştığı zaman “Benim karımım *Ense Koca oğlu Okçu* olsun” der (s. 250).

P251- Erkek kardeşler

Beyler yığılıp divana gelirler. *Kazan’ın kardeşi Kara Göne* de divandadır (s. 250).

Kazan karındaşı Kara Göne’ye işaret eder. Kara Göne attan iner Aruz’un başını keser (s. 250).

P265- Damat/güvey

Aruz, cümle beylere dönüp “Beyler, Beyrek bizden kız almıştır *güveyimizdir* amma *Kazan’ın inadır*” der (s. 246).

P293- Dayı-Amca

Kılbaş, birkaç adamla *Kazan’ın dayısı Aruz’un* evine gelir. *Kazan’ın*, “*Dayım Aruz* gelsin” dediğini iletir. Aruz, Kılbaş’a “Bre Kılbaş o vakit kim Üç, Boz Ok toplansa *Kazan* evini yağmalatırdı bizim suçumuz neydi ki yağmada bile olmadık, *dayısı Aruz’u* daim anadursun biz *Kazan’a* düşmanız belli bilsin” der (s. 245).

Beyrek soylarken “*Namert dayından* adam gelir. Beyrek’i ister. Taş Oğuz beyleri toplandığında *Kazan’a* asi olduk sende ant iç dediklerinde Beyrek içmez ve *namert dayın* kızıp Beyrek’i kılıçladı” der (s. 249).

Kazan, Beyrek’in kanını *dayısından* alır (s. 251).

P310- Arkadaşlık/Dostluk

Aruz, cümle beylere dönüp “Beyler, Beyrek bizden kız almıştır *güveyimizdir* amma *Kazan’ın inadır*” der (s. 246).

P316- Diğer için hayatını feda eden arkadaş

Aruz Koca, İç Oğuz için düşmanlık andı içen Taş Oğuz beyleri gibi Bamsı Beyrek’in de ant içmesini ister. Beyrek itiraz edip ant içmez. *Kazan’ın uğruna* başını

koyduğunu, onun yolundan dönmeyeceğini söyleyince Aruz Koca kılıcını çekip yaralar. Beyrek, aldığı yaraya dayanamaz ve ölür (s. 248).

P461- Asker

Aruz ve Oğuz beyleri *çeri* toplayıp Kazan'a doğru gelirler (s. 250).

P553- Silahlar

Beyrek, Aruz'a kızıp soyladığında “Eğni kuvvetli *demir donumu* giyerdim, *kara polat* öz kılıcımı belime bağlardım, *kargı* dalı altmış tutam *süngümü* elime alırdım” der. Aruz *kara polat öz kılıcını* tartıp Beyrek'in sağ uyluğuna çalar (s. 248).

Beyrek soylarken “Namert dayından adam gelir. Beyrek'i ister. Taş Oğuz beyleri toplandığında Kazan'a asi olduk sende ant iç dediklerinde Beyrek içmez ve namert dayın kızıp Beyrek'i *kılıçladı*” der (s. 249).

Aruz, Kazan'ın üzerine at salar. Kazan *kalkan* yapar, *süngüsünü* eline alıp başının üzerine çevirir. Aruz, Kazan'ı *kılıçlar*, zerre kadar kestiremez. Kazan altmış tutam ala *gönderini* koltuğuna kısırtıp Aruz'a atar. Kazan, karındaşı Kara Göne'ye işaret eder. Kara göne attan iner Aruz'un başını keser (s. 250).

P634- Ziyafetler/bayramlar

Aruz, ala bargah otağları diktirir. Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdırır. Taş Oğuz beylerini ağırlayıp *toylar* (s. 245).

P681- Yas tutma gelenekleri

Beyrek, soylarken “Yiğitlerim doğrulun, ak boz atımın kuyruğunu kesin, ak çıkarıp kara giyin” der. Aruz Koca, Beyrek'i *kılıçlar*. Beyrek ölür. Beyrek'in babasına annesine haber gider. Ak evi ışığında şiven kopar. Kaza benzer kızı gelini ak çıkarıp kara giyer. Beyrek'in ak boz atının kuyruğunu keserler. Kırk elli yiğit kara giyininip gök sarındıktan sonra Kazan Bey'e gelirler. Sarıklarını yere vurup Beyrek diye ağlarlar (s. 249).

P715- Belirli uluslar (Irklar)

Üç Ok, Boz Ok yığınak olduğunda Kazan evini yağmalatır. *Üç Ok, Boz Ok* yığınak olduğunda Kazan evini yağmalatır. Amma *Taş Oğuz* evini yağmalattığında bulunmaz. *İç Oğuz* erken davranıp yağmalar. *Taş Oğuz beylerinden* Aruz Emen ve

kalan beyler bunu işitirler. *Taş Oğuz beyleri*, Kazan'ın evine gelmezler ve adavet eylerler (s. 243-244).

Taş Oğuz beyleri, Aruz'un evinde toplanırlar. Aruz, *Taş Oğuz beylerini* ağırlayıp toylar (s. 245).

Taş Oğuz beyleri otururken Bamsı kırk yiğidiyle girip selam verir (s. 247).

3. 3. Mahabharata Destanı'nda Tespit Edilen Toplumsal Hayata Ait Motifler

3. 3. 1. Adi Parva (Soyların Hikâyesi-I. Bölüm)

3. 3. 1. 1. Anukramanika Parva'da (Hikâyeye Giriş) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Sauti, Parikşit'in tüm *kralların* en değerlisi olan oğlu *Janamejaya'nın* düzenlediği Büyük Yılan Kurban Ayini'nde, Vyasa'nın öğrencisi Rişi Vaisampayana tarafından anlatılan kutsal Bharata'yı yani Mahabharata'yı hepsinin bildiğini söyler (s. 10).

Kral Yudhişthira, *Magadha Kralı Jarasandha'yı*, *Çedi Kralı Sisupala'yı* yenilgiye uğratıp, Brâhmanlara zengin hediyelerin verildiği Rajasuya Kurban Ayini'ni gerçekleştirir (s. 22).

Kör *Kral Dhritaraştra* oğlunun kötü muameleye uğradığını öğrenir. *Kral Dhritaraştra*, Pandavalar'ın zaferini ve oğlu Duryodhana'nın geçmişte etmiş oldukları yemini hatırlar (s. 22-23).

Kral Dhritaraştra, Sanjaya'ya yakınırken Bhima'nın Magadha'nın gelmiş geçmiş en iyi *krallarından Jarasandha'yı* öldürdüğünü duyduğundan beri hiç umudunun olmadığını söyler (s. 24).

Kral Dhritaraştra, Sanjaya'ya yakınırken Yudhişthira'nın *Madra Kralı Şalya'yı* yendiğinden beri hiç umudunun olmadığını söyler (s. 30).

Kral Dhritaraştra, Sanjaya'ya yakındıktan sonra olduğu yerde kalır (s. 31).

Gavalga'nın oğlu Sanjaya, *Kral Dhritaraştra'yı* sakinleştirecek sözler söyler (s. 34).

P30- Prensler

Bütün insanlar *beş prensin* sahip olduğu erdemlerden hoşnut olurlar. Aradan geçen birkaç yıl sonra *prenslerden Arjuna*, Draupadi ile evlenir (s. 21).

P210- Karı ve koca

Pandu lanet yüzünden *Kunti* ile *Madri* ile birlikte olamayınca kral soyunu önlemek ister. *Pandu* iki *eşinden* kutsal yazılarda olduğu gibi soyuna denk erkeklerle birlikte olup kendisine oğul vermelerini ister (s. 20).

P231- Anne ve oğul

Vyasa, bir zamanlar *annesinin* ve *Ganga'nın oğlu Bhişma'nın* ısrarıyla *Viçitravirya'nın* iki eşiyle birlikte olur (s. 19).

Kral *Dhritaraştra*, *Sanjaya'ya* yakınırken *Ganga'nın* ahlaklı ve adaletli olan *oğlu Bhişma'nın*, *Pandavalar'a* yardım ettiğini duyduğundan beri umudunun olmadığını söyler (s. 27).

P233- Baba ve oğul

Günlerden bir gün *Naimişa* ormanında kurban ayini düzenlenir ve bu ayine tüm kutsallar, keşişler katılır. Tam o anda *Lomarharşa'nın oğlu Sauti* bulundukları yere gelir (s. 9).

Sauti, *Parikşit'in* tüm kralların en değerlisi olan *oğlu Janamejaya'nın* düzenlediği Büyük Yılan Kurban Ayini'nde, *Vyasa'nın* öğrencisi *Rişi Vaisampayana* tarafından anlatılan kutsal *Bharata'yı* yani *Mahabharata'yı* hepsinin bildiğini söyler (s. 10).

Vyasa oğulları Dhritaraştra, Pandu ve *Vidura* doğunca inzivaya çekilir (s. 19).

Pandu'nun beş oğlu Yudhişthra, Bhima, Arjuna, Nakula ve *Sahadeva'dır* (s. 21).

Kör Kral *Dhritaraştra* oğlunun kötü muameleye uğradığını öğrenir. Kral *Dhritaraştra* *Pandavalar'ın* zaferini ve *oğlu Duryodhana'nın* geçmişte etmiş oldukları yemini hatırlar (s. 22-23).

Kral *Dhritaraştra*, *Sanjaya'ya* yakınırken *Şantanu'nun oğlu Bhişma* ve *Bhardvaja'nın oğlu Drona'nın* onları kutsadığından beri umudunun olmadığını söyler (s. 27).

Kral Dhritaraştra, Sanjaya'ya yakınırken *Drona'nın* kahraman oğlu *Duşasana* ile Kritavarman'ı yendiklerini duyduğundan beri umudunun olmadığını söyler (s. 30).

Kral Dhritaraştra, Sanjaya'ya yakınırken *Pandu'nun* oğlu *Sahadeva'nın* Şakuni'yi öldürdüğünden beri umudunun olmadığını söyler (s. 30).

Gavalga'nın oğlu *Sanjaya*, Kral Dhritaraştra'yı sakinleştirecek sözler söyler (s. 34).

P295- Kuzenler

Kral Dhritaraştra, Sanjaya'ya yakınırken *Bhima'nın* savaş alanında *kuzeni Doşasana'nın* kanını içtiğinden beri umudunun olmadığını söyler (s. 30).

P340- Öğretmen ve öğrenci

Vyasa, binlerce Brâhman Rahibi'nin yalvarmasıyla şiirini öğrencisi *Vaisampayana*'ya öğretir (s. 19).

P425- Kâtip/yazıcı

Vyasa, Ganeşa'ya “Bharata'yı yazıya döken sen ol. Ben bu eseri derledim ve satır satır aklımda. Eğer sen yazmayı kabul edersen, sana her satırı ezberimden okuyacağım” dediğinde “Dileğini yerine getireceğim Vyasa eserini kâğıda yazacağım” der (s. 1).

P426- Rahip

Günlerden bir gün Naimişa ormanında kurban ayini düzenlenir ve bu ayine tüm kutsallar, *keşişler* katılır. *Brâhmanlar* ve *keşişler* yerlerine otururlar. *Keşişler* ve *Brâhmanlar* Sauti'den hikâye anlatmasını isterler (s. 9).

Sauti, Parikşit'in tüm kralların en değerlisi olan oğlu Janamejaya'nın düzenlediği Büyük Yılan Kurban Ayini'nde, Vyasa'nın öğrencisi *Rişi* Vaisampayana tarafından anlatılan kutsal Bharata'yı yani Mahabharata'yı dinlemek istediklerini söylerler (s. 10-11).

İnsanların kendi aralarında uyumlu bir şekilde yaşayabilmeleri için gerekli olan kurallar ve hikâyeler yaratılır. Bu olağanüstü şeylerin nasıl yaratıldığı *Rişi* Vyasa tarafından derlenir ve uygun zamanda yazıya dökülür. *Rişi* Vyasa, bilgileri derlerken de kitabı yazarken de kendinden hiçbir şey katmadan özündeki gibi anlatır (s. 14).

Vyasa, binlerce *Brâhman Rahibi*'nin yalvarmasıyla şiirini öğrencisi Vaisampayana'ya öğretir (s. 19).

Kral Yudhişthira, Magadha Kralı Jarasandha'yı, Çedi Kralı Sisupala'yı yenilgiye uğratıp *Brâhmanlara* zengin hediyelerin verildiği Rajasuya Kurban Ayini'ni gerçekleştirir (s. 22).

Kral Dhritaraştra, Sanjaya'ya yakınırken *Brâhmanların* yabanda yaşamayı seçen Yudhişthira'nın peşinden gittiğini duyduğundan beri umudunun olmadığını söyler (s. 25).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Şehrin ileri gelenleri, yüksek rütbeli *memurlar* Pandavalar ve anneleri Kunti'nin onlara olan sevgisinden saygısından hoşnut olurlar (s. 21).

Kral Dhitarashtra *yardımcısı* ve savaş arabasının *sürücüsü* Sanjaya'ya yakınır (s. 23).

P461- Asker

Kral Dhritaraştra, Sanjaya'ya yakınırken ordusunda bulunan *savaşçıların* Arjuna tarafından öldürüldüğünü duyduğundan beri umudunun olmadığını söyler (s. 28).

P551- Ordu

Kral Dhritaraştra, Sanjaya'ya yakınırken *ordusunda* bulunan savaşçıların Arjuna tarafından öldürüldüğünü duyduğundan beri umudunun olmadığını söyler (s. 28).

P553- Silahlar

Arjuna eş seçim şenliklerinde gösterdiği ustalıktan dolayı büyük yay ustadı olarak anılmaya başlanır (s. 21).

Kral Dhritaraştra, Sanjaya'ya yakınırken Arjuna'nın *yayını* gerip *okunu* fırlattığında o *okun* hedefine isabet edip onu yere devirdiğini duyduğundan beri umudunun olmadığını söyler (s. 23).

Kral Dhritaraştra, Sanjaya'ya yakınırken Bhişma'nın Somakalarla savaşırken binlerce *okla* vurulduğunu duyduğundan beri umudunun kalmadığını söyler (s. 27).

P710- Uluslar

Sauti *Samantapançaka*'ya gittiğini söyler (s. 10)

Dhritaraştra Sanjaya'ya *Dvaraka* şehrinde Madhus'un Subhadra ile evlendiğini ve Subhadra'nın abileri Krişna ile Balarama'nın dost olarak *İndrapraşta*'ya geldiklerini duyduğundan beri umudunun olmadığını söyler (s. 24).

Dhritaraştra, Sanjaya'ya Kunti'nin Bhima ve kardeşleriyle beraber *Kuvera* ülkesine gittiklerini duyduğundan beri umudunun olmadığını söyler (s. 25).

Dhritaraştra, Sanjaya'ya *Virata* krallığına kılık değiştirerek yanlarında Draupadi ile birlikte kaçan Pandavalar'ı yakalayamadıklarını duyduğundan beri umudunun olmadığını söyler (s. 26).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Dhritaraştra, Sanjaya'ya *Matsya Kralı'nın* kızı Uttara'yı Arjuna'ya eş olarak vermek istediğini ancak onun Uttara'yı oğlu Abhimanyu'ya eş olarak aldığını duyduğundan beri umudunun olmadığını söyler (s. 26).

Dhritaraştra, Sanjaya'ya *Madranın Kralı* Şalya'nın gözleri önünde Jayadratha'nın öldürüldüğünü duyduğundan beri umudunun olmadığını söyler (s. 29).

3. 3. 1. 2. Parva Sangraha Parva'da (İçerikler Hakkında) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Vana Parva bölümünde, Jamadagni'nin oğlu Rama'nın kahramanlıkları, Bhrigu'nun oğlu Çyavana'nın *Kral Saryati'nin* Soma ayini için kutsal içeceği sunması, Prens Janthu'nun ve tek oğlu Janthu'yu ödüllendiren *Kral Somaka'nın* hikâyesi anlatılır. *Kral Sivi'nin* sınavdan geçirilmesi, *Kral Janak'ın* kurban ayininde Rişi Aştavakra ile mantık biliminin kurucusu Vandi'ye üstün gelmesi yer alır (s. 45).

Vana Parva bölümünde, Pandavalar'ın bilge *Kral Vrişaparva* ile karşılaşmasının hac yolculuklarında Arştışena'ya varışlarının, *Kral Ramayana'nın* hikâyesi de anlatılır (s. 46).

Udyoga Parva bölümünde, Arjuna'nın savaşa karşı olan Krişna'yı danışmanı olarak ilan ettiğini duyan *Madra Kralı Şalya'nın* Pandavalar'ın yanında yer aldığını ilan etmesiyle, ordusuyla yola çıktığında Duryodhana ile karşılaşması yer alır (s. 48).

Aşramvasika Parva bölümünde, *Kral Yudhişthira* ve kardeşleri gündelik hayatlarına geri dönerken bütün oğullarını kaybeden Dhritaraştra ile Ghandari'nin ne yaptıkları anlatılır (s. 55).

P30- Prensler

Vana Parva bölümünde, *Vrişni prenslerinin* Yudhişthira'yı bulmaları ve zar oyununun hilelerini anlatmaları yer alır (s. 44).

P210- Karı ve koca

Harana Harana Parva bölümünde, sürgün yılları sona eren *Arjuna'nın karısı Subhadra* ile İndrapraştra'ya geri dönmesi, Pandava soyundan oğullarının dünyaya gelmesi anlatılır (s. 42-43).

P233- Baba ve oğul

Vyasa'nın okuduğu ve Ganeşa'nın yazdığı bu büyük eserin yüz kitapta toplandığını söyleyen *Lomaharşa'nın oğlu Sauti* bu yüz kitaplık büyük hikâyeyi on sekiz bölümde anlatır (s. 40).

Sambhava Parva bölümünde, *Vyasa'nın oğulları Dhritaraştra, Pandu ve Vidura'nın* doğumları, *Dhritaraştra'nın yüz oğlunun* dünyaya gelmesi, *Pandu'nun* lanetlenmesi ile ilgili *oğulları Yudhişthira, Bhima, Arjuna, Nakula ve Sahadeva'nın* dünyaya gelmesi anlatılır (s. 41).

Vana Parva bölümünde, *Jamadagni'nin oğlu Rama'nın* kahramanlıkları, *Bhrigu'nun oğlu Çyavana'nın* Kral Saryati'nin Soma ayini için kutsal içeceği sunması, prens Janthu'nun ve tek oğlu Janthu'yu ödüllendiren Kral Somaka'nın hikâyesi anlatılır (s. 45).

Drona Parva bölümünde, *Aswatthaman'ın babası Drona'nın* ölüm haberini alması üzerine Narayana silahını ateşlemesi yer alır (s. 50).

Aşramvasika bölümünde, *Gavalga'nın* eğitimli ve bilge *oğlu Sanjaya* da kutsanarak yüce makama erişmesi anlatılır (s. 55).

P293- Dayı-Amca

Mauşala Parva bölümünde, savaşçıların en cesuru Arjuna'nın annesi tarafından *amcası* olan, Yadu Hanedanı'nın kurucusu olan *Vasudeva'nın* cenaze töreninde kalbini büyük bir kederin esir aldığı söylenir (s. 56).

P310- Arkadaşlık/Dostluk

Udyoga Parva bölümünde, *Krişna* ve *Arjuna'nın* çok iyi *arkadaş* olduklarına yer verilir (s. 48).

P425- Kâtip/yazıcı

Vyasa'nın okuduğu ve *Ganeşa'nın* yazdığı bu büyük eserin yüz kitapta toplandığını söyleyen Lomahaşa'nın oğlu Sauti, bu yüz kitaplık büyük hikâyeyi on sekiz bölümde anlatır (s. 40).

P426- Rahip

Rişiler, Sauti'den Samanthapañca isimli yerden bahsetmesini istediklerinde “*Brâhmanlar* anlatacaklarımı dikkatle dinleyin” der (s. 37).

Udyoga Parva bölümünde, Madra Kralı Şalya'nın Pandavalar'ın yanında yer aldığını ilan etmesiyle, ordusuyla yola çıktığında Duryodhana ile karşılaştığını duyan Pandavalar'ın *Purohita Rahibini* Kaurava'ya göndermesi yer alır (s. 48).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Matematik bilimiyle ilgilenenler yaptıkları hesapta bir Akşauhini de 21.870 savaş arabası ve fil olduğunu buldular (s. 38).

Silah kullanma üstadı ve savaş sanatı hocası Drona'nın Kuru soyunun prenslerinin hocası olması, Sambha Parva bölümünde anlatılır (s. 40-41).

Vana Parva bölümünde Dhritaraştra'nın en güvendiği *danışmanı* Vidura'yı *ulak* olarak Pandavalar'a göndermesi vardır (s. 43-44).

Virata Parva bölümünde, Pandavalar'ı bulmak için dört bir yana *muhbirler* gönderilmesi anlatılır (s. 47).

Udyoga Parva bölümünde, Vasudeva, Akşauhini ordusunu vereceğini lakin kime uygun gördüğünü bilmediğini söylemesi üzerine Duryodhana kendisinin hakkı olduğunu düşününce Arjuna savaşa karşı olan Krişna'yı *danışmanı* olarak ilan eder (s. 48).

Sanjaya, Pandavalar'a *ulak* olarak gönderilir. Savaşın başlayacağı gün Duryodhana Uluka'yı *ulak* olarak gönderir (s. 48-49).

P461- Asker

Kaurava'nın ordusu ile Pandavalar'ın arasında geçen büyük savaş Samanthapaçanka'da yapılır. Savaş sırasında bölgede ordular bulunur. Bu savaşta orduların *askerleri* ölürler. Bir araba, bir fil, beş *yaya asker* ve üç *atlı asker* Patti'yi oluşturur. Matematik bilimiyle ilgilenenler yaptıkları hesapta bir Akşauhini de 21. 870 savaş arabası ve fil olduğunu buldular. Bununla da kalmayıp 109. 610 tane *yaya asker* ve 65. 610 tane de at olduğunu söylediler (s. 38).

Udyoga Parva bölümünde, Hastinapura'dan savaş için *yaya askerlerin*, *atlı askerler*, savaş arabaları, fillerin yola çıkması yer alır (s. 49).

P551- Ordu

Kaurava'nın ordusu ile Pandavalar'ın arasında geçen büyük savaş Samanthapaçanka'da yapılır. Savaş sırasında bölgede *ordular* bulunur. Bu savaşta *orduların* askerleri ölürler (s. 38).

Kaurava ve Pandavalar'ın büyük *orduları* kutsal bölgeye gelip savaşır. Drona, Kaurava ordusunu beş gün koruyabilir. Sonraki gün Asvatthaman, Yudhişthira'nın komuta ettiği Kritavarman ve Kripa ordusunu bozguna uğratarak yok eder (s. 39).

Udyoga Parva bölümünde Vasudeva'nın, *Akşauhini ordusunu* kime vereceğini bilmediğini söylemesi üzerine Duryodhana kendisinin hakkı olduğunu düşününce Arjuna savaşa karşı olan Krişna'yı danışmanı olarak ilan eder. Bunu duyan Madra Kralı Şalya'nın Pandavalar'ın yanında yer aldığını ilan etmesiyle, *ordusuyla* yola çıktığında Duryodhana ile karşılaşması yer alır (s. 48).

Bhişma Parva bölümünde, Yudhişthira'nın *ordusunun* içine düştüğü umutsuzluk anlatılır (s. 49).

Drona Parva bölümünde, Drona'nın Kuru *ordularının* komutanı olarak ettiği yemin yer alır (s. 50).

P553- Silahlar

Bhişma, kutsal *silahlarıyla* on gün boyunca savaşı. Duryodhana ile Bhima *gürzleriyle* birbirlerine acımasızca vururlar (s. 39).

Şalya Parva bölümünde, Duryodhana'nın Bhima tarafından *gürz* dövüşünde öldürülmesi yer alır (s. 51).

Sauptika Parva bölümünde, Bhima'nın *gürzüyle* Asvatthaman'ın peşine düşmesi yer alır. Arjuna'nın da kendi *silahlarından* biriyle Asvatthaman'ın *silahını* harekete geçirmesini engellemesi yer alır (s. 52-53).

Şanti Parva bölümünde, Bhişma'nın bilgelikle dolu *yay* ve *ok* kullanımı ile ilgili savaş sanatına ait hikâyeleri yer alır (s. 54).

P710- Uluslar

Rişiler, Sauti'den *Samanthapañçaka* isimli yeri anlatmasını isterler (s. 37).

Sauti, Kauravanın ordusu ile Pandavalar'ın arasında geçen büyük savaşın *Samanthapañçaka* 'da (*Kurukşetra*) yapıldığını söyler (s. 38).

Vaka Badha bölümünde, Pandavalar'ın *Ekaçakra* şehrine gelişleri, evinde kaldıkları Brâhman'ı tehdit eden Rakşasa Vaka'nın Bhima tarafından öldürülmesi anlatılır (s. 41).

Rajyalabha Parva bölümünde, Pandu kardeşlere krallığın yarısının verilmesi, *Kahandavapraştra* 'yı krallıklarının başkenti ilan etmeleri anlatılır (s. 42).

Sauti, Rişilere Arjuna'nın *Hiranyaparva* 'da yaşayan Nivatakavaça Puloma ve Kalakeyalarla yaptığı savaşlarda onları nasıl yendiğini anlatacağını söyler (s. 46).

Sauti Rişilere, Pandavalar'ın *Upaplavya* 'da kalışlarını anlatacağını söyler (s. 48).

Sauti Krişna'nın *Hastinapura* 'dan *Upaplavya* 'ya dönmesini söyler (49)

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Svayamvara Parva'da, *Pañçala Kralı* Drupada'nın kızı Draupadi'nin eş seçim şenlikleri yer alır (s. 42).

3. 3. 1. 3. Pauşya Parva'da (Pauşya'nın Hikâyesi) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Kral Janamejaya ve Pauşya Veda'nın evine misafir olurlar. Veda'yı kendi başrahipleri ilan ederler (s. 69).

Veda'nın karısı, Utanka'dan *Kral Pauşya*'ya gidip ondan karısının taktığı küpeleri istemesini söyler. *Kral Pauşya'nın* sarayına varıp tahtında oturan kralın önünde saygıyla eğilir (s. 71).

P17- Kralın başarıları

Janamejaya kardeşlerine genç keşiş Somasrava'yı purohitası olduğunu ilan ettikten sonra onun her dediğini yapmalarını söyler. Kardeşleri dediklerini yerine getirirler. Ardından kral düzenlediği bir seferle Takşaşila ülkesini krallığına katar (s. 60-61).

P160- Dilenciler

Utanka'nın yolda karşısına bir *dilenci* çıkar. Ancak *dilenci*, Utanka'nın gözünün önünde bir görünüp bir kaybolur. Utanka tam suya girdiği zaman bir anda *dilenci* yeniden ortaya çıkıp, kıyafetlerin yanında duran altın küpeleri kaptığı gibi oradan uzaklaşır (s. 75).

P170- Esirler/köleler

Utanka, hocasının isteğini yerine getirmek için onun evine taşınır. Bir zaman sonra evin *hizmetçileri* Utanka'nın yanına gelirler (s. 69).

P233- Baba ve oğul

Parikşit'in oğlu Janamejaya kardeşleriyle beraber bir kurban ayinine katılır (s. 59).

Srutasrava'nın manevi gücü olan ve bir keşiş olarak hayatını sürdüren Somasrava adında bir *oğlu* vardır (s. 60).

P251- Erkek kardeşler

Janamejaya ve *kardeşleri Srutasena, Ugrasena ve Bhimisena* ayinde otururlar (s. 59).

P320- Misafirperverlik

Kral Pauşya, konuk olarak sarayında bulunan birçok iyi özelliği bulunduran genç Brâhman'a, onun için Kurban Ayini düzenlemek istediğini, isteğini geri çevirmemesini, bir süre daha konuğu olmasını söyler (s. 73).

P340- Öğretmen ve öğrenci

Hocasının hayır duasını alan *Aruni*, onun yanından ayrılıp istediği bir ülkeye göç eder (s. 62).

Öğrenci *hocasına* dilendiğini, kendisine verilen yiyeceklerle karnını doyurduğunu söyler. *Hoca* öfkeyle bundan sonra dilendiğinde kendisine verilenleri önce ona getirmesini söyler. *Upamanyu*, *hocasının* dediğini yapar ve dilenmeye gider. Birkaç gün sonra *hocası*, *Upamanyu*'nun dilenmesini yasaklar. *Upamanyu*'nun neşeli olmayı nasıl yaptığını sorar. *Upamanyu* *hocasına* ineklerin sütünü içtiğini söyler. *Brâhman Dhaumya*, *öğrencisine* kendisinden izin almadan ineklerin sütünü içtiği için bağırır (s. 62-63).

Ayoda Dhaumya'nın Veda adında bir *öğrencisi* vardır. Günlerden bir gün *hocası* bir süreliğine evinde kalıp kendisine hizmet etmesini ister. *Öğrencisi* canla başla *hocasına* hizmet eder. *Hocasının* rızasını aldıktan sonra, aldığı eğitimi başarıyla tamamlayıp evden ayrılır. Kendi evini açar ve bu evde onun da üç *öğrencisi* olur (s. 68).

Veda, *öğrencisi Utanka'yı* eviyle ilgilenmesi için görevlendirir. *Öğrencisini* yanına çağırıp yapılması gereken bütün işleri yapmasını söyler. *Utanka*, *hocasının* isteğini yerine getirmek için onun evine taşınır (s. 69).

P426- Rahip

Srutasrava'nın manevi gücü olan ve bir *keşiş* olarak hayatını sürdüren *Somasrava* adında bir oğlu vardır. *Janamejaya* *Somasrava'yı rahibi* ilan eder ve başkent Hastinapura'ya birlikte geri dönerler. *Janamejaya* kardeşlerine genç *keşiş* *Somasrava'yı purohitası* olduğunu ilan ettikten sonra onun her dediğini yapmalarını söyler (s. 60-61).

Brâhman Dhaumya, kendisinden izin almadan ineklerin sütünü içtiği için *Upamanyu'ya* bağırır (s. 63).

Kral Janamejaya ve Pauşya Veda'nın evine misafir olurlar. Veda'yı kendi *başrahipleri* olarak ilan ederler (s. 69).

P710- Uluslar

Bir gün Janamejaya kardeşleriyle beraber *Kurukşetra* düzlüklerinde bir kurban ayinine katılır (s. 59).

Janamejaya, Somasrava ile birlikte başkent *Hastinapura*'ya geri döner (s. 60).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Bir gün Rişi, öğrencisi *Pançala*'lı *Aruni*'den dereden eve su getiren kanaldaki deliği onarmasını ister (s. 61).

3. 3. 1. 4. Pauloma Parva'da (Pauloma'nın Hikâyesi) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Hizmetkârları prenslerinin bir Brâhman kızına âşık olduğunu *Kral Pramati*'ye haber verirler (s. 90).

Kral Janamejaya bir ayin düzenleyerek bütün yılanları öldürmek ister (s. 95).

P30- Prensler

Günün birinde *Ruru*, *Pramadvara*'yı görür ve âşık olur. Hizmetkârları *prenslerinin* bir Brâhman kızına âşık olduğunu *Kral Pramati*'ye haber verirler (s. 90).

P170- Esirler/köleler

Hizmetkârlar prenslerinin bir Brâhman kızına âşık olduğunu *Kral Pramati*'ye haber verirler (s. 90).

P210- Karı ve koca

Bhrigu'nun *Puloma* isimli bir *karısı* vardır (s. 84).

Puloma, *Bhrigu*'nun *karısı* olur (s. 86).

P230- Ebeveynler ve çocuklar

Pramati ile *Ghritaçi*'nin *Ruru* isimli *oğlu* olur. *Ruru* ile *Pramadvara*'nın *Saunaka* isimli *oğlu* olur (s. 84-90).

P233- Baba ve oğul

Bhrigu'nun *Çyavana* isimli bir *oğlu* vardır. (s. 84).

Pramati'nin oğlu Ruru ile ormanda yaşayan diğer keşişler kızın etrafında toplanıp dua ederler (s. 91).

Sahasrapat, Ruru'ya *Pramati'nin oğlu Ruru* ile karşılaştığında lanetin üzerinden kalkacağını ve karşısında duran kişinin Ruru olduğunu bildiğini söyler (s. 95).

P291- Büyükbaba/dede

Sunaka, *Saunaka'nın büyük babasıdır* (s. 84).

P310- Arkadaşlık/Dostluk

Sahasrapat, *Khagama* isimli bir Brâhman ile arkadaşır (s. 94).

P320- Misafirperverlik

Puloma, konuğun kendisine duyduğu hislerden habersiz ona ormandan toplanmış kök ve meyvelerden ikram edip oturmasını söyler (s. 84).

P426- Rahip

Rişiler, *Sauti'ye yüce ruhlu Brâhman Saunaka'nın ayinin başrahibi* olduğunu söylerler (s. 82).

Rişi *Sthulakesa*, tesadüfen bebeği bulur. *Rişi* onu orada bırakamaz ve evine götürür (s. 90).

Hizmetkârlar prenslerinin bir *Brâhman* kızına âşık olduğunu Kral *Pramati'ye* haber verirler (s. 90).

Ruru'nun babası ve keşişler telaşlı bir şekilde prensin olduğu yere gelirler. *Pramati'nin oğlu Ruru* ile ormanda yaşayan diğer keşişler kızın etrafında toplanıp dua ederler (s. 91).

Sahasrapat, *Khagama* isimli bir *Brâhman* ile arkadaşır (s. 94).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Ruru'nun yanına bir haberci yollarlar (s. 92).

3. 3. 1. 5. Astika Parva'da (Jaratkaru'nun Hikâyesi) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Kral Janamejaya'nın kurban ayininde sadece kötüler kurban edilir (s. 153).

Bir zamanlar Kuru soyundan olan *Parikṣit* isimli bir *kral* yaşar (s. 154).

Parikṣit, Muni'nin karşısına geldiği zaman Abhimanyu'nun oğlu *Kral Parikṣit* olduğunu söyler (s. 155).

Kasi Kralı Suvarnaman'ın kızı *Vapuṣtama* Janameja'ya eş olarak istenir (s. 167).

Kral Janamejaya'nın aklını babasının vefatı ile ilgili sorular kurcalar (s. 180).

Kral Parikṣit çok sinirlenir (s. 183).

P11- Kralların seçimleri

Kral Janamejaya Takṣaka'yı kurban ayininde yakmaya karar verir (s. 188).

P12- Kralların karakterleri

Kral Parikṣit, *savaş* ve *ava meraklıdır*. Silah kullanmadaki ustalığı ile şöhret kazanan kral haftalar, aylar boyunca avlara çıkıp geyik, sırtlan, kurt gibi yabani hayvanları avlar (s. 154).

Muni, Kral Parikṣit'in Brâhmanlara karşı normalde en *saygılı* ve *cesur* kral olduğunu bildiği için onu lanetlemez (s. 155).

Gaurmukha, bakanlara hocasının sözlerini iletirken kral Parikṣit için “Kralların en *gözü pek* ve *cesur* olanı” ifadesini kullanır (s. 161).

P14- Kralların belirli uygulamaları

Kral Parikṣit ayin için Brâhman ve keşişleri davet eder. Gelen kişilere armağanlar, çeşitli yiyecekler verir. Ayin için gerekli olan bütün hazırlıkları belirlenen tarihe kadar bitirir (s. 189).

P18- Kralların evliliği

Kuruların genç kralına, dinin emrettiği şekilde düzenlenen bir törenle Kasi Kralı'nın kızı eş olarak verilir (s. 168).

P20- Kraliçeler

Janamejaya'nın eşi *Vapuṣtama* doğruluk yolundan hiç ayrılmayan bir *kraliçedir* (s. 168).

P110- Kralın/Asilin vekilleri

Gaurmukha saraydan ayrıldıktan sonra Kral Parikşit, *bakanlarıyla* istişare yapmak için bir araya gelir (s. 161).

Yeni kral *danışmanları* ve rahipleri ile ülkesini yönetir (s. 167).

Kral Janamejaya bir gün *danışmanlarını* yanına çağırır (s. 180).

Kral *danışmanlarının* sözlerini dinledikten sonra çılgık atar (s. 187).

P170- Esirler/köleler

Hizmetçiler, yumurtaları sıcak kapların içine koyduktan sonra onları korurlar (s. 102).

P174- Esirin/kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması

Kadru, Vinata ile bir iddiaya girer. İddiayı kazanan Kadru Vinata'ya bundan böyle *kölesi* olduğunu söyler. Vinata, kız kardeşinin yanında *köle* olarak çalışmaya başladığı için keder içindedir (s. 113, 118).

Vinata, oğluna kocasının ikinci karısının *kölesi* olduğunu, onunla girdiği iddiayı kaybettiğini ve hileyle bile olsa Kadru'nun *kölesi* olduğunu söyler (s. 121).

P210- Karı ve koca

Vinata, kocası *Kasyapa'nın* yanına gelir (s. 134).

Janamejaya'nın eşi *Vapuşrama* doğruluk yolundan hiç ayrılmayan bir kraliçedir ve her zaman kocasına layık bir kadındır (s. 168).

P231- Anne ve oğul

Vinata oğlu *Garuda'ya* cevap verir (s. 121).

P233- Baba ve oğul

Astika'nın babası *Prajapati* güçlü bir Brahmaçarindir (s. 98).

Kötü sondan kurtulmanın tek bir yolu *Kasyapa'nın* oğlu *Aruna'nın*, Surya'nın bindiği arabanın sürücüsü olmasıdır (s. 118).

Rişi *Kasyapa*, oğlu *Garuda'ya* öğütler verdikten sonra onu kutsar (s. 126).

Kral Parikşit, Muni'nin karşısına geldiği zaman *Abhimanyu'nun* oğlu Kral *Parikşit* olduğunu söyler (s. 155).

Rişi'nin, Sringin isimli bir oğlu vardır. Hocasının evindeki eğitim süresi bitince Sringin eve dönmeye karar verir. Sringin yolda bir Rişi'nin oğlu olan arkadaşı Krişa ile karşılaşır (s. 155-156)

Abhimanyu'nun oğlu Parikşit av sırasında bir geyiği okuyla vurur (s. 157).

Çocuk, Bhriḡu'nun oğlu Çhyavana ile birlikte öğretileri öğrenir (s. 179).

P234- Baba ve kız

Dakṣa'nın, Vinata isimli bir kızı vardır (s. 133).

Kasi Kralı Suvarnaman'ın kızı Vapuṣṭama, Janamejaya'ya eş olarak istenir (s. 167).

P320- Misafirperverlik

Gaurmukha, kral tarafından saygıyla karşılandıktan sonra ayakları için su getirilir, çeşitli yiyecekler ve içecekler ikram edilir (s. 161).

P340- Öğretmen ve öğrenci

Hocasının evindeki eğitim süresi bitince Sringin eve dönmeye karar verir (s. 156).

Samika, öğrencisinden kralın yanına gidip sağlığıyla ilgili bilgi almasını ister. Gaurmukha, hocasının isteğini yerine getirmek için yola çıkar. Gaurmukha kralın yanına ulaştığında saygıyla karşılanır. Samika'nın öğrencisi, dinlendikten sonra bakanlara hocasının sözlerini iletir (s. 161, s. 184).

P424- Hekim/doktor

Kral ölümden kendini korumak için sütunun üzerine bir ev yaptırır. Sütunun çevresine de bütün gün beklemeleri için bekçiler, her türden zehre deva bulan doktorlar ve Brâhmanlar yerleştirir (s. 162).

P426- Rahip

Astika'nın babası Prajapati güçlü bir Brahmaçarindir. Bedensel hazlardan vazgeçen ulu bir keşiştir (s. 98).

Kadru ve Vinata, Prapati'ye eşit güçlükte Rişi Kasyapa ile evlidirler (s. 102).

Rişi Kasyapa, oğlu Garuda'ya öğütler verdikten sonra onu kutsar (s. 126).

Keşişler, Himavat Dağlarına gidip tefekkür dolu bir şekilde yaşamlarına devam etmişler (s. 129).

Bir *Brâhman* olarak yaşamını sürdürebilecek Jaratkaru dünyaya gelir ve *keşişlik* yolunda ağır eğitime başlar (s. 153).

Kral Parikşit, *Muni* 'nin karşısına geldiği zaman Abhimanyu'nun oğlu Parikşit olduğunu söyler. Bir geyiği aradığını onu görüp görmediğiyle ilgili sorusuna cevap alamayınca, yerde duran ölü bir yılanı yayın ucuyla *Brâhman* 'ın üzerine bırakır. Kral Parikşit'in *Brâhmanlara* karşı normalde en saygılı ve en cesur kral olduğunu bildiği için onu lanetlemez. Ancak bu *Rişi* 'nin bir oğlu vardır (s. 155).

Keşişler ve *rahipler* öfkelerini bastırmak için çok çaba harcarlar (s. 160).

Kral ölümden kendini korumak için sütunun üzerine bir ev yaptırır. Sütunun çevresine de bütün gün beklemeleri için bekçiler, her türden zehre deva bulan doktorlar ve *Brâhmanlar* yerleştirir (s. 162).

Başrahip kral adına büyük bir cenaze töreni düzenler. Yeni kral danışman ve *rahipleri* ile ülkesini yönetir (s. 167).

Jaratkaru'dan daha iyi *keşiş* hayatını ve onun gerekli gördüğü ibadetlerini yapan kimse yoktur (s. 170).

Brâhman hocasından eve gitmek için izin alıp yola çıkar (s. 184).

Parikşit'in oğlu, *rahipleri* yanına çağırarak emirler verir (s. 188).

Kral Parikşit ayin için *Brâhman* ve *keşişleri* davet eder. (s. 189).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Amrit'in *bekçileri* hemen harekete geçerler (s. 131).

Aruna, Soma'nın arabasının *sürücüsü* olur (s. 135).

Samika'nın öğrencisi, dinlendikten sonra *bakanlara* hocasının sözlerini iletir (s. 161).

Kral ölümden kendini korumak için sütunun üzerine bir ev yaptırır. Sütunun çevresine de bütün gün beklemeleri için *bekçiler*, her türden zehre deva bulan doktorlar ve *Brâhmanlar* yerleştirir (s. 162).

Danışmanlar çaresiz bir şekilde verilen hükme boyun eğmek zorunda kalırlar (s. 166).

Kral, giriş kapılarında *bekçileri* görevlendirir (s. 189)

Astika, ayin alanına varmak üzere tam kapılardan geçeceği esnada *bekçiler* engel olurlar (s. 195).

P553- Silahlar

Narayana, Rahu'nun başını *diskiyle* bir anda vücudundan ayırır. İki tarafta bulunanlar binlerce sivri *mızrak*, *ok* ve öldürücü *silahlarla* birbirlerine saldırırlar. Keskin *diskler* parçalanır, *oklar* ve *gürzler* atılarak büyük yaralar alınır, *kılıçlar* kesilir. Savaşın en şiddetli olduğu zamanda Nara elindeki *yayıyla* ortaya çıkar. *Yayından* fırlattığı altın uçlu *okları*yla saldırır (s. 108-110).

Amrit'in bekçileri bütün *silahlarını* kuşanırlar. *Zırhları*, ellerinde demir çivili *gürzleri*, *mızrakları*, *okları*, *diskleri*, savaş *baltaları*, iki tarafı keskin *kılıçları*, farklı boyutlardaki *yayları* ve *okları* ile hazır vaziyette beklerler (s. 131).

Kral Parikşit, bir gün *yayına* takmış olduğu sivri *ok* ile bir geyik vurur. *Ok* ile vurduğu avı birden gözden kaybolunca onu aramaya başlar. Kral Parikşit bir Brâhman'la karşılaşır. Bir geyik aradığını onu görüp görmediğiyle ilgili soru sorar. Cevap alamayınca ise yerde duran ölü bir yılanı *yayın* ucuyla Brâhman'ın üzerine bırakır (s. 154, 157, 183).

P710- Uluslar

Kral başkenti *Hastinapura* 'ya geri döner (s. 157).

3. 3. 1. 6. Adivansavatarana Parva'da (Ailelerin Kökeni Hikâyesi) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Vyasa, kral *Janamejaya* 'yı görür (s. 206).

Kral *Dhritaraştra*, Pandavalar'ı karşılar (s. 211).

Kral *Şantanu* 'nun oğlu Bhişma dünyaya gelir (s. 225).

P11- Kralların seçimleri

Çedi ülkesinin kralı olan ahlaklı, dürüst, adil olan Upariçara ya da Vasu ismiyle tanınan av yapmaya ve silahlara çok meraklı bir kral yaşar. Kral bir gün avı ve silahı bırakıp ormanda inzivaya çekilmeye karar verdikten sonra çok ağır ibadetler yapmaya başlar (s. 217).

Kral Vasu, beş oğlunu krallığın farklı bölgelerinde görevlendirir. Vrihadathara'yı Magad'a kral yapar. Kusamva, Mavella ve Yadu'yu görevlendirir. Bu beş oğul krallıklar kurup, sayısı bilinmeyecek kadar çok şehri hâkimiyetleri altına alarak imparatorluklar kurarlar (s. 220).

P12- Kralların karakterleri

Çedi ülkesinin kralı olan *ahlaklı, dürüst, adil* olan Upariçara ya da Vasu ismiyle tanınan *av yapmaya* ve *silahlara çok meraklı* bir kral yaşar (s. 217).

Kral Vasu dünyayı *adil, ahlaklı* ve *doğru* bir şekilde yönetir (s. 220).

Kral Matsya, herkesin *erdemli* ve *adaletli* olarak takdir ettiği bir kraldır (s. 222).

P16- Kralların hükümdarlığının sonu

Yudhişthira her şeyini kaybeden bir kral olarak ormana çekilir (s. 212).

P40- Prensesler

Vaisampayana, *Pançala Prensesi Draupadi'nin* eş seçme töreninde Arjuna'nın göstermiş olduğu kahramanlığı anlatacağını söyler (s. 210).

Yadavalar'ın soyundan Sura'nın kızı, Suvala'nın kızı ile *Madra Prensesi* soylu ailelerin kızları olup çok güzel ve asillerdir (s. 396).

P50- Soylular/asiller

Yadavalar'ın soyundan Sura'nın kızı, Suvala'nın kızı ile *Madra Prensesi* soylu ailelerin kızları olup çok güzel ve *asillerdir* (s. 396).

P231- Anne ve oğul

Vyasa'yı, Kali (Satyavati) doğurur (s. 206).

Ambika'nın oğlu Dhritaraştra çocuklarının hain planlarına yardım eder (s. 210).

P230- Ebeveynler ve çocuklar

Hidimba ile Bhima evlenir. İkisinin Ghatotkaça isimli oğlu olur (s. 210).

Krişna'nın kız kardeşi ile Arjuna'nın evliliğinden Abhimanyu isimli bir oğlu olur (s. 228).

P232- Anne ve kız

Drupada'nın, Sikhandin isimli bir kızı olur (s. 228).

P233- Baba ve oğul

Vyasa'nın babası, Sakti'nin oğlu Parasara'dır (s. 206).

Rişi Vyasa, Pandu, Dhritaraştra ve Vidura'nın babasıdır (s. 206).

Duryodhana, Suvala'nın oğlu Şakuni ve Karna Pandavalar'ı yok etmeye çalışarak krallıklarından göndermeye çalışırlar (s. 209).

Şantanu'nun oğlu Bhişma, Pandavalar'a krallığı ikiye bölmeye karar verdiklerini söyler (s. 211).

Kral Şantanu'nun oğlu Bhişma dünyaya gelir (s. 225).

Asvatthaman'ın babası Drona'dır (s. 227).

Suvala'nın Şakuni isimli bir oğlu olur (s. 227).

Prativindhya'nın babası Yudhiştira, Sutasoma'nın babası Bhima, Srutakirti'nin babası Arjuna, Satanika'nın babaları da Srutasena'dır (s. 228).

P234- Baba ve kız

Suvala'nın, Gandhari isimli bir kızı olur (s. 228).

P253- Kız ve erkek kardeş

Hidimba'nın kız kardeşi Hidimba, Bhimâ'ya âşık olur (s. 210).

Arjuna, Krişna'nın kız kardeşi Subhadra'ya âşık olur (s. 212).

P340- Öğretmen ve öğrenci

Vyasa, eğitimlerini başarıyla bitirmiş olan öğrencilerinin oturduğu köşkten içeri girer (s. 206).

Vyasa, yanında oturan öğrencisi Vaisampayana'dan Kaurava ve Pandava soyları arasındaki düşmanlığı kendisinden öğrendiği şekilde krala anlatmasını ister.

Hocası Vyasa aracılığıyla ruhu kutsanan *öğrenci* oradaki herkese bütün hikâyeyi anlatır (s. 208).

Vaisampayana hocasından öğrendiği şekilde hikâyeyi anlatmaya başlar (s. 217).

Vyasa, vedaları dört bölümde düzenledikten sonra, *öğrencileri Sumanta, Jaimini, Paila, Vaisampayana, Suka*'ya Mahabharata'yı yani beşinci vedayı öğretir. Öğrencileri sayesinde o hayattayken dilden dile anlatılmaya başlanır. *Vaisampayana, hocası Vyasa'nın* gördüklerini ve tanık olduklarını anlatacağını söyler (s. 225).

Vyasa'nın öğrencisi anlatmaya başlar (s. 229).

P426- Rahip

Rişi Vyasa, Pandu, Dhritaraştra ve Vidura'nın babasıdır (s. 206).

Kral, *rahip, Brâhman* ve öğrencilerinin yanında oturur (s. 206).

Diğer sınıflara mensup olanlar Kşatriya sınıfındaki *Brâhmanlar* tarafından yönetildiği için memnundurlar (s. 231).

P553- Silahlar

Pandavalar evlerine döndükleri zaman yay kullanmada ustalaşırlar (s. 208).

P710- Uluslar

Pandavalar bir süre ormanda yaşadıkdan sonra *Ekaçakra* olarak bilinen şehre giderler (s. 210).

Arjuna, Krişna'nın şehri *Dvaravati* şehrindeki şenliklere gittiğinde onun kız kardeşi olan Subhadra'ya âşık olur (s. 212).

Bir zamanlar *Çedi* ülkesinde Vasu isimli bir kral yaşardı (s. 217).

Çedi ülkesi, değerli taşlarla, sayısız zenginliklerle doludur (s. 218).

3. 3. 1. 7. Sambhava Parva'da (Kuru Soyunun Ortaya Çıkması) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Diti'nin Sivi olarak bilinen oğlu *kral Druma* dünyada yaşamını sürdürür. Kekumat dünyada iyi işler yapan *Kral Amitaujas* olarak yaşamını sürdürür. İblis Svarbhanu *Kral Ugrasena* olarak dünyaya gelir. İblis Asva, dünyada *Asoka* ismiyle

bilinen bir *kral* olur. Aspati, *Kral Hardikya* olarak dünyada şöhret sahibi olur. İblis Vrişaparva, dünyada *Kral Dirghaprajna* ismiyle şöhret sahibi olur. Virşaparvan'ın kardeşi Ajaka, dünyada *Kral Salya* olarak bilinir. İblis Sukşma, dünyada hafızası kuvvetli ve geçmişini anımsayan *Kral Vrihadatra* olarak şöhret sahibi olur. İblis Tuhunda, *Kral Senavindu* olarak dünyada şöhret sahibi olur. İblis İşupa, herkesin saygı duyduğu *Kral Nagnajita* olarak dünyada şöhret sahibi olur. Savaş sanatında mahir olan Virupakşa, dünyada *Kral Çitravarman* olarak şöhret sahibi olur. Bütün düşmanların dahi takdirini kazanan Hara, dünyada *Kral Suvahu* olarak şöhret sahibi olur. Düşmanlarının hepsine galip gelen İblis Sohtra, dünyada *Kral Munjakesa* olarak şöhret sahibi olur. Savaşta yenilmez olarak tanınan İblis Nikumbha, dünyada en iyi *krallardan* olan *Devadhipa* ismiyle şöhret sahibi olur. İblis Kratha, dünyada *Kral Parteveya* olarak şöhret sahibi olur. İblis Salabha, dünyada *Valhikaların Kralı Prahlada* olarak şöhret sahibi olur. Çandra, dünyada *Kral Çandravarman* olarak şöhret sahibi olur. Gücüyle bilinen Arka, dünyada *Kral Rişika* olarak şöhret sahibi olur. İblis Mrtipa, dünyada *Pascimanupaka* olarak şöhret sahibi olur. İblis Garişta, dünyada *Kral Drumasena* olarak şöhret sahibi olur. İblis Mayur, dünyada *Kral Visva* olarak şöhret sahibi olur. Suparna, dünyada *Kral Kalakirti* olarak şöhret sahibi olur. İblis Çandravinasana, dünyada *Kral Janaki* olarak şöhret sahibi olur. İblis Dhirghajihava, dünyada *Kral Kasitaja* olarak şöhret sahibi olur. Rahu, dünyada *Kral Kratha* olarak şöhret sahibi olur. Vikşara, dünyada *Kral Vasumitra* olarak şöhret sahibi olur. İblis Valina, dünyada *Kral Paundramatsyaka* olarak şöhret sahibi olur. İblis Vrita, dünyada *Kral Manimat* olarak şöhret sahibi olur. İblis Kradhahantri, dünyada *kral Danda* olarak şöhret sahibi olur. İblis Krothahantri, dünyada *Kral Dandadhara* ismiyle şöhret sahibi olur. Kaleya'nın sekiz oğlu dünyada kaplanın kuvvetine denk *kral* olmalarıyla şöhret salarlar. En büyük kardeş, *Magadha Kralı Jayatsena* ismiyle şöhret sahibi olur İkinci kardeş, *Aparajita* olarak şöhret sahibi olur. Yanılsama gücüne sahip olan üçüncü kardeş, dünyada *Nişadaların cesur Kralı* olarak şöhret sahibi olur. Dördüncü kardeş, dünyada *Srenimat* olarak şöhret sahibi olur. Beşinci kardeş, dünyada yenilmez *Kral Mahanjas* olarak şöhret sahibi olur. Altıncı kardeş, dünyada *Kral Abhiru* olarak şöhret sahibi olur. Yedinci kardeş, *bütün toprakların kralı* ve kutsal yazıların sırrına vâkıf *Samudrasena* olarak şöhret sahibi olur. Sekizinci kardeş, *Vrihat* ismiyle erdemle tanınan bir *kral* olur. Kukşi, dünyada *Kral Parvatiya* olarak şöhret sahibi olur. İblis Surya, dünyada *Kral Darada* olarak

şöhret sahibi olur. İblis Devaka ise *Gandharvaların Kralı* olarak dünyaya gelir. (s. 245, 246, 247).

Kral Drona âlim ve savaş sanatını bilen büyük bir savaşçıdır (s. 248).

Geçmişi ve geleceği görebilme gücüne sahip *Dhritaraştra* dünyada *kral* olarak şöhret sahibi olur (s. 248).

Kalbi kötülükle dolu hain *Kral Duryodhana*, Kuru soyunun şöhretini lekelemiş olan Kali'nin dünyadaki temsilcisi olarak doğar (s. 249).

Sura, bir oğlu olmadığı için kızını *Kral Kuntibhoja*'ya verir. (s. 252).

Paurava soyunun atası olan *Duşmanta* aynı zamanda ülke ve şehirlerin *kralıdır*. Mleças Ülkesi'nin şehirlerinin de *kralıdır* (s. 255).

Kral Duşmanta hem görünüşü hem de davranışlarıyla çok cesur ve güçlüdür (s. 256).

Kral Duşmanta, gördükleri karşısında hem şaşırıp hem de hayran kalarak rahiplerini geride bırakıp kutsal eve girer (s. 262).

Nahuşa'nın oğlu *Kral Yayati* dinlenmek için ormana gider (s. 305).

Kral Yayati, Brâhman'ı saygıyla selamlar (s. 308).

Puru soyunun *Kralı Pravira* olur (s. 343).

Bütün dünyaya *hükmeden Riçeyu* olur ve herkes onu Anadhrişti olarak tanır. Kendisinden sonra tahtın başına *Matinara* geçer (s.344).

Puru soyunun *Kralı Tansu* olur. Bütün dünyayı krallığına katan Tansu'nun, *İlina* isimli oğlu kendi döneminde en kudretli *kral* olarak tüm dünyaya hükmeder (s. 344).

Duşmanta tahta geçer. Ondan sonra *Bharata* tahta çıkıp *kral* olur (s. 344).

Suhotra *kral* olur. *Rikşa* *kral* olur.(s. 345).

Kuru, halkı tarafından *kral* olarak seçilir (s. 346).

Kral Pandu, eşi Kunti'ye çocuk sahibi olmak için yalvarır (s. 351).

Mahabhişa isimli bir *kral* vardır (s. 354).

Kasi Kralı üç kızının koca seçmeleri için bir şölen düzenler. *Gandharva Kralı* sahip olduğu güçle *Kuru Kralı* 'nı öldürür (s. 373).

Kral Vali soyunu devam ettirir (s. 384).

En şanlılar *Kasi Kralı* 'nın soyundan gelenlerdir. Üç kardeşten biri olan *Pandu kral* olur (s. 396).

Kral Suvala, Gandhari ile Dhritaraştra'nın evliliğine sıcak bakmaz (s. 397).

Krallar ve prensler saraylarına geri dönerler (s. 400).

Şantanu'nun oğlu Bhişma yanına ordu danışman, Brâhman ve Rişilerini alıp *Madra Kralı Şalya* 'nın şehrine doğru yola çıkar (s. 401).

Kral Şantanu 'nun kahramanlıkları unutulur (s. 403).

Bhişma, *Kral Devaka* 'nın Sudra'dan doğmuş bir kızı olduğunu öğrenir (s. 404).

Duşala, *Sindhus Kralı Jayadratha* 'ya eş olarak verilir (s. 410).

Kuru Kralı Pandu, bütün takı ve mücevherleri Brâhmanlara hediye eder (s. 416).

Puru soyundan *Vyuşitasva* isimli bir kral yaşar (s. 422).

Kral Dhritaraştra, Kuru prenslerini silah yapım ustası Kripa'nın yanına gönderir (s. 448).

Bharadvaja'nın en yakın dostu *Prişata* isimli bir kraldır (s. 451).

Drupada, kuzey bölgesinde yaşayan Pançalaların kralı olur (s. 451).

Arjuna, oklarının gücüyle *Kral Sumittra* 'yı mağlup eder (s. 481).

Dhritaraştra, Pandu'nun oğlu *Yudhişthira* 'yı kral ilan eder (s. 479).

Kuru Kralı Dhritaraştra korku ve endişe içinde kederlenir (s. 489).

P11- Kralların seçimleri

Kralların en korkusuzu olarak bilinen Yayati Bhrigu Dağı'nda inzivaya çekilip bir keşiş gibi yaşamaya başlar (s. 287).

Pratipa isimli kral, uzun yıllarını Ganga nehrinin kıyısında keşiş gibi yaşayarak geçirir (s. 357).

Kral Pratipa, oğlu Şantanu'ya söylenmesi gerekenleri söyledikten sonra tahtı ona bırakıp ormana inzivaya çekilir (s. 359).

Kral Şantanu, otuz altı sene ülkesini yönettikten sonra tahtı oğlu Vasu'ya bırakıp ormana inzivaya çekilir (s. 366).

Pandu, krallığını güvence altına aldıktan sonra daha çok tahtta kalmama isteğini açıkladıktan sonra tahtı abisine bırakıp, Kunti ve Madri ile ormana çekilip bütün konforunu terk eder (s. 404).

P12- Kralların karakterleri

Kalbi kötülükle dolu hain Kral Duryodhana Kuru soyunun şöhretini lekelemiş olan Kali'nin dünyadaki temsilcisi olarak doğar (s. 249).

Kral Duşmanta hem görünüşü hem de davranışlarıyla çok *cesur* ve *güçlüdür*. *Kral kendini kontrol etmede denize ve sabırda da toprağa denktir*. Sahip olduğu *erdem* ve bütün özelliklerinden dolayı halkı tarafından çok sevilen kral *sevgi* ve *saygıyla* krallığını yönetir (s. 256).

Bharata, halkını *adil* bir kral olarak yönetir (s. 282).

Nahuşa, krallığını *ahlaklı* bir şekilde *doğruluk* ve *adaletle* yönetir. O *bilge*, *cesur* ve *kuvvetlidir* (s. 285).

Kralların en *korkusuzu* olarak bilinen Yayati, Bhriğu Dağı'nda inzivaya çekilip bir keşiş gibi yaşamaya başlar (s. 287).

Tansu, *haşmetli* ve düşmanlarına *korku salan* bir kraldır (s. 344).

Kral Mahabhişa (Şantanu), her zaman *doğru sözlü*, *cesurdur* (s. 354).

Kral Şantanu çok *akıllıdır* (s. 359).

Kral Şantanu, *ahlaklı* ve *doğruluktan ayrılmayan* bir kraldır. En ön plana çıkan özelliği her zaman *kendisine hâkim*, *cömert*, *yüce*, *bilge*, *dürüst*, *sabırlı* ve *güçlü* olmasıdır. Halkına her zaman örnek olan *yüce ruhlu* bir kraldır. Her zaman *adil* ve *dürüsttür* (s. 365).

P14- Kralların belirli uygulamaları

Kral Bharata, sayısız kurban görevini yerine getirir. Dedesi Kanva, onun kurban ayinlerinin Hotri'si olur. Bu ayinlerde Brâhmanlar onurlandırılır ve onlara hediyeler sunulur (s. 282).

Kral Yayati, ahlaklı ve cesur bir kral olarak sayısız kurban ayini düzenler (s. 285).

Kral Yayati, Sraddha¹⁰ ayinleri düzenler. Yoksullara sadaka dağıtır. Brâhmanların isteklerini gerçekleştirir. İnsanların tüm ihtiyaçlarını karşılar (s. 319).

Suhotra, tahta geçip kral olduktan sonra sayısız Rajasuya ve At Kurban ayinleri düzenler (s. 345).

Kral Kuru, keşiş hayatı geçirip ağır ibadetler yapar (s. 346).

Kral Mahabhişa, yüz Rajasuya ve bin At Kurban Ayini düzenler (s. 355).

Kral karısı ile çocukları olması için sayısız kurban ayini yerine getirir (s. 358).

P16- Kralların hükümdarlığının sonu

Kral Duşmanta, oğlunu *tahtın vârisi ilan edip* ona Bharata adını verir. (s. 282).

Yayati, en küçük oğlu Puru'ya *krallığını bırakır* (s. 321).

Bütün dünyaya hükmeden Riçeyu olur ve herkes onu Anadhrişti olarak tanır. Kendisinden sonra tahtın başına Matinara geçer (s. 344).

Bharata soyunun kralı düşmanlar tarafından öldürülür (s. 345).

Kral Pratipa, oğlu Şantanu'ya söylenmesi gerekenleri söyledikten sonra *tahtı ona bırakıp* ormana inzivaya çekilir (s. 359).

Kral Şantanu, otuz altı sene ülkesini yönettikten sonra *tahtı oğlu Vasu'ya bırakıp* ormana inzivaya çekilir (s. 366).

Pandu, krallığını güvence altına aldıktan sonra daha çok tahtta kalmama isteğini açıkladıktan sonra *tahtı abisine bırakıp*, Kunti ve Madri ile ormana çekilip bütün konforunu terk eder (s. 404).

P17- Kralın başarıları

Kral Duşmanta, oğlunu tahtın vârisi ilan edip ona Bharata adını verir. Bharata karşılaştığı tüm kralları dize getirip topraklarını kendi krallığına katar. (s. 282).

Kral Yayati, ayak bastığı her yeri kendi krallığına katar (s. 285).

Suhotra, kral olduktan sonra dünyadaki bütün her yeri topraklarına katar (s. 345).

¹⁰ Cenaze ayinleri.

Kral Şantanu ile karşılaşan bütün krallar, onun kralların kralı olduğunu anlayıp hükümdarlığı altına girmeyi kabul ederler (s. 365).

Çitrangada babasının ölümünden sonra tahta geçer. Kısa sürede bütün kralları dize getirir (s. 373).

Pandu, krallığının doğusunda bulunan vahşi Daşarna kabilelerini dize getirir. Ardından Maghada Kralı'nın üzerine gider ve başkentini ele geçirip kralı öldürür. Ona ait bütün hazineyi, hayvanlarını ve arabalarını ele geçirir. Ordusunu, Mithila'ya yönlendirip Videhaları dize getirir. Sonra sırayla Kasi, Sumbha, Pundra'ya doğru yürüyüp orada da başarı elde eder. Pandu, böylece bütün düşmanlarına galip gelir. Bütün kralları dize getirip onları kölesi yapar. Krallar da Pandu'ya itaat ederler. Pandu'nun önünde eğilen krallar, ona değerli taşlar, mücevherler hediye edip değerli kumaşlar sunarlar (s. 403).

Kral Vyuşitasva gücüyle kuzeyin, güneyin, doğunun, batının krallarını dize getirip onları vergiye bağlayınca büyük At Kurban ayini gerçekleştirmek ister (s. 422).

P18- Kralların evliliği

Kuruların Kralı, kızı Dakşala'yı *Sindhuların Kralı Jayadratha'ya* eş olarak verir (s. 250).

Kral Duşmanta ve Şakuntala'nın Gandharva yasalarına¹¹ uygun bir şekilde *nikâhları kıyılır* (s. 269).

Kral Yayati'nin kutsal evlilik töreni şastralarda yazıldığı gibi olur. Törenler bitince Kralların en yücesi güzel karısı Sarmiştta ve mahiyetinki iki bin hizmetçi ile başkentine geri döner (s. 309).

Kral Suhotra, Aikşaike ile evlenir (s. 345).

Kuru Kralı Pandu ile *Madri* kutsal yazıların emrettiği şekilde evlenir (s. 402).

P20- Kraliçeler

Kraliçe, yaşlı Rişi ile birlikte olmak istemeyince kendi yerine Sudra sınıfından olan hizmetçisini gönderir (s. 383).

¹¹ Kutsal yasalara göre sekiz çeşit nikâh vardır: Brahma, Daiva, Arşa, Prajapatya, Asurta, Gandharva, Rakşasa, Paişaça. Bu sekiz çeşit nikâh kastlara göre uygulanır. Kşatriya sınıfı için en uygunu Rakşasa ve Ghandarva evliliğidir.

P30- Prensler

Pançala Kralı, Bharata *prenslerini* yenmeyi başarır (s. 345).

Prens iki karısı ile birlikte yedi yıl çok mutlu yaşadıktan sonra tüberkoloz hastalığına yakalanıp ölür (s. 377).

Krallar ve *prensler* saraylarına geri dönerler (s. 400).

Kuru Prensi Vidura'nın evlilikten sayısız çocuğu olur (s. 404).

Kral Dhritaraştra, *Kuru prenslerini* silah yapım ustası Kripa'nın yanına gönderir (s. 448).

Prensler, Drona'yı şaşkınlık içinde seyrederler (s. 455).

Ekalavya isimli bir *prens* vardır (s. 460).

Nişada prensi, Drona'nın ayaklarına kapanıp ormana çekilir (s. 461).

P31- Prens bir meslek öğrenmesi

Şanlı ve genç prenslerin yaptıklarını gören halk umut doludur. Dhritaraştra, Pandu ve Vidura doğumlarından itibaren Bhişma tarafından eğitilirler. Veda ve bütün öğretileri, spor dallarını öğrenirler. Ok atmada mahir, ustalıkla ata binen; gürz, kılıç ve kalkanı en iyi şekilde kullanan prenslerdir (s. 395).

P32- Prens ve halkın dostluğu

Genç Prens, aile üyelerinin ve gelecekte yöneteceği halkının sevgisini davranışlarıyla kazanmayı başarır (s. 368).

P40- Prenseler

Vyasa, annesine *Kosal Prensleri'nin* kokusuna ve korkunç görünümüne dayanmadığını söyler. *Kosal'ın Prensleri Ambika*, Vyasa'nın söylediği şekilde gözleri görmeyen bir çocuk dünyaya getirir (s. 388, 390).

Pandu, ganimetlerin çoğunluğunu Bhişma'ya verip kalanını büyükannesi Satyawati ile anneleri *Kosal prenslerine* dağıtır (s. 403).

P60- Soylu/asil kadınlar

Kral sağır edici seslerin arasında yolculuk ederken güzel ve *asil kadınlar*, bu asil adamı zırhıyla kraliyet arabasında görürler (s. 257).

P110- Kralın/Asilin vekilleri

Kral Duşmanta askerlerini ve *danışmanlarını* geride bırakıp Brâhmanların inzivaya çekildiği ormana gider (s. 258).

Kral Duşmanta *danışmanlarını* zamanı geldiğinde şakuntala'ya yanına gelirken refakat etmeleri için bırakır (s. 270).

şakuntala, sözlerini bitirip bulunduğu yerden ayrılacağı zaman kral ve *danışmanlarının* yanından bir ses konuşmaya başlar (s. 280).

Kral Samvarana *bakanları* ile kaçar (s. 345).

Viçitravirya tahta geçer. Tahta geçtikten sonra *Bhişma'nın danışmanlığında* krallığı yönetir (s. 373).

Kral *danışmanlarıyla* konuşup Rişi'nin hemen çıkartılmasını emreder (s. 393).

P150- Zenginler

Bir gün çocuk *zengin* bir adamın oğlunun süt içtiğini görür. Çocuk süt içmek ister ve ağlamaya başlar. Bu durumu gören babası üzölür ve birkaç ineği olan bir adamdansa, çok ineği olan *zengin* bir adamdan inek istemek için dolaşmaya başlar (s. 456).

P170- Esirler/köleler

Yayati'nin ayrıldığı esnada Devajani'nin *hizmetçisi* Ghurnika gelir (s. 299).

Kral Yayati'nin kutsal evlilik töreni şastralarda yazıldığı gibi olur. Törenler bitince kralların en yücesi, güzel karısı Sarmişta ve mahiyetinki *iki bin hizmetçi* ile başkentine geri döner. Saraya *iki bin hizmetçinin* yerleşmesinin ardından Yayati, Asoka korusunun kıyısına eşi için bir ev yaptırır. Eşine hizmet etmesi, tüm ihtiyaçlarıyla ilgilenmesi için emrine *bin hizmetçi* verir (s. 309).

Kral Yayati, Vaisyaları korurken, *Sudralara* da dostça davranır (s. 319).

Kraliçe, yaşlı Rişi ile birlikte olmak istemeyince kendi yerine *Sudra* sınıfından olan *hizmetçisini* gönderir (s. 383).

Vyasa, odayı terk etmeden önce kıza daha fazla *hizmetçi* olarak kalmayacağını söyler. *Hizmetçinin* Vyasa'dan doğurduğu oğul Vidura olarak tanınır (s. 390-391).

Kral, Bhişma'nın geldiğini öğrenince *hizmetçilerine* emir verir (s. 401).

Pandu bütün kralları dize getirip onları *kölesi* yapar. Krallar da Pandu'ya itaat ederler (s. 403).

P190- Diğer toplumsal kurallar-- çeşitli

Bilgelerin söylediğine göre oğul, babasının isteğini yerine getirmezse artık babasının evladı değildir. Büyüklerinin isteğini yerine getiren ve anlayışlı olan oğul en iyi evlat olarak kabul edilir (s. 321).

Krallarının söylediklerini dinleyen halk hep bir birlikte, ailesinin iyiliğini düşünen ve buna paralel hareket edenlerin bu en küçük oğul olsa bile en yüksek mertebeyi hak ettiğini söyler (s. 321).

Aştaka Yayati'ye, sadece yaşı büyük olanın saygıyı hak etmesi gerektiğini değil, kutsal yazılarda bilgelik ve ibadette diğerlerini geçen kişilerin saygıyı hak ettiğini söyler (s. 326).

Brâhmanlar, ahlakın ve adaletin yolundan ayrılmayıp kutsal hikâyeler anlatırlar. Kşatriyalar ve Vaisyalar halkı korumakla sorumlu kişilerdir. Sudralar ise bu üç sınıfa her zaman hizmet etmekle sorumludur (s. 354).

P201- Aile üyeleri arasında düşmanlık

Bharata'nın evlendiği üç eşinden on oğlu olur. Fakat oğullarının hiçbiri kendisine denk olmadığından kral çocuklarından razı gelmez. Anneleri, babalarının razı olmadığını görünce çocuklarını öldürür. Bharata çocuksuz kalır (s. 344).

P210- Karı ve koca

Pritha, zırhı ve küpeleri ile çocuğunu babasının korkusundan gizlice dünyaya getirip nehrin kenarına bırakır. Onu *Radha'nın kocası* Adhirata bulur ve kendi evladı gibi yetiştirir (s. 253).

Yayati'nin, Devajani ve Sarmiştâ isimli iki eşinden oğulları olur (s. 285).

Pandu'nun, Kunti ve Madri isimli iki karısı vardır. Kral Pandu, eşi Kunti'ye çocuk sahibi olmak için yalvarır (s. 351).

P230- Ebeveynler ve çocuklar

Yayati ile *Devajani'nin* *Yadu* ve *Turvasu* isimli oğulları olur. *Yayati* ile *Sarmiştâ'nın* *Drahyu, Anu, Puru* isimli çocukları olur (s. 312).

Ruru ile Pauṣṭi'nin Pravira, Īsvara, Raudrasva isimli oğulları olur. Pravira ile Śuraṣeni'nin Manuṣya isimli çocukları olur. Souviri ile Manuṣya'nın Śakta, Sanhanana, Vagmi isimli çocukları olur. Raudrasva ile Misrakeṣi'nin yay kullanmada mahir on oğulları olur (s. 343).

Īlina ile Rathantarya'nın Duṣmanta, Śura, Bhima, Pravaṣu, Vasu isimli oğulları olur. Duṣmanta ile Śakuntala'nın Bharata isimli bir çocuğu olur (s. 344).

Bhumanyu ile Puṣkari'nin Suhotra, Suhota, Suhavi, Suyaju, Diviratha isimli oğulları olur. Suhotra ile Aikṣaki'nin Ajamida, Sumida, Purumida isimli çocukları olur. Ajamida'nın üç eşi olur. Ajamida ile Dhumini'nin Rikṣa isimli çocuğu olur. Ajamida ile Nila'nın Duṣmanta ve Parameṣṭi isimli çocukları olur. Ajamida ile Keṣini'nin Jahnyu, Jala, Rupina isimli çocukları olur (s. 345).

Samvarana ile Tapati'nin, Kuru isimli çocuğu olur. Kuru ile Vahini'nin Avikṣit, Abhiṣya, Çaittraratha, Muni, Janamejaya isimli çocukları olur (s. 346).

Yayati ile Devajani'nin Yadu, Turvasu isimli çocukları olur. Yayati ile Sarmiṣṭa'nın Drahyu, Anu, Puru isimli çocukları olur. Puru ile Kausalya'nın, Janamejaya isimli bir çocuğu olur. Janamejaya ile Ananta'nın, Praçinvan isimli bir çocuğu olur. Praçinvan ile Aṣmaki'nin, Sanyati isimli bir çocuğu olur. Sanyati ile Varangi'nin, Ahanyati isimli bir çocuğu olur. Ahanyati ile Bhanumati'nin, Sarvabhauma isimli bir çocuğu olur. Sarvabhauma ile Sunanda'nın, Jayetsena isimli bir çocuğu olur. Jayetsena ile Susrava'nın, Avaçina isimli bir çocuğu olur. Avaçina ile Marya'nın, Arihas isimli çocuğu olur. Arihas ile Angi'nin, Mahabhauma isimli bir çocuğu olur. Mahabhauma ile Suyajana'nın, Ayutanayi isimli bir çocuğu olur. Ayutanayi ile Kama'nın, Akrodhana isimli bir çocuğu olur. Akrodhana ile Karambha'nın, Devathiti isimli çocuğu olur. Devathiti ile Marya'nın, Arihas isimli bir çocuğu olur. Arihas ile Sīdeva'nın, Rikṣa isimli bir çocuğu olur. Rikṣa ile Jvala'nın, Matinara isimli bir çocuğu olur. Matinara ile Sarasvati Kralı'nın, Tangsu isimli bir çocuğu olur. Tangsu ile Kalinga'nın, Īlina isimli bir çocuğu olur. Īlina ile Rathantari'nin beş çocukları olur. Duṣmanta ile Śakuntala'nın, Bharata isimli çocuğu olur. Bharata ile Sunanda'nın, Bhumanyu isimli bir çocuğu olur. Bhumanyu ile Vijaya'nın, Suhotra isimli bir çocuğu olur. Suhotra ile Suvarna'nın, Hasti isimli bir çocuğu olur. Hasti ile Yaśodhara'nın, Vikunthana isimli bir çocuğu olur. Vikunthana ile Sudeva'nın, Ajamida isimli bir çocuğu olur. Ajamida'nın Kaikeyi,

Gandhari, Vişala, Rikşa isimli dört eşinden *iki bin dört yüz çocuğu* olur. *Samvarana* ile *Tapati'nin*, *Kuru* isimli bir çocuğu olur. *Kuru* ile *Suvangi'nin*, *Vidura* isimli bir çocuğu olur. *Vidura* ile *Sampria'nın*, *Anasva* isimli bir çocuğu olur. *Anasva* ile *Amrita'nın*, *Parikşit* isimli bir çocuğu olur. *Parikşit* ile *Yaşa'nın*, *Bhimasena* isimli bir çocuğu olur. *Bhimasena* ile *Kumari'nin*, *Pratisrava* isimli bir çocuğu olur. *Pratisrava'nın* *Pratipa* isimli bir oğlu olur. *Pratipa* ile *Sunanda'nın*, *Devapi*, *Şantanu*, *Valhika* isimli çocukları olur. *Şantanu* ile *Ganga'nın*, *Bhişma* isimli bir çocuğu olur. *Şantanu* ile *Satyavati'nin*, *Çitrangada*, *Viçitravirya* isimli çocukları olur. *Satyavati* ile *Rişi Parasara'nın*, *Vyasa* isimli bir oğlu olur. *Vyasa* ile *Ambika'nın*, *Dhritaraştra* isimli bir çocuğu olur. *Vyasa* ile *Ambalika'nın*, *Pandu* isimli bir çocuğu olur. *Dhritaraştra* ile *Gandhari'nin*, *Duryodhana*, *Duşasana*, *Vikarna*, *Çitrasena'nın* içinde bulunduğu yüz çocukları olur. *Pandu* ile *Kunti'nin* *Yudhişthira* (*Adalet tanrısı Dharma'dan*), *Bhima* (*Rüzgâr tanrısı Maruta'dan*), *Arjuna* (*Tanrıların Kralı İndra'dan*) isimli çocukları olur. *Pandu* ile *Madri'nin*, *Nakula* (*Aşvin İkizlerinden*), *Sahadeva* (*Aşvin İkizleri'nden*) isimli çocukları olur. *Yudhişthira* ile *Draupadi'nin* *Prativindhya* isimli bir çocuğu olur. *Bhima* ile *Draupadi'nin*, *Sutasoma* isimli bir çocuğu olur. *Arjuna* ile *Draupadi'nin*, *Srutakirti* isimli bir çocuğu olur. *Nakula* ile *Draupadi'nin*, *Satanika* isimli bir çocuğu olur. *Sahadeva* ile *Draupadi'nin*, *Srutarma* isimli bir çocuğu olur. *Yudhişthira'nın* *Valadhara* ile, *Sarvaga* isimli bir çocuğu olur. *Arjuna* ile *Subhadra'nın*, *Abhimanyu* isimli bir çocuğu olur. *Nakula* ile *Karenumati'nin*, *Niramitra* isimli bir çocuğu olur. *Sahadeva* ile *Vijaya'nın*, *Suhotra* isimli bir çocuğu olur. *Bhimasena* ile *Hidimba'nın*, *Ghatotkaça* isimli bir çocuğu vardır. *Abhimanyu* ile *Uttara'nın*, *Parikşit* isimli bir çocuğu olur. *Parikşit* ile *Mahdrahvati'nin*, *Janamejaya* isimli bir çocuğu olur. *Janamejaya* ile *Vapuştama'nın*, *Satanika*, *Şankukarna* isimli çocukları olur. *Satanika* ile *Videhaların Prensesi'nin*, *Asvamedhatta* isimli bir çocuğu olur (s. 348-354).

Dhritaraştra ile *Gandhari'nin* yüz oğlu olur (s. 404).

P231- Anne ve oğul

Draupadi'nin beş oğlu *Vasu'nun* bedenlenmiş halleridir. İsimleri *Prativindhya*, *Sutasoma*, *Srutakirti*, *Satanika*, *Srutasena*'dır (s. 252).

Devajani, *Yadu*, *Truvasu* ve *Sarmiştta* ise *Drahyu*, *Anu* ve *Puru* 'yu dünya getirir (s. 285).

Satyavati oğlu Vyasa'yı yeniden yanına çağırır (s. 390).

Pandu'nun annesi Ambalika yaptıklarından çok memnun kalır (s. 404).

Kunti'nin ilk oğlu Yudhiṣṭhira'dır (s. 406).

Kunti'nin çocukları Yudhiṣṭhira, Bhimasena, Arjuna'dır. Madri'nin çocukları Nakula ve Sahadeva'dır (s. 433).

P233- Baba ve oğul

Sukra bir Riṣi'nin oğludur. Sukra'nın kendisi gibi Brâhman olan Taṣṭadhra, Atri, Rauda, Karmi isimli oğulları olur (s. 237).

Bhrigu'nun oğlu Sukra'dır (s. 242).

Diti'nin Sivi şeklinde bilinen oğlu Kral Druma olarak dünyada yaşamını sürdürür (s. 245).

Drona, Bhrigu soyundan Jamadagni'nin oğlu Rama'ya denktir. Bu bilge Brâhman bütün dünyada Kripa ismiyle tanınır (s. 248).

Ariṣṭa'nın oğlu Hasa, Gandharvaların krallarından biridir ve Kuru soyundan dünyaya gelir (s. 248).

Vyasa'nın iki oğlu dışında Vidura isimli erdem sahibi bir oğlu daha vardır (s. 248-249).

Dhritaraṣṭra'nın yüz oğlunun isimleri Duryodhana, Yuyutsu, Duṣasana, Duhsaha, Duṣala, Durmukha, Vivinsati, Vikarna, Jalasandha, Suloçna, Vinda, Anuvinda, Durdharṣa, Suvahu, Duṣradharṣana, Durmarṣana, Duṣkarna ve Karna önce doğar. Sonra Çitra, Vipacitra, Çitrakṣa, Çaruçitra, Angada, Durmada, Hpradharṣa, Vivitsu, Vikata, Sama, Urananabha, Padmanabha, Nanda, Upanandaka, Sanapati, Suṣena, Kundodara, Mahodara, Çitravahu, Çitravarman, Suvarman, Duruiroçana, Ayovahu, Mahavahu, Çitraçapa, Sukundala, Bhimavega ve Bhimavega doğar. Ardından Valaki, Bhimavikrama, Ugrayudha, Bhimaeçra, Kanakayu, Dridhayudha, Dridhavarman, Dridhakṣatra, Somakriti, Anadara, Jarasandha, Dridhasandha, Satyasandha, Sahasraveh, Ugrasravas, Ugrasena, Kṣemamurti, Aprajita, Panditaka, Visalakṣa, Duradhara, Dridhahasta, Suhasta, Vatevega, Suvarçasa, Adityaketu, Vahvasin, Nagadatta gelir. En son doğanlar Anuyaina, Niṣangi, Kuvaçi, Dandi, Dandanhara, Dhanugraha, Ugra, Bhimaratha,

Vira, Viravahu, Alolupa, Abhaya, Raudrakarman, Dridharatha, Anandhrişya, Kundaveda, Viravi, Dhirgaloçana, Dirghavahu, Mahavahu, Vyudhoru, Kanakangana, Kundaja ve Çitraka'dır. Bunların dışında Duşala adında bir kızı ve Vaisya soyundan olan eşinden de Yuyutsu isimli bir oğlu olur (s. 249-250, s. 409).

Yudhişthira'nın babası Dharma, Bhima'nın babası Vayu, Arjuna'nın babası İndra, Nakula ve Sahadeva'nın babaları da Aşvin ikizleridir (s. 250).

Sura, Vasudeva'nın babasıdır (s 252).

Ceylanların, fillerin, aslanların, büyük yılanların insanların bir arada yaşadığı yer Kasyapa'nın oğlu Kanva'nın Aşramı'dır (s. 260).

Nahuşa'nın Yati, Yayati, Songyati, Ayati, Ayati, Dhruva isimli altı oğlu vardır (s. 285).

Nahuşa'nın oğlu saygıdeğer Kral Yayatidir (s. 310, s. 342).

Yayati en büyük oğlu Yadu'yu yanına çağırır. Yayati ikinci oğlu Turvasu'yu yanına çağırır. Yayati Sarmişta'dan doğan oğlu Drahyu'yu yanına çağırır. Son olarak yanına oğlu Puru'yu çağırır (s. 316-318).

Nahuşa'nın oğlu Yayati, Puru sayesinde gençliğine ve gücüne kavuştuğu için çok mutlu olur (s. 319).

Yayati, Aştaka'ya Puru'nun babası olduğunu söyler (s. 326).

Vasumanas, Yayati'ye Haryasva'nın oğlu Vasumanas olduğunu söyler (s. 338).

Sivi, Yayati'ye Usinara'nın oğlu Sivi olduğunu söyler (s. 339).

Misrakeşi'nin Riçeyu, Kakşeyu, Vrikeyu, Sthandileyu, Vaneyu, Jaleyu, Tejeyu, Satyeyu, Dharmeyu, Sauteyu isimli oğulları vardır (s. 344).

Matinara'nın Tansu, Mahan, Atiratha, Drahyu isimli oğulları olur (s. 344).

Bharata'nın Bhumanyu ismini verdiği bir oğlu olur (s. 344).

Avikşit'in Parikşit, Şavalasva, Adiraja, Viraja, Şalmali, Uçaisrava, Bhangakara, Jitari isimli oğulları olur. Parikşit'in Kakşesena, Ugrasena, Çitrasena, İndrasena, Susena, Bhimasena isimli oğulları olur (s. 346).

Dakṣa'nın oğlu Aditi'dir. Aditi'nin oğlu Vivasvan'dır. Vivasvan'ın oğlu Manu'dur. Manu'nun oğlu İla'dır. İla'nın oğlu Pururava'dır. Pururava'nın oğlu Ayu'dur. Ayu'nun oğlu Nahuṣa'dır. Nahuṣa'nın oğlu Yayati'dir (s. 348).

Pratipa'nın oğlu Śantanu'dur (s. 358).

Varuna'nın oğlu Vasiṣṭa bir Muni olarak Apava olarak tanınır (s. 362).

Śantanu'nun oğlu Bhiṣma bütün arzu ve isteklerini yok etmiş biridir (s. 387).

Suvala'nın oğlu Śakuni kız kardeşini kuruların başkentine getirir (s. 397).

Sura, Vasudeva'nın babasıdır (s. 398).

Śantanu'nun oğlu Bhiṣma yanına ordu, danışman, Brâhman ve Rişilerini alıp Madra Kralı Śalya'nın şehrine doğru yola çıkar (s. 401).

Uddalaka'nın oğlu Svetaketu bir Rişi olarak yaşar (s. 424).

Dhritaraṣṭra'nın oğlu Yuyutsu yemeğin içine zehir katıldığını söyler (s. 447).

Gotama'nın, Saradvan isimli bir oğlu olur (s. 448).

Dhritaraṣṭra, Pandu'nun oğlu Yudhiṣṭhira'yı kral ilan eder (s. 479).

P234- Baba ve kız

Dhritaraṣṭra'nın yüz oğlu dışında Duṣala adında bir kızı ve Vaisya soyundan olan eşinden de Yuyutsu isimli bir oğlu olur (s. 250).

Vasudeva'nın, Pritha isimli bir kızı vardır (s. 252).

Vriṣaparva'nın kızı Sarmiṣṭa doğurganlık yaşına gelir (s. 309).

Devajani öfkeyle ve utançla babası Sukra'nın evine geri döner. Babasına Vriṣaparva'nın kızı Sarmiṣṭa'nın kalbini yaraladığını söyler (s. 314).

Bhiṣma, Brâhmanlardan Suvala'nın kızı Gandhari'nin kutsandığını ve yüz oğul dünyaya getireceğini söyler (s. 397).

Sura, güzeller güzeli Pritha'nın babasıdır (s. 398).

Dhritaraṣṭra'nın Duṣala isminde bir kızı vardır (s. 409).

P251- Erkek kardeşler

Dhritaraṣṭra'nın en küçük kardeşi Pandu doğrulukla taçlandırılır (s. 248).

P265- Damat/güvey

Kral Suvala, Gandhari ile *Dhritaraştra'nın* evliliğine sıcak bakmaz çünkü *damat* kördür (s. 397).

Düğün sona erdikten sonra *damada* birçok değerli hediye sunulur ve çift, *damadın* başkentine doğru yola çıkar (s. 401).

P281- Üvey baba

Sura, ilk doğan oğlunu anne tarafından teyzesinin oğluna Kuntibhoja'ya vereceğini söyler. Sura bir oğlu olmadığı için kızını kral Kuntibhoja'ya verir. Kral bu kızı kendi kızı olarak kabul eder. Kız *üvey babasının* evinde, gelen konuklarla ve Brâhmanlarla ilgilenerek büyümeye başlar (s. 252).

P283- Üvey erkek kardeş

Kutsal yasalara göre *Vyasa, Brahmarşi, Viçitravirya'nın* anne tarafından abisidir (s. 38).

Hizmetçinin, Vyasa'dan doğurduğu *Vidura Dhritaraştra* ile *Pandu'nun* kardeşidir (s. 391).

P290- Diğer akrabalar

Pandu'dan *akrabaları* da çeşitli hediyeler alırlar (s. 404).

P292- Büyükanne/nine

Pandu, ganimetlerin çoğunluğunu Bhişma'ya verip kalanını *büyükannesi Satyavati* ile anneleri Kosal'ın prenseslerine dağıtır (s. 403).

P295- Kuzenler

Sura, ilk doğan oğlunu anne tarafından *teyzesinin oğluna Kuntibhoja'ya* vereceğini söyler. Sura bir oğlu olmadığı için kızını Kral Kuntibhoja'ya verir (s. 252).

P310- Arkadaşlık/Dostluk

Kadın, kocasına yeryüzünde güzelliğiyle kimsenin ölçüşemediği *Jitavati* isimli bir kız *arkadaşının* olduğunu söyler (s. 363).

Bharadvaja'nın en yakın dostu *Prişata* isimli bir kraldır (s. 451).

Drona, arkadaşı Drupada'nın krallığına gider. Drona arkadaşının krallığına geldiğinde onun dostu olduğunu söylese de Drupada arkadaşının dostça selamını öfkeyle reddeder (s. 453).

Çocuğun babası evine döndüğü zaman arkadaşının kendi çocuğuna öğütölmüş pirinç ile su verdiğini görür. Sonra bir zamanlar dostu olan Kral Drupada'nın huzuruna çıkar (s. 457).

Karna, Duryodhana'nın dostu ve arkadaşı olmasını ister (s. 470, s. 472).

Duryodhana'nın artık yanında Karna gibi bir dostu vardır. Karna, Duryodhana'nın hep en yakın dostu olur (s. 474).

P320- Misafirperverlik

Yayati konuklarına ve evinin yakınından geçen yabancılara ormandan topladığı meyveler ve tereyağını ikram edip kendisi de yerde bulduğu tahıl taneleri ile beslenir (s. 323).

P327- Kutlama (Barmecide ziyafeti)

Satyavati, gelinini ikna ettikten sonra bir şölen düzenler. Bu şölene tüm Brâhmanlar, Rişiler ve sayısız konuklar çağırılır (s. 388).

Gandhari ile Dhritaraştra'nın ihtişamlı bir şekilde düğünü olur (s. 397).

P340- Öğretmen ve öğrenci

Brâhmanların bazıları, Kutsal Kurban Ayini'nin gerçekleştirileceği alanı oluşturmak için hocalarından Krama, Naya (mantık) dersleri alırlar. Çeşitli ilimlerde de eğitim almak için hocalarının kılavuzluğunda bir arada bulunurlar (s. 261).

Rişi'nin öğrencileri kralın huzuruna çıktıktan sonra hocalarının Aşramı'na geri dönerler (s. 272).

İki ayaklıların en iyisi Brâhman, dört ayaklıların en iyisi inek, bütün eğitimlilerin en iyisi öğretmendir (s. 276).

Hocasının evinde yaşayan bir Brâhmaçarin, hocası onu her derse çağırdığında hazır olmalı ve öğrenci hocasına o bir şey söylemeden hizmet etmelidir. Hocasından önce kalkmalı, ondan sonra yatmalı, mütevazı olmalıdır. Sabırlı, dikkatli ve eğitimine sadık bir kişi olmalıdır. İşte bunları yaptığında öğrenci başarılı olur (s. 333).

Bhişma, bütün yeğenlerinin iyi eğitim almasını istediği için DhanurVeda¹² sanatında usta, bilge ve bütün vedalara hâkim bir *hoca* aramaya başlar. *Drona'yı Pandavalar'ın ve Kauravalar'ın hocası* ilan eder. Drona, onlara silah sanatını ve ona ait bütün dallarını öğretince çok kısa zamanda mahir savaşçılar haline gelirler (s. 450).

Drona, Pandu'nun ve Dhritaraştra'nın oğullarını *öğrencileri* olarak kabul ettikten sonra her *öğrencisini* sırayla yanına çağırır. Sonra dersler başlar. *Öğrencilerine* silahları kullanmayı öğretir. Bu *öğrencilerin* dışında Vrişni, Andaka prensleri, Karna ve birçok *öğrencisi* olur. Bu öğrencilerin içinden Arjuna, *hocasına* bağlı bir *öğrenci* olup silah kullanma sanatında diğerlerini geride bırakır. Arjuna, kısa zamanda *Drona'nın* en gözde *öğrencisi* olur (s. 459-450).

Drona, eğitimler bittiği zaman *öğrencilerine* ne öğrettiğini görebilmek için onları yanına çağırttıktan sonra ağacın tepesinde olan kuşu vurmalarını ister. *Drona*, en son *öğrencisi* Arjuna'yı çağırır okunu fırlatmasını ister. Arjuna sivri okunu fırlatıp kuşu vurur. Ardından *Drona*, Ganga nehrinde yüzerken bir timsah bacağından kapıp onu çektiği zaman *öğrencilerinden* yardım ister. Arjuna beş sivri oku ile timsahı vurup hocasını kurtarır. *Drona* en değerli *öğrencisi* olduğunu ifade edip ona Brahmaşira silahı hediye eder. *Drona* bütün *öğrencileri* eğitimlerini tamamladığı zaman; eğitimlerini herkesin önünde sergilemelerini ister (s. 463-465).

P426- Rahip

Sukra bir *Rişi'nin* oğludur. Sukra'nın kendisi gibi *Brâhman* olan Taştadhra, Atri, Rauda, Karmi isimli oğulları olur (s. 237).

Drona, Bhrigu soyundan Jamadagni'nin oğlu Rama'ya denktir. Bu bilge *Brâhman* bütün dünyada Kripa ismiyle tanınır (s. 248).

Kız üvey babasının evinde, gelen konuklarla ve *Brâhmanlarla* ilgilenerek büyümeye başlar. *Keşişlik* mertebesinin varsaydığı her şeyi yerine getiren Durvasa, Kunthibhoja'nın evine konuk olur (s. 252).

Kral Duşmanta, asker ve danışmanlarını geride bırakıp *Brâhmanların* inzivaya çekildiği ormana gider (s. 258).

¹² Okçuluğun bilgisi.

Kralın en büyük dileği *Muni* ile tanışmaktır. Kral, yanında sadece *rahipleri*yle Kasyapa'nın evine adım atar atmaz bütün susuzluğu kaybolur. Aşram'ın sınırında bütün silahlarını çıkarıp *rahipleri* tarafından kutsanır ve böylece Brâhma'nın krallığına eşit bu yere girmeye hak kazanır. İçeri girince ibadet eden *Brâhmanların* kutsal metinleri okuduklarını duyar. Her yerden *Rişilerin* okuduğu sesler gelir *Brâhmanların* okuduklarını dinleyen kral, başka grubun da mantra okuduğunu duyar. *Brâhmanların* hepsinin konuşma sanatında çok iyi eğitim aldığını fark eder. Kral, onların bulundukları alana yaklaştıkça *Brâhmanların* sesleri etrafı sarar (s. 260).

Kral Duşmanta gördükleri karşısında hem şaşırıp hem de hayran kalarak *rahiplerini* geride bırakıp kutsal eve girer (s. 262).

Genç kız, Kral Duşmanta'ya *Rişi Kanva*'nın kızı olduğunu söyler (s. 263).

Vişvamitra manevi gücü çok yüksek bir *keşiştir* (s. 264).

Rişi Kanva çocuğun eğitimiyle bizzat ilgilenir (s. 271).

Kral Bharata, sayısız kurban görevini yerine getirir. Dedesi Kanva onun kurban ayinlerinin *Hotri* 'si olur Bu ayinlerde *Brâhmanlar* onurlandırılır ve onlara hediyeler sunulur (s. 282).

Praçeta'nın *keşiş* olan on oğlu vardır (s. 283).

Prurava, *Brâhmanlarla* savaşa tutuşur. *Brâhmanların* öfkelerinden korkmadan zenginliklerini yağmalar (s. 284).

Yayati bir *Muni* olur (s. 285).

Kralların en korkusuzu olarak bilinen Yayati, Bhrigu Dağı'nda inzivaya çekilip bir *keşiş* gibi yaşamaya başlar (s. 287).

Bir *Brâhman* 'ı öldürmek çok büyük günahdır (s. 294).

Ghurnika saraya gidip *Brâhman* 'ı bulur ve ona kızının başına gelenleri anlatır (s. 300).

Kral Yayati, *Brâhman* 'ı saygıyla selamlar. Yayati, *Brâhman* 'ın çevresinde döner (s. 308-309).

Kral Yayati, *Brâhmanların* isteklerini gerçekleştirir (s. 319).

Yayati, *keşiş* ve *Brâhmanları* ile birlikte ormana inzivaya çekilir. Bir *keşiş* gibi yaşamaya başlar (s. 321, 323).

Ormanda yaşamını sürdüren *Muni* dünyevi zevklerden uzaklaşır (s. 334).

Sivi *keşişlikte* benzersizdir (s. 342).

Yayati, yanındakilere daha önce *Brâhmanlara* yüzlerce hediye ettiğini söyler (s. 342).

Samvarana, *Rişi* Vasişata yanlarına ziyaret için gelene kadar Sindhu ırmağının kenarında yaşar (s. 345).

Devapi, *Muni* olma yolunda ilerler (s. 350).

Orman keşişleri herkesin önünde bir anda kaybolurlar (s. 352).

Pratipa isimli kral, uzun yıllarını Ganga nehrinin kıyısında *keşiş* gibi yaşayarak geçirir (s. 357).

Varuna'nın oğlu Vasişta, bir *Muni* olarak Apava olarak tanınır (s. 362).

Kutsal inek, *Rişilerin* kutsamış olduğu ormanda yaşayan *Rişi* 'ye aittir (s. 363).

Genç kız, *Brâhmanların* huzurunda Bhişma ile konuşur. Bhişma ne yapması gerektiğine karar vermeden önce *Brâhmanlara* danışır (s. 377).

Bhişma, kardeşi için *rahiplerin* ve Kuru soyunun yaşlılarının hazır bulunduğu bir cenaze ayini düzenler (s. 378).

Bhima annesine, *Brâhmanlar* ve âlimlere danışmaları gerektiğini söyler (s. 380).

Vrihaspati, eğitimli bir *Brâhman* olmasına karşı Mamati'ye karşı olan hislerini durduramaz. Dirghatama kendisi gibi *Brâhman* olan Pradveşi ile evlenir (s. 381).

Sandala bağlanmış olan *Brâhman* nehrin götürdüğü her yere gider (s. 383).

Kral, *Rişi*'den soyunu devam ettirmesini ister. *Rişi* kralın isteğini kabul eder. Kraliçe yaşlı *Rişi* ile birlikte olmak istemeyince kendi yerine Sudra sınıfından olan hizmetçisini gönderir (s. 383).

Zamanla *Rişi* 'nin dedikleri gerçek olur (s. 384).

Satyavati, *Muni* Dvaipayana'yı düşünür (s. 386).

Satyavati gelinini ikna ettikten sonra bir şölen düzenler. Bu şölene tüm *Brâhmanları*, *Rişileri* ve sayısız konukları çağırır (s. 388).

Mandavya isimli bir *Brâhman* yaşar. Bu *keşiş* kendini ibadetlerine adanmış dünyevi zevklerden vazgeçmiş bir *keşiştir*. *Keşiş* bir gün ağacın gölgesine oturur (s. 391).

Rişi'nin ibadet ettiği bir gün hırsızlar çaldıkları eşyalarla kendilerini takip eden kralın askerlerinden kaçıp onun evine saklanırlar. Tam saklandıkları esnada kralın askerleri ormanın içinde ibadet halinde olan *Keşiş'e* hırsızların hangi yöne gittiğini sorar. *Keşiş* soruya cevap vermeyince askerler *Keşiş'in* evine girip her yeri ararken hırsızları yakalarlar. Askerler hem hırsızları hem de *Keşiş'i* açık bir alana getirir. Kralın askerleri *Rişi'nin* kendi kendine konuştuğunu duyar. *Muni*, bir süre sonra ölmeyince askerler krala haber verirler. Kral danışmanlarıyla konuşup *Rişi'nin* hemen çıkartılmasını emreder (s. 393).

Rekabette Chranaslar ve *Rişiler* destek verirler. *Brâhmanların* yaşadığı yerler ihtişamla parlar (s. 395).

Bhişma, *Brâhmanlardan* Suvala'nın kızı Gandhari'nin kutsandığını ve yüz oğul dünyaya getireceğini söyler (s. 397).

Pritha, Kuntibhoja'nın yanında *Brâhmanlara* ve gelen konuklara hizmet ederek büyür (s. 398).

Şantanu'nun oğlu Bhişma, yanına ordu, danışman, *Brâhman* ve *Rişilerini* alıp Madra kralı Şalya'nın şehrine doğru yola çıkar (s. 401).

Brâhmanlara değerli hediyeler sunulur (s. 404).

Rişi manevi yönü çok güçlü olan babası gibi *keşiştir*; *Brâhman'dır* (s. 410).

Pandu, yeminini tutup bir *Rişi* gibi yaşamaya başlar (s. 417).

Uddalaka'nın oğlu Svetaketu bir *Rişi* olarak yaşar (s. 424).

İnsanlar, *keşişleri* görmek için şehrin kapılarından geçerler (s. 437).

Beyazları giymiş *Rahipler*, kutsal yağı bir çanağın içinde yanan kutsal ateşe dökerler (s. 440).

Brâhman'ın elinden oku ve yayı düşer. *Keşiş* tüm gücünü toplar (s. 449).

Brâhmanlar, mantraları okuyup ayinleri yapmaya başlarlar (s. 466).

P428-Şarkıcı/müzisyen

Arjuna tam gösterisini bitirdiği zaman *müzisyenlerin* kulakları sağır olduğu anda bir ses duyulur (s. 469).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Bhima annesine, Brâhmanlara ve *âlimlere* danışmaları gerektiğini söyler (s. 380).

Kunti, *kapı bekçilerine* kim olduğunu bildirir (s. 437).

Aşçılar, gelen konuklara yiyecekleri hazırladıktan sonra Duryodhana'ya haber verirler (s. 443).

Kral Dhritaraştra, Kuru prenslerini *silah yapım ustası* Kripa'nın yanına gönderir (s. 448).

Drona, *aşçıya* Arjuna'ya yemeği geç saatte vermesini söyler (s. 460).

Kanika, Dhritaraştra'ya kendi *muhbirlerinin* resmi görevlerde olan herkesi tanımaları gerektiği konusunda sözler söyler (s. 486).

Nasıl ki bir *balıkçı* balık yakalayıp onları satarak zengin olabilirse bir kral da düşmanlarını yenip topraklarına el koyarak güçlenip büyüyebilir (s. 487).

P461- Asker

Kral Duşmanta'nın av yapmak için yolu ormana düşer. Kralın yanında yüz at, yüz fil, hayvanların dört katı kadar ağır silahlarla donatılmış *asker* vardır. *Savaşçıların* sesleri silah şakırtılarına karışır (s. 257).

Kral Duşmanta, *asker* ve danışmanlarını geride bırakıp Brâhmanların inzivaya çekildiği ormana gider (s. 258).

Güçlü prens yanına Kşatriya sınıfından sayısız *savaşçı* alır (s. 370).

Rişi'nin ibadet ettiği bir gün hırsızlar çaldıkları eşyalarla kendilerini takip eden kralın askerlerinden kaçıp onun evine saklanırlar. Tam saklandıkları esnada kralın *askerleri* ormanın içinde ibadet halinde olan Keşiş'e hırsızların hangi yöne gittiğini sorar. Keşiş, soruya cevap vermeyince *askerler* onun evine girip her yeri ararken hırsızları yakalarlar. *Askerler* hem hırsızları hem de Keşiş'i açık bir alana getirir. Kralın *askerleri* Rişi'nin kendi kendine konuştuğunu duyar. Muni bir süre sonra ölmeyince *askerler* krala haber verirler (s. 393).

İkizleri *asker* bulur (s. 449).

Arjuna düşmanlarına doğru *askerlerin* arasında hamle yapar. Pañçala Kralı ile Drona arasında olan savaşta birçok *asker* savaşır. Pañçala safları dağılarak *askerler* kaçmaya başlar (s. 477-478).

P475- Soyguncu/hırsız

Rişi'nin ibadet ettiği bir gün *hırsızlar* çaldıkları eşyalarla kendilerini takip eden kralın askerlerinden kaçıp onun evine saklanırlar. Tam saklandıkları esnada kralın askerleri ormanın içinde ibadet halinde olan Keşiş'e *hırsızların* hangi yöne gittiğini sorar. Keşiş soruya cevap vermeyince askerler onun evine girip her yeri ararken *hırsızları* yakalarlar. Askerler hem *hırsızları* hem de Keşiş'i açık bir alana getirip kazığa oturtur (s. 393).

P533- Feodal haraç

Kral başkentini düşmanlarının elinden kurtarıp düşmanlık yapan kralların hepsini *vergiye bağlar* (s. 346).

Kral Vyuşitasva gücüyle kuzeyin, güneyin, doğunun, batının krallarını dize getirip onları *vergiye bağlayınca* büyük At Kurban ayini gerçekleştirmek ister (s. 422).

Arjuna güneyin krallarını *vergiye bağlar* (s. 481).

P551- Ordu

Kralların kralının *ordusunun* karşısında hiçbir düşman duramaz (s. 271).

Düşman *ordular* kıyasıya savaşır birbirlerini öldürürler (s. 373).

Pandu *ordusunu* Mithila'ya yönlendirip Videhaları dize getirir. (s. 403).

Pañçala Kralı'nın *ordusu* ile düşman ordusu arasında sayısız gürzler, oklar havada uçuşur (s. 476-479).

P553- Silahlar

Yay kullanma sanatında çok mahir olan kral, tüm *silahları* kullanmada mahirdir (s. 247).

Pritha *zırhı* ve küpeleri ile çocuğunu babasının korkusundan gizli dünyaya getirir (s. 253).

Genç adam, küpelerini ve *zırhını* çıkarıp verir. Vasusena zaman içinde yaptığı işlerden dolayı *zırhını* çıkarıp Karna ismiyle şöhret sahibi olur (s. 253).

Kral Duşmanta, *gürzün* dört biçimde kullanıldığı savaş sanatlarının hepsinde mahirdir ve tüm *silahları* büyük ustalıkla kullanır (s. 256).

Kral Duşmanta'nın av yapmak için yolu ormana düşer. Kralın yanında yüz at, yüz fil, hayvanların dört katı kadar ağır *silahlarla* donatılmış asker vardır. Savaşçıların sesleri *silah* şakırtılarına karışır (s. 257).

Kral sağır edici seslerin arasında yolculuk ederken güzel ve asil kadınlar, bu asil adamı *zırhıyla* kraliyet arabasında görürler (s. 257).

Duşmanta, birçok kaplanı *okuyla* öldürür. *Ok* ve *gürz* kullanmada usta olan kral birçok hayvanın peşine düşüp onları *kılıcıyla*, *oklarıyla* ve *gürzüyle* öldürür (s. 258).

Yayati'nin oğullarının hepsi *ok* atmada mahirdirler (s. 285).

Raudrasva ile Misrakeşi'nin *yay* kullanmada mahir on oğlu olur (s. 343).

Devabrata tüm *silahları* kullanmada mahir olup, *yay* kullanmada da İndra'ya denktir (s. 368).

Bhişma annesinin izniyle *zırhını* kuşanır (s. 373).

Krallar, düşmanın üzerine tek seferde bin *ok* atarlar. Fakat Bhişma *oklar* daha kendine gelmeden hepsini havada *oklarıyla* vurur. Bhişma, *kılıcıyla* bütün *okları* yok eder ve her kral için üçer *ok* atarak onları *ok* yağmuruna tutar. Hemen ardından kendilerine gelen üç *oku* gören krallar, beşer *ok* ile karşılık verseler de bu *okların* hiçbirisi Bhişma'ya gelmez (s. 375).

Bir Kşatriya olarak arabasını durdurup elinde *yayıyla* indikten sonra savaşmaya hazır şekilde bekler. Bhişma arabasından *yayıyla* aşağı iner. Şalya, Şantanu'nun oğluna binlerce *ok* attığı zaman kavgayı izleyen krallar *ok* atmadaki becerisi karşısında onu alkışlarlar. Ardından Varuna, *yayını* gerip *okunu* Şalya'ya doğru fırlatır. *Okları* Şalya'nın arabasının dört atını öldürür. *Oklarını* gerip atınca Şalya'nın savaş arabasını kullanan sürücüsünü öldürür (s. 376).

Pandu, gelecekte *yay* kullanmada mahir olan çocuktur (s. 390).

Prensler *ok* atmada mahir olup *gürz*, *kılıç* ve *kalkanı* ustaca kullanırlar (s. 395).

Pandu ve iki eşi *zırh* içinde ellerinde *silahları* ile dolaşır (s. 404).

Pandu, geyiği *altın tüylü beş sivri okuyla* vurur (s. 410).

Pandavalar *yay* kullanmada mahirdirler (s. 434).

Brâhman'ın elinden *ok* ve *yayı* düşer (s. 449).

İkizleri asker bulur. Onlarla beraber *ok*, *yay* ve geyik postu da bulur (s. 449).

Drona, *yayını* alıp gerdikten sonra yüzüğü *okla* vurur (s. 455).

Drona Arjuna'ya *gürz*, *kılıç*, *Tomara (mızrak)* ile nasıl savaşılabileceğini öğretir (s. 460).

Nişada prensi, *ok* atma çalışmalarına başlar. *Yayı* germe ve *oku* yerleştirip isabet ettirmede başarılı olur. Prens köpeğin ağzına yedi *ok* isabet ettirir. Ekalavaya, *okları* hedefine isabet ettirir. Duryodhana ve Bhima *gürz* kullanmada üstün olurlar. Nakula ve Sahadeva *kılıçta* üstün olurlar. Drona, öğrencilerinin *yaylarını* ellerine almasını ve *okla* nişan alıp atmalarını ister (s. 461-463).

Drona en son öğrencisi Arjuna'yı çağırır *okunu* fırlatmasını ister. Arjuna sivri *okunu* fırlatıp kuşu vurur. Ardından Drona, Ganga nehrinde yüzerken bir timsah bacağından kapıp onu çektiği zaman öğrencilerinden yardım ister. Arjuna beş sivri *oku* ile timsahı vurup hocasını kurtarır. Drona, en değerli öğrencisi olduğunu ifade edip ona *Brahmaşira silahı* hediye eder (s. 463-465).

Her çeşit *silahla* donanmış erkekler arenaya gelirler. Prensler *yayları* ve sadakları kuşanmış halde arenaya girerler. Halk, prenslerin *kılıç* ve *kalkan* kullanmasına hayran kalır. Arenaya ellerinde *gürzleriyle* Duryodhana ve Bhima çıkar. Asvatthaman *gürzlerini* kaldırır. Arjuna *yayı* ve sadakları *okla* dolu, altın dolu *zırhıyla* arenaya çıkar. Arjuna *oklarıyla* en kolaydan en zora hedefleri tam ortasından vurur. Arjuna bu şekilde *kılıç*, *yay* ve *gürzdeki* ustalığını gösterir. Tam bu esnada altın *zırhları* içinde Karna arenaya girer. Karna'da *yayını* eline alır (s. 467-469, 471).

Drona'nın Pançalılar'ı *kılıçtan* geçiren öğrencileri, şehrin önünde de karargâhlarını kurarlar. Drupada zırhlarını kuşanıp saraydan çıkar. Drupada düşmanına birçok sivri uçlu *ok* fırlatır. Pançala Kralı'nın ordusu ile düşman ordusu arasında sayısız *gürzler*, *oklar* havada uçuşur (s. 474-479).

Arjuna *oklarının* gücüyle Kral Sumittra'yı mağlup eder (s. 481).

Bhima, Sankarşana'dan *kılıç* ve *gürz* dersleri alır (s. 480).

P556- Savaşta meydan okuma

Şalya isimli bir kahraman savaş bitmeden Bhişma'ya teke tek dövüşe çağırır (s. 375).

P623- Oruç tutmak (bir tehlike aracı olarak)

Yayati *oruç* ibadetini yerine getirir (s. 287).

Tuttuğu *oruçlarla* nefsinin körelten kişi yalnız bu dünyada değil, öte âlemde de en yüce makama erişir (s. 335).

P634- Ziyafetler/bayramlar

Kasi Kralı, üç kızının koca seçmeleri için bir *şölen* düzenler. (s. 373).

Kuntibhoja, kızının kendisine eş seçmesi için bir *şölen* düzenler (s. 400).

P677- Düello ile geleneklerin ilişkisi

Kutsal yazılar kral soyundan birinin düelloya davet edilecek üç tip adamdan bahsedildiğini söyler. Bunlar kral soyundan bir adam, kahramanlar ve komutanlardır. Bundan dolayı Arjuna, kral soyundan olmayan adamla savaşmaz (s. 472).

P710- Uluslar

Düşmanlarına her daim galip gelen kral, *Mleças* ülkesinin şehirlerinin de kralıdır (s. 255).

Matinara, *Sarasvati* kıyılarında on iki yıl boyunca süren kurban ayinlerinden sonra *Sarasvati* Kralı'nın huzuruna çıkar (s. 349).

Pandavalar, *Ekaçakra* şehrinde Vaka adında bir Rakşasa'yı öldürürler. Sonra *Pançala* şehrinde düzenlenen oyunlara katılmak üzere yola çıkarlar. Oyunların galibi Arjuna ve diğer dört kardeş Draupadi ile evlenip *Hastinapura* şehrine geri dönerler (s. 353).

Şantanu, Kuru soyunun harikulade güzellikteki başkenti *Hastinapura*'dan, büyük denizlerle çevrili toprakların tamamına hükmeder (s. 366).

Bhişma, *Kasi* ülkesinin başkenti *Varanasi* şehrine doğru yola çıkar (s. 373).

Bhişma, Kasi Kralı'nın kızlarını *Kuru* ülkesine doğru götürür (s. 376).

Tüm şehirler içinde en ihtişamlısı *Hastinapura*'dır (s. 396).

Bhişma Maghada tahtında oturan Dhirga'nın üzerine yürüyüp başkentini ele geçirir. Sonra ordusunu *Mithila*'ya yönlendirir. Sonra sırasıyla *Kasi*, *Sumbha* ve *Pundra* 'ya doğru yürür (s. 402).

Pandu hizmetçilerinin *Hastinapura* 'ya dönmelerini ister (s. 416).

Hizmetçiler *Hastinapura* 'ya geri dönerler (s. 417).

Bir gün Duryodhana, Ganga'nın kıyısında *Pramakonti* isimli yerde bir saray yaptırır (s. 443).

Bhima, *Naga* ülkesini terk eder (s. 447).

Drona, *Pançala* ülkesinin başkentini terk edip, Kuruların başkenti *Hastinapura* 'ya gider (s. 454).

Drona, Pançala Kralı'nı onurlandıktan sonra ona krallığının yarısını verir. O günden sonra Drupada *Makandi* bölgesinde, Ganga nehrinin kıyısındaki *Kampilya* şehrini başkenti ilan eder (s. 479).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Salabha, dünyada *Valhikaların Kralı* Prahlada olarak nam salar (s. 247).

Kardeşlerin en büyüğü, *Magadha Kralı* Jayatsena olarak dünyada nam salar (s. 246).

Matinara, Sarasvati kıyılarında on iki yıl boyunca süren kurban ayinlerinden sonra *Sarasvati Kralı* 'nın huzuruna çıkar (s. 349).

Nakula'nın *Çedi Prensesi* Karenumati'den Niramitra, Sahadeva'nın da *Madra Kralı* Dyutimat'ın kızı Vijaya'dan, Suhotra adında bir oğlu dünyaya gelir (s. 353).

Kasi Kralı, kızlarının koca seçmeleri için bir şölen düzenler (s. 373).

Bhişma, *Kasi Kralı* 'nın kızlarını Kuru ülkesine doğru götürür (s. 376).

Kahraman doğuran kadınların en şanlıları *Kasi Kralı* 'nın soyundan gelenlerdir (s. 396).

Bhişma, Vidura'ya kendi soylarıyla birleşmek isteyen üç aile olduğunu, her birinin kızlarını evlendirmek istediğini ve bunlardan birinin *Madra Prensesi* olduğunu söyler (s. 396).

Kuru soyunun koruyucusu *Madra Kralı* ile konuşur (s. 401).

Pandu, karıları Kunti ve Madri'ye, *Kosal'ın prenseslerine* bir keşiş gibi yaşamak üzere ormana çekildiğinin haberinin verilmesini ister (s. 415).

Kuru Kralı Pandu eşlerine ait bütün mücevherleri Brâhmanlara verir (s. 416).

Drupada, kuzeyde yaşayan *Pançalalılar'ın kralı* olur (s. 451).

Nişada Kralı Hirayadhanu'nun oğludur (s. 460).

Nişada prensi, Drona'nın ayaklarına kadar kapandıktan sonra ormana çekilir (s. 461).

Drona, öğrencilerinden *Pançala Kralı* Drupada'yı savaşta yenip esir olarak getirmelerini ister. Öğrenciler, yolda karşılarına çıkan bütün *Pançalalılar'ı* kılıçtan geçirir (s. 474).

Drona, *Pançala Kralı'nı* onurlandırdıktan sonra ona krallığının yarısını verir. O günden sonra Drupada Makandi bölgesinde, Ganga nehrinin kıyısındaki Kampilya şehrini başkenti ilan eder (s. 479).

3. 3. 1. 8. Jatugriha Parva'da (Boyalı Ev) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Sauti, Vaisampaya'nın *Kral Janamejaya'ya* bahsettiği Duryodhana'nın Pandavalar'dan kurtulmak için yaptığı planları anlatmaya başlar. Suvalanın oğlu Şakuni, prens Duryodhana, Duşasana ve Karna ile konuştuktan sonra *Kuru Kralı Dhritaraştra'nın* da onayını alıp Pandavalar'ı yakmaya karar verirler (s. 490).

Kral Dhritaraştra'nın aklına Kanika'nın söylediği sözler gelir (s. 493).

Halk, *kral Dhritaraştra'nın* krallığın vârisleri olduğu için Pandavalar'ı sevmediğini söyler (s. 497).

Kral Dhritaraştra olanları öğrendiği zaman gözlerinden yaşlar akar (s. 506).

P30-Prensler

Sauti, Vaisampayana'nın *Kral Janamejaya'ya* bahsettiği Duryodhana'nın Pandavalar'dan kurtulmak için yaptığı planları anlatmaya başlar. Suvalanın oğlu Şakuni, *Prens Duryodhana*, Duşasana ve Karna ile konuştuktan sonra *Kuru Kralı Dhritaraştra'nın* da onayını alıp Pandavalar'ı yakmaya karar verirler (s. 490).

P233- Baba ve oğul

Suvalanın oğlu Şakuni, prens Duryodhana, Duşasana ve Karna ile konuştuktan sonra Kuru Kralı Dhritaraştra'nın da onayını alıp Pandavalar'ı yakmaya karar verirler. Karna ile *Suvala'nın oğlu Şakuni* planlar yapar (s. 490-491).

Halk, *Pandu'nun* oğullarından en büyüğü olan *Yudhişthira'nın* gelecekte tahta oturmasını ister (s. 492).

P297- Erkek yeğen

Yudhişthira, madenciye kendisinin *Vidura'nın yeğeni* olduğunu söyler (s. 502).

P310- Arkadaşlık/Dostluk

Madenci, *Vidura'nın* dostudur (s. 503).

P426- Rahip

Sauti, *Brâhmanlara* Vaisampayana'nın sözlerini aktarmaya başlar (s. 490).

Yudhişthira yanında bulunanlara, danışmanlara, *Brâhmanlara*, *keşişlere* halka bir takım sözler söyler (s. 495).

Kunti, *Brâhmanları* yemeğe çağırdığı zaman Pandavalar kaçmaya karar verirler. Yemeğe sadece *Brâhmanlar* değil, birçok insan gelir (s. 503).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Dhritaraştra, oğlunun planını duyduktan sonra *danışmanların*, askerlerin *Pandu* tarafından onurlandırılıp korunduğunu söyler (s. 493).

Tellallar, Varanavata şehrinin önemi ve güzellikleriyle ilgili sözler söylerler. *Tellallar* işlerini ustalıklı yerine getirirler (s. 495).

Yudhişthira yanında bulunanlara, *danışmanlara*, *Brâhmanlara*, *keşişlere* halka birtakım sözler söyler (s. 495).

Madenci Pandavalar'a kendisini *Vidura'nın* gönderdiğini söyler. Ardından deneyimli bir *madenci* olduğunu söyler. Pandavalar'ın ne planladığını sadece *madenci* bilir (s. 503).

Vidura Pandavalar'ın yanına yalnız *madenciyi* değil güvendiği adamlarından birini de gönderir (s. 505).

Halk, Kauravalar'a *ulak* göndermek ister (s. 506).

Vidura'nın gönderdiği *madenci* evin enkazının kaldırıldığı esnada Pandavalar'ın kaçış yolunu ustalıklı gizler (s. 506).

P461- Asker

Dhritarastra oğlunun planını duyduktan sonra danışmanların, *askerlerin* Pandu tarafından onurlandırılıp korunduğunu söyler (s. 493).

P634- Ziyafetler/bayramlar

Herkesin sohbete başladığı esnada Nişada kadını ve beş oğlu *ziyafete* katılır (s. 502).

P710- Uluslar

Pandavalar'ın, *Varanavata* şehrine varışlarının onuncu gecesinde Puroçana onları saraya davet eder (s. 500).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Boyalı ev, *Nişada kadını* ile beş oğluna mezar olur (s. 491).

Yanan evi gören *Varanavata halkı*, krala Pandava soyunu yok ettiğini söyler (s. 491).

Varanavata halkı, Pandavalar'ın şehirlerine girdiğini görünce heyecanla onları karşılamaya gider (s. 499).

Varanavata halkı, boyalı evin enkazı içinde Duryodhana'nın adamlarının can verdiğini görür (s. 506).

3. 3. 1. 9. Hidimba Badha Parva'da (Hidimba'nın Ölümü) Yer Alan Motifler

P231- Anne ve oğul

Satyavati'nin oğlu Vyasa, Pandavalar'ı teselli eder (s. 524).

P426- Rahip

Tanınmamak için *keşişler* gibi giyinirler (s. 523).

Vyasa, Kunti'ye *Brâhmanlara* armağaların verileceği ve sayısız kurban ayini yapılacağını söyler (s. 524).

P553- Silahlar

Bhima, Hidimba'ya her biri demir *gürzlere* denk olan bacaklarına bakmasını söyler (s. 515).

P710- Uluslar

Vyasa, Pandavalar'la *Ekaçakra* şehrine kadar refakat eder (s. 524).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Pandavalar ormanların içinden geçip, avladıkları hayvanların etleriyle beslenerek *Matsyaların*, *Trigartaların*, *Pançalaların* ve *Kiçakaların* ülkelerinden geçerler (s. 523).

3. 3. 1. 10. Vaka Badha Parva'da (Vaka'nın Ölümü Hikâyesi) Yer Alan Motifler

P231- Anne ve oğul

Kunti oğlu Bhima'ya, misafir oldukları Brâhman'ın evinde huzur ve güvenli şekilde yaşadıklarını söyler (s. 526).

P251- Erkek kardeşler

Bhima, evde kendisinin dönmesini bekleyen *abisi Yudhişthira*'ya bütün olan biteni anlatır (s. 539).

P322- Konuk edilen misafir

Pandavalar, Brâhman'ın evine *konuk olurlar* (s. 525).

Kunti oğlu Bhima'ya *misafir* oldukları Brâhman'ın evinde huzur ve güvenli şekilde yaşadıklarını söyler (s. 526).

P426- Rahip

Pandavalar *Brâhman*'ın evine konuk olurlar (s. 525).

Kunti oğlu Bhima'ya, misafir oldukları *Brâhman*'ın evinde huzur ve güvenli şekilde yaşadıklarını söyler (s. 526).

Kunti, Yudhişthira'ya kardeşinin bir görevle vazifelendirdiğini ve *Brâhman*'a iyilik yapacağını söyler (s. 535).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Âlimler bir adamın kadın, oğul, variyet ve bir eve sahip olmasının tek sebebinin kendisini öngörülen ve öngörülemeyen tehlikelerden korumak için olduğunu söyler (s. 530).

P532- Vergi ödemesi/haraç

Şehirden fazla uzak olmayan bir yerde Vaka adında bir Rakşasa yaşar, insan etiyle beslenen Rakşasa bu toprakların ve şehrin efendisidir. O bu toprakları, şehri ve insanları korur ki bu sayede bizim yaşayan hiçbir canlıdan korkumuz yoktur. Ancak bunun karşılığında bizim kendisine bir araba dolusu pirinç, iki öküz ve bir insan vermemiz gerekiyor ücret olarak. Her sene kendisine sıra gelen evin erkeği bu görevi yerine getiremez ve kaçarsa o zaman Rakşasa sadece adamı değil bütün aileyi kendisine yiyecek yapar (s. 533).

P710- Uluslar

Pandavalar, *Ekaçakra* şehrinde bir Brâhman'ın evinde konuk olurlar (s. 525).

3. 3. 1. 11. Çaitraratha Parva'da (Çitraratha ile Buluşma) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Kral Drupada bir zamanlar Büyük Kurban Ayini düzenler (s. 541).

Pançala Kralı Prişata'dır (s. 542).

Kral Prişata'nın oğlu Drupada babasının ölümünden sonra tahta geçer ve Çatravati'den krallığını yönetir (s. 543).

Kral Drupada Brâhmanları onurlandırır (s. 549).

Rikşa'nın oğlu *Kral Samvarana* dininin emrettiği şekilde anlatır (s. 557).

Kral Samvarana avlanmak için dağın eteğindeki ormana gider (s. 558).

Kral Samvarana, karısıyla birlikte on iki yıl ormanlarda mutlu bir hayat sürer (s. 562).

Kankakuvya Kralı Kuşika'nın oğlu *Gadhi'dir* (s. 564).

Kalmaşapada isimli bir kral yaşar (s. 567).

Kritavirya isimli bir kral vardır (s. 574).

P11- Kralların seçimleri

Kral, krallığının zenginliğini bırakıp, zenginliğine sırtını dönüp bir keşiş gibi yaşamayı seçer (s. 567).

P110- Kralın/Asilin vekilleri

Pandavalar, savaşta hocalarının isteğiyle *danışman* ve askerleriyle korunan *Kral Drupada*'yı esir alıp götürürler (s. 543).

Kral Vişvamitra ordusu ve *bakanlarıyla* beraber ormana gider (s. 564).

P160- Dilenciler

Bhrigu soyunun çok zengin olduğunu duyan Brâhmanlar her defasında *dilenciler* olarak kapılarda dilenmeye giderler fakat elleri boş dönerler (s. 575).

P174- Esirin/kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması

Pandavalar, savaşta hocalarının isteğiyle danışman ve askerleri ile korunan Drupada'yı *esir alıp* götürürler (s. 543).

P190- Diğer toplumsal kurallar-- çeşitli

Doğumu şüpheli olan biri soyu asil olan birinin arkadaşı olamaz. Savaşçı sınıfına ait olmayan biri, savaşçı sınıfından bir asille arkadaş olamaz. Bir kral, kral olmayan biriyle arkadaş olamaz (s. 543).

P210- Karı ve koca

Kral, güzel kadının kendisinin *karısı* olmasını istediğini ve onu *kocalığa* kabul etmesini söyler (s. 559).

Kral Samvara, *karısıyla* birlikte on iki yıl ormanlarda mutlu bir hayat sürer (s. 562).

P230- Ebeveynler ve çocuklar

Kral Samvarana ile *Surya'nın*, *Kuru* adında bir *çocuğu* olur (s. 563).

P231- Anne ve oğul

Satyavati'nin oğlu Vyasa çıkıp gelir (s. 549).

P233- Baba ve oğul

Pandavalar, *Drupada'nın oğlu Dhriştadyumna'nın* kurban ayini için yakılan ateşin kendisinden nasıl dünyaya geldiğini öğrenmek isterler. *Prişata'nın oğlu Drupada* doğar. (s. 542).

Brâhmanlar, doğan çocuklara isim verirken Kral *Drupada'nın oğluna Dhriştadyumna* ismini verirler (s. 548).

Rikşa'nın oğlu Kral *Samvarana* dininin emrettiği şekilde söyler (s. 557).

Kankakuvya Kralı *Kuşika'nın oğlu Gadhi'dir* (s. 564).

Kral, aç bir şekilde dolaşırken karşısına *Vaişta'nın (Vişvamitra) oğlu Şaktri* çıkar (s. 568).

P251- Erkek kardeşler

Arjuna, *Draupadi'yi* Brâhmanlara emanet ettiği zaman *abisi Bhima* ile beraber Brâhmanlara siper olurlar (s. 596).

P261- Kayınpeder/kaynata

Adhrişyanthi kayın babasına, oğlunun çocuğunu taşıdığını söyler (s. 572).

P291- Büyükbaba/dede

Şakri'nin oğlu, *dedesi Vasişta'nın* Pulastya'ya hak verdiğini görünce ayini bitirir (s. 580).

P297- Erkek yeğen

Bhişma, *Bharadvaja'nın* bilge oğluna *yeğenlerini* öğrenci olarak verir (s. 543).

P310- Arkadaşlık/Dostluk

Bhraradvaja'nın Prişata isimli bir *arkadaşı* vardır (s. 542).

Drupada, *Drona'ya* *dostluklarının* ilelebet sürmesini söyler. İki eski *dost* ve kral böylece anlaşmaya varıp ayrılırlar (s. 544).

P322- Konuk edilen misafir

Kurban ayinlerini yerine getiren bir Brâhman, Pandavalar'ın *konuk olduğu* Brâhman'ın evine kalmak için gelir (s. 541).

P340- Öğretmen ve öğrenci

Bharadvaja'nın oğlu, Kuru prenslerinin öğretmenidir (s. 546).

P426- Rahip

Pandavalar, *Brâhman*'ın evinde yaşamaya devam ederler. Kurban ayinlerini yerine getiren bir *Brâhman*, Pandavalar'ın konuk olduğu *Brâhman*'ın evine kalmak için gelir (s. 541).

Bhradvaja isminde bir *Rişi* yaşar (s. 542).

Drona, bir *Brâhman* olmasına rağmen Kşatriyalar'la karşı karşıya gelip onları yok edebilecek kadar savaş sanatına vâkıftır (s. 546).

Brâhmanlar doğan çocuklara isim verirken Kral Drupada'nın oğluna Dhriştadyumna ismini verirler (s. 548).

Kral Drupada *Brâhmanları* onurlandırır (s. 549).

Kral bir *keşiş* gibi yaşamaya başlar. Avlanmasına sebep olan yüce ruhlu *Muni* Vişvamitra'dır (s. 567).

Kral *Brâhman*'a verdiği sözü unutup sarayına geri döner. Gece yarısı olduğunda *Brâhman*'ı ve ona verdiği sözü hatırlar. Kral, aşçısını yanına çağırıp *Brâhman*'a et ile başka yiyecekler götürmesini söyler (s. 569).

Muni bir gün Kalmaşapada'yı dolaşırken görür (s. 572).

Derin bir *keşiş* hayatı geçiren Devala'nın küçük kardeşi Dhaumya ormanın içinde bulunur (s. 583).

Brâhman rahipleri tarafından kutsanmış olan Pandavalar şenliklere gitmek üzere yola çıkarlar (s. 584).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Kral, *aşçısını* yanına çağırıp *Brâhman*'a et ile başka yiyecekler götürmesini söyler. *Aşçı* mutfağa gittiğinde tek bir şey dahi bulamaz (s. 569).

P461- Asker

Pandavalar, savaşta hocalarının isteğiyle danışman ve *askerleriyle* korunan Drupada'yı *esir alıp* götürürler (s. 543).

Nandini Vişvamitra'nın ordusuna dört bir yandan saldırır. *Askerler* sağa sola kaçırlar (s. 566).

Vişvamitra'nın her bir adamı Mleça *askerinin* saldırısına maruz kalır. Nandini yalnızca kralın *askerlerinin* kaçmasını ister (s. 567).

P551- Ordu

Gadhi'nin büyük bir *ordusu* vardır. Her zaman zafer elde eden Gadhi'nin, Vişvamitra isimli bir oğlu vardır. Kral Vişvamitra *ordusu* ve bakanlarıyla beraber ormana gider (s. 564).

Nandini, Vişvamitra'nın *ordusuna* dört bir yandan saldırır. *Askerler* sağa sola kaçırlar (s. 566).

Kralın *ordusu* korkuyla dağılır (s. 567).

P553- Silahlar

Bhradvaja'nın oğlunun *yayı* yarım kol uzunluğundadır. *Okları* her canlıyı öldürebilecek kadar sivridir (s. 546).

Kral, *oklarıyla* sayısız geyik ve yaban domuzu avladıktan sonra yorulup avlanmayı bırakır (s. 567).

Bhrigu soyuna mensup herkesi sivri *oklarıyla* öldürürler (s. 575).

Arjuna, yayını gerip fırlattığı okla Karna'yı vurur.

P710- Uluslar

Drupada, krallığını *Çatravati*'den yönetir (s. 543).

Pandavalar *Pançala*'ya doğru yola koyulurlar (s. 551).

Asmaka, *Paudanya* şehrinin kurucusu olacaktır (s. 574).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Kanyayuvya Kralı Gadhi'dir (s. 564).

Pandavalar, *Pançala Kralı*'nın kızının eş seçme şenliklerine katılmak için yola çıkarlar (s. 584).

3. 3. 1. 12. Svayamvara Parva'da (Eş Seçimi Hikâyesi) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Çedi Kralı Sisupala, yayı eline aldığı zaman yayın sertliği onun yere düşmesine sebep olur (s. 592).

Jarasandha'nın ardından *Madra Kralı Şalya* başarısız olur (s. 593).

Kalabalıkta en çok sevinen *Kral Drupada* olur (s. 594).

P30-Prensler

Bhima ve Arjuna çömlekçinin evine geri döndükleri zaman onları *Pançala Prensi Dhriştadyumna* takip eder (s. 602).

P50- Soylular/asiller

Drupada gelen *asil* konukları hak ettikleri şekilde karşılar (s. 587).

P231- Anne ve oğul

Kral, Draupadi'yi *Kunti'nin oğlu Arjuna* 'ya vermek ister (s. 586).

Kunti'nin oğlu Arjuna şansını denemek için alana çıkar (s. 593).

P234- Baba ve kız

Drupada'nın Draupadi isimli bir kızı vardır (s. 585).

P251- Erkek kardeşler

Krişna ve *abisi Balarama* evden ayrılır (s. 602).

P253- Kız ve erkek kardeş

Dhriştadyumna şenlik alanında bulunan kral ve prenslere yayı, okları ardından da hedefi gösterir. Beş tane oku kulenin en ucunda bulunan hedefe atmalarını isteyip, bunu yapabilene *kız kardeşi Draupadi* 'yi vereceğini söyler (s. 589).

P322- Konuk edilen misafir

Drupada, gelen *asil konukları* hak ettikleri şekilde karşılar (s. 587).

P426- Rahip

Brâhmaçinler yolda grubu görünce nereden gelip nereye gittiklerini sorar (s. 585).

Brâhmanlar aralarında Pandavalar'la güneye doğru yürümeye başlarlar. *Muni* Vyasa Dvaipayana ile karşılaşır (s. 586).

Pandavalar'ın üstünde *keşiş* kıyafeti olduğu için kimse onları tanımaz (s. 586).

Brâhmanlar, Pandavalar'ın bulunduğu yere girip kendileri için ayrılan yere oturur. Brâhman kutsal ateşi yakıp onu kutsal yağ ile besler (s. 588).

Brâhmanlar dualarını bitirdikten sonra müzisyenler müzik aletlerini çalmayı bırakırlar (s. 589).

Arjuna, Draupadi'yi *Brâhmanlara* emanet ettiği zaman abisi Bhima ile beraber *Brâhmanlara* siper olurlar (s. 596).

Krallar, eş seçim şenliklerinde bir *Brâhman'ın* galip olduğunu söylerler (s. 599).

P428-Şarkıcı/müzisyen

Brâhmanlar dualarını bitirdikten sonra *müzisyenler* müzik aletlerini çalmayı bırakırlar (s. 589).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Pandavalar *çömlekçinin* evinde misafir olurlar (s. 586).

Halk, *sanatçıları* ve *dansçıları* gösterileriyle eğlendirir (s. 588).

Yudhiştira ikiz kardeşleriyle birlikte *çömlekçinin* evine geri döner (s. 595, 602).

P461- Asker

Krişna'nın ordularının iki *komutanı* ile Halayuda; Janarddana ile Krişna'nın iki halkı, Andhakalar ve Yadavalar yarışmaları izlemeye gelirler (s. 591).

P551- Ordu

Krişna'nın *ordularının* iki komutanı ile Halayuda, Janarddana ile Krişna'nın iki halkı, Andhakalar ve Yadavalar yarışmaları izlemeye gelirler (s. 591).

P553- Silahlar

Dhriştadyumna şenlik alanında bulunan kral ve prenslere *yayı*, *okları* ardından da hedefi gösterir. Beş tane oku kulenin en ucunda bulunan hedefe atmalarını isteyip bunu yapabilene kız kardeşi Draupadi'yi vereceğini söyler (s. 589).

Her bir kral ve prens -Arjuna'nın kullanması için yapılan- yayı gerip oku yerleştiremez. İçlerinden birkaçı ipi gerip oku atmak için çaba harcarsa da başarılı olamaz. Karna, yayı alıp havaya kaldırdıktan sonra ipi gerip okunu yerleştirir. Çedi Kralı Sisupala, yayı eline aldığı zaman yayın sertliği onun yere düşmesine sebep olur (s. 592).

Arjuna yayını eline alır. Yayı daire olana kadar gerdikten sonra gerili yayına beş oku yerleştirip oklarını fırlatır. Beş okun hepsi hedefe isabet edince hedef oklarla birlikte yere düşer (s. 594).

Arjuna yayını gerip fırlattığı okla Karna'yı vurur. Karna okun verdiği sarsıntıdan hemen sonra saldırıya geçer. Arjuna ve Karna ok atmada çok usta oldukları için seyredenler okun ne zaman yaydan fırladığını göremezler (s. 598).

Kardeşler aralarında savaş arabaları, filler, kılıçlar, oklar ve baltalarla ilgili sohbet ederler (s. 603).

P561- Turnuvalar/müşabakalar

Drupada, gelen asil konukları hak ettikleri şekilde karşılar. Gelenler yarışmanın yapılacağı yerde inşa edilen muhteşem saraylara yerleştirilirler (s. 587).

Andhakalar ve Yadavalar yarışmaları izlemeye gelirler (s. 591).

P710- Uluslar

Pandavalar, Pançala'nın başkentine doğru yola çıkmış Brâhman grubunun arasına katılırlar (s. 585).

Pançala'nın başkentinin kuzey doğusunda bulunan bu yer Brâhmanlar tarafından seçilir (s. 587).

P715- Belirli Uluslar (İrklar)

Dhriştadyumna, kız kardeşine gelen krallardan birini kocası olarak seçeceğini söyleyip soylarını saymaya başlar. Dhriştadyumna kız kardeşine Pattana Kralı Tamralipta, Madra Kralı Şalya, Karuşa Kralı Pataçaranihanta, Sindhu Kralı Jayadratha, Kosal Kralı gibi isimler sayar (s. 590).

3. 3. 1. 13. Vaivahika Parva'da (Düğün) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Kral Drupada'nın bütün istekleri gerçekleşir çünkü güçsüz bir adam yayı geremezdi (s. 606).

Yudhiṣṭhira, *Pançala Kralı Drupada'ya* endişelenmeyi bırakmasını söyler (s. 608).

Kral Drupada, Dhritaraṣṭra'yı eleştirip kınar (s. 609).

P20- Kraliçeler

Kunti ile Draupadi sarayın harem bölümündeki odalara girerler. Sarayın kadınları *Kuru kraliçesini* onurlandırır (s. 607).

Yudhiṣṭhira, Drupada'ya kızının Pandu'nun oğullarının beşinin de *kraliçesi* olacağını söyler (s. 609).

P170- Esirler/köleler

Hizmetçiler ellerinde altın ve gümüş tepsiler içinde ikramlarla içeri girerler (s. 608).

P231- Anne ve oğul

Yudhiṣṭhira, *Kunti'nin* en büyük oğlu olduğunu ifade ettikten sonra kardeşlerinin *Bhima*, *Arjuna*, *Nakula* ve *Sahadeva* olduğunu söyler (s. 608).

P251- Erkek kardeşler

Yudhiṣṭhira *Kunti'nin* en büyük oğlu olduğunu ifade ettikten sonra *kardeşlerinin Bhima*, *Arjuna*, *Nakula* ve *Sahadeva* olduğunu söyler (s. 608).

P261- Kayınpeder/kaynata

Artık Pandavalar'ın *kayınbabası* olan Drupada, Yudhiṣṭhira'ya tahtı alabilmesi için yardım edebileceğini söyler (s. 609).

P265- Damat/güvey

Drupada, *damada* sunulmak üzere değerli armağanlar getirir. *Damatlarına* bu armağanları sunar (s. 618-619).

P327- Kutlama (Barmecide ziyafeti)

Zırhlar, kalkanlar, halılar, hançerler, kılıçlar, yaylar, uçları altından oklar *düğüne* katılacak olan herkese hediye edilmek üzere getirilir (s. 607).

Düğün ziyafeti başlar (s. 608).

Kutsal dualar eşliğinde Draupadi ile Pandavalar'ın *düğünü* günlerce sürer (s. 618).

P426- Rahip

Genç adam yayı gerip beş okla hedefi vurup onu yere indirir. *Brâhmanlar* onu cesaretinden ötürü överler (s. 604).

Draupadi, sadakanın bir parçasını tanrılara adadıktan sonra diğer bir parçasını da *Brâhmanlara* verir (s. 605).

Rahip susar ve saygıyla gelecek olan cevabı bekler. Yudhiştira kardeşi Bhima'ya Arghya'yı getirmesini ve gelecek olanın kralın *başrahibi* olduğunu söyler (s. 606).

İçeri *Rişi* Vyasa girer (s. 610).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

İki kahraman Draupadi ile şehrin dışına çıkıp *çömlek ustasının* evine giderler (s. 605).

Drupada, oğlu ve *danışmanlar* Pandavalar'ı karşılarlar (s. 607).

P553- Silahlar

Genç adam yayı gerip beş okla hedefi vurup onu yere indirir (s. 604).

Kral Drupada'nın bütün istekleri gerçekleşir çünkü güçsüz bir adam yayı geremezdi (s. 606).

Zırhlar, kalkanlar, halılar, hançerler, kılıçlar, yaylar, uçları altından oklar düğüne katılacak olan herkese hediye edilmek üzere getirilir (s. 607).

3. 3. 1. 14. Viduragamana Parva'da (Vidura'nın Gelişinin Hikâyesi) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Kral Ambuviça ülkesinin başkenti olan Rajagriha'da yönetir (s. 629).

P40- Prensesler

Kuru'nun asil kadınları, halk ve tüm hizmetçiler *Pançala Prensesi Draupadi*'yi tanımak isterler (s. 633).

P60- Soylu/asil kadınlar

Kuru'nun *asil kadınları*, halk ve tüm hizmetçiler *Pançala Prensesi Draupadi*'yi tanımak isterler (s. 633).

P110- Kralın/Asilin vekilleri

Vidura, *Kral Dhritaraştra* ile *danışmanlarının* Pandavalar'ın hayatta kalmasına çok sevindiğini iletir (s. 632).

P170- Esirler/köleler

Kuru'nun asil kadınları, halk ve tüm *hizmetçiler* *Pançala Prensesi Draupadi*'yi tanımak isterler (s. 633).

P233- Baba ve oğul

Vidura, *Şantanu'nun oğlu Bhişma'nın*, Dhritaraştra'nın iyiliği için konuştuğunu söyler (s. 630).

P293- Dayı-Amca

Duryodhana, kardeşleri, Asvatthaman, *amcası Şakuni*, Karna, Kripa ile şehrine geri döner (s. 622).

P297- Erkek yeğen

Vidura, *yeğenlerini* sevgiyle kucakladıktan sonra getirdiği armağanları verir (s. 632).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Draupadi'nin Pandavalar'la evlendiği *ulaklar* tarafından her tarafa haber edilir (s. 621).

Duryodhana yanındakilere, Madri'nin oğullarına *danışmanlar* ya da *muhbirler* göndermek gerektiğini söyler (s. 624).

Drona yanındakilere, Pandavalar'a bir *ulağın* gitmesi gerektiğinden bahseder (s. 628).

Vidura, Pandavalar'ın anneleri ile Draupadi'nin yola çıkacağını *ulakla* haber verilebileceğini söyler (s. 633).

P461- Asker

Karna yanındakilere, Pandavalar'ın hazır *asker* ve *komutanları* yokken saldırabileceklerini söyler (s. 626).

P553- Silahlar

Krallar sert *yaya* takılı *ipi* gerenin, *okları* atıp hedefine tutturanın, *yay* kullanmada mahir olanın Arjuna olduğunu öğrenirler (s. 621).

P710- Uluslar

Drona Pandavalar'ın *Hastinapura*'ya davet edilmesi gerektiğini yanındakilere söyler (s. 628).

Kral Ambuviça, ülkesi *Magadha*'yı başkenti *Rajagriha*'dan yöneten bir kraldır (s. 629).

Vidura Drupada'ya, Pandavalar'ın ve Draupadi'nin *Hastinapura*'ya dönmesi gerektiğini söyler (s. 633).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Krallar, *Madra Kralı Şalya*'yı Bhima'nın yere savurduğunu öğrenirler (s. 621).

3. 3. 1. 15. Rajyalabha Parva'da (Krallığın Geri Alınması) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Yudhiṣṭhira en büyük kardeş olduğu için *kral* olur ve halkını kardeşleriyle birlikte yönetmeye başlar (s. 637).

P461- Asker

İki kardeş ve tüm *askerler* zırhlarını takıp balta, gürz, kılıç ve mızrakları ile şehirden çıkarlar (s. 641).

P553- Silahlar

İki kardeş ve tüm askerler zırhlarını takıp *balta, gürz, kılıç* ve *mızrakları* ile şehirden çıkarlar (s. 641).

P710- Uluslar

Pandavalar *Hastinapura* 'ya doğru yol alırlar (s. 635).

3. 3. 1. 16. Arjunabanavasa Parva'da (Arjuna'nın Ormana Çekilmesi) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Manipura şehrini *Kral Çitravahana* yönetir (s. 652).

Prabhanjana isimli bir *kral* yaşardı (s. 653).

P17- Kralın başarıları

Pandavalar, krallıklarını barış ve huzur içinde yönetirler. Bununla beraber birçok krallığı kendi krallıklarına katarlar (s. 647).

P234- Baba ve kız

Çitravaha 'nın kızı *Çitragada* 'dır (s. 652).

P426- Rahip

Hırsızlar bir *Brâhman* 'ın bir ineğini çalarlar (s. 647).

Arjuna yayıyla dışarı çıkar. Arjuna yayını eline alıp savaş arabasına biner. *Brâhman* ile birlikte hırsızların peşine düşer (s. 649).

Arjuna ormana sürgün olarak gittiği zaman *Brâhmanlar*, *Brahmaçinler*, *Muniler* onunla beraber giderler (s. 650).

Arjuna'ya refakat eden *Brâhmanlar* Kalinga krallığı sınırında ayrılırlar (s. 652).

Arjuna *Brâhmanlar* tarafından kutsanır (s. 657).

P427- Ozan/büyücü (Şair, bilgin)

Arjuna ile Krişna sabah olduğu zaman Vinaların ve *ozanların* şarkılarıyla uyanırlar (s. 657).

P475- Soyguncu/hırsız

Hırsızlar *Brâhman* 'ın bir ineğini çalarlar (s. 647).

Arjuna Brâhman ile birlikte *hırsızların* peşine düşer. Onları bulunca oklarıyla öldürüp ineği sahibine geri verir (s. 649).

P553- Silahlar

Arjuna *yayıyla* dışarı çıkar. Arjuna *yayını* eline alıp savaş arabasına biner. Brâhman ile birlikte hırsızların peşine düşer. Onları bulunca *oklarıyla* öldürüp ineği sahibine geri verir (s. 649).

P710- Uluslar

Arjuna, *Vanga, Kalinga* ve *Anga* krallıklarındaki kutsal su kaynaklarını ziyaret ettikten sonra onunla her yere refakat eden Brâhmanlarından, Kalinga krallığının sınırında ayrılır. Yoluna devam eden Arjuna, *Manipura* şehrine varır (s. 652).

3. 3. 1. 17. Subhadra Harana Parva'da (Subhadra'nın Kaçırılması) Yer Alan Motifler

P253- Kız ve erkek kardeş

Balarama kız kardeşi *Subhadra*, Arjuna tarafından kaçırılınca ayağa kalkıp yüksek sesle şöyle bağırmaya başlar (s. 661).

P426- Rahip

Raivataka dağında *Brâhmanlara* sayısız armağanların sunulacağı büyük bir bayram başlar. Dört bir taraftan şarkılar yükselir (s. 658).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Krişna ve Arjuna, Yudhiştira'ya bir *ulak* gönderir (s. 659).

P461- Asker

Arjuna, Prenses'i kaçırınca dört bir yandan *askerlerin* silahlarını kuşanmaları için borazanlar öter. *Savaşçılar* zırhlarını kuşanmak için koşuştururlar (s. 660-661).

P553- Silahlar

Arjuna *zırhını* giyinip tüm *silahlarını* yanına alarak savaş arabasına biner. Arjuna, Prenses'i kaçırınca dört bir yandan askerlerin *silahlarını* kuşanmaları için borazanlar öter. *Savaşçılar* *zırhlarını* kuşanmak için koşuştururlar. *Kılıç* ve *zırhların* sesleri birbirine karışır (s. 660-661).

P634- Ziyafetler/bayramlar

Raivataka Dağı'nda Brâhmanlara sayısız armağanların sunulacağı büyük bir bayram başlar. Dört bir taraftan şarkılar yükselir (s. 658).

3. 3. 1. 18. Harana Harana Parva'da (Ailelerin Birleşmesi) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Kral Yudhiṣṭhira, Madhava'nın büyük bir kabileyle şehre girdiğini duyunca herkesi onları karşılamaya gönderir (s. 665).

P230- Ebeveynler ve çocuklar

Draupadi'nin beş kocasından beş oğlu olur. *Draupadi* ile *Yudhiṣṭhira*'nın, *Prativindhya* isimli çocuğu olur. *Draupadi* ile *Bhima*'nın, *Sutasoma* isimli çocuğu olur. *Draupadi* ile *Arjuna*'nın, *Srutakarna* isimli çocuğu olur. *Draupadi* ile *Nakula*'nın, *Satanika* isimli çocuğu olur. *Draupadi* ile *Sahadeva*'nın, *Srutasena* isimli çocuğu olur (s. 668).

P251- Erkek kardeşler

Kriṣṇa, abisi *Balarama* sözlerini bitirdikten sonra konuşmaya başlar (s. 663).

P426- Rahip

Arjuna *Brâhmanları* saygıyla selamlar (s. 664).

P551- Ordu

Sauri ve *Akrura* ordusunu toplayarak *Kriṣṇa*'ya katılırlar (s. 665).

3. 3. 1. 19. Khandavadaha Parva'da (Khandava Ormanının Yakılması) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Bir zamanlar *Svetaki* isimli bir kral yaşar (s. 673).

P12- Kralların karakterleri

Yudhiṣṭhira *ahlaklı*, *dürüst* ve *adil* bir kraldır (s. 670).

P426- Rahip

Brâhman ormandan gelir (s. 672).

P553- Silahlar

Arjuna *silah*, *yay* ve *oklarına* ihtiyacı olduğunu ifade eder (s. 678).

Arjuna *zırh* ve *kılıcını* kuşanır (s. 680).

Arjuna *oklarıyla* tüm hayvanları üçe dörde böler (s. 683).

P623- Oruç tutmak (bir tehlike aracı olarak)

Svetaki uzun süren bir *oruca* başlar (s. 675).

3. 3. 2. Sabha Parva (Büyük Saray- II. Bölüm)

3. 3. 2. 1. Sabha Kriya Parva'da (Taht Odasının İnşası) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Maya, *Kralların Kralı Yudhiṣṭhira*'ya hizmette bulunmayı yüce bir görev olarak düşünür (s. 15).

Kriṣṇa'nın araba sürücüsü Daruka, hareket edeceği esnada *Kral Yudhiṣṭhira* onun dizginlerini elinden alır (s. 17).

Hiranyasringa Dağı'nın eteğinde *Kral Bhagiratha* yaşar (s. 19).

Maya, saray ve taht odasının inşasını on dört ay sonra tamamlayınca *Kral Yudhiṣṭhira*'ya teslim eder (s. 22).

Madraka Kralı Jatasura, *Kirata Kralı Pulinda*, *Anga* ve *Vanga'nın Kralları Pundaka* ile *Pandrya*, *Kirata Kralı Sumanas*, *Yavana Kralı Çanur*, *Kalinga Kralı Srutayudha*, *Magadha Kralı Jayasena*, *Karuṣa Kralı Şiṣupala* ve oğlu düzenlenen şenliklere katılırlar (s. 23-24).

P294- Teyze-Hala

Vasudeva, Yudhiṣṭhira ile vedalaşıp *babasının kız kardeşi Kunti'nin* önünde saygıyla eğilir (s. 16).

P310- Arkadaşlık/Dostluk

Arjuna'nın en iyi *arkadaşı Kriṣṇa* onunla *Khandavapraṣṭha*'da yaşamaya devam eder (s. 16).

P320- Misafirperverlik

Yudhiṣṭhira binlerce Brâhman'ı süt, pirinç, tereyağı, bal, meyve, av hayvanlarının etlerinden mükellef bir sofrada ağırlar (s. 22).

P327- Kutlama (Barmecide ziyafeti)

Sarayın bitişinin şerefine düzenlenen *şölene* Rîşi ve krallar davet edilir. Yudhiṣṭhira, binlerce Brâhman'ı süt, pirinç, tereyağı, bal, meyve, av hayvanlarının etlerinden mükellef bir sofrada ağırlar. Brâhmanlar için yemekler susamla tatlandırılır. Bu *ziyafette* aynı zamanda Jibanti isimli bir sebze vardır. Yemeğe katılan Brâhmanlara *ziyafetten* sonra kıymetli kumaşlardan giysiler de hediye edilir (s. 22).

P426- Rahip

Kriṣṇa, tanrıları ve *Brâhmanları* yüceltip onurlandırır. *Brâhmanların* boyunlarına çiçek çelenkleri takar. *Brâhmanlara* sayısız armağanların yanı sıra çökelek, meyveler, çuval çuval bakliyatlar verir (s. 17).

Yudhiṣṭhira binlerce *Brâhman'ı* ağırlar. *Brâhmanlar* için yemekler susamla tatlandırılır. *Brâhmanlara* ziyafetten sonra kıymetli kumaşlardan giysiler de hediye edilir (s. 22).

Sarayın bitişinin şerefine düzenlenen *şölene* Rîşi ve krallar davet edilir (s. 22).

P427- Ozan/büyücü (Şair, bilgin)

Şenliklerde müzisyenler, *ozanlar*, sporcular ve oyuncular görev alırlar (s. 22).

P428-Şarkıcı/müzisyen

Şenliklerde *müzisyenler*, ozanlar, sporcular ve oyuncular görev alırlar (s. 22).

P440- Esnaflar/zanaatkârlar

Maya, Arjuna'ya kendisinin iyi bir *zanaatkâr* olduğunu söyler (s. 14).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Kriṣṇa'nın araba *sürücüsü* Daruka, hareket edeceği esnada Kral Yudhiṣṭhira onun dizginlerini elinden alır (s. 17).

Şenliklerde müzisyenler, ozanlar, *sporcular* ve oyuncular görev alırlar (s. 22).

P471- Oyuncu (erkek oyuncu)

Şenliklerde müzisyenler, ozanlar, sporcular ve *oyuncular* görev alırlar (s. 22).

P553- Silahlar

Maya Arjuna'ya, altın çivili *gürz*, yüz bin gücüne denk *gürzün* Bhima'nın eline çok yakıştığını söyler (s. 19).

Bhima *gürzlerin* en kıymetlisini alır (s. 20).

P710- Uluslar

Krişna, Arjuna ile *Khandavapraştha*'da yaşamaya devam eder (s. 16).

Krişna hızla *Dvaraka* şehrine varır (s. 18).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Yudhişthira'nın saraydaki davetinde *Madraka Kralı, Kirata Kralı, Anga ve Vanga'nın Kralları, Yavana Kralı, Kalinga Kralı, Magadha Kralı, Karuşa Kralı* da yer alır (s. 23-24).

3. 3. 2. 2. Lokapala Sabha Khyana Parva'da (Âlemlerin Efendilerinin Taht Odaları) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Harişçandra bütün *kralların kralıdır* (s. 56).

P12- Kralların karakterleri

Kral *Harişçandra*, yeryüzünün *manevi gücü bakımından en üstün kralıdır* (s. 57).

P17- Kralın başarıları

Kral *Harişçandra* üzerinde dağları, ormanları, ovaları ile beraber *her şeyi krallığına katar*. Rajasuya Kurban Ayini'ni yapacağı zaman kendi emrinde olan bütün krallar hazinelerini onun önüne yığarlar (s. 57).

P110- Kralın/Asilin vekilleri

Narada, *Kral Yudhişthira'ya bakanlarının işlerini layıkıyla yerine getirip getirmediğini sorar* (s. 35).

Narada, *Kral Yudhiṣṭhira*'ya asil soylardan insanları *danışman* ve *bakanları* olarak atayıp atamadığını sorar (s. 28).

Narada, *Kral Yudhiṣṭhira*'ya vaktinde kalkıp giysilerini giyinmiş halde *danışmanlarıyla* birlikte halka gösterip göstermediğini sorar (s. 34).

P170- Esirler/köleler

Narada, *Kral Yudhiṣṭhira*'ya *hizmetçilerinin* görevlerini layıkıyla yapıp yapmadığını sorar (s. 29).

P361- Sadık hizmetkâr

Narada, *Yudhiṣṭhira*'ya *sadık hizmetçilerinin* görevlerini yerine getirip getirmediğini sorar (s. 32).

P411- Köylü/çiftçi

Narada, *Yudhiṣṭhira*'ya *çiftçilerinin* tohum ve yiyecek ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığını sorar. Hasatın dörtte birinin kendi için aldığı *çiftçilerin* karınlarını doyurup geçimlerini sağlayıp sağlamadıklarını sorar (s. 33).

P424- Hekim/doktor

Narada, *Yudhiṣṭhira*'ya emrinde çalışan *doktorlarının* şifacılığın sekiz sanatında üstat olup olmadığını sorar (s. 34).

P426- Rahip

Narada, *Yudhiṣṭhira*'ya *Purohita*'sı olarak seçtiği *rahibinin* mütevazı, yüce ruhlu, öğretiyeye sahip biri olup olmadığını sorar (s. 29).

Narada, *Yudhiṣṭhira*'ya *Brâhmanları* yüceltip yüceltmediğini, kendisinden önce yaşamış *Brâhmanların* ibadetlerini yerine getirip getirmediğini sorar (s. 34).

Yudhiṣṭhira, *Narada*'ya *Riṣilerin* en yücesi olarak hitap eder (s. 38).

Odaların hepsi *keşişler*, huzuru bulmuş *Muniler* tarafından yüceltilir (s. 39).

Brâhmanlar sözleriyle *Hariṣçandra*'yı yüceltirler (s. 57).

P440- Esnaflar/zanaatkârlar

Narada, *Yudhiṣṭhira*'ya *zanaatkârların*, silahlarını kullanabilecek askerlerin olup olmadığını sorar (s. 29).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Narada, Yudhiṣṭhira'ya düşmanın *danışman* ve *memurlarına* rüşvet vermesinin gerektiğini bilip bilmediğini sorar (s. 31).

Narada, Yudhiṣṭhira'ya ordusunun *muhbirlerle* desteklenip desteklenmediğini sorar (s. 31).

P461- Asker

Narada, Yudhiṣṭhira'ya zanaatkârların silahlarını kullanabilecek *askerlerin* olup olmadığını sorar (s. 29).

Narada, Yudhiṣṭhira'ya ordularının *komutanının* mevkisine uygun özelliklere sahip olup olmadığını sorar. Ordularının paralı *askerlerden*, düzenli birliklerden, piyadelerden oluşup oluşmadığını sorar (s. 30-31).

Narada, Yudhiṣṭhira'ya kılıçlarını kuşanmış halde her zaman kendisini korumak için çevresinde dolaşan *askerlerinin* olup olmadığını sorar (s. 34).

P551- Ordu

Narada, Yudhiṣṭhira'ya, *ordularının* komutanının mevkisine uygun özelliklere sahip olup olmadığını sorar. Bununla beraber ordusuna onun için hayatlarını feda etmeye hazır adamlarının olup olmadığını sorar. *Ordularının* paralı askerlerden, düzenli birliklerden, piyadelerden oluşup oluşmadığını sorar (s. 30-31).

Narada, Yudhiṣṭhira'ya askeri gücü zayıf düşmanlarını *ordusuyla* mı yoksa diplomasiyle mi kontrol altında tuttuğunu sorar (s. 34).

Narada, Yudhiṣṭhira'ya *ordusunun* silah kullanmanın ve yapmanın inceliklerini bilip bilmediğini sorar (s. 37).

P553- Silahlar

Narada, Yudhiṣṭhira'ya *kılıçlarını* kuşanmış halde her zaman kendisini korumak için çevresinde dolaşan askerlerinin olup olmadığını sorar (s. 34).

3. 3. 2. 3. Rajasuya Rambha Parva'da (Rajasuya Kurbanı Üzerine Fikirler) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Kral Yudhiṣṭhira, her defasında Rajasuya Kurban Ayini'ni düşünür (s. 60).

Krallar içinde en kıymetlisi Jarasandha'dır (s. 66).

Kral Jarasandha üzgün bir şekilde krallığına geri döner (s. 69).

Çandakauşika, Maghadha Kralı Vrihadratha 'yı ziyarette gelir (s. 82).

P11- Kralların seçimleri

Kral, yakın bir zamanda krallığını ve bütün sahip olduğu her şeyi bırakıp bir keşiş gibi yaşayacağını söyler (s. 78).

Kral, herkesi huzuruna toplayıp oğlunu tahta oturtur. Hemen ardından her şeyi geride bırakıp iki karısıyla birlikte keşişlerin yaşadığı ormana doğru yol alır (s. 84).

P17- Kralın başarıları

Kral Jarasandha, Mathura bölgesine hâkim olduktan sonra tüm krallıkları kendi *krallığına katar (s. 66).*

P110- Kralın/Asilin vekilleri

Kral hemen *bakanlarını* ve *danışmanlarını* yanına alıp Vrihadratha'yı karşılamaya çıkar (s. 82).

Kral Yudhişthira'nın arkadaş ve *danışmanları* onun ayin yapması konusunda sözler söylerler (s. 63).

P174- Esirin/kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması

Jarasandha, seksen altı kralı *esiri* olarak yakalar (s. 74).

P295- Kuzenler

Açyuta, kuzeninin sarayına doğru yol alır. Anne tarafından *kuzeninin* saraya vardığını öğrenen *Yudhişthira* ve *Bhima* onu sevgiyle karşılarlar (s. 64).

P310- Arkadaşlık/Dostluk

Yudhişthira'nın arkadaşları ve danışmanları onun ayin yapması konusunda sözler söylerler (s. 63)

Jarasandha'nın, *Hansa* ve *Dimvaka* isimli iki *dostu* vardır. İki ordu arasında savaşla ilgili tüm haberleri bekleyen Dimvaka'ya bir gün en yakın *dostunun* ölüm haberi gelir. Ancak yaşayan Hansa, en yakın *dostunun* kendisiyle ilgili yalan ölüm haberini aldığını öğrenip kendini nehre atar (s. 68-69).

P320- Misafirperverlik

Vrihadratha konuğuna kendi elini yüzünü ayağını yıkaması için su verip, Arghya ikram eder (s. 82).

P411- Köylü/çiftçi

Yudhiṣṭhira'nın krallığı döneminde *çiftçiler*, *hayvan yetiştiricileri*, esnaf ve zanaatkârlar mutludur (s. 61).

P426- Rahip

Yudhiṣṭhira *Rişi*'ye bir ulak gönderir. Ulak, krallıkta en hızlı arabaya binerek yola çıkar (s. 64).

Kral iki karısı ile *Muni*'yi bulmak için yola çıkar (s. 78).

Kral, yakın bir zamanda krallığını ve bütün sahip olduğu her şeyi bırakıp bir *keşiş* gibi yaşayacağını söyler (s. 78).

Kral, herkesi huzuruna toplayıp oğlunu tahta oturtur. Hemen ardından her şeyi geride bırakıp iki karısıyla birlikte *keşişlerin* yaşadığı ormana doğru yol alır (s. 84).

P431- Tacir/tüccar

Yudhiṣṭhira'nın krallığı döneminde *tüccarlardan* yüksek vergi alınmadığından ticaret aksamaz (s. 61).

P440- Esnaf/zanaatkârlar

Yudhiṣṭhira'nın krallığı döneminde çiftçiler, hayvan yetiştiricileri, *esnaf* ve *zanaatkârlar* mutludur (s. 61).

P460- Diğer esnaf ve meslekler

Yudhiṣṭhira, *Rişi*'ye bir *ulak* gönderir. *Ulak* krallıkta en hızlı arabaya binerek yola çıkar (s. 64).

P461- Asker

Krişna, girişi koruyan *askerleriyle* Jarasandha'dan korkularının kalmadığını söyler (s. 69).

Kral *askerlerinin* refakatinde sesin olduğu yere gelir (s. 80).

P475- Soyguncu/hırsız

Yudhiṣṭhira'nın krallığı döneminde halk, *hırsız ve dolandırıcılardan* korkmaz (s. 61).

P551- Ordu

İki *ordu* arasında savaşla ilgili tüm haberleri bekleyen Dimvaka'ya bir gün en yakın dostunun ölüm haberi gelir (s. 68).

P553- Silahlar

Kriṣṇa, yanındakilerle birlikte yüz tane gözetleme kulesi diktiklerini söyledikten sonra bu kulelere *ok* atmada mahir savaşçıları yerleştirdiklerini belirtir (s. 69).

Arjuna kutsal *yayının, silahlarının, oklarının*, bedensel ve manevi gücünün var olduğunu söyler (s. 74).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Kriṣṇa, *Kansa Kralı'na* saldırdığı zaman Jarasandha'nın düşmanlığını kazanır (s. 84).

3. 3. 2. 4. Jarasandha Badha Parva'da (Jarasandha'nın Ölümü Hikâyesi)

Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Kral Jarasandha, güzel işler yapmak yerine kibrini büyütmenin derdindedir (s. 90).

Kral olan *Damvodbhava*, *Kartavirya*, *Uttara* ve *Vrihadratha* ordularıyla beraber yok oldular (s. 95).

Kriṣṇa, *Kral Jarasanda'nın* arabasıyla şehri terk eder (s. 100).

Kral Vasu'nun, *Kral Vrihadratha'nın* ve *Kral Jarasandha'nın* daha önce sırayla kullandıkları savaş arabasının üstünde Kriṣṇa, Bhima, Arjuna'yı gören Maghadha halkı şaşkınlıkla bakar (s. 100).

P12- Kralların karakterleri

Kral Yudhiṣṭhira, halkına karşı her zaman *merhametli, ahlaklı, adil* ve *dürüst* bir şekilde krallığını yönetir (s. 103).

P178- Esirin/kölenin özgür bırakılması

Krişna, Bhima ve Arjuna Jarasandha'nın birçok kralı esir ettiği zindanlara giderler. *Tutsak olan herkesi kurtarırlar* (s. 100).

P322- Konuk edilen misafir

Kral, *konuklarına* dinlenmeleri için birer oda hazırlar. Gece yarısından sonra *konuklarının* yanına gider (s. 91).

P426- Rahip

Brâhmanlar saraya koşarlar (s. 90).

Jarasandha'nın *rahibi* sarı renkli bir macun hazırlar. Başka bir *Brâhman* da gerekli mantraları okur (s. 97).

P461- Asker

Krişna, Jarasandha'nın *askerlerine* görünmeden ona yaklaşabilirlerse biriyle dövüşmeyi kabul edebileceğini söyler (s. 86).

Orduları her zaman tecrübeli olan *komutanlar* komuta etmelidir (s. 87).

P551- Ordu

Kansa ve *ordusu* yok edilir (s. 86).

Orduları her zaman tecrübeli olan komutanlar komuta etmelidir (s. 87).

Kral olan Damvodbhava, Kartavirya, Uttara ve Vrihadratha *orduları*yla beraber yok oldular (s. 95).

P553- Silahlar

Kral, konuklarına ellerinde *yay* kullanma izlerini gördüğünü ve kim olduklarını sorar (s. 92).

P710- Uluslar

Krişna, Arjuna ve Bhima, Sarju nehrini geçtikten sonra *Kosal* ülkesinin doğusuna doğru uzanır. Sonra *Mithila* 'ya ulaşırlar. Oradan da *Mala* ve *Çarmanvati* 'yi geçerler. Nihayet *Kusamva* ülkesinin başkenti *Magadha* şehrini görürler (s. 88-89).

Krişna yanındakilerle *İndraprastha* 'ya gider (s. 102).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Krişna *Maghadha Kralı* 'na meydan okumaya geldiklerini söyler (s. 95).

Maghadha Kralı, on dördüncü günün akşamında yorulup güreşten geri çekilmek ister (s. 99).

3. 3. 2. 5. Digvijaya Parva'da (Yeryüzünün Tamamının Fethinin Hikâyesi) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Arjuna, *Kral Sumandala* 'yı, savaşta yener. Sonra *Kral Privindhya* 'yı savaşta yener. Daha sonra *Bhagadatta Kralı* 'nın başkentine saldırır (s. 106).

Kral Yudhişthira, Rajasuya Kurban Ayini gerçekleştirmeyi ister (s. 107).

Kral Vrihanta 'nın krallığı Uluka'nın önlerine gelir (s. 108).

Arjuna *Kral Lohita*, *Trigarta*, *Darva* ve *Kokonada* 'yı; diğerk dağ halklarını yenilgiye uğratır (s. 108).

Arjuna, ordusuyla ülkesine geri döndüğü zaman kazandığı ganimetleri *Kral Yudhişthira* 'ya sunar (s. 110).

Kral Sudharman Bhima ile güreşe tutuşur. Bhima, *Asvmetha Kralı Roçmana* 'nın tüm ordusunu da yenilgiye uğratır. Bhima, *Kral Sumitra* 'yı dize getirdikten sonra *Çedi Kralı Sisupala* 'nın karşısına çıkar (s. 111).

Bhimasena önce *Kumara Kralı* 'nı sonra *Kosal Kralı Vrihaval* 'a yenilgiye uğratır. Her zaman düşmanlarını yenen *Kral Dhirgayagna* 'yı yenilgiye uğratır (s. 112).

Kunti'nin oğlu Bhima, *Nişada Kralı Manimat* 'ı yenilgiye uğratır (s. 112).

Bhima hiçbir çaba harcamadan *Kral Janaka* ve *Videha* 'yı yenilgiye uğratır (s. 113).

Sahadeva *Kral Matysya* komutasındaki şuresena ordusunu yenilgiye uğratır. *Adhiraja Kralı Dantavakra*, *Kral Sukumara*, *Sumitra* ve *Srenimat* 'ı yenilgiye uğratır (s. 114).

Sahadeva *Kral Vinda* ve *Anuvinda* 'yı vergiye bağlayıp zengin hediyeler aldıktan sonra *Kral Bohojakata* 'nın ülkesine gelir (s. 115).

Pulindaların Kralı Vatadhipa, Sahadeva'ya bağılılık yemini eder (s. 115).

Sahadeva *Tripura Kralı'nı*, *Paurava ülkesinin krallarını*, *Sauştra Kralı'nı* yenilgiye uğratar. Sahadeva *Kral Rukmini* 'ye bir ulak gönderir (s. 119).

P230- Ebeveynler ve çocuklar

Bhagadatta, *Kunti ile Pandu'nun oğlu* olan *Arjuna* 'ya bazı sözler söyler (s. 107).

P231- Anne ve oğul

Kunti 'nin oğlu Bhima, Nişada Kralı Manimat'ı yenilgiye uğratar (s. 112).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Sahadeva, Kral Rukmini'ye bir *ulak* gönderir (s. 119).

Vibhişan'a *ulak* gönderilir (s. 120).

P461- Asker

Kasmira krallığının ordusunu on *komutan* komuta eder. Arjuna ordularının başına geçer. Harivaşa ülkesine geldiğinde *askerleriyle* beraber geri çekilmesini isterler (s. 108).

Askerlerin hepsi ölümcül silahlarla donatılır (s. 111).

Bhima ordusuyla doğuya ilerlerken *askerlerinin* ayak seslerinden tüm dünya titrer (s. 111).

Paşubhumi ülkesinin *askerleri* Bhima'nın *askerlerinin* ayaklarının altına serilir (s. 112).

Tüm savaş arabaları, atlar, filler, *askerler*, zırh ve silahlar ateşler içinde kalır (s. 116).

P532- Vergi ödemesi/haraç

Arjuna, Gandharvaların ülkesinden *vergi* olarak Tittiri, Kalmaşa, Manduka cinslerine ait atları alır (s. 109).

P533- Feodal haraç

Sahadeva, Kral Vinda ve Anuvinda'yı *vergiye bağlayıp* zengin hediyeler aldıktan sonra Kral Bohojakata'nın ülkesine gelir (s. 115).

P551- Ordu

Dört kardeş aynı zamanda *orduları* ile beraber büyük sefere çıkarlar (s. 105).

İki *ordu* arasında yapılan savaş çok şiddetlidir. Arjuna savaşta o kadar ustalıkla yayını kullanır ki düşman *ordusunun* ok atıcıları hiçbir şey yapamazlar. Pandava *ordusu* adanın iç kısımlarına hareket eder (s. 106).

Vrihanta tüm *ordusuyla* şehrin önünde savaşmak için konumlanır. İki *ordu* kıyasıya savaşır. Kasmira krallığının *ordusunu* on komutan komuta eder. Arjuna, *ordularının* başına geçer. Arjuna *ordusuyla* dağların eteğine ulaşır (s. 108-109).

Arjuna, *ordusuyla* ülkesine geri döndüğü zaman kazandığı ganimetleri Kral Yudhiştira'ya sunar (s. 110).

Bhima *ordusuyla* doğuya doğru hareket eder. *Ordusu* sayısız fil, at, savaş arabasından oluşur. Bhima, kralı *ordularının* komutanı ilan eder. *Ordusuyla* doğuya ilerlerken askerlerinin ayak seslerinden tüm dünya titrer. Asvmetha Kralı Roçmana'nın tüm *ordusunu* da yenilgiye uğratar. Bhima Çedi Kralı'nın konuğu olarak sarayda zaman geçirdikten sonra *ordusuyla* yola çıkar (s. 111).

Sahadeva *ordusuyla* birlikte güneye ilerler. Sahadeva Kral Matysya komutasındaki Şuresena *ordusunu* yenilgiye uğratar.

Nakula *ordusuyla* batıya doğru ilerler (s. 121).

P553- Silahlar

Arjuna savaşta o kadar ustalıkla yayını kullanır ki düşman *ordusunun* ok atıcıları hiçbir şey yapamazlar (s. 106).

Tüm savaş arabaları, atlar, filler, askerler, *zırh* ve *silahlar* ateşler içinde kalır (s. 116).

P557- Askeri gelenekler

Arjuna, *ordusuyla* ülkesine geri döndüğü zaman kazandığı ganimetleri Kral Yudhiştira'ya sunar (s. 110).

Bhima kahramanca savaştıktan sonra abisinin yönettiği ülkesine geri döner. Kral Yudhiştira'nın huzuruna çıkıp tüm ganimetleri ayaklarının dibine serer (s. 114).

Sahadeva, ordusuyla bazen savaşarak bazen anlaşarak kralları dize getirip onlardan birçok değerli hediyeler alır. Abisinin şehrine döndüğünde tüm değerli hediyeleri ona verir (s. 120).

Nakula, ordusuyla batıda bulunan tüm krallıkları kontrolü altına aldıktan sonra on bin deve yükü değerli eşya ve ganimetleri Kral Yudhişthira'ya getirir (s. 122).

P710- Uluslar

Arjuna ilk önce *Kulinda* ülkesinin krallıklarını dize getirir. Ardından *Anartta* ve *Kalkuta* krallıklarını kendi topraklarına kattıktan sonra Kralı Bhagadatta olan başkent *Pragyotişa*'ya saldırır (s. 105-106).

Arjuna, Kral Vrihanta'nın krallığı *Uluka*'nın önlerine gelir (s. 107).

Arjuna sırasıyla *Modapura*, *Vamadeva*, *Sudaman*, *Susankula* ve *Ulukas* krallıklarını fetheder (s. 108).

Arjuna ordusuyla *Hataka*'ya doğru ilerler (s. 109).

Bhima *Kumara* ülkesinin kralı ve Kosal Kralı'nı yenilgiye uğratar. Bhima, Ayodha Kralı'nı yener. Ardından *Gopalakṣa* ülkesini fethettikten sonra Malla Kralı'nı dize getirir. Bhima *Bhallatas* ülkesini de abisinin krallığına katıp Himalayalara sınır olan *Ṣuktimanta* ülkesinin dağlarında kurulu olan krallıklara yönelir. Bhima'nın *Paṣubhumi* ülkesi ayaklarının altına serilir. Bhima, Nişada Kralı Manimat ile sayısız krallık ve *Vatsabhumi* ülkesini yener (s. 112).

Sahadeva *Nişada* ülkesini fethedip Gosringa Kralı'nı dize getirir (s. 114).

Sahadeva *Marudha* ülkesini fetheder (s. 115).

Sahadeva sırayla Tripura Kralı'nı, *Paurava* ülkesinin krallarını, Saurashtra Kralı'nı yener (s. 119).

Nakula *Rohitaka* ülkesine gelir (s. 121).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Arjuna, Kasmira krallığının kralını yenilgiye uğratar. Sonra Drumaputra tarafından yönetilen *Kimpuruṣaların* ülkesini fetheder (s. 108-109).

Bhima, *Asvametha Kralı* Roçmana'yı yenilgiye uğratıp *Çedi Kralı* Sisupala'nın karşısına çıkar. *Çedi Kralı*'nın konuğu olarak sarayda hoş vakit geçirir (s. 111).

Bhima Kumara ülkesinin kralı ve *Kosal Kralı'nı* yenilgiye uğratır. Bhima, *Ayodha Kralı'nı* yener. Ardından Gopalakṣa ülkesini fethettikten sonra *Malla Kralı'nı* dize getirir. Bhima, Bhallatas ülkesini de abisinin krallığına katıp Himalayalara sınır olan Śuktimanta ülkesinin dağlarında kurulu olan krallıklara yönelir. Bhima'nın Paśubhumi ülkesi ayaklarının altına serilir. Bhima *Niṣada Kralı* Manimat ile sayısız krallık ve Vatsabhumi ülkesini yener (s. 112).

Bhima, *Kauṣikaçça Kralı* Mahauja ile Kral Vanga'yı vergiye bağlar (s. 113).

Sahadeva ordusuyla *Adrihaja Kralı'nı* yenilgiye uğratır. Sonra Niṣada ülkesini fethedip *Gosringa Kralı'nı* dize getirir (s. 114).

Sahadeva *Koṣala Kralı* Kautaraka'yı yenilgiye uğratır. Ardından *Pulindaların Kralı'nı* yenilgiye uğratır (s. 115).

Sahadeva sırayla *Tripura Kralı'nı*, Paurava ülkesinin krallarını, *Saurāṣṭra Kralı'nı* yener (s. 119).

3. 3. 2. 6. Rajasuyika Parva'da (Krallık Ayini) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Kral Yudhiṣṭhira, gelen tüm konuklarla selamlaştıktan sonra onları kendileri için inşa edilen köşklere yerleştirilmesini ister (s. 127).

Ayine dağ kralları, *Kral Vrihadvala*, *Vasudeva*, *Akarṣa*, *Kuntala*, *Singhala Kralı*, *Kaṣmira Kralı*, *Kral Kuntibhoja*, *Gaurvahana* ve *Sisupala* da katılır (s. 128).

P110- Kralın/Asilin vekilleri

Kral Yudhiṣṭhira'nın dost ve danışmanları Kurban Ayini için doğru zamanın geldiğini söylerler (s. 124).

P170- Esirler/köleler

Yudhiṣṭhira gelen bütün Brâhmanlara binlerce inek, altın, yumuşak döşek, yorgan, *hizmetçi* armağan eder (s. 127).

P320- Misafirperverlik

Yudhiṣṭhira gelen bütün Brâhmanlara binlerce inek, altın, yumuşak döşek, yorgan, *hizmetçi* armağan eder (s. 127).

Yudhiṣṭhira, gelenlerin hepsini hak ettikleri biçimde saygıyla selamlayıp yüceltir (s. 128).

P322- Konuk edilen misafir

Ayin için gelen tüm *konuklar* köşklere yerleştirilirler. Kral Yudhiṣṭhira, gelen tüm *konuklarla* selamlaştıktan sonra onların kendileri için inşa edilen köşklere yerleştirilmesini ister (s. 127).

Yudhiṣṭhira *konuklarının* değerli taşlarla süslü, pencereleri altın kafesli, mobilyaları incilerle nakışlanmış köşklere yerleşmelerini sağlar (s. 129).

P426- Rahip

Dvaipayana Vyasa tarafından *Brâhmanlar* ayin için görevlendirilir. Kurban ayininin Brâhma'sı olarak Vyasa seçilir. Geri kalan tüm *Brâhmanlar*, *Brâhmaçinler*, *Hotrilerin* emirlerini yerine getirmek için görevlendirilir. *Brâhmanların* emriyle sanatçılar ve zanaatkârlar ayinde kullanılması için çeşitli eşya ve süslemeler hazırlarlar (s. 126).

Yudhiṣṭhira, *Brâhmanlar* tarafından Rajasuya Ayini için kutsanır (s. 127).

P427- Ozan/büyücü (şair, bilgin)

Misafirler rakkaseleri, müzik aletlerini çalan sanatçıları ve *ozanları* seyrederek (s. 127).

P428-Şarkıcı/müzisyen

Misafirler rakkaseleri, *müzik aletlerini çalan sanatçıları* ve ozanları seyrederek (s. 127).

P440- Esnaflar/zanaatkârlar

Brâhmanların emriyle sanatçılar ve *zanaatkârlar* ayinde kullanılması için çeşitli eşya ve süslemeler hazırlarlar (s. 126).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Brâhmanların emriyle *sanatçılar* ve zanaatkârlar ayinde kullanılması için çeşitli eşya ve süslemeler hazırlarlar (s. 126).

Ulaklar kralın buyruğunu iletmek için atlarına binip dört bir yana dağılırlar (s. 127).

Misafirler *rakkaseleri*, müzik aletlerini çalan sanatçıları ve ozanları seyredeler (s. 127).

P533- Feodal haraç

Yudhiṣṭhira adil *vergiler* koyar (s. 123).

P710- Uluslar

Kriṣṇa, Pandavalar'ın şehri olan *Indraparastha* 'ya gelir (s. 124).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Ayine *Paundriyaların Kralı* Vasudeva, *Vanga* ve *Kalinga kralları*, *Singhala* ve *Kaṣmira kralları* katılır (s. 128).

3. 3. 2. 7. Arghyahanana Parva'da (Arghya'nın Sunulması Esnasında Yaşananlar) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Vasudeva, herkesin içinde *Çedi Kralı Sisupala*, Bhiṣma, Yudhiṣṭhira ve Kriṣṇa'yı sözleriyle gücendirir (s. 133).

Vasudeva, Yudhiṣṭhira'ya *Kralların Kralı Duryodhana'nın* ve Kripa'nın yanında Kriṣṇa'yı onurlandırmakla yaptığının utanç verici bir şey olduğunu söyler. Bunlarla beraber *Kral Bhiṣmaka* ve *Madra Kralı Śalya* 'yı gücendirdiğini söyler (s. 135).

P233- Baba ve oğul

Şantanu'nun oğlu Bhiṣma için Kriṣṇa çok değerlidir (s. 133).

P320- Misafirperverlik

Bhiṣma, konuklara Arghya sunma zamanının geldiğini haber verir (s. 132).

P322- Konuk edilen misafir

Bhiṣma, *konuklara* Arghya sunma zamanının geldiğini haber verir (s. 132).

P426- Rahip

Brâhmanlar ve *Riṣiler* daire şekli oluşturacak biçimde otururlar (s. 131).

Kurban ayinini yerine getiren *rahipler* Arghya'yı hak ederler (s. 132-133).

P710- Uluslar

Çedi ülkesinin Kralı Sisupala hem Bhişma'yı hem de Yudhişthira'yı sözleriyle gücendirir (s. 133).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Çedi Kralı bir yandan sözleriyle bütün kralları kışkırtmaya çalışırken diğer yandan ayinin sonlandırılmasını engellemeye çalışır (s. 140).

3. 3. 2. 8. Sisupala Badha Parva'da (Sisupala'nın Ölümü) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Kral Sisupala, Kudretli *Kral Jarasandha'nın* Krişna için köle olduğunu söyleyip onunla güreşmeyi reddettiğini söyler (s. 145).

Çedi Kralı Sisupala, Vasudeva ile güreşmek ister (s. 152).

Krişna yanındakilere, bir gün *Kral Bhoja* dağlara çekildiği zaman *Kral Sisupala'nın* kralın hizmetçilerine saldırdığını, birçoğunu öldürüp sağ kalanları zincire burup köle olarak götürdüğünü anlatır (s. 152).

Krişna, *Çedi Kralı Sisupala'yı* öldürdükten sonra yağmur yağmaya başlar (s. 154).

Kral Yudhişthira'nın kurban ayini törenleri kaldığı yerden devam eder (s. 155).

P170- Esirler/köleler

Krişna yanındakilere, bir gün *Kral Bhoja* dağlara çekildiği zaman *Kral Sisupala'nın* kralın *hizmetçilerine* saldırdığını, birçoğunu öldürüp sağ kalanları zincire vurup *köle* olarak götürdüğünü anlatır (s. 152).

P293- Dayı-Amca

Krişna, Sisupala'nın anne tarafından *amcasını* aşağıladığını söyler (s. 153).

P294- Teyze-Hala

Bir gün Balarama ile Krişna *halalarını* ziyarete gelirler. Krişna *halasına* kendisine güvenmesini söyler (s. 148).

Krişna *halasının* yanına giderek Yudhişthira'nın, kralların kralı unvanını aldığını söyler (s. 156).

P426- Rahip

Binlerce *Brâhman* evlerine geri döner (s. 156).

P461- Asker

Krişna, Sisupala'nın Büyük At Kurban Ayini'ni bozmak için *askerlerin* başında beklediği atı kaçırdığını söyler (s. 153).

P553- Silahlar

Krişna göksel *silahları*, yay, disk ve *gürzü* tüm dikkati ile tutar (s. 155).

P710- Uluslar

Krişna, Sisupala'nın *Pragjotişa* şehrine yerleştiklerini duyunca *Dvaraka*'yı yaktığını, ardından *Dvaraka* şehrinden Vabhru'nun *Sauvira* şehrine giden karısının ırzına geçtiğini söyler (s. 152).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Balarama ve Krişna, *Çedi Kraliçesi* olan halalarını ziyarete gelirler (s. 148).

Sisupala, Bhişma'ya *Magadha Kralı* Jayatsena'nın övgüye layık olup olmadığını sorar (s. 150).

Bhişma *Çedi Kralı* ile güreşme arzusu duyar (s. 152).

Krişna, *Çedi Kralını* öldürdükten sonra yağmur yağmaya başlar (s. 154).

3. 3. 2. 9. Dyuta Parva'da (Zar Oyunu Hikâyesi) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Kamboja Kralı hediye olarak kürk ile battaniyeler hediye eder (s. 167).

Kral Bhagadatta ile Mleça ordusunun komutanı atlarıyla sarayın kapısında beklerler (s. 175).

Doğunun kralları kıymetli halılar, arabalar, döşekler, zırhlar getirirler (s. 176).

Kral Yudhişthira, armağan olarak sunulan filleri görünce gelenlerin içeri girmesine müsaade eder (s. 177).

Güney ülkesinin kralı elinde zırh ile hazır bekler (s. 179).

Kral Dhritaraştra, oğluna daha fazla karşı gelemmez (s. 187).

Vidura, Yudhiṣṭhira'ya bir zar oyunu olduğunu ve bu oyunda *Gandhara Kralı Şakuni*, *Kral Çirasena*'ya karşı hazinelerinin ortaya koyulmasından bahseder (s. 190).

Kral Yudhiṣṭhira, *Kral Dhritaraṣṭra*'nın huzuruna gelir (s. 191).

Kral Dhritaraṣṭra, sarayın en güzel sesli şarkıcılarını şarkılarını söylemek üzere Pandavalar'ın odalarına gönderir (s. 192).

Draupadi, *Kral Yudhiṣṭhira*'nın oyunu oynayacak beceriye sahip olmadığı halde hilebaz biriyle oyuna davet edildiğini söyler (s. 218).

P40- Prensesler

Yudhiṣṭhira, oyunda *Pançala Prensesi Draupadi*'yi ortaya koyar (s. 209).

P170- Esirler/köleler

Dhritaraṣṭra *hizmetçilerini* huzuruna çağırır (s. 169).

Sudra sınıfından yüz bin Karpasika *hizmetçisi* getirilir (s. 174).

Ayin boyunca otuz *hizmetçi* seksen sekiz Snataka Brâhman'ına hizmet eder (s. 178).

Yudhiṣṭhira kardeşleri, Draupadi ve *hizmetçileri* ile yola çıkar (s. 190).

Yudhiṣṭhira, oyunda yüz bin *hizmetçisini* ortaya koyar (s. 197).

Suta soyundan *hizmetçi* efendisinin emrini yerine getirmek için Pandavalar'ın misafir edildiği odaya doğru koşmaya başlar. Draupadi'nin yanına gelen *hizmetçi* onu götürmeye geldiğini söyler (s. 212).

Suta soyundan *hizmetçi* Draupadi'nin isteğini yerine getirmek için oyun evine koşar (s. 214).

P174- Esirin/kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması

Duṣasana, Draupadi'ya artık kendilerinin *kölesi olduğunu* ve hizmetlerini göreceğini söyler (s. 216).

P233- Baba ve oğul

Muniler içinde *Asita'nın oğlu Devala* çok değerlidir (s. 193).

Radha'nın oğlu Karna çıkan karmaşadan rahatsız olur (s. 221).

Eski zamanlarda *Prahlada'nın, Viroçana* isimli bir *oğlu* vardır (s. 225).

P234- Baba ve kız

Duşasana'dan, *Drupada'nın kızı Draupadi'nin* zorla getirilmesi istenir (s. 215).

P261- Kayınpeder/kaynata

Draupadi'nin, *kayın babasının* huzuruna çıkması istenir (s. 215).

P322- Konuk edilen misafir

Pandavalar'ın sarayında, Duryodhana ile Şakuni *misafir* olarak kalmaya devam ederler (s. 161).

P340- Öğretmen ve öğrenci

Vyasa ve *öğrencileri*, Yudhiştira'nın gözleri önünde ortaya çıkarlar. *Vyasa'nın* sözleri bitince *öğrencileri* ile birlikte ortadan yok olurlar (s. 158).

P426- Rahip

Ayin boyunca otuz hizmetçi seksen sekiz Snataka *Brâhmanı* 'na hizmet eder (s. 178).

On bin *Brâhman keşişi* Yudhiştira'nın sarayına davet edilir (s. 179).

Brâhmanlara hediyeler sunulur (s. 192).

Muniler içinde Asita'nın oğlu Devala çok değerlidir (s. 193).

P427- Ozan/büyücü (şair, bilgin)

Pandavalar, sabah olduğu zaman *ozanların* güzel sesleriyle uyanırlar (s. 192).

P428-Şarkıcı/müzişyen

Kral Dhritaraştra, sarayın en güzel sesli *şarkıcılarını* şarkılarını söylemek üzere Pandavalar'ın odalarına gönderir (s. 192).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Ulak, Draupadi'nin yanına gitmek için evden çıkar (s. 215).

P461- Asker

Kral Bhagadatta ile Mleça ordusunun *komutanı* atlarıyla sarayın kapısında beklerler (s. 175).

Yudhiṣṭhira oyunda altmış bin *savaşçısını* ortaya koyar (s. 198).

Duryodhana'nın işlediği günah yüzünden Pratipa, Şantanu soyu, *asker* ve kendine bağlı olanlarla yok olacaklardır (s. 201).

P551- Ordu

Kral Bhagadatta ile Mleça *ordusunun* komutanı atlarıyla sarayın kapısında beklerler (s. 175).

P553- Silahlar

Doğunun kralları kıymetli halılar, arabalar, döşekler, *zırhlar* getirirler (s. 176).

Güney ülkesinin kralı elinde *zırh* ile hazır bekler (s. 179).

P710- Uluslar

Duryodhana, sadece *Hastinapura*'da değil, yeryüzünde görmediği değerli taşları sarayda görür (s. 161).

Duryodhana *Hastinapura*'ya geri döner (s. 163).

Yudhiṣṭhira'nın kardeşleri *Kuru* ülkesinin başkentine doğru yola çıkar (s. 190).

Yudhiṣṭhira, Valhika Kralı'nın kendisine hediye ettiği arabayla *Hastinapura*'ya girer (s. 191).

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Yudhiṣṭhira için *Magadha Kralı* çiçek kolyeleri, *Matsya Kralı* süsleri, *Avanti Kralı* kutsal suyu, *Kasi Kralı* yayı tutar (s. 179-180).

Yudhiṣṭhira, *Valhika Kralı*'nın kendisine hediye ettiği arabayla *Hastinapura*'ya girer (s. 191).

3. 3. 2. 10. Anadyuta Parva'da (İkinci Zar Oyunu) Yer Alan Motifler

P10- Krallar

Duśasana, her şey olup bittikten sonra *kral* abisi *Duryodhana*'nın yanına gider (s. 241).

Yapılan bütün planları *Kral Dhritaraṣṭra* geri çevirir (s. 242).

Kral Yudhiṣṭhira hazırlık yapıp askerlerini toplar (s. 243).

Pandu'nun oğlu *Kral Yudhiṣṭhira'nın* oyun meclisine yeniden geri dönmesi istenir (s. 246).

Yudhiṣṭhira, *Kral Valhika*, Drona, Kripa ve *bütün krallarla* vedalaştığını söyler (s. 252).

Sauti, Pandavalar'ı anlatırken *Kral Janamejaya'ya* Dhritaraṣṭra'nın büyük pişmanlık duyduğunu söyler (s. 263).

P231- Anne ve oğul

Ambika'nın oğlu Dhritaraṣṭra, Vidura'ya soru sorar (s. 258).

Kunti'nin oğlu Yudhiṣṭhira yüzünü giysileriyle örterek en önde yürür (s. 258).

P233- Baba ve oğul

Pandu'nun oğlu Kral Yudhiṣṭhira'nın oyun meclisine yeniden geri dönmesi istenir (s. 246).

P251- Erkek kardeşler

Duṣasana, her şey olup bittikten sonra *Kral abisi Duryodhana'nın* yanına gider (s. 241).

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Ulaklar, krallarından aldıkları emirler ile hemen yola çıkarlar (s. 246).

P461- Asker

Kral Yudhiṣṭhira hazırlık yapıp *askerlerini* toplar (s. 243).

Arjuna abisine zamanı geldiğinde Karna'yı, *askerlerini* ve onu takip eden herkesi oklarıyla öldüreceğini söyler (s. 251).

Dhritaraṣṭra, Pandavalar'a silahlarını, savaş arabalarını ve *askerlerini* geri vermek ister (s. 263).

Arjuna, geri döndüğünde Pançala *askerlerinin* ortasında öcünü almak için hazır olacaktır (s. 266-267).

P553- Silahlar

Duryodhana, Arjuna'nın *zırhını* parlatıp, *silahlarını* biletiğini, *oklarını* sadağından çıkardığını düşünür. Tam bu esnada Bhima *gürzünü* eline alır. Nakula *kılıcını* kuşanıp *diskiyle* arabasına atlayıp yola çıkar (s. 243).

Arjuna abisine zamanı geldiğinde Karna'yı, askerlerini ve onu takip eden herkesi *oklarıyla* öldüreceğini söyler (s. 251).

Arjuna *yayını* kullanarak etrafa *ok* fırlatır (s. 259).

Dhritaraştra, Pandavalar'a *silahlarını*, savaş arabalarını ve askerlerini geri vermek ister (s. 263).

P710- Uluslar

Janamejaya, Vyasa'nın öğrencisine Pandavalar'ın *Hastinapura* şehrinden ayrıldıklarında sınırlarına hâkim olup olamadıklarını sorar (s. 241).

4. DEDE KORKUT HİKÂYELERİ İLE MAHABHARATA DESTANI'NDA YER ALAN TOPLUMSAL HAYATA AİT MOTİFLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

Bu bölümde Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı'nda tespit edilmiş toplumsal hayata ait motiflerin incelenmesi doğrultusunda karşılaştırma yapılmıştır.

P10- Krallar

Dede Korkut Hikâyeleri'nde tam olarak kral ifadesiyle birebir örtüşen bir kavram karşımıza çıkmaz. Oğuz beyleri, Bayındır Han'a bağlıdır ve zaman zaman ondan akın izni isterler. “Bir Han’ın etrafında toplanan Oğuz beylerinin olması, Begil oğlu Emren hikâyesinde Bayındır Han’ın padişah olarak gösterilmesinin dışında hikâyelerde Bayındır Han’ın hükümdar açısından arka planda kaldığı söylenebilir” (Ergin, 1994: 23). O halde Bayındır Han, Oğuzların en yüksek devlet otoritesi olarak kabul ettiği hükümdar, padişah, lider olarak hikâyelerde birebir işlenen bir kahramanın dışında seyirci konumundadır. Türklerin göçebe bir yaşam biçimine sahip olması, hükümdarlıkla ilişkilendirebileceğimiz Bayındır Han’ın seyirci konumunda kalmasını sağlayan bir unsur olarak görülebilir. Gökyay konuyla ilgili şunları ifade eder:

Bayındır Han’ın arka planda kalmasının yerini Oğuz alplarının başı sıfatıyla onun beylerbeyi olan Salur Kazan’ın almış olmasına bağlar. Bayındır Han’ın arka planda kalmasını ve Salur Kazan’ın onun buyruğunda *alplarbaşı* olmasını birçok masal ve destanda rastlanan bir toplum özelliği olduğunu; devlet idaresinden tamamen uzak duran hükümdarın kimi zaman memleketin en kuvvetli hükümdarı gibi ortaya çıkması şeklinde Türklerin tarihinde görüldüğünü belirtir (2007: 1063).

Böylece hükümdar olarak kabul edebileceğimiz Bayındır Han’ın kral olarak değerlendirilmesi mümkün görünmektedir.

Mahabharata Destanı'nda ise tek bir kral yoktur. Destanın büyük bir kısmında birçok krala yer verildiği görülür. Destanın konusunun asil Bharata soyundan gelen kralların arasındaki savaşın oluşturduğu da düşünülürse soydan soya geçen bir kraliyet silsilesinin kavram olarak varlığı kaçınılmaz olacaktır. Kral Janamejaya, Kral Şantanu, Kral Pandu, Kral Dhritaraştra, Kral Yudhişthira Mahabharata Destanı'nda en ön plana çıkan krallardır. Bu krallar genellikle topraklarını

genişletmek isterler ve birçok krallığı kendi krallıklarına katarlar. Kurban ayinleri düzenleyerek bütün *kralların kralı* unvanına sahip olmak isterler.

P11- Kralların seçimleri

Dede Korkut Hikâyeleri'nde saptayamadığımız bu motif Mahabharata Destanı'nda karşımıza çıkmaktadır. Mahabharata Destanı'nda genellikle krallar kendi hayatlarında sahibi oldukları bütün her şeyi geride bırakıp ormanda inzivaya çekilen bir yaşam tarzını seçmeleriyle karşımıza çıkarlar. Mahabharata Destanı'nda kralların oğullarını, krallığın farklı bölgelerinde görevlendirdiğı de görülür. Kralların yapmış olduğı bu seçimler halkı ve tahtın varisini doğrudan etkilemektedir. Zira Bharata krallığı için Kurular ile Pandavalar arasında kıyasıya bir savaş söz konusudur.

P12- Kralların karakterleri

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif karşımıza çıkmaz. Aslında kral olarak gördüğümüz Bayındır Han hikâyelerde doğrudan bir kahraman olarak ele alınmadığı için karakteri hakkında bilgi sahibi olmak da pek mümkün olmamaktadır. Sadece şunu söylemek gerekir ki Bayındır Han'ın her yıl düzenlediğı ziyafet onun liderlik özelliğini, kendisine getirilen ganimetlerin bir kısmını beylere hediye olarak vermesi ise onun cömertliğiyle ilgili fikir verebilir.

Mahabharata Destanı'nda ise birçok krala yer verildiğı için onların karakterleriyle ilgili genel bir çerçeve çizmek mümkündür. Krallar genel olarak cesur, saygılı, ahlaklı, dürüst, erdemli, adaletli kişilikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda bütün bu kişiliğı yansıtan özellikler idealize edilmiş bir kral tipini de gözler önüne sermektedir.

P14- Kralların belirli uygulamaları

Dede Korkut Hikâyeleri'nde Bayındır Han her yıl düzenli olarak ziyafet verir. Birçok hikâye Bayındır Han'ın ya da Kazan Bey'in verdiğı ziyafetle başlar. Oğuz beyleri, her yıl düzenlenen bu ziyafetlere iştirak ederler ve akınlardan elde ettikleri ganimetlerin en değerlisini Bayındır Han'a sunarlar. Oğuz beylerinin bu ziyafete iştirak etmeleri ve ganimetlerin en değerlilerini Bayındır Han'a sunmaları, ona olan bağılılıklarının bir göstergesidir. Muharrem Ergin, "Bayındır Han'ın hikâyelerdeki rolünün beylere akın izni vermek, gerektiğinde beyleri büyük divanda toplamak ve yılda bir defa büyük bir ziyafet vermek olduğunu belirtir" (1994: 23). Bayındır Han,

bu ziyafetlerde kendisine daha önceden getirilen ganimetlerin bir kısmını beylere verip, kahramanlık yapan beylerin çocuklarına da giysiler hediye eder. Bu ziyafetlerde Bayındır Han ile Oğuz beyleri arasında Oğuzlarla ilgili meselelerin görüşülmesi ve bu meseleler görüşülürken de hediyeleşmenin olması hem bu tür toplanmaların temel amacını hem de hükümdara duyulan bağlılığın artmasını sağlayan bir durum olarak açıklanabilir.

Mahabharata Destanı'nda ise krallar genellikle ayinler düzenler. *Rajasuya Kurban Ayini*, *At Kurban Ayini*, *Sraddha Kurban Ayini* gibi isimlendirilen bu ayinlerde kurbanlar sunulur. Bu ayinlerle ilgili bilgi vermeden önce Hint kültürünü ve edebiyatını etkileyen dönemlerin, bu ayinlerin kültürel yapısı üzerindeki etkisinden bahsetmek yerinde olacaktır.

J. M. Macfie, Hint kültür ve edebiyatının geçirdiği aşamaları genel hatlarıyla Vedalar dönemi, Destanlar dönemi, Metinler dönemi olarak üçe ayırır. Vedalar dönemi metinlerinin Hindistan'ın dinsel kültürel yapısının temelini oluşturduğunu söylerken bir yandan veda kültürünün dini kurban törenlerine dayandığından, kurban eylemlerinde ateşe atılan adaklardan, bu kurban törenlerinin Brâhman rahipler tarafından yönetildiğinden, kurban olarak tarım ve hayvancılık ürünlerinin bir kısmının ateşe atılıp bir kısmının rahiplerle kurbanı adayan kişiler tarafından tüketildiğinden bahseder. Bu törenlerin, Veda dininin en büyük özelliği olduğunu söyledikten sonra bu dinsel törenlerde herhangi bir iman unsuru olmadığını belirtir. Mahabharata Destanı'nı ise Destanlar döneminin eseri olarak kabul eder (2000: 7-8).

Ancak burada söylenilmesi gereken en önemli nokta Mahabharata Destanı'nın destanlar dönemi eseri kabul edilmesine rağmen içerisinde birçok kurban ayinine yer veriliyor olması, Vedalar döneminin izlerinin görüldüğünü göstermektedir. Gerçekten de bu ayinlerin yapılma amacının temelinde bir isteğin gerçekleşmesi dışında herhangi bir inanç unsuru yoktur. Sadece *Sraddha Kurban Ayini* diğerlerinden farklıdır. *Sraddha Kurban Ayini*, ölen kişinin ardından yapılan ayinlere verilen isimdir. Fakat destanda kralların *Sraddha* ayini düzenlediğine dair ifadelerin dışında onun içeriği ile ilgili bilgi verilmez. Diğer kurban ayinlerinin destanda daha çok yer aldığı görülür. Örneğin bir kral ve karısı çocuk sahibi olmak için sayısız kurban ayini düzenler ya da krallar *Rajasuya Kurban Ayini*, *At Kurban Ayini* gibi törenlerde at, yılan gibi hayvanları ateşe atarak kurban sunarlar. Ayrıca düzenlenen bu ayinlere birçok kral, Brâhman ve keşiş misafir olarak davet edilir. Brâhmanların istekleri yerine getirilir. Ayine gelenlere, çeşitli armağanlar ve yiyecekler sunulur. Aynı şekilde ayine katılan herkes beraberinde armağan getirir. Bu ayinlerde

insanların ihtiyaçları karşılanır. Aslında kralların düzenlemiş oldukları bu ayinlerin insanların birlik ve beraberliğini sağlayan bir tarafı da olduğu söylenebilir.

P16- Kralların hükümdarlığının sonu

Dede Korkut Hikyeleri'nde bu motif karşımıza çıkmaz. Mahabharata Destanı'nda ise bu motifin kralların oğullarını tahtın varisi ilan edip ormana çekilmesi, vefat eden bir kralın ardından yerine başka bir kralın geçmesi, savaşlarda yenilgiye uğrayan kralların topraklarına el konulması ya da her şeyini kaybeden bir kralın inzivaya çekilmesinden sonra yerine başka bir kralın geçmesi şeklinde görüldüğü söylenebilir.

P17- Kralın başarıları

Dede Korkut Hikyeleri'nde seyirci konumunda olan Bayındır Han'ın doğrudan başarılarının anlatıldığı bir motif yoktur. Muharrem Ergin, Boğaç ve Tepegöz hikyelerinde sahnede şöyle bir görünse de bunların dışındaki hikyelerde kahramanların kendisine manevi destek olarak bakmalarından söz eder (1994: 23). O halde Bayındır Han'ın kahramanlara manevi destek sağlaması dışında başarılarıyla ilgili herhangi bilgiye ulaşılamadığını söylemek mümkündür. Zira onun beylerbeyi olan Kazan Bey'in, Oğuz beylerine akın izni verdiği, savaşlara gittiği ve beyleri divanında topladığı düşünülürse Bayındır Han'dan daha çok hikyelerin n planında yer aldığı şeklinde bir açıklama yapılabilir.

Mahabharata Destanı'nda ise krallar birçok yere sefer düzenleyip krallıklarını genişletirler. Örneğin destanda Kral Yayati, ayak bastığı her yeri krallığına katmak ister ve bu isteğini gerçekleştirir. Kral şantanu'nın gücünün farkında olan bütün krallar onun hükümdarlığı altına girmeyi kabul ederler. Kral Pandu, birçok kralı öldürüp kraliyet topraklarını genişletir. Krallığının topraklarını genişleten bu krallar, yenilgiye uğrayan kralların hazineleri, savaş arabaları, hayvanları gibi birçok varlığına da el koyarlar. Krallar, mağlup olan bazı kralları köleleri yapıp kendilerine itaat etmelerini sağlarken, bazı krallar da kralların hkimiyetine kendiliğinden katılıp değerli hediyeler sunarlar.

P18- Kralların evliliği

Dede Korkut Hikyeleri'nde saptayamadığımız bu motif Mahabharata Destanı'nda karşımıza çıkmaktadır. Mahabharata Destanı'nda krallar asil soydan olan bir prensesle evlilik gerçekleştirir. Krallar, kızları için ya doğrudan damat

adayını seçerler ya da prenseslere eş seçim konusunda asil soydan olmak suretiyle hak tanılır. Hatta bu evlilikler gerçekleştirilmeden önce Krallar kızları için eş seçme şenlikleri ve müsabakaları düzenler. Bu şenliklerde krallar, prensler maharetlerini sergileyip birbirleriyle kıyasıya yarışır. Gücünü gösteren kral veya prens evlilik için kendini ispatlamış olur ve prenses tarafından eş adayı olarak seçilir. Örneğin Pañçala Kralı Drupada kızı Draupadi için eş seçme şenlikleri düzenler. Kral Pandu'nun oğlu bu şenliklerde silahları kullanmadaki maharetini gösterir ve evliliğe hak kazanır. Fakat Kral Pandu öldükten sonra krallığın başına en büyük kardeş olan Yudhişthira geçer ve kardeşleriyle krallığı yönetir. Hayatta yaptıkları her şey ortak olduğu için Prenses Draupadi, beş Pandu kardeşin de karısı olur. Destanda kralların evlilikleri gerçekleşirken yasalara uygun bir şekilde törenler düzenlenir. Bu törenlerde armağanlar verilir.

P20- Kraliçeler

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motife rastlanmaz. Tunçdöken, “Kadınların günlük hayatta, savaşta, güreşte ve avlarda erkeklerde aynı alanlarda olurken yönetici ya da yönetici eşi olarak bulunmadığını hatta sembolik olarak bile görünmediğini belirtir” (2009: 97). Kadınların sosyal hayat içerisinde bu denli güçlü ve cesaretli olarak yer almaları onların idealize edilmiş Türk kadını tipi olma düşüncesinden başka bir yere götürmemektedir.

Mahabharata Destanı'nda ise bu motif kavram olarak bazı kısımlarda doğrudan görülürken bazı yerlerde sadece kraliçe isimlerinin verilmesiyle yer almaktadır. Yönetimde ön plana çıkarılan kişiler krallardır ve genellikle onların dedikleri olur. Destanda kraliçelerin yönetici olarak değil, sadece kralların eşleri rollerinde oldukları görülür. Kraliçelerin özellikleriyle ilgili çoğu zaman ayrıntılı bilgi verilmez. Sadece birkaç yerde kraliçelerin doğru yoldan ayrılmayan kişiler olduğuna değinilir. Zaman zaman da olayların akışında rol aldıkları görülebilir. Örneğin Pandu'nun eşi Kunti, çoğu zaman oğullarına sözü geçen bir kraliçe olarak karşımıza çıkar. Pandu'nun oğulları annelerinin sözünü her zaman dinleyip isteklerini gerçekleştirir. Arjuna, Pañçala Prensesi Draupadi'yi eş seçim şenliklerinde kazandığı zaman Kraliçe Kunti oğullarını yanına toplayıp Draupadi'nin hepsinin eşi olacağını söyler. Böylece Draupadi Pandu'nun beş oğlunun kraliçesi olur. Düğün töreni için saraya gittiklerinde ise kardeşlerin en büyüğü olan Kral Yudhişthira, Kral Drupada'ya kızının Pandu'nun oğullarının beşinin de kraliçesi olacağını söyler.

P30- Prensler

Dede Kokut Hikâyeleri'nde bu motife rastlanmaz. Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkardığı Hikâye'de, Uruz'un "*Benim babam Bayındır Han değil midir?*" şeklindeki ifadesi onun Bayındır Han'ın oğlu olduğunu düşündürse de aslında hikâyede yolda karşılaştığı bir kişiden Salur Kazan'ın oğlu olduğunu; babasının Tomanın Kalesi'nde esir tutulduğunu ve Bayındır Han'ın da dedesi olduğunu öğrenmesi bizi bu düşünceden uzaklaştırmaktadır. Tunçdöken'in, "Bayındır Han'ın varisi olarak Uruz'un gösterilmemesinin yanı sıra yönetimdeki rolün çoğunluğunun Bayındır Han'ın damadı Salur Kazan'da olması sebebiyle Uruz'un Bayındır Han'ın oğlu olabileceği tezini çürüttüğünü ifade etmesi" (2009: 98) söylediklerimize paralel bir durum göstererek Uruz'un Bayındır Han'ın oğlu olduğu düşüncesini tamamen ortadan kaldırmaktadır.

Mahabharata Destanı'nda ise prensler motifine rastlanır. Destanda prensler işlev bakımından önemli bir yere sahiptir. Çünkü destanda kralların tahtının varisleri olarak prensler gösterilir. Destan boyunca da bu prenslerin karşılaştığı mücadelelere tanık olunur. Mahabharata Destanı'nda prensler ahlaklı, erdemli, dürüst, güçlü ve savaşçı kimlikleriyle ön plana çıkmaktadır. Prens Duryodhana, Prens Dhriştadyumna, Prens Yudhiştira, Prens Arjuna, Prens Bhima, Prens Nakula, Prens Sahadeva destanda en ön plana çıkan prenslerdir. Kral Pandu'nun en büyük oğlu Yudhiştira, o öldükten sonra tahta geçip kral olur ve kardeşleriyle birlikte krallığı yönetir. Prens Duryodhana ise Pandu'nun oğullarına kıskançlık besler ve destan boyunca hilelere başvurup onları yenilgiye uğratıp krallığın başına geçmek için uğraşır. Kralların prensesler için düzenlemiş oldukları eş seçim şenliklerinde krallar ile prensler savaş ve silah kullanmadaki maharetlerini ortaya koymaya çalışırlar.

P31- Prens bir meslek öğrenmesi

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motife rastlanmaz. Mahabharata Destanı'nda ise Kral Pandu ve Kral Dhritaraştra henüz prens oldukları dönemde Şantanu'nun oğlu Bhişma tarafından eğitilirler. Vedaları, bütün öğretileri ve spor dallarını öğrenirler. Ok atmada mahir, ustalıkla ata binen, gürz, kılıç ve kalkanı en iyi şekilde kullanan prensler olarak destanda karşımıza çıkarlar. Bütün bunlar incelendiğinde prensin bir meslek öğrenmesi motifine doğrudan ulaşılmasa da prenslerin birçok

ilimle ilgili eğitime tabi tutulmasının bu motife yakın bir anlamı işaret ettiği söylenebilir.

P32- Prens ve halkın dostluğu

Dede Korkut Hikâyeleri'nde saptayamadığımız bu motif Mahabharata Destanı'nda da sadece birkaç yerde dolaylı olarak görülmektedir. Örneğin Kral Pandu henüz prens olduğu dönemde davranışlarıyla halkının sevgisini, dostluğunu kazanır. Kral Pandu, vefat edip hükümdarlığı sona erdikten sonra oğulları krallığa gelirler. Krallığa geldikten sonra davranışlarıyla halkın sevip saydığı prensler olarak destanda karşımıza çıkarlar.

P40- Prensesler

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motife rastlanmaz. Mahabharata Destanı'nda ise prenseslerin isimlerine yer verilir. Prenseslerin karakteristik özelliklerinden bahsedilmez. Sadece prenseslerin asil ve çok güzel olduklarına değinilir. Destanda en ön plana çıkan prenses, Pañçala Kralı'nın kızı olan Prenses Draupadi'dir. Hatta Mahabharata Destanı'nın *Eş Seçimi Hikâyesi* ve *Düğün* kısımları birebir Draupadi ile ilgililidir. Pañçala Kralı tarafından Prenses Draupadi'nin eş seçimi için bir şenlik ve müsabaka düzenlenir. Eş seçimi hikâyesinin anlatıldığı kısımda Prens Arjuna, yayı ve silahlarını kullanmadaki ustalığını bütün kral ve prenslere gösterip Draupadi tarafından eş olarak kabul edilir. Düğün kısmında ise Pandu'nun beş oğlu olan Yudhişthira, Arjuna, Bhima, Nakula ve Sahadeva ile evlilik törenine yer verilir. Bunun yanı sıra Kosal prensesleri olan Ambika ve Ambalika'nın da destanın dönüm noktasını oluşturdukları söylenebilir. Çünkü ikisinin de eşi olan Viçitravirya ölünce annesi Satyavati diğer oğlu Vyasa'dan soyun devam ettirilmesi için Kosal prensesleri ile birlikte olmasını ister. Vyasa'nın Kosal prensesleriyle olan bu birlikteliğinden Kral Dhritaraştra ve Kral Pandu dünyaya gelir. Bu iki kralın oğulları arasında olan savaş Mahabharata Destanı'nın konusunu oluşturur. Burada dikkat çeken diğer bir önemli nokta ise destanda bir kahraman olarak da gösterilen Vyasa'nın, Mahabharata Destanı'nı düzenleyen kişi olmasıdır. Bütün bunlar incelendiğinde prensesler motifinin Mahabharata Destanı'nda önemli bir işleve sahip olduğu söylenebilir.

P50- Soylular/asiller

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motife rastlanmaz. Mahabharata Destanı'nda ise yok denecek kadar az olduğu söylenebilir. Mahabharata Destanı'nda Bharata

soyu asildir. Bu durumun Bharata soyundan gelen kral, prenses ve prenslerin asil olduğunu da ortaya koyduğu söylenebilir. Destanda krallar, asil konukları verdikleri ziyafetlerde hak ettikleri şekilde ağırlarlar. Böylece destanda soylulara olan yaklaşımlara da ulaşabilmek söz konusu olabilmektedir.

P60- Soylu/asil kadınlar

Dede Korkut Hikâyeleri'nde saptayamadığımız bu motifin Mahabharata Destanı'nda da dolaylı olarak yer aldığı söylenebilir. Mahabharata Destanı'nda *kuru soyunun asil kadınları* ya da *asil kadınlar* şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu ifadeler incelendiğinde asil bir kadının varlığından öteye giden bir bilgiye ulaşamamaktadır.

P110- Kralın/Asilin vekilleri

Dede Korkut'ta, Kazılık Koca Oğlu Yegenek Hikâyesi'nde Düzmürd Kalesi'nde on altı yıl boyunca esir edilen Kazılık Koca'nın Bayındır Han'ın veziri olduğu ifade edilir. “Kâmûs-ı Türkî” adlı eserde *vezir* sözcüğünün anlamı, “Hükümdarın devlet işlerinde vekili olan zât” (Gündoğdu, 2015: 1154) karşılığındadır. Dede Korkut Hikâyeleri'nde ise sadece Kazılık Koca'nın, Bayındır Han'ın veziri olduğunun bildirilmesi, vezirin sözlük anlamına paralel olarak toplumun içinde herhangi bir rolü olmaması onun motif kabul edilmesinden daha öteye gidemeyeceğini göstermektedir. Zira hikâyelerde vezirin herhangi bir şekilde görevlerinden, yaptıklarından yani toplumun içerisinde vezir konumuyla nasıl bir rol üstlendiğinden hiç bahsedilmediği görülmektedir.

Mahabharata Destanı'nda ise kralın vekilleri motifine denk gelen *danışman* ve *bakan* kavramları hem kralların vekilleri hem de meslek olarak iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Meslek olarak ele alınan *danışman* ve *bakan* kavramları “P460-diğer esnaflar ve meslekler” motifinde açıklanacaktır. Burada kralların vekilleri motifine denk gelen *danışman* ve *bakan* kavramları tespit edilen motifler doğrultusunda değerlendirilmeye çalışılacaktır. Mahabharata Destanı'nda kralların danışman ve bakanları vardır. Destanda krallar, danışman ve bakanlarının fikirleri doğrultusunda krallıklarını yönetmeye çalışırlar. Krallar çoğu zaman danışman ve bakanlarıyla bir araya gelerek onlarla istişare yapar. Krallar yaptıkları bu istişareler doğrultusunda karar verir. Böylece destanda danışman ve bakanların hem kralların karar vermesinde hem de krallığın yönetiminde söz sahibi oldukları söylenebilir. Örneğin Samika'nın

öğrencisi Gaurmukha'nın Kral Parikşit'in sarayına, onun sağlığını öğrenmek için gittiği gün, kralın bakanlarının onun vereceği kararda etkisi olduğu söylenebilir. Çünkü Kral Parikşit ava gittiği bir gün Samika'ya ormanda bir geyik aradığını ve onu görüp görmediğiyle ilgili bir soru sorar. Brâhman'dan bir cevap alamayınca da yerde duran ölü bir yılanı yayın ucuyla onun üzerine bırakır. Fakat Brâhman'ın oğlu Sringin bu duruma çok öfkelenip Kral Parikşit'i yedi gün sonra yılanların kralı tarafından öldürmesi için lanetler. Gaurmukha bu durumu Kral Parikşit'e iletip saraydan ayrıldıktan sonra kral hemen yanına bakanlarını toplayıp onlarla istişare yapar ve kendini ölümden korumak için sütunun üzerine bir ev yaptırır. Sütunun çevresine de bütün gün beklemeleri için bekçiler, her türden zehre deva bulan doktorlar ve Brâhmanlar yerleştirir. Ancak yine de lanetten kurtulamaz ve yedi gün sonra ölür. Ardından tahta yeni kral geçerek danışman ve rahipleriyle krallığını yönetir. Diğer bir taraftan destanda kralların genellikle ormana gittikleri zaman onlara danışman veya bakanlarının refakat ettiği görülür. Demek ki danışmanlar ve bakanlar sadece yönetimde söz sahibi olmakla kalmayıp kralın eylemlerinde de yanlarında bulunmaktadır. Bunların yanı sıra Pandavalar, Pañçala Kralı Drupada ile savaştayken kralın danışman ve askerleri tarafından korunduğu görülür. Böylece Mahabharata Destanı'nda danışmanların ve bakanların birden fazla önemli role sahip oldukları sonucuna ulaşılabilir.

P150- Zenginler

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motife rastlanmaz. Mahabharata Destanı'nda ise bu motif tek bir yerde görülür. Destanda bir çocuk zengin bir adamın oğlunun süt içtiğini görür ve o da süt içmek ister. Ancak babası süt vermeyince ağlamaya başlar. Çocuğunun ağladığını gören babası üzülür ve birkaç ineği olan bir adamdansa, çok ineği olan zengin bir adamdan inek istemek için dolaşmaya başlar. Bu örnekten yola çıkarak sadece zengin birinin varlığına ulaşılabilir. Zenginliğin destanda hangi rolle yer aldığından bahsedilmez.

P160- Dilenciler

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motife rastlanmaz. Mahabharata Destanı'nda ise sadece iki yerde doğrudan karşımıza çıkmaktadır. Destanda Utanka isimli kahramanın karşısına bir dilenci çıkar. Sonradan bir anda kaybolur ve Utanka suya girdiği zaman dilenci onun kıyafetlerinin yanında duran altın küpeleri çalıp oradan

uzaklaşır. Dilenciler, genelde muhtaç olup insanların kendilerine para gibi değerli şeyleri gönüllü olarak vermesini beklerler. Ancak destanda dilenci kimseden muhtaç olduğu için bir şey talep etmemekte ve hırsızlık gibi toplum kurallarına aykırı bir davranışta bulunmaktadır. İkinci olarak Bhriḡu soyunun çok zengin olduğunu duyan Brâhmanlar da her defasında dilenciler olarak kapılarda dilenmeye giderler fakat elleri boş dönerler. Burada ise motifim gerçekte dilenci olmayıp dilenci kılığına girerek muhtaçlığın olmamasına rağmen insanları kandırmaya çalışmak gibi davranışlarla yine toplum kurallarına aykırı bir rolle karşımıza çıktığı görülür. İki örneğin de dilenci motifinde kendi anlamından uzak şekilde destanda yer bulduğu söylenebilir. Ayrıca destan boyunca krallar tarafından yüceltilen, onurlandırılan Brâhmanların dilencilik kılığına girip insanları kandırmaya çalışması rolüyle destanda yer buluyor olması da dikkat çekicidir.

P170- Esirler/köleler

Dede Korkut Hikâyeleri’nde bu motif *kul*, *karavaş*, *kırnak*, *cariye*, kavramları hem “P170-esirler/köleler” olarak hem de “P178-esirin/kölenin özgür bırakılması” şeklinde iki motifte karşımıza çıkmaktadır. Burada yalnızca esirler/köleler motifine denk gelen kavramlar sırasıyla incelenmeye çalışılacaktır. Dede Korkut Hikâyeleri’nde *kul* ve *karavaş* kavramı genellikle birlikte kullanılır. Örneğin Bamsı Beyrek ozan kılığında düğüne gittiği zaman Kazan Bey ona kendisinden otağ mı, akçe mi yoksa kul karavaş mı dilediğini sorar. Bamsı Beyrek Han kızının evinde kulun tükendiğini söyler. Böylece karavaşın alınıp verilen bir esir/köle gibi hikâyelerde karşımıza çıktığı söylenebilir. Gökyay’ın, “Kul ve karavaşların savaşlar ve akınlar sonucunda kâfirlerden alınan kişiler olduğunu, Oğuz beylerine kadeh dolaştıranların kara gözlü, beyaz tenli, parmakları nakışlı, boğazları birer karış kâfir kızları olduğunu belirtmesi” (2007: 1072) kul ve karavaşların esirler/köleler olmaları düşüncesini güçlendirmektedir. Hikâyelerde *kırnak* kavramı yok denecek kadar az olsa da bu kavram hikâyelerin sonunda birinin başı için azat edilmeleriyle karşımıza çıkmaktadır. Kâşgarlı Mahmud’un Dîvânu Lugâti’t-Türk isimli sözlüğünde *kırnak* sözcüğünün karşılığı *cariye* anlamında verilirken (Ercilasun, 2015: 206) Ferit Devellioğlu’nun Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat isimli sözlüğünde de *cariye* sözcüğü “Para ile satın alınan halayık, hizmetçi kız, harpte esir düşmüş kız” (2015: 142) anlamında kullanılmıştır. Aslında bu açıklamalar *cariye* kavramına da doğrudan açıklık getirmekte; hikâyelerde geçen *kırnak* ve *cariye* kavramlarının esir olduğuna

işaret etmektedir. Esirlerle ilgili değerlendirilen bütün kavramların hikâyelerin içerisinde sözlük anlamlarının dışında yer almadığı söylenebilir.

Mahabharata Destanı'nda ise esirler/köleler motifi *hizmetçi*, *hizmetkâr*, *köle* kavramları ile görülmektedir. Bu kavramlar arasında en çok *hizmetçi* kavramının karşımıza çıktığı söylenebilir. Bu kavramları tek tek ele almadan önce esirler/köleler motifinin Mahabharata Destanı için ne derece önemli olduğundan bahsetmek yerinde olacaktır. Çünkü Mahabharata Destanı'nda kast sisteminin izleri görülmektedir. Kast sisteminin, halkın sosyal sınıflamasının bir türü olduğu söylenebilir.

Louis Renou, *kast* kavramının geniş kapsamlı bir olgu olduğunu ifade eder. Kast sisteminin en üstünde yani birinci sınıfta Brâhmanların, savaşçıların yer aldığı ikinci sınıfta Kşatriyaların, hayvancılık ve tarımla geçinen üçüncü sınıfta Vaisyaların, öteki sınıfların hizmetinde olan ve dinin dışında kalan dördüncü sınıfta Sudraların olduğunu bu dört büyük kastın meslekten daha çok dinsel etki ile belirlendiğini söyler (1993: 78-79).

O halde Mahabharata Destanı'nda yer alan *hizmetçi*, *hizmetkâr*, *köle* kavramlarının doğrudan Sudralar sınıfına mensup oldukları düşünüldüğünde esirler/köleler motifine ulaşmak mümkün görünmektedir. Destanda en sık geçen hizmetçiler emri altında bulundukları kralların, kraliçelerin her isteklerini yerine getirmektedir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde de beylere kâfir kızlarının hizmet etmesi iki metinde de esirler motifinin benzerliğini ortaya koymaktadır. Mahabharata Destanı'nda hizmetkârlar, genellikle misafirlere altın ve gümüş tepsilerle ikram yaparken görünürler. Krallar, Brâhmanlara kurban ayinlerine geldikleri zaman binlerce inek, altın, yumuşak döşek, yorganın yanında hizmetçi de armağan eder. Bunlar doğrultusunda hizmetçilerle ilgili onların alınıp verilen esirler/köleler gibi kendi hayatları üzerinde söz sahibi olmadıkları söylenebilir. Bunların yanı sıra Mahabharata Destanı'nda Vyasa'nın oğlu Vidura'nın Sudra soyundan bir kadından dünyaya gelmesine rağmen esir veya köle rolüyle görülmemesi dikkat çekicidir. Daima erdem sahibi, adaletli bir karaktere sahip olan Vidura, Pandu ve Dhritaraştra'nın kardeşi olarak destanda büyük bir paya sahiptir. Kral Dhritaraştra zaman zaman Vidura'ya danışır. Mahabharata Destanı'nda bunlar dışında kralların topraklarını genişletirken başka kralları dize getirip köle yaptıkları ya da hizmetçilerinin zincire vurulup da köle olarak götürüldüğüne rastlanır. Yenilgiye uğrayıp köle olan krallar, kölesi oldukları krala itaat ederler.

P174- Esirin/kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motife sıkça rastlanır. Hikâyelerde kahramanlar esir olarak götürülür veya kalenin zindanında tutsak olarak tutulur. Tutsak olarak götürülen esirlere bir iş yaptırıldığı görülmez. Esir olarak götürülen bu kahramanlar genellikle kâfirler tarafından on altı yıl tutsak edilir. Tutsak edilen kahramanlar, kalenin içinden birinin yardımıyla ya da Oğuz beylerinin gelip onları kurtarmasıyla tutsaklıktan kurtulur. Örneğin Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nde, kırk namert Dirse Han'ı kâfir iline götürür ve orada tutsak eder. Dirse Han yiğitleriyle birlikte savaşır babasını kurtarır. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Hikâyesi'nde, Şöklü Melik tarafından Burla Hatun, kırk ince belli kız, oğlu Uruz ve onun kırk yiğidi tutsak olarak götürülür. Salur Kazan ve Oğuz beyleri tarafından kurtarılırlar. Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde, bezirgânın kardeşleri kâfir tarafından tutsak edilir. Bamsı Beyrek onları savaşır tutsaklıktan kurtarır ancak Bayburt Hisarı'nın beyi tarafından kendi düğün gününde otuz dokuz yiğidiyle tutsak olarak götürülür ve on altı yıl tutsak edilir. On altı yıl sonra kâfir beyinin kızının yardımıyla tutsaklıktan kurtulur. Kazan Bey'in Oğlu Uruz Bey'in Tutsak Olması Hikâyesi'nde, kâfirler tarafından Uruz tutsak edilir. Kazan bey ve Oğuz beyleri tarafından Uruz kurtarılır. Kazılık Koca Oğlu Yegenek Hikâyesi'nde, Düzmürd Kalesi tekürü tarafından Kazılık Koca on yıl kalede tutsak edilir. Yegenek ve Oğuz beyleri tarafından kurtarılır. Begil Oğlu Emren'in Hikâyesi'nde, Begil esir olarak götürülür. Emren ile Oğuz beyleri tarafından kurtarılır. Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi'nde, Egrek altı yüz kâfir tarafından esir edilir. Kardeşi Segrek ve Oğuz beyleri tarafından kurtarılır. Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkardığı Hikâye'de, Kazan tutsak edilir. Uruz ve Oğuz beyleri tarafından tutsaklıktan kurtarılır.

Mahabharata Destanı'nda ise birkaç yerde saptayabildiğimiz bu motif hakkında söylenebilecek en önemli noktanın özgür insanların Sudralar sınıfına mensup olmayıp sonradan esir/köle ilan edilmesi şeklinde destanda görülüyor olmasıdır. Örneğin Kadru kız kardeşi Vinata ile bir iddiaya girer. Vinata, iddiayı kazanan Kadru'nun yanında köle olarak çalışmaya başlar. Ya da Pandavalar savaşırken Drupada'yı esir olarak alıp götürürler. Kral Jarasandha seksen altı kralı esir olarak yakalayıp götürür. Duşasana artık Draupadi'nin kendilerinin kölesini olduğunu söyleyip hizmetlerini göreceğini belirtir. Bu örneklerden de yola çıkarak güçlü

kişilerin üstünlük elde ettiği durumlarda özgür insanın esir/köle haline getirilmesinin destanda görüldüğü söylenebilir.

P178- Esirin/kölenin özgür bırakılması

Dede Korkut Hikâyeleri'nin birkaçında saptayabildiğimiz bu motif esir edilen kahramanın özgür bırakılması ya da düzenlenen ziyafetlerde cariyeye, kul, karavaş ve kırımların azat edilmesi şeklinde görülmektedir. Gökyay, “Bu kul ve karavaşların çoğunun Oğuz ilindeki şenlikler dolayısıyla bir “baş sadakası” olarak azat edildiğini söylemektedir” (2007: 1072). Örneğin Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Hikâyesi'nde, Kazan ailesini, hazinelerini kurtarıp hep birlikte eve döndükleri zaman kırk baş kul kırk kırımlık, oğlu Uruz'un başına azat eder. Kazan Bey'in Oğlu Uruz Bey'in Tutsak Olması Hikâyesi'nde Kazan, Oğuz beyleriyle birlikte oğlu Uruz'u tutsaklıktan kurtardığı zaman kırk evli kul ile kırk cariyeye oğlu başına çevirip azat eder. Salur Kazan'ın azat etme yetkisi düşünüldüğünde Bayındır Han'dan sonra en önemli kişi olduğunu söylemek mümkün olmakla birlikte Türklerde çifte krallık sistemi de aklımıza gelmektedir. Bu düşünceyi destekleyen nokta daha önce belirttiğimiz gibi Bayındır Han'ın hikâyelerde seyirci konumunda görülen bir hükümdar rolünde karşımıza çıkmasıdır. Zeki Velidi Togan, “Umumî Türk Tarihi'ne Giriş” isimli eserinde “Türk tarihinde devletlerin, ücra köşelerde yaşayan kabilelerde değil, her vakit siyasi değişimleri doğuran başlıca etmen sıfatıyla, çekirdek halinde daima yaşadığını ve bunun çoğu zaman çifte krallık şeklinde tezahür ettiğini belirtir” (1981: 299). Böylece Salur Kazan'ın ikinci hükümdarlığı gibi hikâyelerde görülebileceği söylenebilir. Bayındır Han'ın hükümdarlığının yanında Salur Kazan'ın onun beylerbeyi ve damadı olmasıyla beraber ikinci hükümdarlığı gibi olması azat etme yetkisinin olduğunu düşündürmektedir. Bunun yanı sıra kahramanın özgür bırakılmasına örnek olarak Kazılık Koca Oğlu Yegenek Hikâyesi'nde tutsak olan Kazılık Koca'nın ve Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi'nde Egrek'in tekür tarafından salıverilmesi örnek gösterilebilir.

Mahabharata Destanı'nda ise bu motif tek bir yerde görülmektedir. Kral Jarasandha'nın esir olarak alıp götürdüğü seksen altı kral zindanlarda tutulur. Krişna, Bhima, Arjuna Jarasandha'nın kralları esir ettiği zindanlara gidip tutsak olan herkesi kurtarırlar.

P190- Diğer toplumsal kurallar-- çeşitli

Dede Korkut Hikâyeleri'nde saptayamadığımız bu motif Mahabharata Destanı'nda görülmektedir. Mahabharata Destanı'nda bilgelerin söylediğine göre oğul, babasının isteğini yerine getirmezse artık babasının evladı değildir. Büyüklerinin isteğini yerine getiren ve anlayışlı olan oğul destanda en iyi evlat olarak kabul edilmektedir. Ailesinin iyiliğini düşünen ve buna yönelik davranışlarda bulunan kişilerin -bu en küçük oğul olsa dahi- en yüksek mertebeyi hak ettiği düşünülür. Sadece yaşı büyük olan kişinin değil, kutsal yazılarda bilgelik ve ibadette diğerlerini geçen kişilerin de saygıyı hak ettiği düşünülür. Doğumu şüpheli olan biri soyu asil olan birinin arkadaşı olamaz veya savaşçı sınıfına ait olmayan biri, savaşçı sınıfından bir asille arkadaş olamaz. Bir kral, kral olmayan biriyle arkadaş olamaz. Bütün bunlar toplumun doğru olarak kabul ettiği davranışları ortaya koyan durumlar olarak görülebilir.

P201- Aile üyeleri arasında düşmanlık

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motife rastlanmaz. Mahabharata Destanı'nda ise tek bir yerde geçer. Destanda Kral Bharata'nın evlendiği üç eşinden on oğlu olur. Fakat Bharata oğullarının hiçbirinin kendisine denk olmadığını düşünür ve onlardan razı gelmez. Anneleri babalarının oğullarından razı olmadığını görünce onları öldürür ve Bharata çocuksuz kalır. Anne ve babanın, çocukların yetersiz olduklarını düşünmesi aile arasındaki düşmanlığı oluşturan unsur olarak gözükmemektedir. Çocukların bu yetersizliğinin sonucu olarak destanda babanın etkilenmesi ve bu durumu gören annenin de oğullarını gözden çıkarıp öldürmesi görülmektedir.

P210- Karı ve koca

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif sıkça yer almaktadır. Oğuzların akıl hocası olan Dede Korkut'un Mukaddime Bölümü'ndeki kadınlarla ilgili tarifi dikkat çekicidir. Dede Korkut karıların dört türlü olduğundan bahseder: Birisi solduran soptur. Birisi dolduran toptur. Birisi evin dayığıdır. Biri nice söylersen bayağıdır. Ona göre solduran sop olan kadın sahip olduklarının kadir kıymetini bilmez. Dolduran top olan kadın evinden bihaber gezen kadındır ve bunun gibi kadının bebekleri olmasın, ocağına kendisi gibi kadın gelmesin şeklinde beddua edilir. Evin dayığı olarak görülen kadının ansızın bir misafir geldiğinde onu çok iyi ağırladığı, Ayşe ve Fatma soyundan olduğu düşünülüp onun bebeklerinin olması, ocağına

kendisi gibi kadının gelmesi için dua edilir. Bayağı olarak görülen kadın ise evine ansızın bir misafir geldiğinde kocasına saygısızca davranan kadın olarak bilinip onun Nuh peygamberin eşiğinin soyundan olduğu söylenip ocağına kendisi gibi kadın gelmesi şeklinde dua edildiği görülür. Dede Korkut'un tarif ettiği bu kadınların aksine hikâyelerde idealize edilmiş kadın tipini eş olarak görmemiz onun akıl hocası olarak kabul edildiği de düşünüldüğünde bu bölümün sadece uyarıcı bir nitelik gösterdiği söylenebilir. Zira hikâyelerde kadınlar sadece eş rolüyle değil en az erkekler kadar ata binip, silah kullanan savaşçı özelliklere sahip olmanın yanında eşine sevgiyle hitap eden, yeri geldiğinde onun için canını dahi verebilen hallerde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nde, Dirse Han hatununa *başımın bahtı evimin tahtı, selvi boylum, kara saçlım, kurulu yaya benzer çatma kaşlım, iki bademe sığmayan dar ağızlım, güz elmasına benzer al yanaklım* gibi sevgi dolu sözler söyler. Söyledikleri karşısında hatunu da *başım bahtı, evimin tahtı, göz açıp gördüğüm, gönül verip sevdiğim* gibi ifadelerle sevgisini gösterir. Bu durumun karı koca arasındaki sarsılmaz bir sevgi bağına gösterdiği söylenebilir. Zira Safura İnan'ın, "Dede Korkut Hikâyeleri'nde karı-koca arasındaki ilişkinin temelini sevginin oluşturduğunu söylemesi" (2019: 253) fikrimizi destekleyici niteliktedir. Üstelik Dirse Han hatununa bir oğulları olması için akıl danışır. Hatununun sözünü dinleyip ziyafet verir, açları doyurur, yalnızca olanları giydirebilir ve bundan sonra ikisinin oğlu olur. Burada Dirse Han'ın eşinin sözüne güvenerek hareket etmesi karı ve koca arasındaki güvenin de bir göstergesi sayılabilir. Ömer Saraç, "Dirse Han'ın hatunuyla konuşurken yapmış olduğu tasvirlerin de toplumun kadına bakış açısını ortaya koyması bakımından dikkate değer olduğunu, diğer destanlarda da görülen kadınların güzelliklerini övme durumunun burada da karşımıza çıktığını söylemekle beraber kadının evde sözünün dinlendiği, sözünün tesirli olduğu ve kendisine değer verildiğinin bir göstergesi olduğunu ifade eder" (2013: 132). Begil oğlu Emren'in Hikâyesi'nde ise Begil Oğuz'a asi olduğunu hatununa söyler. Hatunu Begil'e padişahların tanrının gölgesi olduğunu, padişahına asi olanın işinin rast gitmediğini, arı gönülde pas olsa şarap açacağını, Begil'in gittiğinden beri arkasında yatan ala dağların avlanmadığını ve ava gitmesini böylece gönlünün açılacağını söyler. Begil görür hatun kişinin akli, söyledikleri iyidir. Kazılık'a atını çektirip ava gider. Böylece Begil'in de karısının sözünün geçerliliğinin olması kocasının onu saydığını gösteren bir durum olarak görülebilir. Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde, Bamsı Beyrek beşik kurtması Banı Çiçek'le at koşturur, ok atar ve güreş eder. Bu durumun

kadın kahramanların en az erkek kahramanlar kadar hünerli olduğunu gösterdiği söylenebilir. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesi’nde, Azrail, Deli Dumrul’un canını almaya gelir. Eşi onun yerine canını vermeye razı olunca Deli Dumrul, ikisinin birden canını alması için Allah'a yalvarır. Bunun sonucunda Azrail ikisinin de canını almaz. Böylece karı koca arasındaki sevgi ve bağlılık gözler önüne serilmiş olur. Zira Nihad Sami Banarlı, “Dede Korkut Hikâyeleri’nde ailede, kadınla erkeğin birbirine ölesiye bağlı olduklarını; gerek çocukları gerek birbirleri için hayatlarını feda etmekten çekinmediklerini, vefâlı ve mânâlı bir aile tipinin olduğunu söylemektedir” (1987: 407). Hikâyelerde erkekler eşlerini *hatunum, helâlim gibi* sözlerle ifade eder. Hikâyelerde tek eşlilik görülür. Çok zorda kalınmadığı sürece ikinci bir eşle evlenilmez. Sadece Kam Püre’nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi’nde, Beyrek tutsak olduğu kaleden kurtulabilmek için kâfirin kızına onu helallige alacağına söz verir.

Mahabharata Destanı’nda ise daha az rastladığımız bu motifle ilgili olarak karı ve koca ilişkilerinde sevginin açıkça gösterilmesi yer almaz. Hatta Dede Korkut Hikâyeleri’ndeki gibi uzun uzun sevgi ifade eden sözler de yoktur. Destanda sadece tek eşlilik yoktur. Kralların birden fazla eşleri olduğu görülmektedir. Evlilikler kast sistemine uygun bir şekilde gerçekleştirilir. Ayrıca destanda kadınların birden çok kocasının olması kabul görmez. Sadece Pançala Prensesi Draupadi’nin beş kocasının olması istisnadır. Arjuna, Draupadi’nin eş seçim şenliklerinde kendini kanıtlar ve onunla evlenmeye hak kazanır. Anneleri Kunti’nin sözüyle Draupadi Yudhiştira, Arjuna, Bhima, Sahadeva ve Nakula’nın ortak eşleri olması kararlaştırılır. Draupadi’nin babası başlangıçta bu evliliğe sıcak bakmaz. Pandavalar, onu ikna edebilmek için destanda bilge Vyasa’ya danışır. Yudhiştira geçmişte Gautami isimli kadının yedi Rîşi ile evlendiğini, bir Rîşi’nin kızının on kocası olduğu örneklerini verdikten sonra bir annenin sözünün isteğinin her şeyin üstünde olduğunu söyleyip sözü Vyasa’ya bırakır. En sonunda Kral Drupada ikna edilir ve Draupadi Pandavalar’ın ortak eşi olur. George Dumezil, “Beş oğlanın aslında kendine seçtiği tanrı babasından (Dharma, Vayu, vb.) gelen işlevsel niteliklere karşı, aynı tanrının farklı biçimlerinden başka bir şey olmadığı düşünüldüğünde tek bir karısının olmasının doğal olduğunu ve Draupadi’nin evliliğinin sadece dış görünüş itibarıyla çok kocalı olduğunu söyler” (2012: 130). Burada değinilen tanrı babalar, ebeveynler ve çocuklar motifinde açıklanacaktır. Kadınlar ise tam tersine kocasına sadakatle

bağlıdırlar. Destanda kocası ölen bir kadının daha fazla yaşamasının anlamsız olduğunu ifade eden yerler vardır. Bunun en dikkat çekici örneği Kral Pandu ölünce karısı Madri'nin onun ölümüne dayanamayıp kutsal ateşte yakılacağı zaman kocasının yanına yatarak orada can vermesidir. Aslında Madri'nin eşinin ölümüne dayanamayıp cenaze ateşinde onun yanına yatıp canını vermesi ile ilgili olarak karı ve kocanın birbirlerine olan bağlılıklarından dolayı hayatlarını feda etmekten kaçınmamaları bağlamında Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki Deli Dumrul'un hatununun eşinin yaşaması için canını feda etmeye hazır olması durumu iki karakter üzerindeki benzerliği göstermektedir. Bunların dışında krallar kendi sahip oldukları her şeyi bırakıp ormana inzivaya çekilip bir keşiş gibi yaşayacakları zaman eşleri de onlarla beraber gider. Zira destanda evli bir kadının kocasının yanından ayrılması ile iffetli ve kocasını seven bir kadına kötü davranan erkekler de hoş karşılanmazlar. Aslında evliliklerin temelinde soyun devam etmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda Kral Pandu'nun eşlerinin kutsal yazılarda yazıldığı gibi soyuna denk erkeklerle birlikte olup kendisine oğul vermesini istemesi bu durumun en ilgi çekici örneği olarak görülebilir.

P212- Akrabalardan daha merhametli eş (karı)

Mahabharata Destanı'nda saptayamadığımız bu motif Dede Korkut Hikâyeleri'nde sadece Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesi'nde geçmektedir. Hikâyede Deli Dumrul, canını Allah'ın alması için dua eder ve Allah kendi canının yerine başkasını almak şartıyla onu azat eder. Deli Dumrul anne ile babasından kendisi yerine canlarını vermelerini ister ve onlar bu isteğini kabul etmezler. Deli Dumrul, başına gelen bütün olanı biteni eşine anlatır. Anne ve babasının kendisi için canını vermediğini söyler. Bütün malını mülkünü hatun ve çocuklarına bıraktığını ifade eder. Deli Dumrul'un hatunu bütün bu duyduklarına çok üzülür. Malı mülkü kendisi olmadıktan sonra ne yapacağını ve kendi canını onun için verebileceğini söyler. Deli Dumrul'un annesi ve babasının kendi yerine canlarını vermeyi kabul etmemesine rağmen hatununun onun için canını feda etmeyi göze alması hem onlardan daha merhametli olduğunu göstermekte hem de karı ve koca motifinde ele aldığımız idealize edilmiş kadın tipine de örnek teşkil etmektedir.

P230- Ebeveynler ve çocuklar

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif adı altında aile bireylerinin hepsini içine alan unsurlar üzerinde durmak yerinde olacaktır. Hikâyelerde güçlü bir aile bağının olduğu söylenebilir. Ebeveyn ve çocuklar birbirlerine çok düşkünlüdürler. Mesela Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesi'nde, Deli Dumrul canını almaya gelen Azrail'e karısı ve çocuklarının olduğunu, emanetini onlara teslim etikten sonra canını almasını ister ve karısına ev, at, deve, koyun gibi bağışlarda bulunur. Çocuklarını öksüz bırakmamasını, isterse evlenebileceğini söyler. Karısı ise onun yerine canını vermeye razı olunca Deli Dumrul ikisinin birden canını alması için Allah'a yalvarır. Bunun sonucunda Azrail ikisinin de canını almaz. Bu da aileye verilen önemin bir göstergesi olarak görülebilir. Zira hikâyelerde anne ve babanın çocuklarına şefkatle yaklaşıp çocukların da onlara saygı ve hürmet gösterdikleri söylenebilir. Örneğin Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi'nde, Kan Turalı'nın babası Kanlı Koca Trabzon'a geldiğinde tekürün kızının, oğlu Kan Turalı'nın istediği özelliklerde olduğunu öğrenir. Trabzon tekürü, üç tane canavarı öldürene kızını vereceğini söyler; bu durumları öğrendikten sonra eve geri döner ve Kan Turalı'ya her şeyi anlatır. Kan Turalı babasının söylediklerini kabul eder ve annesiyle babasının elini öptükten sonra kırk yiğidini alıp yola çıkar. Çocukların anne ile babalarının öğütlerini dikkatle dinleyip söylediklerini yerine getirmesi ve her seferinde onların ellerini öpmesi hikâyelerdeki sevgi ve hürmet düşüncesini destekler niteliktedir. Ayrıca hikâyelerde çocuğu olmayan insanların hoş karşılanmadığı düşünülmektedir. Örneğin Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nde Bayındır Han'ın ziyafet düzenlediği bir gün üç ayrı otağ kurdurduğundan bahsedilir. Ak renkli otağda oğlu olanları, kırmızı renkli otağda kızı olanları, kara renkli otağda ise oğlu kızı olmayanları ağırlamak istediğine değinilir. Oğlu kızı olanlara şölen yemeklerinden, olmayanlara ise kara koyun yahnisinden ikram edilir. Kara koyun yahnisinden yemeyen misafirin ziyafetten ayrılması belirtilir. Çünkü Allah'ın çocuğu olmayanı kargadığı¹³ düşüncesi hâkimdir. Çocuk sahibi olmamak hikâyede eksiklik olarak görülmekte ve bu bağlamda insanlara olumsuz bir tutum sergilenmektedir. Çocuk sahibi olmanın ne derece önemli olduğu renk sembolü ve ikramlar yoluyla gösterilmektedir. Aslında bu durum çocuksuz insanları toplumdan dışlamak değil, aksine onların çocuk sahibi olmaları konusunda teşvik niteliğindedir.

¹³ Kargamak: lanetlemek.

Mahabharata Destanı'nda Dede Korkut Hikâyeleri'nde olduğu kadar aile değerleri çok güçlü değildir. Tabi bunun yanı sıra anne ve babanın sözlerine önem verildiği görülür. Destanda aile birliğinin oluşturulmasında ön plana çıkan en önemli unsur soyun devam etmesidir. Buna bağlı olarak ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişkinin daha çok kimliğin tanıtılması şeklinde görüldüğü, sık sık isimlendirmelere yer verildiği söylenebilir. Örneğin Kunti ve Madri, isimli iki eşi olan Pandu ormanda bir ermiş tarafından lanetlenince çocuk sahibi olamaz. Pandu, bunun sonucunda eşlerinin kutsal yazılarda yazdığı gibi soyuna denk erkeklerle birlikte olup kendisine oğul vermelerini ister. Pandu'nun eşi Kunti adalet tanrısı Dharma'dan Yudhiştira'yı, rüzgâr tanrısı Vayu'dan Bhima'yı, yağmur tanrısı İndra'dan Arjuna'yı, Madri ise Aşvin İkizlerinden Nakula ve Sahadeva'yı dünyaya getirir. Burada Kunti ile Madri'nin tanrı ile birlikteliğinden doğan çocukların destan boyunca Pandu'nun çocukları olarak kabul edilmesini açıklamak önem arz edecektir. Doğan bu çocuklar tanrıdan daha çok insan olarak kabul edeceğimiz nitelikte destanda karşımıza çıkarlar.

George Dumezil "Mit ve Destan" isimli eserinde, Pandu'nun doğan oğullarının, onların ortak karısı Draupadi'nin, ağabeylerinin, babalarının ve amcalarının, eğitmenlerinin, oğullarının, müttefiklerinin, düşmanlarının tanrılara ve demon tiplere uygun kopyalar olduğunu belirtir. Yani Vedalar öncesi çağa kadar inmesi de son derece arkaik bir unsur olarak kabul edilmesi için bu kahramanların insan kişilikleri tarzında yansıtıldığını ve mitsel dünyanın sureti şeklinde insanlar âlemi oluşturulup kahramanlarla mitsel dünyadaki tanrılar arasındaki ilişkilerin korunduğundan bahseder. Destandaki kahramanların ilk önce tarihsel kişilikler olduğunu ve tarih öncesindeki baba oğul ilişkilerinin destana taşındığını söyler (2012: 45-79).

O halde destanda ebeveyn ve çocukların tanrılarla olan ilişkisi gösterilse bile bu kişilerin insan olarak kabul edildiği söylenebilir. Destan boyunca krallar ve onların asil soydan kişilerle yaptığı evliliklerden dünyaya gelen çocuklar genellikle kast sisteminin ikinci sınıfı olan Kşatriyalara mensupturlar. Bu sınıftan kabul edilen kişiler savaşçı nitelikleriyle ön plana çıkarlar. Mahabharata Destanı incelendiğinde gerçekten de çocukların doğduktan sonra bir savaş eğitiminden geçtiği ve çok iyi savaşılabilen, silahları çok iyi kullanabilen kişiler olduğu görülmektedir.

P231- Anne ve oğul

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif anne ile oğulun birbirine olan sevgi ve saygısı şeklinde görülmektedir. Oğullar annelerine *ak sütünü emdiğim kadın ana, ak pürçekli izzetli canım ana* gibi sevgi ifade eden sözler kullanırlar. Örneğin Dirse Han

Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nde Boğaç'ın annesine *Beri gel ak sütünü emdiğim kadınım ana, ak pürçekli izzetli canım ana* demesi buna örnek olarak gösterilebilir. Anne sevgisinin ön plana çıkarıldığı bu hikâyelerde oğulların, annelerinin söylediklerine çokça itibar ettikleri de görülür. Zaten annelerin oğullarının terbiyesinde rolleri büyüktür. Erman Artun'un, "Yetiştirilecek çocukların terbiyesinde en büyük etkinin "ana" olduğunu bu sebeple Türklerin kadına büyük değer verdiğini" (2013b: 91) ifade etmesi bunun hikâyelerde de bulunduğunu destekleyici niteliktedir. Örneğin Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Hikâyesi'nde, Şökli Melik esir olarak aldığı kişilerden hangisinin Salur Kazan'ın eşi Burla Hatun olduğunu öğrenmek ister ve bir plan yapar. Planına göre Salur Kazan'ın oğlu Uruz'u çengele astırıp etinin parçalarını pişirttikten sonra herkesin önüne koyup yemeyen kişinin annesi Burla Hatun olacağını düşünür. Planı duyan Burla Hatun oğlu Uruz'un yanına giderek ona her şeyi anlatır. Uruz, annesinin kâfirin eline düşüp ona kötülükler etmelerini kabul etmez hatta annesine kızar. Sonrasında anne ve oğul ailelerinin şeref ve namusunu korumak adına; Burla Hatun'un kim olduğunun öğrenilmemesi için ne gerekiyorsa yapacaklarına dair sözleşirler. Anne ve oğul arasında olan bu durum gerçekten de dikkat çekicidir. Aynı hikâyede Salur Kazan'ın, Şökli Melik'e herkesi bırakacağını fakat annesini alıp götürmek istediğini söylemesi de anne oğul bağlılığının örneği olarak gösterilebilir. Zira Mehmet Kaplan'ın, "Her şeyden önce anne için malın feda edildiğini, oğulun feda edildiğini, karının feda edildiğini fakat annenin asla feda edilmediğini" (2019: 51) belirtmesi bunu destekleyici niteliktedir. Başka bir örnek olarak Deli Dumrul Hikâyesi'nde, Deli Dumrul annesinden kendi yerine canını vermesini istediğinde annesi canını vermez. Hikâye boyunca anne oğul sevgisi ön plana çıkarılırken böyle bir örneğin olması, hayatın her kesitinden her tür insanla karşılaşabileceğimizin mesajını vermektedir.

Mahabharata Destanı'nda ise bu motifle ilgili olarak Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki kadar olmasa da bu motifin anne ile oğul arasındaki sevgi ve saygı şeklinde görüldüğü söylenebilir. Pandavalar'ın annesi Kunti, destanda anne ve oğul motifine gösterilebilecek en güzel örnektir. Kunti her zaman oğullarına karşı sevgi içindedir. Bu durum halkın dahi çok hoşuna gider. Kunti her zaman oğullarının en büyük destekçisi olur. Örneğin Dhritaraştra ile Duryodhana bir plan yaparak Pandavalar'ı yakıp onlardan kurtulmak ister. Varanavata'da kolay tutuşabilecek malzemelerden boyalı bir ev yaptırırlar. Pandavalar anneleri Kunti ile birlikte

Dhritarastra'nın isteği üzerine Varanavata'da düzenlenecek olan şenlik için yola çıkarlar ve Vidura, kendilerini onların hain planlarından haberdar ettiği için dikkatli davranırlar. Aradan geçen bir yılın sonunda Pandavalar bir gece vakti evi ateşe verip Vidura'nın görevlendirdiği madencinin yardımıyla açtıkları geçitten kaçarlar. Onlar ormana geldiğinde ise kendilerinin içinde yanması için planlanıp hazırlanan boyalı ev çoktan yanıp kül olur ve Pandavalar kurtulurlar. Bütün bunlar olurken Pandavalar'ın annesi Kunti, onları hiç yalnız bırakmaz. Ayrıca Mahabharata Destanı'nda Kunti'nin oğulları her zaman annelerini sayarak söylediklerini yerine getirir. Örneğin Arjuna, Draupadi'nin eş seçim şenliklerinde kendini kanıtlar ve onunla evlenmeye hak kazanır. Oğullar ise anneleri Kunti'nin sözüyle Yudhişthira, Arjuna, Bhima, Sahadeva ve Nakula'nın Draupadi'nin ortak karıları olmasını isterler. Fakat Draupadi'nin babası başlangıçta bu evliliği hoş karşılamaz. Yudhişthira, Draupadi'nin babasını ikna etmeye çalışırken bir annenin sözünün isteğinin her şeyin üstünde olduğunu söyler. Verdiğimiz örnek Kunti'nin oğullarının evlilik gibi önemli bir kararda ne kadar çok söz sahibi olduğunu ve sayıldığını göstermektedir.

P232- Anne ve kız

Dede Korkut Hikâyeleri'nde sadece Mukaddime Bölümü'nde tespit ettiğimiz anne ve kız motifi Dede Korkut'un soylarken *Kız anadan görmeyince öğüt almaz* şeklinde söylediği ifadeyle karşımıza çıkmaktadır. Burada anne ve kız arasındaki ilişkinin öneminin vurgulandığını belirtmekle beraber herkese hitap edildiğini söylemek yerinde olacaktır. Çünkü ifade herhangi birine özel olarak değil, herkese hitap eden bir üslupla söylenerek evrensel bir nitelik kazanmaktadır. Annenin kızına örnek olduğu ve öğüt verilse dahi onun eylemlerinin bu yönde olabileceğine dair bir açıklamada bulunulabilir.

Mahabharata Destanı'nda ise isim olarak anılmak dışında neredeyse anne kız ilişkisine hiç rastlanılmadığı söylenebilir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde ve Mahabharata Destanı'nda düşmana karşı üstün gelme, galibiyet gibi konular daha çok ele alınır. Dolayısıyla diğer konuların daha az ele alındığı ve anne kız motifine de buna paralel olarak daha az rastlanıldığı söylenebilir.

P233- Baba ve oğul

Dede Korkut Hikâyeleri'nde baba oğul motifinin sıklıkla yer aldığı görülür. İlk olarak Mukaddime Bölümü'nde karşımıza çıkan bu motifin Dede Korkut'un

soylarken “*Oğul atadan görmeyince sofrı çekmez; oğul atanın yetiştirdiğı iki gözünden biridir. Oğulun babası ölince malı kalmazsa neylesin?*” şeklinde ifade ettiğı sözlerle baba oğul arasındaki ilişkinin öneminin vurgulandığı söylenebilir. Burada da “P232-anne ve kız” motifinde belirttiğimize benzer şekilde bir durum vardır. Herkese öğüt veren bir üslupla anlatılan mesaj evrenseldir. Babanın oğul üzerinde eğitici bir görev üstlendiğı hem de geleceğini temin eden bir mal varlığının bırakılması yükümlülüğüyle gösteriliyor olması ifadesi herkese hitap eden bir üslupla verilmektedir. Halil İbrahim Şahin, “Babaların oğulların eğitilmesinde, hüner ve erdem sahibi bir alp olmasını sağlamak için önemli görevlerinin olduğunu belirttikten sonra Mukaddime Bölümü’nde karşılaştığımız sözle ilgili olarak oğulun ancak babasından görerek bazı meziyetleri edinebileceğini vurgulamıştır” (2012: 127). Şahin’in bu ifadeleri doğrultusunda babanın davranışlarıyla oğlunun eğitilip toplumda bir birey olarak kabul edilmesinde rolü olduğunu söylemek mümkündür. Oğul baba için bir itibar kaynağı olarak hikâyelerde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin “P230-ebeveynler ve çocuklar” motifinde belirtildiğı üzere Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi’nde çocuk sahibi olmanın önemi vurgulanmış ve bunun renk sembolü ile gösterildiğı ifade edilmiştir. Erkek çocuğun sembolü olarak gösterilen ak rengi burada açıklamak gereklidir. Tam bu noktada Ayşe Yücel Çetin’in, “Türk aile yapısında toplumun devamı için soyun önemli olduğunu, ak rengin baht, şans devlet demek olduğunu böylece erkek evladın olmasının soyun devamlılığını ifade ettiğini söylemesiyle beraber toplumun devamlılığının sağlanmasında önemli rolü olduğunu” (2015: 57) ifade ettiğı düşünceleri bunu destekler niteliktedir. Bunların yanı sıra beraber Dede Korkut Hikâyeleri’nde oğulların babaları ile tanıtıldıkları görülür. *Ulaş oğlu Salur Kazan, Salur Kazan oğlu Uruz, Pay Pürenin oğlu Bamsı, Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder, Karagüne oğlu Kara Budak, Gaflet Koca oğlu Şer Şemseddin, Eylik Koca oğlu Alp Eren* gibi isimlendirmeler buna örnek verilebilir. Aslında bu ifadeler toplum gözünden babanın varlığıyla beraber oğulun yerini belirleyebilir. Çünkü hikâyelerde genellikle Oğuz beyleri yer almakla beraber en dikkat çeken unsurun hikâyelerin isimlerinde de mutlaka bir baba ve oğulun birlikte karşımıza çıkmasıdır. Örneğin “Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz’un Çıkardığı Hikâye” başlığında da görüldüğü üzere baba ve oğul ilişkisine dair önemli ipuçları vardır. Zira Salur Kazan, Bayındır Han’ın beylerbeyi ve damadıdır. O halde Uruz’un babası toplumda saygın gören bir kişilik olduğundan onun doğrudan hangi konuma sahip olduğunu da söylemek mümkündür. Hatta bununla beraber sıradan olmayan ön plana

çıkarılmaya çalışılan baba ve oğul isimlerinin sık sık tekrarlandığı söylenebilir. Baba-oğul ilişkisinde sevgi ve saygı hat safhadadır. Oğullar her zaman babalarına itaat ederler. Babalarıyla beraber ava gider, ata biner, ok atmayı öğrenirler. Babalar oğullarının yiğitlik göstermesiyle gurur duyar. Hatta Mehmet Kaplan'ın, “Bir oğula sahip olmanın yeterli olmadığını bu oğulun aynı zamanda yiğit olması gerektiğini bununla beraber kuvvetli ve cesur olduğunu kanıtlamadan ad dahi konulamayacağını belirtmesi” (2016: 53) ilgi çekicidir. Babalar kâfirlere tutsak olduğu zaman oğulları kahramanlık göstererek onları tutsaklıktan kurtarırlar. İşte tam bu noktada kahramanlığın gösterildiği hikâyelerde oğul babasına ve topluma yiğitliğini de kanıtlamış olur. Rezan Karakaş, “İyi ata binen ve dövüşebilen bir çocuğun bir vesileyle yiğitliğini kanıtlayacağına, tutsak olan babayı daha farklı bir tabirle Oğuz geleneğinin kendisinden beklediklerini gerçekleştirmiş olacağına” dikkat çeker (2013: 1878). Bu bağlamda Kazılık Koca Oğlu Yegenek Hikâyesi'nde, Yegenek'in Düzmürd Kalesi'nde tutsak olan babasını kurtarması bu duruma örnek gösterilebilir.

Mahabharata Destanı'nda da baba ve oğul motifinin çok önemli bir yere sahip olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Destanın tamamı Bharata soyunun savaşı üzerine kurulu olduğu için baba ve oğul motifinin aynı işlevle çokça yer aldığı görülür. Tabi destanda yer alan bu motifler baba ve oğul arasındaki ilişkinin daha çok kimliğin tanıtılması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Babalar için oğul önemlidir; çünkü destanda krallar vardır. Kendilerinden sonra tahta geçecek bir oğula sahip olup güç ve soylarının devamlılığının sağlanmasını isterler. Örneğin “Parikşit'in oğlu Janamejaya, Vyasa'nın oğulları Pandu ve Dhritaraştra, Şantanu'nun oğlu Bhişma, Dhritaraştra'nın oğlu Duryodhana, Pandu'nun oğulları Yudhişthira, Arjuna, Bhima, Sahadeva, Nakula” gibi ifadelerle sık sık baba ve oğul vurgusunun yapılması soyun önemine de dikkat çekmektedir. Zira oğullar doğduktan sonra krallığa uygun bir şekilde yetiştirilir. Kralların hükümdarlık görevinin dışında baba olduğu da düşünülürse oğullarının ona göre bir eğitimden geçirilmesi söz konusu olmaktadır. Gerçekten de destanda Kauravalar ve Pandavalar kraliyet soyuna yakışır bir şekilde savaş eğitiminden geçirilerek silah kullanmada mahir savaşçılar olarak karşımıza çıkarlar. Tabi bu eğitimleri savaş ve silah yapım ustasından alırlar. Çünkü kral olan babalar avı çok seven, silahları çok iyi kullanabilen kişilikleriyle oğullarına sadece rol model olurlar. İşte bu bakımdan Dede Korkut Hikâyeleri'nden farklılık gösterdiğini de söylemek gereklidir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde oğulların

eğitilmesinde sorumlu olan kişinin baba olması söz konusuysa Mahabharata’da başka kişilerin bu görevi üstlendiği görülmektedir.

P234- Baba ve kız

Dede Korkut Hikâyeleri’nde baba ve kız ilişkisinin doğrudan açıklandığı bir durum yoktur. İlk olarak Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi’nde karşımıza çıkan bu motifin “P233-baba ve oğul” motifinde belirtildiği gibi aynı işlevle yer aldığı tespit edilmiştir. Kız çocuğun sembolü olarak gösterilen kızıl rengi burada açıklamak gereklidir. Tam bu noktada Ayşe Yücel Çetin’in, “Kızı olanın kızıl otağa oturtulmasının kız kelimesiyle ahengi sağlamanın yanında altın anlamında olduğunu dikkate alıp kız evlada verilen kıymeti ifade ettiğini ve Türk aile yapısında kadın ve erkeğin eşit konumda bulunmasına işaret ettiğini” (2015: 57) söylemesi kız çocuğuna verilen önemi göstermesi bakımından dikkate değerdir. O halde toplumda kız veya erkek çocuğu olanlar itibar görmekte, çocuğu olmayanlar ise kara otağda ağırlandıklarıdır. Yaşar Çoruhlu, Türklerde kara rengin genellikle hangi anlamlarda kullanıldığını ifade ederken iyi ya da iyelik ilkesinin karşısında kötü olan ilkeyi belirtmek için; olumlu ya da olumsuz olarak nitelendirmeden iki farklı şeyi belirtmek için olduğunu ifade eder (2011: 220). İşte bütün bunlardan hareketle babaların hem kız ve erkek çocuğuna göre sınıflandırılması hem de çocuk olmaması durumunda itibar görmemesi fikrine ulaşılmaktadır. Kam Püre’nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi’nde, Bamsı ava gittiği bir gün kırmızı bir otağ görür ve otağın kimin olduğunu bilmek istediğinde sahibinin Pay Piçen Bey kızı Banı Çiçek olduğunu öğrenir. Banı Çiçek onun beşik kertmesidir. İç Oğuz ve Taş Oğuz beyleri bir gün yüzlerini göğe çevirip ellerini açarak Pay Püre’nin oğlunun olması için hep birlikte dua ettikleri zaman ayağa kalkan Pay Piçen’in de çocuğu yoktur ve o da kendisinin kızı olması için dua etmelerini ister. Oğuz beyleri Pay Piçen için de dua ederler. Pay Piçen duanın ardından eğer bir kızı olursa Pay Püre’nin oğluna beşik kertmesi yaptığını söyler. Pay Püre’nin bir oğlu Pay Piçen’in de bir kızı dünyaya gelir. İşte burada kız evladın istenmesi yukarıda da ifade ettiğimize paralel olarak babaya saygınlık kazandıran bir durum şeklinde ortaya çıkar. Bunların yanı sıra hikâyelerde herhangi bir şekilde doğrudan baba ve kız arasında karşılıklı konuşmalar geçmez. Hikâyelerde kızların babalarıyla birlikte tanıtıldıkları görülür. Örneğin *Melik’in kızı*, *Trabzon Tekürü’nün azim görklü kızı* ifadeleri şeklinde görülür. Burada kızların hakkında sınırlı bilgi sahibi olup babalarıyla olan ilişkileriyle ilgili bilgi edinemeyiz.

Mahabhara Destanı'nda ise birkaç yerde rastladığımız bu motifle ilgili olarak doğrudan baba kız ilişkisinin ele alındığı bir yerin olmadığını söylemek yerinde olacaktır. Destanda kızlar sadece babalarının isimleri verilerek tanıtılır. Örneğin *Dakṣa'nın kızı Vinata, Suvala'nın kızı Gandhari, Dhritaraṣṭra'nın kızı Duṣala, Drupada'nın kızı Draupadi, Çitravaha'nın kızı Çitragada* şeklinde ifadelerle sadece kimlerin kızlarının olduğu öğrenilebilir. Destanda soyun ön plana çıktığı ve kast sisteminin izlerinin olduğu düşünülürse kızların hangi soydan geldikleri bilgisine ulaşılmış olur. Çünkü kızların isimleri ile tanıtıldığı babalarının soylarının bilgisi destanda yer yer karşımıza çıkmaktadır. Bunlara paralel olarak da babaların kızlarına kendi soylarından gelen sınıflarına uygun eş seçimi yaptıkları gözlenmektedir. Tam bu noktada destanda kızların doğurganlık yaşına gelmesinin özellikle belirtilmesinin dikkat çektiğini söylemek yerinde olacaktır. Çünkü destanda doğurganlık yaşına gelen kızın evliliğinin söz konusu olduğu görülmektedir. Örneğin *Vriṣaparva'nın kızı Sarmaṣṭa doğurganlık yaşına gelir* gibi ifadelerin destanda özellikle kullanıldığı söylenebilir. Doğurganlık yaşına gelen kızların babaları tarafından kral ve prenslere eş olarak verildiği görülür. Kasi Kralı Suvarṇaman'ın kızı Vapuṣṭama'nın, Janameja'ya eş olarak istenmesi buna örnek gösterilebilir. Bu örneklerin baba ve kız ilişkisini doğrudan ortaya koyduğunu söylemesek de babanın kızı üzerinde söz hakkı olduğu ve onun adına karar verebileceğini söylememiz mümkün görünmektedir.

P251- Erkek kardeşler

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif kardeşlerin kimliğinin belirlenmesi şeklinde görülmektedir. Hikâyelerde, *Kazan Bey'in kardeşi Karagöne, Basat'ın kardeşi Kıyan Selçuk* gibi ifadelerle erkek kardeşlerin tespiti mümkün olmaktadır. Hikâyelerde erkek kardeşler arasında sevgi bağı çok güçlüdür. Daima kardeşler birbirlerine destek olurlar. Örneğin Kazan Bey'in Oğlu Uruz Bey'in Tutsak Olması Hikâyesi'nde, Salur Kazan oğlu Uruz kâfirin eline tutsak düştüğü zaman onun peşine düşer ve hemen ardından kardeşi Karagöne yardımına koşarak yetişir. Bunun yanı sıra erkek kardeşler arasındaki ilişkinin doğrudan işlendiği Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi'nde, Segrek kardeşinin Alınca Kalesi'nde esir olduğunu öğrenir. Segrek kardeşini kurtarmayı düşündükten sonra evine döner ve annesiyle babasına danışır; annesi kardeşini gidip kurtarmasını, babası ise esir haberinin yalan olduğunu söyler. Segrek'in anne ve babası onu durdurabilmek için Kazan Bey'e gidip durumu anlatırlar. Kazan Bey çözüm olarak Segrek'i evlendirmelerini söyler. Segrek'i

nişanlısıyla evlendirirler ama o, hatununu evlendiği gün bırakarak kendisini beklemesini ve kardeşini kurtarmaya gideceğini söyler. Segrek gidip Alınca Kalesi'nde esir olan kardeşi Egrek'i kurtarır. Burada Segrek'in kardeşinin esir olduğunu öğrenir öğrenmez onu kurtarmak istemesi, evlendirilse bile eşinin kendisini beklemesini söyleyip yollara düşmesi kardeş sevgisinin her şeyden önce geldiğini ve kardeşlerin arasındaki bağlılığın ne derece yüksek olduğunu göstermektedir.

Mahabharata Destanı'nda da Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki gibi kardeşlik bağı çok kuvvetlidir. Burada da kardeşlerin kimliğini ortaya koyan ifadelerle rastlanır. Örneğin *Dhritaraştra'nın küçük kardeşi Pandu, Bhima'nın abisi Yudhişthira, Arjuna'nın abisi Bhima, Krişna'nın abisi Balarama* gibi ifadelerle karşımıza çıkmaktadır. Destanda erkek kardeşlerin ilişkilerinin en güzel örneği Pandavalar'dır. Pandavalar Pandu'nun oğullarıdır. Yudhişthira, Arjuna, Bhima, Nakula, Sahadeva beş erkek kardeşirler ve destan boyunca birçok mücadeleyi hep birlikte verdikleri görülür.

P253- Kız ve erkek kardeş

Bu motif Dede Korkut Hikâyeleri'nde sadece Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde görülmektedir. Bamsı, babasına Banı Çiçek'i istediğini söylediğinde ona Banı Çiçek'in Deli Karçar isimli deli bir erkek kardeşi olduğunu söyler. Dede Korkut'u Deli Karçar'ı ikna etmek üzere onun yanına gönderirler. Deli Karçar, kız kardeşine evlilikle ilgili söz tanımadan işi yokuşa sürmeye çalışır. Deli Karçar'ın istekleri yerine getirilir ve düğün hazırlıklarına başlanır. Düğünün yapıldığı gece Bamsı Beyrek kâfirler tarafından otuz dokuz yiğidiyle esir olarak götürülür. Aradan geçen on altı yılın sonunda Deli Karçar, Bayındır Han'ın divanına varıp Bamsı Beyrek'in ölüsünden ya da dirisinden haber getirene kız kardeşini vereceğini söyler. Yalancı oğlu Yaltacuk bu görevi üstlenir. Bamsı Beyrek'in geçmişte hediye ettiği bir gömleği kana bulayıp Bayındır Han'ın önüne bırakır ve onun öldürüldüğünü söyler. Böylece Deli Karçar kız kardeşini ona verir ve Banı Çiçek'in fikirlerini sormadan kendi başına karar vermiş olduğu görülür. Banı Çiçek ve Deli Karçar arasında geçen herhangi diyalog dahi yoktur. Burada ataerkil yapının Deli Karçar üzerinde nüfuz ettiği söylenebilir. Bu hikâyede diğer motif Bamsı Beyrek'in kız kardeşleridir. Bamsı ve kız kardeşleri, Dede Korkut evlerine gelip Deli Karçar'a teklifini kabul ettirdiği zaman çok sevinirler. Bu durum birbirleri için mutlu olan erkek ve kız kardeşlerin örneği gibidir. Aynı şekilde Bamsı Beyrek, esir

olarak götürüldüğü zaman kız kardeşlerin ak çıkarıp kara giyerek yas tutması, onun kaleden tutsaklıktan kurtulup ozan kılığında gelirken kız kardeşini Beyrek diye ağlarken görmesi, kız ve erkek kardeşler arasındaki bağlılığı göstermektedir. Çünkü sevilen kişinin ardından insan üzülmüş ve ağlar. Bamsı'nın kız kardeşleri de onun yokluğunda onun için yas tutmuş ve üzülmüşlerdir. Ayrıca hikâyenin sonunda Bamsı Beyrek yedi kız kardeşini yedi yiğide verir. Yine erkek kardeşlerin kız kardeşlerin üzerinde söz sahibi olması bu durumun ataerkil yapının bir sonucu olduğunu göstermektedir.

Mahabharata Destanı'nda ise bu motifin sadece birkaç yerde geçtiğini söylemek mümkündür. Erkek ve kız kardeş arasındaki ilişki ve buna bağlı olarak gelişen sevgi ile saygı unsurlarının destanda yer almadığı görülür. Destanın üç yerinde *Hidimba'nın kız kardeşi Hidimba*, *Dhriştadyumna'nın kız kardeşi Draupadi*, *Krişna'nın kız kardeşi Subhadra* şeklinde ifadelerle erkek ve kız kardeş ilişkisi ortaya konulur. Aslında kimlik tanımlaması yapılmış olur. Destanda Krişna, Arjuna'nın yakın arkadaşıdır. Bir gün Arjuna, Krişna'nın kız kardeşi Subhadra'yı görüp âşık olur ve onunla evlenmek ister. Krişna ise onunla evlenmesine izin verip kız kardeşinin Arjuna'yı eş seçim şenliklerinde seçip seçmeyeceğinin şaibeli olduğunu belirtip onu kaçırmamasını ister. Krişna'nın abisi Balarama, Subhadra'nın kaçırılmasına büyük tepki gösterir. Krişna'nın sakinliğini gören korumalar, onun etrafında toplanır ve abisi Balarama çok öfkelenir. Destanda Dhriştadyumna da kız kardeşi Draupadi'nin eş seçim şenliğinde alanda bulunan kral ve prenslere yayı, okları ardından da hedefi gösterir. Beş tane oku kulenin en ucunda bulunan hedefe atmalarını isteyip bunu yapabilene kız kardeşi Draupadi'yi vereceğini söyler. Bütün bunlar doğrultusunda erkek kardeşlerin, kız kardeşlerinin üzerinde söz sahibi olduğu söylenebilir. Bununla beraber ataerkil bir yapının baskın olduğunu da ifade etmek mümkündür. Dede Korkut Hikâyeleri'nde Banı Çiçek'in abisi Deli Karçar ile Mahabharata Destanı'ndaki Krişna, Balarama, Dhriştadyumna ve Hidimba arasında erkek kardeşlerin kız kardeşler üzerindeki söz hakkına sahip olması bağlamında bir benzerlik görüldüğü söylenebilir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde ve Mahabharata Destanı'nda mücadelelerin olduğu ve bunların merkezinde erkek kahramanların olduğu düşünüldüğünde de onların baskın karakter olarak ön plana çıkarıldığı görülmektedir.

P261- Kayınpeder/kaynata

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif gelin ve damatların kimliğinin belirlenmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Kayınpeder motifinin hikâyelerde bunun dışında bir işlevi yoktur. Örneğin Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde, Bamsı Beyrek on altı yıl sonra tutsaklıktan kurtulup düğüne ozan kılığında gelir. Banı Çiçek, onun Bamsı Beyrek olduğunu anladıktan sonra kaynata ve kayınvalidesine müjdeli haberi vermeye gider. Buradan Banı Çiçek'in kaynatasının Bamsı Beyrek'in babası Pay Püre olduğu anlaşılır. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi'nde Selcen Hatun, eşi Kan Turalı'yı aradığı zaman onun anne ve babası ile karşılaşır. O esnada Selcen Hatun, onların kaynana ve kaynatası olduklarını anlar. İşte buradan da hareketle Selcen Hatun'un kaynatasının Kanlı Koca olduğu anlaşılır. Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi'nde, Segrek hatununu bırakıp gittiği zaman o, kaynana ve kaynatasına haber vermeye gider. Burada da Segrek'in hatununun Uşun Koca'nın gelini olduğu anlaşılmaktadır. Böylece hikâyelerde aile yapısını oluşturan kavramların dolaylı yoldan ortaya konulduğu söylenebilir.

Mahabharata Destanı'nda ise bu motif sadece üç yerde *kayın baba* kavramıyla yer almaktadır. Kayın baba kavramının destanda yer almasının başka herhangi bir işlevi yoktur. Sadece tek bir yerde Pandavalar'ın kayın babası Drupada'nın Yudhişthira'ya tahtı alabilmesi için yardım edebileceğini söylemesi dikkat çekicidir. Destanda *kayın baba* kavramı, Adhrişyanthi'nin kayın babasına hamile olduğunu söylemesi, Pandavalar'ın kayınbabasının Drupada olması ve Draupadi'nin kayın babasının karşısına çıkmasının istenmesi şeklinde görülmektedir.

P262- Kayınvalide/kaynana

Mahabharata Destanı'nda rastlamadığımız kayınvalide motifi, Dede Korkut Hikâyeleri'nde “P261- kayınpeder/kaynata” motifinde belirtildiği şekilde ele alınmakta ve kimliğin belirlenmesi işleviyle görülmektedir. Bununla beraber kayınvalide motifinin aynı hikâyelerde de yer aldığı tespit edilmiştir. Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde Banı Çiçek'in kayınvalidesinin Pay Püre'nin hatunu, Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi'nde Selcen Hatun'un kayınvalidesinin Kanlı Koca'nın hatunu ve Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi'nde, Segrek'in hatununun kayınvalidesinin Uşun Koca'nın hatunu olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca kayınvalide motifinin hikâyelerde dikkat çeken bir tarafı da kayınvalide ile

aile üyeleri arasında görülen sevgidir. Örneğin Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nde, Dirse Han'ın kayınvalidesi tarafından sevildiği belirtilir. Böylece kayınpeder motifinde olduğu gibi hikâyelerde aile yapısını oluşturan kavramların ortaya konulduğu söylenebilir.

P265- Damat/güvey

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motifin Salur Kazan merkezinde görüldüğünü söylemekle beraber birkaç yerde kimlik belirlemelerinde yer aldığı ifade edilebilir. Birçok hikâyede Salur Kazan, Bayındır Han'ın güveyisi olarak gösterilir. Zaten Salur Kazan'ın, Bayındır Han'ın beylerbeyliğini yapması ile İç Oğuz ve Taş Oğuz beylerinin kendisine bağlı olması da onun hikâyelerde ön plana çıkmasını sağlamaktadır. Hikâyelerde genellikle *Salur Kazan Bayındır Han'ın güveyisi*, *Bayındır Han'ın güveyisi Ulaş oğlu Salur Kazan* şeklinde ifadelerle onun Bayındır Han'ın damadı olduğu anlaşılır. Kimliğin belirlenmesiyle ilgili örneklerle bakıldığında Dirse Han Oğlu Boğan Han Hikâyesi'nde, Dirse Han'ın hatununun babasının güveyisi olduğu ifade edilir. Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde, Bamsı, Yalancı oğlu Yaltacuk ile Banı Çiçek'in düğününe ozan kılığında geldiği zaman güveyinin ok attığını görür. Buradan damadın/güveyinin Yalancı oğlu Yaltacuk olduğu anlaşılır. İç Oğuz'a Taş Oğuz Asi Olup Beyrek'in Öldüğü Hikâye'de, Aruz'un Beyrek'in güveyi olduğunu söylemesi onun Taş Oğuz'un damadı olduğunu göstermektedir. Bütün bunlardan hareketle damat motifinin aile ilişkilerini ortaya koyan bir rolü olduğunu söylemek mümkündür.

Mahabharata Destanı'nda ise damat motifi sadece iki şekilde görülmektedir. İlki damadın fiziksel olarak bir engelinin bulunup bulunmamasıyla ilgilidir. Örneğin Kral Suvala, Gandhari ile Dhritarastra'nın evliliğine sıcak bakmaz; çünkü damat kördür. Demek ki damadın fiziksel bir engelinin bulunmamasının evliliklerde bir ölçüt olarak görülebileceği söylenebilir. İkinci olarak düğün bitiminde damatlara değerli armağanlar verildiği görülür. Örneğin Kral Drupada damatlara sunulmak üzere değerli armağanlar getirir. Draupadi'nin eşleri olarak kabul edilen Yudhişthira, Arjuna, Bhima, Nakula ve Sahadeva isimli damatlarına bu armağanları verir. Bu durum aile ilişkilerinde onlara verilen değer bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

P272- Sütanne

Mahabharata Destanı'nda rastlamadığımız bu motif Dede Korkut Hikâyeleri'nde ise sadece birkaç bir yerde *daye* kavramıyla görülmektedir. Ferit Devellioğlu'nun Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat isimli sözlüğünde *dayenin* “Sütnine, çocuğa bakan dadı” (2015: 192) anlamında kullanıldığı düşünüldüğünde metinde geçen örnekleri incelemek mümkün olacaktır. Örneğin Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nde, Dirse Han'ın hatununun oğlunu dayelere verdiği söylenir; fakat sütannelik yapıp yapmadığıyla ilgili bir açıklamaya rastlanmaz. Sadece çocuğun bakımının yapıldığı anlaşılabılır. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Hikâye'de, Aruz Tepegöz'ü alıp evine getirdiği zaman bir *daye* çağırılır. Fakat Tepegöz doğaüstü bir varlık olduğu için sütanne ilk sorduğunda sütünü emer, ikinci sorduğunda kanını alır, üçüncü sorduğunda canını alır. Birkaç *daye* getirseler de hepsini öldürür. Bunlar doğrultusunda dayelerin sadece sütannelik yapma rolünün olduğu söylenebilir. Fakat sütanneler bu rolü gerçekleştirme esnasında canlarından olurlar. Tepegöz ile sütanneler arasında hikâyenin ilerleyen kısımlarında herhangi bir ilişki kurulduğu da görülmez.

P281- Üvey baba

Dede Korkut Hikâyeleri'nde rastlamadığımız bu motif Mahabharata Destanı'nda ise tek bir yerde geçmektedir. Sura, kızını teyzesinin oğlu olan Kral Kuntibhoja'ya verir. Kral bu kızı kendi çocuğu olarak kabul eder. Kız üvey babasının evinde, gelen konuk ve Brâhmanlarla ilgilenerek büyümeye başlar. Yani çocuk sevgi, güven ve korunma hissini kendi öz babasıyla değil, üvey babası olan Kuntibhoja'nın yanında geçirerek öğrenmeye başlar. Burada kızın üvey babasının Kuntibhoja olduğu anlaşılır. Üvey babanın herhangi bir rolü olmadığı sadece bir kavram olarak ele alındığı görülür. Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motifin hiç görülmemesi ve Mahabharata Destanı'nda ise tek bir yerde geçmesi aile bireyleri arasındaki bağların kuvvetli olduğu düşüncesini de aklımıza getirmektedir.

P283- Üvey erkek kardeş

Dede Korkut Hikâyeleri'nde rastlamadığımız bu motif Mahabharata Destanı'nda iki yerde görülmektedir. Destanda soyun devamlılığı esas olduğu için evliliklerin gerçekleştirildiği ve bundan dolayı üvey erkek kardeşlerin olduğu söylenebilir. Örneğin kutsal yasalara göre Vyasa, Brahmarşi, Viçitravirya'nın anne

tarafından abisi olduğu ifade edilir. Yani Vyasa'nın anne ile babasından olmayan bir kardeşi olduğu anlaşılır. Başka bir ifade de ise hizmetçinin Vyasa'dan doğurduğu Vidura'nın Dhritaraştra ile Pandu'nun kardeşi olduğu söylenir. Buradan da hareketle Vidura, Dhritaraştra ve Pandu'nun üvey erkek kardeşler olduğu anlaşılır. Çünkü üçünün de babası destanda Vyasa olmasına rağmen anneleri farklıdır. O halde üvey erkek kardeş motifinin destanda sadece aile ilişkilerini göstermek amacıyla yer aldığını söylemek mümkündür.

P290- Diğer akrabalar

Dede Korkut Hikâyeleri'nde rastlamadığımız bu motif Mahabharata Destanı'nda ise tek bir yerde geçmektedir. Kral Pandu'nın krallıkları fethettikten sonra ganimetleri dağıtırken akrabalarına da çeşitli armağanlar verdiği ifade edilir. Burada akrabalara ganimetlerden armağanlar verilmesi onlara verilen önemin göstergesi olarak kabul edilebilir. Bununla beraber akrabaların sayıldığı ve aile ilişkilerinin olduğunu gösteren bir ifade olarak karşımıza çıktığı söylenebilir.

P291- Büyükbaba/dede

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif sadece Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkardığı Hikâye'de kimliğin belirlenmesi şeklinde görölmektedir. Hikâyede Kazan'ın küçük oğlu Uruz büyür. Bir gün yolda ata binmiş gelirken bir kişiden kendisinin Bayındır Han'ın oğlu olduğunu zannederken Kazan'ın oğlu olduğunu, babasının Tomanın Kalesi'nde esir edildiğini, Bayındır Han ise dedesi olduğunu öğrenir. İşte buradan hareketle Uruz'un, dedesinin Bayındır Han olduğu anlaşılır. O halde esir olarak götürölen kişinin evladına sahip çıkılması, hikâyedeki gibi Uruz'un babası esirken Bayındır Han'ı babası bilmesinin altında onun küçük olması ve korunması sebebiyle güçlü bir aile birliğinin olduğunu söylemek mümkün görönmektedir.

Mahabharata Destanı'nda ise bu motif kimliğin belirlenmesi şeklinde sadece iki yerde görölmektedir. Saunaka'nın büyük babasının Sunaka olması ve şakri'nin oğlunun dedesinin Vasişta olarak ifade edilmesi bu kişilerin büyükbabalarının/dedelerinin kim olduğunu göstermektedir. Bunun dışında büyükbaba/dede motifinin destanda herhangi bir işlevinin olduğu görölmez.

P292- Büyükanne/nine

Dede Korkut Hikâyeleri'nde rastlamadığımız bu motif Mahabharata Destanı'nda ise tek bir yerde görülmektedir. Kral Pandu, krallıkları fethetmesinden sonra ganimetlerin çoğunluğunu Bhişma'ya verip kalanını büyükannesi Satyavati ile anneleri Kosal'ın prenseslerine dağıtır. Burada Satyavati'nin hem Pandu'nun büyükannesi/ninesi olduğu anlaşılır hem de ona verilen değer ve saygının bir göstergesi olarak ganimetlerin sunulduğu söylenebilir.

P293- Dayı-Amca

Dede Korkut Hikâyeleri'nde sıkça yer alan bu motif aile ilişkilerini ortaya koyan bir motif olarak karşımıza çıkmaktadır. Dayı motifinin amca motifine göre hikâyelerde daha çok işlendiği görülür. Aruz Koca'nın hikâyelerde dayı motifinin merkezinde olduğunu söylemekle beraber kimlik belirlemesi şeklinde de ele alındığı da ifade edilebilir. Hikâyelerde *Kazan Bey'in dayısı at ağızlı Aruz Koca*, *Salur Kazan'ın dayısı Aruz Koca* şeklindeki ifadelerle onun Salur Kazan'ın dayısı olduğu sonucuna ulaşılır. Ayrıca bir yerde Salur Kazan'ın sağ tarafında kardeşi Karagöne'nin, sol yanında Aruz Koca'nın oturduğu ifade edilir. Gökyay, "Sağın soldan daha itibarlı bir mevki olduğunu, Dede Korkut Hikâyeleri'nde ise bu sağ sol ayrımının yapıldığını belirtir" (2007: 1067). O halde Aruz Koca'nın normalde önemli bir kişi olarak ele alınmaması gerekirken, aksine Salur Kazan'a yakınlığından dolayı dikkat çekici bir kahraman olduğu söylenebilir. Zira Salur Kazan da Bayındır Han'ın beylerbeyidir ve dayısının onun meclislerine iştirak ettiği görülür. Ayrıca Ayrıca İç Oğuz'a Taş Oğuz Asi Olup Beyrek'in Öldüğü Hikâye'de, Taş Oğuz beyleri Kazan Bey'in evinin yağmalanmasında bulunmayınca, Aruz Koca'nın ziyafet düzenlemesiyle bir araya toplanırlar. Ziyafette Taş Oğuz beyleri, İç Oğuz beylerine düşmanlıkları üzerine ant içerler. Kazan'ın dostu olan Beyrek'i çağırıp, onun da ant içmesini isterler; Beyrek asi olmayacağı ve ant içmeyeceğini söyleyerek karşı çıkar. Aruz Koca düşmanlıkları üzerine ant içmeyen Beyrek'i kılıcını çekip yaralar. Ağır yaralanan Beyrek, beylerine Kazan'a olup bitenleri anlatmalarını ve kanını yerde bırakmamasını vasiyet ettikten sonra ölür. Kazan ve İç Oğuz beyleri öç almak için yola çıkarlar. İç Oğuz ve Taş Oğuz beyleri karşıya karşıya gelirler. Kara Göne, Aruz Koca'nın başını keser. Bu durumu gören Taş Oğuz beyleri atlarından inip Kazan'dan af dilerler. Hikâyede dayı rolüyle karşımıza çıkan Aruz Koca'nın Oğuz beyleri üzerinde söz sahibi ve ne kadar etkili olduğunu söylemekle beraber en yakınımızdaki

akrabalarda dahil olmak üzere kimseye tam anlamıyla güvenilemeyeceği söylenebilir. Bu bağlamda yapılan hatalarının bedelinin kim olursa olsun geçerli olduğu ve hikâyede ne şekilde uygulandığı görülmektedir. Kazılık Koca Oğlu Yegenek Hikâyesi'nde, Yegenek düşünde dayısı Emen'i görür. Bu düşü Yegenek yoldaşlarına anlatırken dayısı Emen'in yakınlarda olduğu hikâyede ifade edilir. Burada Yegenek'in dayısının Emen olduğu anlaşılır. Hikâyelerde Karagöne amca motifinin temsilcisi olarak görülebilir. Yukarıda bahsettiğimiz sağ sol ayrımında ise onun Kazan'ın sağ tarafında oturduğu düşünülürse itibar sahibi olduğu anlaşılır. Hem de amcanın dayıya göre daha itibarlı olduğu tespitine varılır. Bununla beraber amcanın daha çok olumlu özelliklerine rastlandığı görülür. Örneğin Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkardığı Hikâye'de, Salur Kazan'ın Tomanın Kalesi'nde esir olduğunu öğrenen Uruz, amcası Karagöne ile birlikte babasını kurtarmak için kaleye giderler. Buradan hareketle amca motifinin yiğitlik, cesurluk, cengâver rolleriyle hikâyelerde yer aldığını söylemek mümkündür. Böylece amca-dayı motifinin aile ilişkilerini de gözler önüne serdiği söylenebilir.

Mahabharata Destanı'nda ise amca-dayı motifi sadece üç yerde kimlik belirlenmesi işleviyle görülmektedir. Destanda bu motif *Arjuna'nın annesi tarafından amcası olan Yadu Hanedanı'nın kurucusu olan Vasudeva, Duryodhana'nın amcası Şakuni, Sisupala'nın anne tarafından amcası* şeklindeki ifadelerle karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan hareketle aile ilişkilerinin ortaya konulduğu fakat amca-dayı motifinin bunun dışında rolü olmadığı söylenebilir. Bunun yanı sıra Pandavalar'ın amcası olan Vidura'nın her daim onlara sevgiyle yaklaşması, herhangi bir müşkül durumunda yanlarında olması, Dhritaraştra ile oğlu Duryodhana'nın kötü planları karşısında onları uyarıp yardım etmesi sıkı bir amca-yeğen ilişkisinin olduğunu göstermekle beraber doğrudan amca motifinin ele alınması şeklinde karşımıza çıkmaz. Vidura, Pandu'nun kardeşidir ve Pandavalar'ın amcası olduğu destan içerisindeki olayların akışında gözlemlenerek tespit edilebilir. Bu sebeple amca-dayı motifine doğrudan dâhil edilmemiştir.

P294- Teyze-Hala

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motife rastlanmaz. Mahabharata Destanı'nda ise *hala* motifiyle sadece iki yerde geçtiği görülür. Mahabharata Destanı'nda Vasudeva, Yudhişthira ile vedalaşıp babasının kız kardeşi Kunti'nin önünde saygıyla eğilir. Burada hem Vasudeva'nın halasının Kunti olduğu anlaşılmakta hem de halaya

duyulan saygıdan dolayı onun önemli bir kişi olarak görüldüğü söylenebilir. O halde hala motifinin aile ilişkilerini gösteren bir amaçla destanda yer aldığı söylenebilir. Bir gün Balarama ile Krişna halalarını ziyarete gelir. Krişna, halasına kendisine güvenmesini söyler. Buradan da hareketle halanın aile ilişkilerinde sayılan ve fikirlerine önem verilen bir kişi olduğu anlaşılabılır.

P295- Kuzenler

Dede Korkut Hikâyeleri'nde rastlamadığımız bu motif Mahabharata Destanı'nda ise doğrudan sadece üç yerde geçmektedir. Destanda Kral Dhritaraştra, Sanjaya'ya yakınırken Bhima'nın savaş alanında kuzeni Doşasana'nın kanını içtiğinden beri umudunun olmadığını söyler. O halde destanda aile ilişkilerinde kuzenler arasındaki bağın zayıf olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü kuzenlerin savaşması ve savaş alanında kanının içilmesi onların arasındaki ilişkinin olumsuz tarafını gözler önüne sermektedir. Zaten destanda Kauravalar ve Pandavalar kuzendirler ve bunların arasındaki savaş destan boyunca devam eder. Fakat doğrudan kuzen olduklarını belirten ifadeler olmamakla birlikte destanın akışından kuzen oldukları anlaşılır. Örneğin Dhritaraştra'nın oğlu Duryodhana, her zaman Pandavalar'a kin besler. Pandavalar Pandu'nun oğullarıdır. Dhritaraştra ile Pandu kardeş olduklarına göre bunların kuzen olarak kabul edilmesi gerekir. Ayrıca bir taraftan olumsuz bir kuzen modeli varken diğer tarafta sevgiyle yaklaşılan, güvenilen bir kuzen modeli söz konusudur. Örneğin Sura doğan ilk çocuğunu teyzesinin oğlu Kral Kuntibhoja'ya vereceğini söyler. Sura bir oğlu olmadığı için kızını Kral Kuntibhoja'ya verir. İnsanın canından bir parça olan çocuğun kuzene verilmesi ona duyulan güvenin göstergesi olarak açıklanabilir. Başka bir örnekte ise Açyuta kuzeninin sarayına doğru yol alır. Anne tarafından kuzeninin saraya vardığını öğrenen Yudhiştira ve Bhima onu sevgiyle karşılarlar. İşte burada da kuzenler arasındaki akrabalık ilişkisinin sevgi merkezli olduğu söylenebilir.

P297- Erkek yeğen

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif tek bir yerde geçmektedir. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi'nde, Trabzon tekürünün kardeşinin oğluna itibar edilmektedir. Kan Turalı, Selcen Hatun için hünerini aslanla dövüşerek gösterip onu öldürünce tekürün yeğeni bir de deveyle dövüşmesini söyler. Kan Turalı boğa, aslan

ve deveyi alt edip tekürün önüne koyar. Böylece tekürün yeğeninin sözlerine ne kadar itibar ettiği ve saydığı gözler önüne serilmiş olur.

Mahabharata Destanı'nda ise üç yerde geçen bu motif sevgi ile ilişkili olarak yer almakta kimliğin belirlenmesi rolüyle karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Yudhiştira'nın, madenciye Vidura'nın yeğeni olduğunu söylemesi bunu destekleyici niteliktedir. Vidura destanda Pandavalar'ın amcası olarak bilinir ve yeğenlerine her zaman yardımcı olmaya çalışır. Pandavalar da onu çok severler. Vidura yeğenlerinin zor duruma girmemesi için destan boyunca onları sürekli uyarır. Örneğin Dhritaraştra ve oğlu Duryodhana onları kolay tutuşan bir maddeden yaptırdıkları boyalı evde yakmayı planlarlar. Vidura, bunu öğrenir öğrenmez onlardan gizli yeğenlerinin yanına gidip bütün olan biteni anlatır ve zor durumun üstesinden gelebilmek için birlikte plan yaparlar. Başka bir yerde Vidura yeğenlerini sevgiyle kucakladıktan sonra getirdiği armağanları verir. Demek ki destanda erkek yeğenlere sevgiyle yaklaşıldığı ve önem verildiği görülmektedir.

P310- Arkadaşlık/Dostluk

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif *ınak* ve *nöker* kavramlarıyla görülmektedir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde *ınak* olarak karşımıza çıkan bu kavramın orijinal hali *inağ*tır. Vladimirtsov, “*Nöker* kavramının başbuğun her zaman maiyetinde bulunup karargâhında uşağı, harp zamanında askeri, süre avında muavini bunların haricinde en yakın dostu ve müşaviri olduğunu; ona yakın duran nökerlere *inağ* yani mahrem dostu” (1995: 142) denildiğini ifade eder. Sözcüğün anlamından da yola çıkarak Dede Korkut Hikâyeleri'nde *ınak* ve *nöker* kavramları açıklanabilir. Bu bağlamda *ınak* ve *nöker*lerin Oğuz beylerinin hizmetlerini görmeleriyle beraber arkadaşları olduğunu da söylemek mümkündür. Bu kavramlar hikâyelerde *Dirse Han'ın nökerleri*, *Kazan Bey'in inağı* şeklinde ifadelerle yer almaktadır. Nökerler, beylerinin yanında savaşır ve onların silah arkadaşlığını da yaparak hainlik göstermezler. Fakat Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nde yer alan nökerler bu durumun dışındadır. Çünkü Dirse Han'ın nökerleri, oğlu Boğaç'ı kıskanırlar ve onunla ilgili türlü yalanlar uydurarak iftiralar atarlar. Dirse Han, onların anlattıklarına inanıp oğlunu avlanmaya götürür ve av esnasında onu yaralar. Aradan geçen bir aydan sonra Boğaç iyileşince nökerler yaptıkları namertliğin anlaşılacağını düşünüp Dirse Han'ın ellerini bağlayarak kâfir illerine götürüp tutsak ederler. Boğaç Han kırk yiğidiyle gidip babasını kurtarır. İşte bu durumun belki de

arkadaşlığın sadece iyi tarafını değil, kötü tarafını da göstermek için hikâyede yer aldığı söylenebilir. Çünkü diğer hikâyelerde inak ve nökerler genellikle hep beylerinin yardımına yetişen, savaşlarda beyi için savaşan sadakatli silah arkadaşları olarak karşımıza çıkarlar. Örneğin Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Hikâyesi'nde, Kazan Bey'in ınağı, Şökli Melik'le savaşırken yardımına gelir ya da Kazan Bey'in Oğlu Uruz Bey'in Tutsak Olduğu Hikâye'de, Kazan oğlu Uruz'u tutsaklıktan kurtarmaya gittiğinde ınağı Boz Aygırlı Beyrek yardımına gider. İşte yapılan bu savaşlarda “*Bey nökerden, nöker beyinden ayrılır*” sözü kullanılarak birbiri için savaşan silah arkadaşlarının varlığına işaret edildiği görülür. Ayrıca burada inak ve nökerlerin bey çocuklarını da içine alması dikkat çeken bir unsur olarak görülebilir; zira Kazan Bey'in ınağı olarak anılan Bamsı, Oğuz beylerinden olan Kam Püre'nin oğludur. Hatta İç Oğuz'a Taş Oğuz Asi Olup Beyrek'in Öldüğü Hikâye'de, Aruz Koca İç Oğuz için beylere düşmanlık andı içtirir. Bamsı Beyrek'in de ant içmesi istenmeden önce onun Kazan'ın ınağı olduğu ifade edilir. Demek ki burada kast edilen Kazan ile Bamsı Beyrek arasında sıkı bir arkadaşlığın olduğudur. Bu bağlamda teklifin kabul edilip edilmemesiyle ilgili şüphelerin bulunduğu aşikârdır. Gerçekten de hikâyenin sonunda Beyrek arkadaşına düşmanlık için ant içmez ve bunu canıyla öder. Bamsı'nın arkadaşı için canını feda etmesi “P316- diğeri için hayatını feda eden arkadaş” motifinde de ayrıca işlenecektir. Başka bir örnek verecek olursak Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde, Bamsı Beyrek ozan kılığında soylarken inakların eşikte olduğunu ifade eder. Burada inakların eşikte oturtulmasının makam ve mevki yönünden nasıl yer aldığına değinmek önem arz edecektir. Çünkü daha önce “P293- dayı-amca” motifinde bahsettiğimiz Bayındır Han'ın, Kazan Bey'in sol tarafında oturanların sağ tarafta oturanlara göre daha çok mevki sahip olmasından da yola çıkarak inakların da mevki sahibi olduğu söylenebilir. Bu mevkinin ne derecede olduğuna dair herhangi bir ipucu bulunmasa da sağ ve solda oturan beylerin mevkileri düşünüldüğünde inakların onlardan daha düşük mevkiye sahip oldukları söylenebilir. İşte arkadaşlık/dostluk ile ilgili bütün bu unsurlardan yola çıkarak dönemin toplumsal gerçekliğini yansıtan bir tarafının olduğu düşünülebilir.

Mahabharata Destanı'nda ise bu motifin genellikle arkadaşlığın/dostluğun tanımlanması şeklinde ele alındığı görülür. Örneğin *Sahasrapat, Khagama'nın arkadaşıdır. Bir kadının, kocasına söylediği -yeryüzünde güzelliğiyle kimsenin*

ölçüşemediği- Jitavati onun arkadaşıdır. Bharadvaja'nın en yakın dostu Prişata'dır. Drona, Drupada'nın arkadaşıdır. Karna, Duryodhana'nın dostudur. Madenci, Vidura'nın dostudur. Arjuna'nın en iyi arkadaşı Krişna'dır. Yudhişthira'nın arkadaşları vardır gibi destanda yer alan bu ifadelerden yola çıkarak kimin kiminle arkadaşlık/dostluk kurduğu saptanmış olur. Bunların yanı sıra arkadaşlıkların arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Özellikle destanda Krişna, Arjuna'nın en yakın arkadaşı ve birçok yerde ona destek olan kişi olarak gösterilir. Krişna, Kauravalar ile Pandavalar arasında yapılan savaşta hep Arjuna'nın yanında yer alır. Başka bir örnek ise Yudhişthira'nın karar verirken sadece danışmanlarından değil, arkadaşlarından da fikir alması söz konusudur. Buradan hareketle destanda arkadaşların fikirlerine önem verildiğini söylemek mümkündür. Destanda Drona ile Kral Drupada'nın da arkadaşlığı dikkat çeker. Çünkü henüz daha ikisi çocukken dostluklarının ilelebet süreceğine söz verseler de Drupada kral olduğu zaman Drona'ya, artık kral olduğunu dost olamayacaklarını belirtir. Demek ki Drupada'nın kral olarak mevki sahibi olması, arkadaşlığın yapılmasına engel bir durum olarak gösterilir. Oysaki arkadaşlık mevki sebebiyle vazgeçilebilecek bir olgu değildir. İşte bu durumun tam zıttı olan bir örneğin de destanda ele alındığı görülür. Jarasandha'nın, Hansa ve Dimvaka isimli iki dostu vardır. İki ordu arasında savaşla ilgili tüm haberleri bekleyen Dimvaka'ya, bir gün en yakın dostunun ölüm haberi gelir. Ancak yaşayan Hansa en yakın dostunun kendisiyle ilgili yalan ölüm haberini aldığını öğrenip kendini nehre atar. Burada da arkadaşının ölümüne dayanamayıp canını veren bir arkadaş modeli görülür. Bütün bunlar sonucunda arkadaşlık/dostluk motifinin insanlar arasındaki ilişkilerde olumlu ve olumsuz özellikleri -sevgi, bağlılık, makam ve mevki hırsını- göstermek amacıyla destanda yer aldığını söylemek mümkündür.

P316- Diğerleri için hayatını feda eden arkadaş

Dede Korkut Korkut hikâyelerinde sadece bu motif iki yerde karşımıza çıkmaktadır. Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde, Bamsı'nın düğünü yapılır ve otağın kapısında onun nayibi nöbet bekler. Otağa doğru kâfirlerin yaklaştığını gören nayib, kılıcını sıyırıp “Benim başım Beyrek'in başına kurban olsun” sözünü söyledikten sonra şehit olur. Orhan Şaik Gökyay'ın, “*Birinin yerini tutan, birinin vekili*” (2007: 1072) olarak ele aldığı bu kavram, verdiğimiz örnekte kendi anlamından daha çok arkadaş için canını veren bir kişi şeklinde görülebilir. İç Oğuz'a Taş Oğuz Asi olup Beyrek'in Öldüğü Hikâye'de de Aruz Koca, İç Oğuz için

düşmanlık andı içen Taş Oğuz beyleri gibi Bamsı Beyrek'in de ant içmesini ister. Fakat burada Bamsı Beyrek'in ant içmemesi, Kazan'ın uğruna başını koyduğunu ifade etmesi ve ardından Aruz Koca'nın kılıcını çekip onu yaralaması sonucunda dayanamayıp ölmesi diğeri için hayatını feda eden vefakâr arkadaş örneğini göstermektedir. Toplum nezdinde arkadaşına ihanet etmeyen, sırf onun için canını feda eden arkadaşın hikâyelerde yer alıyor olması örnek teşkil etmekte olup her iki örnekte de arkadaşlığın ölümü göze alabilecek kadar değerli bir olgu olduğu vurgulanmaktadır.

Mahabharata Destanı'nda ise daha çok arkadaşlık/dostluk ilişkilerine yer verilir ve bu motife rastlanmaz.

P320- Misafirperverlik

Dede Korkut Hikâyeleri'nde birkaç yerde karşımıza çıkan bu motif misafirliğe verilen önemle doğrudan ilişkili olarak ele alınır. Dede Korkut'un Mukaddime Bölümü'nde soylarken *Misafiri gelmeyen evler yıkılsa daha iyidir* ifadesi misafirliğin toplumda ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Zira devamında Dede Korkut'un, kadınların tarifinden bahsettiği kısım da ilgi çekicidir. Bu tarifi yaparken evin dayağı yani desteği olan hanımın kocası evde olmasa bile ansızın gelen misafiri yedirip içirip hürmet gösterdikten sonra gönderdiği ifade edilir. Demek ki eve gelen bir misafir toplum nezdinde çok kıymetli olarak görülür ve saygıda kusur edilmez. Bunlar doğrultusunda eve gelen misafiri yedirip, içirip hürmet gösterme misafirperverliğin ölçütü olarak görülebilir. Müzeyyen Altunbay'ın, “Misafirin en iyi şekilde ağırlanmasının, ona hediyeler sunulmasının, Türk geleneğinin unsuru olduğunu” (2016: 367) ifade etmesi misafirperverliğin önemini destekleyici niteliktedir. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nde, Bayındır Han'ın yılda bir kez Oğuz beylerini ağırlayıp konukladığı ifade edilir. Oğuz beylerini konukladığı zaman da attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdırdığı görülür. O dönemde göçebe yaşamın önemli bir unsuru olan hayvanların ikram olarak sunulması misafirperverliğe verilen önemi bir kez daha gözler önüne sermektedir. Ayrıca sadece Oğuzların değil, kâfirlerin de misafirperverliğe önem veren örneklerinin hikâyelerde yer alıyor olması bu motife evrensel bir özellik de katmaktadır. Örneğin Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi'nde, Kan Turalı yiğitleriyle birlikte Selcen Hatunu almak için Trabzon tekürünün yanına gider. Kâfirler neden geldiklerini sorduğunda Kan Turalı verişmeye, alışmaya geldiklerini

söyler. Ardından kâfirler onlara izzet hürmet gösterirler. Ak çadır dikip ala halı döşerler. Akça koyun kırıp onlara yedi yıllık al şarap içirirler. Burada kâfirlerin dahi en değerli unsurlarını kendi içlerinden olmayan konuklara sunmaları misafirperverliğe evrensellik kazandırmaktadır. Bunların yanı sıra misafirperverliğin oturma düzeninde de gösterildiği söylenebilir. Örneğin Bamsı Beyrek ozan kılığına girip Banı Çiçek ile Yalancı oğlu Yaltacuk'un düğününde beyleri selamladıktan sonra onları soylarken *Sağda oturan sağ beyler, solda oturan sol beyler, eşikteki inaklar, dipte oturan has beyler, kutlu olsun devletiniz* şeklinde ifadeler kullanır. Bu ifadeler misafirperverliğin oturma düzeni üzerinde mevki ölçütü de ele alınarak yapıldığını göstermektedir.

Mahabharata Destanı'nda da Dede Korkut Hikâyeleri'nde olduğu gibi misafirperverliğe önem verildiği görülür. Krallar, sarayına misafir olarak gelen kişilere saygıda kusur etmezler. Bunun yanı sıra genellikle krallar kurban ayinleri düzenlemeden önce Brâhmanları saraylarında ağırlarlar. Bu ağırlamalarda, misafirlere çeşitli yiyecek ve içeceklerin ikram edildiği görülür. Örneğin Kral Yudhiştira kurban ayini için gelen binlerce Brâhman'ı hak ettikleri biçimde saygıyla selamlayıp yüceltir. Onlara binlerce inek, altın, yumuşak döşek, yorgan, hizmetçi armağan ederek süt, pirinç, tereyağı, bal, meyve, av hayvanlarının etlerinden mükellef bir sofrada ağırlar. Gelen misafirin en iyi şekilde ağırlanması, önemli görülen yiyecek ve içeceklerle hoş edilmesi, değerli armağanların sunulması misafirperverlik motifinin destanda önemli bir rolü olduğunu göstermektedir. Çünkü misafirperverliğin insanların birbirine olan saygı ve sevgisini artıran bir tarafı da olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Bu bağlamda misafirperverliğin insanlar arasındaki birlik ve beraberliği oluşturmak amacıyla da destanda yer alması söz konusu olabilir. Başka bir örnekte ise Kral Parikşit'in sarayına misafir olarak giden Gaurmukha'nın kral tarafından saygıyla karşılandıktan sonra ayakları için su getirildiği, çeşitli yiyecek ve içecekler ikram edildiği görülür. O halde destanda misafirin yedirilip içirilmesinin misafirperverliğin bir ölçütü olarak yer aldığı söylenebilir. Farklı bir örnek olarak Vrihadratha'nın konuğuna kendi elini yüzünü ayağını yıkaması için su verip, Arghya ikram etmesi ve Bhişma'nın konuklara Arghya sunma zamanının geldiğini haber vermesi gösterilebilir. Çünkü destanda yer yer misafirlerin ayağının yıkandığı ve Arghya ikram edildiği görülür. Öztürk, tanrı veya tanrıçaya sunulan on altı geleneksel sunudan bahsettikten sonra bu on altı

sunuyu Locthefeld'in *The Illustrated Encyclopeida of Hinduism* isimli eserinden faydalanarak açıklamıştır. Bu geleneksel sunulardan ayakları yıkamak için su sunulması (padya), susuzluğu gidermek için içecek sunulması (arghya), yiyecek sunulması (naivedya), saygıyla selamlama (namaskara) (2018: 77) Mahabharata Destanı'nda karşımıza çıkan sunulardır. Demek ki buradan yola çıkarak geleneksel sunuların da destanda yer yer izlerinin bulunduğu söylenebilir. Misafirperverlikle ilgili destanda tespit edilen motifler doğrultusunda son olarak ormanda yaşayan keşişlerin, evlerine gelen konuklara ya da yakınlardan geçen yabancılara ormandan topladıkları kök, meyve ile beraber tereyağı ikram etmeleri dikkat çekicidir. Çünkü destanda misafirperverliğin insanlar her nerede olursa olsun ağırlıklı olarak yiyecek sunularak yapıldığı görülmektedir. Örneğin Puloma, evine gelen konuğuna ormandan toplanmış kök ve meyvelerden ikram edip oturmasını söyler. Ya da Kral Yayati, krallığını bırakıp ormanda bir keşiş gibi yaşamaya başladığında konuklarına ve evinin yakınından geçen yabancılara ormandan topladığı meyvelerini ve tereyağını ikram edip kendisi de yerde bulduğu tahıl taneleri ile beslenir. Burada da misafire yiyeceğin öncelikli olarak sunulması, ev sahibinin kendisinin yerdeki tahıllarla beslenmesi misafirliğin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

P322- Konuk edilen misafir

Dede Korkut Hikâyeleri'nde misafirperverliğin önemli bir unsur olarak görüldüğü düşünüldüğünde konuk edilen misafir motifinin de varlığı kaçınılmaz olacaktır. Aslında burada dikkat çekmek istediğimiz husus misafirperverlik ve konuk edilen misafir motifi arasında bir paralellik görülmesidir. Hikâyelerde genellikle Oğuz beylerinin toy düzenlediği söylenebilir. Bu toylarda Oğuz beyleri için otağ kurdurulup onların konuk edildiği görülür. Örneğin hikâyelerde Bayındır Han her yıl toy düzenleyip Oğuz beylerini konuklar. Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde Pay Püre Bey, Kalın Oğuz beylerini çağırıp konuk eder. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi'nde Kanlı Koca, oğlu Kan Turalı ile gelini Selcen Hatun'un düğünü için görklü çimene bir çadır diktirip kalın Oğuz beylerini konuk eder. Begil Oğlu Emren'in Hikâyesi'nde, Bayındır Han'ın huzuruna varan Begil'in han tarafından güzel at ve kaftan, çok harçlık verilip üç gün konuk edildiği bu süreçte de av etinin ikram edileceği ifade edilir. Bütün bunlar doğrultusunda Oğuz beylerinin genellikle ziyafet ve düğünlerde misafirleri konuk ettiği sonucuna ulaşılabilir.

Mahabharata Destanı'nda da bu motifin "P320- misafirperverlik" motifine paralel olarak yer aldığı görülür. Destanda genellikle kralların Brâhmanları kurban ayinleri için saraylarında misafir ettiği görülür. Destanda Kral Yudhiṣṭhira konuklarının değerli taşlarla süslü, pencereleri altın kafesli, mobilyaları incilerle nakışlanmış köşklere yerleştirilmelerini sağlar. Kral Jarasandha, krallığına gelen konuklarına dinlenmeleri için birer oda hazırlar. Destanda konuk edilen misafir motifine örnek olarak Pandavalar'ın, bir Brâhman'ın evinde bir süre boyunca kalmaları gösterilebilir. Pandavalar kendileri için tuzak olarak yapılan boyalı evin yanması esnasında madencinin yardımıyla canlarını kurtarırlar. Bundan sonra da gizlenerek bir Brâhman'ın evinde güvenli bir şekilde kalmaya başlarlar. İşte bütün bunlardan hareketle Mahabharata Destanı'nda misafirlerin kurban ayinlerinde ağırlandığı, ansızın gelen misafirlerin kalmak için konuk edildiği, zor durumda olan kimselere evlerin açıldığı sonucuna ulaşılabilir.

P327- Kutlama (Barmecide ziyafeti)

Dede Korkut Hikâyeleri'nde kutlama motifine denk gelen *toy*, *yeme-içme* kavramları hem kutlama hem de ziyafet anlamında iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Ziyafet anlamında ele alınan *toy*, *yeme-içme* kavramları "P634-ziyafetler/bayramlar" motifinde açıklanacaktır. Bir de sadece kutlama motifinde tespit ettiğimiz *düğün* kavramı vardır. Burada kutlama motifine denk gelen *toy*, *yeme-içme*, *düğün*, kavramları tespit edilen motifler doğrultusunda değerlendirilmeye çalışılacaktır. Dede Korkut Hikâyeleri'nde Oğuz beylerinin kâfirlerle yaptıkları savaşlarda zafer elde etmesiyle ve tutsak edilen kahramanın kurtarılmasıyla *toy* verilip yedi gün yedi gece *yeme içme* yapıldığı görülür. Bununla beraber yapılan bu toyların hikâyelerde sevincin, mutluluğun paylaşılması, kutlanması amacıyla yer aldığı söylenebilir. Ayrıca yiğitlerin ilk avlarını kutlamak amacıyla da ziyafet verilmek istendiğinden bahsedilir. Örneğin Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nde Burla Hatun, oğlu Boğaç'ın ilk avını kutlamak için *toy* edip Oğuz beylerini ağırlamak ister. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Hikâyesi'nde Salur Kazan, Şökli Melik'e tutsak olan ailesi ve hazinelerini kurtarıp hep birlikte eve döndükleri zaman yedi gün yedi gece *yeme içme* olur. Kazan Bey'in oğlu Uruz Bey'in Tutsak Olduğu Hikâye'de, Salur Kazan Oğuz beyleriyle birlikte oğlu Uruz'u tutsaklıktan kurtarıp kırk otağ diktirir. Yedi gün yedi gece *yeme içme* olur. Kırk evli kul ile kırk cariye oğlu başına çevirip azat edilir. Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi'nde, Segrek Alınca Kalesi'nde tutsak

olan kardeşi Egrek'i kurtardıktan sonra Uşun Koca'ya haberci gelip oğullarının sağ olduğunu iletir. Bunun üzerine gümbür gümbür davullar ve altın tunç borular çalınır. Yüksek otağlar dikilir ve ziyafet verilir. Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkardığı Hikâye'de, Uruz Kanlı kâfir elinden babasını kurtarır. Bundan sonra babası Kazan çemene çadır otağ diktirir. Yedi gün yedi gece toy edip yeme içme olur. Tespit edilen bu örneklerin ışığında Fevziye Alsaç'ın, "Toy geleneğinin çeşitli vesilelerle düzenlenen eğlencenin adı olduğunu, büyük zaferler ve süreklilik avları esnasında halkın hep birlikte eğlendiğini, anlatılarda bey ve hanımların evlatların zaferlerini ulu toylar düzenleyerek kutlamasından" (2018: 32) bahsetmesi söylediklerimizi destekleyici niteliktedir. Demek ki bu toy denilen eğlenceler günler boyu sürmekte, elde edilen zaferin mutluluk ve sevincin yansıtılması amacıyla gelen misafirlere çeşitli ikramlarda bulunmaktadır. Ayrıca bu durum Oğuz toplumunda birlik beraberliğin de olduğunu ortaya koymaktadır. Zira savaşlarda yan yana savaşan beyler galibiyet elde ettiklerinde de bunu hep birlikte kutlamaktadırlar. Dede Korkut Hikâyeleri'nde *düğün* kavramı ise Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek ve Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyeleri'nde iki kişinin evliliğinin topluma duyurulması ve bunun hep birlikte sevinçle kutlanması şeklinde görülmektedir. Örneğin Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde, Bamsı Beyrek ile Banı Çiçek'in düğününün yapıldığı gün Bamsı ok atar ve okun düştüğü yere gerdek çadırı kurulur. Banı Çiçek'in ona kırmızı kaftan hediye ettiği görülür. Hatta Bamsı Beyrek'in kırk yoldaşının kendi üstlerinde olan ak kaftandan yakınıp sırasıyla onun kırmızı kaftanını giymek istemesi onun diğerlerinden ayrıldığını gösterir. Kutlamaya ait bir sembol niteliği oluşturur. Bunlarla beraber Bamsı'nın düğünde ok atması, Banı Çiçek'in ona hediye vermesi Oğuz'un kutlama geleneklerine örnek olarak gösterilebilir. Çünkü düğünde ok atılması ve hediye verilmesi bir törenin, kutlamanın yapıldığına dair işaretlerdir. Bamsı ile Banı Çiçek'in düğün gününde kâfirler tarafından Bamsı otuz dokuz yiğidiyle esir olarak götürülür. Aradan geçen on altı yıldan sonra Yalancı oğlu Yaltacuk onun gömleğini kana bulayıp herkesi kandırınca Deli Karçar kız kardeşini ona verir. Hemen ardından Yalancı oğlu Yaltacuk Banı Çiçek'le küçük düğünü yapar, ulu düğününe mühlet koyar. Küçük düğün ile kast edilenin nişan olduğu söylenebilir; çünkü düğün zamanının henüz gelmediği bir süre tanındığı şeklinde ifade edilir. Tam bu noktada Pertev Naili Boratav'ın, Dede Korkut Hikâyeleri'nde düğün kavramının evlenme olayının kapsadığı töre ve törenlerin olduğunu söylemesi dikkat çekicidir. Boratav'ın evlenmeyle ilgili törenlerin tümünün

“küçük düğün” ve “ulu düğün” şeklinde bölündüğünü; birincisinin söz kesimi ve nişan kümesini, ikincisinin de kına, gelin göçürme ve gerdek etrafındaki törenleri gösterdiğini belirtmesi (2019: 192) örneklerimizi destekleyici nitelik taşımaktadır. Düğün günü tutsaklıktan kurtulan Bamsı Beyrek, ozan kılığına girip Yalancı oğlu Yaltacuk ile Banı Çiçek’in düğününe gelir; güveyi ile beylerin ok attığını görür. O halde düğün adı altında yapılan kutlamalarda özellikle ok atma ifadesine yer veriliyor olması Oğuzlarda böyle bir gelenek unsurunun olduğunu gösterebilir. Bununla beraber ozanların düğünlerde yer alıyor olması da kutlamanın önemini artırmaktadır. Zira ozanlar düğün adı altında yapılan kutlamalarda, kopuz çalıp insanları eğlendirmekle kalmaz çok iyi ağırlandılar. Ayrıca böyle kutlu günlerde ozanların beyler tarafından dilekleri gerçekleştirilir. Ozanlar kopuz çalarken hatunların oynadığı görülür. Banı Çiçek ile Yalancı oğlu Yaltacuk’un düğününde kızlarla erkeklerin ayrı yerlerde eğlendiği görülür. Ozan kılığındaki Bamsı, onların olduğu tarafa giderek nakaracı ve zurnacıları kovduktan sonra kopuz çalıp soylar ve Banı Çiçek’in oynamasını ister. İşte burada düğün kutlamalarında çalgılı bir şekilde eğlendiği görülmektedir. Boratav’ın, “Dede Korkut Hikâyeleri’nde karşımıza çıkan ulu düğünün Oğuz Kağan Destanı’nın yazıya geçtiği çağda “çalgılı oyunlu toplantılar olarak anlatıldığını” (2016: 192) söylemesi örneklerimizi destekleyici bir nitelik taşımaktadır. Banı Çiçek ozan kılığındaki Bamsı’yı tanır ve Yaltacuk’un söylediği yalan ortaya çıkar. Bamsı Oğuz beyleriyle esir edilen otuz dokuz yiğidini kâfirlerin kalesinden kurtarır. Beyrek, melikin kızını da alıp ak otağına geri dönüp düğüne başlar. Kırk yerde otağ diker. Otuz dokuz kız talihli talihine ok atar. Otuz dokuz yiğit okun ardından gider. Kırk gün kırk gece toy düğün yapılır. İşte düğün kutlamalarının kırk gün kırk gece yapılmasının Türk kültür geleneğinden geldiğini de söylemek yerinde olacaktır. Ayşe Ulukan, “Geleneksel anlam bağlamı içerisinde kırk sayısının anlam boyutlarının olumlu çağrışımlar yaptığını, bir bütünlüğün ve manevi birlikteliğin sembolü olarak yer aldığını söyler. Bununla beraber kırk günlük zaman diliminin herhangi bir olguya bağlı olgunlaşma sürecini, arınmayı, çekilmesi gereken çilenin, sevincin, kutlamanın zamanını belirtme amacı ile kullanıldığını” (2012: 239) belirtmektedir. O halde Dede Korkut Hikâyeleri’nde de kutlama motifinde sayılara yer veriliyor olmasının kültürden gelen bir unsurun ve manevi birlikteliğin oluşturulması amacıyla karşımıza çıktığı söylenebilir. Düğün kavramı Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi’nde ise Kanlı Koca’nın, Kanturalı ve Selcen Hatun’un düğünü için gök ala görklü çemene çadır diktirmesi, ziyafet vermesi ve kalın Oğuz

beylerini konuklaması şeklinde görülmektedir. Pay Püre Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi’nde kutlama ile ilgili özelliklerin paralellik gösterdiği söylenebilir. Bütün bunlar doğrultusunda düğün adı altında yapılan kutlamalarda çalgıların çalındığı, oyunlar oynandığı, ok atıldığı söylenebilir. Kutlamalarda yapılan bu uygulamaların geleneklerin etkisi altında gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılabilir.

Mahabharata Destanı’nda ise bu motifin *düğün ve şölen* kavramıyla ilgili birkaç yerde ele alındığı görülür. Destanda kutlama motifine denk gelen *şölen* kavramı hem kutlama hem de ziyafet anlamında iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Ziyafet anlamında ele alınan *şölen* kavramı “P634- ziyafetler/bayramlar” motifinde açıklanacaktır. Destanda düğünlerin ihtişamlı şekilde yapılması, katılımcılara hediyeler verilmesi ve ziyafet düzenlenmesine paralel olarak kutlama anlamı taşıdığı söylenebilir. Tabi bunların yanı sıra destanın içinde yer alan “Vaivahika Parva” kısmının da *düğün* anlamına gelmesi ayrıca dikkat çeken bir unsurdur. Bu kısımda kral Drupada’nın kızı Draupadi’nin eş seçim şenlikleri düzenlenir. Bu şenliklerde Arjuna, ustalığını gösterip Draupadi ile evlenmeye hak kazanır. Pandavalar ile Draupadi’nin ilk önce düğün ziyafeti verilir. Ziyafette altın ve gümüş tepsilerle yiyecek ve içecekler ikram edilir. Zırhlar, kalkanlar, halılar, hançerler, kılıçlar, yaylar, uçları altından oklar düğüne katılacak olan herkese hediye edilmek üzere getirilir. Daha sonra kutsal dualar eşliğinde Draupadi ile Pandavalar’ın günlerce süren düğün törenleri gerçekleştirilir. Böylece Mahabharata Destanı’nda düğün adı altında gerçekleştirilen kutlamaların daha çok topluluğa mutlu haberin duyurulması, hediyeleşme ve ziyafet şeklinde gerçekleştirildiği söylenebilir. Ayrıca bu kutlamaların kutsal dualar eşliğinde gerçekleştirilmesinden de yola çıkılarak dini unsurların etkisi altında düzenlendiği sonucuna ulaşılır. Bununla beraber Dede Korkut Hikâyeleri’nde çeşitli kutlamalarda tespit ettiğimiz *yeme-içme* kavramının Mahabharata Destanı’nda *düğün* kavramı altında ele alınması her iki millette de sunulan ikramların mutlu günlerin önemli bir simgesi olarak görülebilir. Son olarak destanda bir işin sonlanmasının şerefine şölen düzenlendiği de görülür. Örneğin Pandavalar’ın sarayının bitişinin şerefine düzenlenen şölene Rişi ve krallar davet edilir. Yudhişthira binlerce Brâhman’ı mükellef bir sofrada ağırlar. Yemeğe katılan Brâhmanlara ziyafetten sonra kıymetli kumaşlardan giysiler de hediye edildiği görülür. O halde bir isteğin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan sevincin paylaşılması, kutlanması için de ziyafet düzenlendiği söylenebilir. Bütün bunlar

doğrultusunda Mahabharata Destanı'nda kutlamalarda eğlence unsurunun Dede Korkut Hikâyeleri'ne göre hiç ele alınmadığı aksine dini unsurların etkisinde bu kutlamaların gerçekleştirildiği söylenebilir.

P340- Öğretmen ve öğrenci

Dede Korkut Hikâyeleri'nde rastlamadığımız bu motif Mahabharata Destanı'nda sıkça görülmekle beraber *öğretmen-öğrenci* ve *hoca-öğrenci* kavramlarıyla ele alınmaktadır. Destanda, öğretmen ve öğrenci motifinin hem Brâhmanlar hem de prenslerin savaş eğitiminin verilmesi şeklinde yer aldığı söylenebilir. “P426- Rahip” motifinde ayrıntılı bir şekilde açıklanacak olan kast sisteminin en üstünde bulunan Brâhmanların bu motif altında sadece öğretmen ve öğrenci ilişkisine yer verilecektir. Brâhmanlar destanda en yüksek din görevlileri olarak karşımıza çıkarlar. Brâhmanların, Mahabharata Destanı'nda kurban ayinlerini yönetmek, kralların kurban ayinlerini katılmak gibi görevlerinin dışında öğretmen rolüyle de karşımıza çıkarak öğrencilerinin bulunduğu söylenebilir. Örneğin Mahabharata Destanı'nın mitolojik yazarı olarak gösterilen Vyasa destanda aynı zamanda bir kahramandır ve binlerce Brâhman Rahibi'nin yalvarmasıyla kendi şiirini öğrencisi Vaisampayana'ya öğretir. Vyasa vedaları dört bölümde düzenledikten sonra, öğrencileri Sumanta, Jaimini, Paila, Vaisampayana ve Suka'ya, Mahabharata'yı -beşinci veda- öğretir. Öğrencileri sayesinde destan o hayattayken dilden dile anlatılmaya başlanır. Naimişa ormanında keşişlerin katıldığı on iki yıllık kurban ayininde Sauti, geçmişte -Vaisampayana'nın kal Janamejaya'nın düzenlediği Büyük Yılan Kurban Ayini'nde hocası Vyasa'dan öğrendiklerini, gördükleri ve tanık olduklarını anlattığı- Mahabharata'yı keşişlere destan boyunca anlatır. Vyasa yanında oturan öğrencisi Vaisampayana'dan Kaurava ve Pandava soyları arasındaki düşmanlığı kendisinden öğrendiği şekilde krala anlatmasını ister. Hocası Vyasa aracılığıyla ruhu kutsanan öğrenci, oradaki herkese bütün hikâyeyi anlatır. İşte bu hikâyeler anlatılırken öğretmen ve öğrenci ilişkisinin yer aldığı kısımlara rastlanır. Örneğin iki ayaklıların en iyisinin Brâhman, dört ayaklıların en iyisinin inek, bütün eğitimlilerin en iyisinin öğretmen olduğu ifade edilir. Demek ki toplum öğretmene saygı duymakta ve önem vermektedir. Zira destanda hocasının evinde yaşayan bir Brâhmaçarin'in hocası onu her derse çağırdığında hazır olması ve öğrenci hocasına o bir şey söylemeden hizmet etmesi gerektiği ifade edilir. Destanda belirtildiği üzere öğrenci hocasından önce kalkmalı, ondan sonra yatmalı, mütevazı olmalıdır. Sabırlı,

dikkatli ve eğitimine sadık bir kişi olmalıdır. İşte bunları yaptığında öğrenci başarılı olur. Bu örneklerin öğretmen ve öğrenci arasında sıkı bir ilişkinin olduğunu, bunun da belirli kurallar çerçevesinde gerçekleştirildiği söylenebilir. Ayrıca öğretmen ve öğrencilerin eğitim sürecinde genellikle birlikte yaşadıkları görülür. Bu yaşadıkları yerlere Aşram adı verilir.

Hinduizmde ideal bir hayatın dört evresinden her biri aşrama olarak kabul edilir. Bunun ilk aşaması öğrenciliktir. Öğrencilik evresinde kişi iffetine düşkün bir bekâr olarak gurusuna teslim olur ve ondan ders alır. Vedik dönemde öğrenci (brahmacharin) gurusunun evinde on iki yıl kalır, bu süre zarfında ondan eğitim alır ve ona hizmet eder. Bu dönemde öğrenciden beklenen dünyevi arzularından uzak kalarak nefsinin arındırması, vedaları öğrenmesi ve dini ayinleri yerine getirmesidir (Gül, 2018: 76).

Örneğin destanda Ayoda Dhaumya'nın, Veda adında bir öğrencisi vardır. Günlerden bir gün hocası bir süreliğine evinde kalıp kendisine hizmet etmesini ister. Veda öğrencisi Utanka'yı eviyle ilgilenmesi için görevlendirir. Öğrencisini yanına çağırıp yapılması gereken bütün işleri ona söyler. Utanka, hocasının isteğini yerine getirmek için onun evine taşınır. Öğrencisi canla başla hocasına hizmet eder. Hocasının rızasını aldıktan sonra, hocasından aldığı eğitimi başarıyla tamamlayıp evden ayrılır. Kendi evini açar ve bu evde onun da üç öğrencisi olur. O halde öğretmen ve öğrenciler arasında bir nevi usta-çırak ilişkisinin de olduğu söylenebilir. Çünkü eğitimini tamamlayan bir öğrenci öğretmen konumuna geçilebilmekte ve geriden gelen öğrencileri eğitebilmektedir. Bununla beraber eğitimi tamamlayan öğrencilerin hocasının yanından ayrılıp istediği bir ülkeye göç ettiği veya kendi evine döndüğü de görülür. Örneğin destanda Aruni isimli öğrenci hocasının yanından ayrılıp istediği bir ülkeye göç ederken, Sringin isimli öğrenci kendi evine döner. Bunların yanı sıra Brâhmanların bazıları Kutsal Kurban Ayini'nin gerçekleştirileceği zaman ayin alanını oluşturmak için hocalarından Krama, Naya¹⁴ dersleri alırlar. Çeşitli ilimlerde de eğitim almak için hocalarının kılavuzluğunda bir arada bulunurlar. O halde gerçekleştirilecek ayinler öncesinde de Brâhmanların bir öğrenci gibi eğitim gördüğü söylenebilir. Bu örneklerle beraber Samika'nın, öğrencisinden kralın yanına gidip sağlığıyla ilgili bilgi almasını istemesi, Gaurmukha'nın, hocasının isteğini yerine getirmek için kralın yanına gidip hocasının sözlerini iletmesi, öğrencilerin hocalar ile krallar arasında ulaklık vazifesinin de bulunduğunu gösterir.

¹⁴ Mantık.

O halde öğretmen ve öğrenci ilişkisine eğitimden daha fazla bir anlam yüklenildiği söylenebilir.

Mahabharata Destanı'nda öğretmen ve öğrenci motifine denk gelen örnekler arasında prenslerin eğitimi de yer almaktadır. Destanda krallıkların hâkimiyeti önemli bir durum olduğu için prenslerin silah kullanmasına önem verilirken savaşta ustalaşmaları için usta bir eğiticiden ders aldıkları da görülür. Örneğin destanda Bhişma, bütün yeğenlerinin iyi eğitim almasını istediği için DhanurVeda sanatında usta, bilge ve bütün Vedalara hâkim bir hoca aramaya başlar. Drona'yı Pandava ve Kauravalar'ın hocası ilan eder. Drona, Pandu'nun ve Dhritaraştra'nın oğullarını öğrencileri olarak kabul ettikten sonra her öğrencisini sırayla yanına çağırır. Sonra dersler başlar. Öğrencilerine silahları kullanmayı öğretir. Bu öğrencilerin dışında Vrişni, Andaka prensleri, Karna ve birçok öğrencisi olur. Bu öğrencilerin içinden Arjuna, hocasına bağlı bir öğrenci olup silah kullanma sanatında diğerlerini geride bırakır. Arjuna kısa zamanda Drona'nın en gözde öğrencisi olur. Drona onlara silah sanatını ve ona ait bütün dallarını öğretince çok kısa zamanda mahir savaşçılar haline gelirler. Drona, eğitimler bittiği zaman da öğrencilerine ne öğrettiğini görebilmek için onları çeşitli sınavlardan geçirir. Sınavlarda en başarılı olan Arjuna'ya en değerli öğrencisi olduğunu ifade edip Brahmaşira silahı hediye eder. Drona bütün öğrencileri eğitimlerini tamamladığı zaman maharetlerini herkesin önünde sergilemelerini ister. İşte anlattığımız bu örneklerde de öğretmen ve öğrenci arasındaki eğitimin bir sürece dayandığı, eğitimin tamamlanabilmesi için prenslerin sınava tâbi tutulduğu, en sonunda da öğrenilenlerin sergilendiği görülür. Bütün bunlar doğrultusunda destanda dini eğitim ve savaş eğitiminin ön plana çıkarılarak öğretmen ve öğrenci ilişkisinin geliştiği sonucuna ulaşılabilir.

P361- Sadık Hizmetkâr

Dede Korkut Hikâyeleri'nde ve Mahabharata Destanı'nda sadece bir yerde geçen bu motifin her iki metinde de bir rolü olduğu görülmez. Dede Korkut Hikâyeleri'nde Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Hikâyesi'nde, Şökli Melik tarafından tutsak olarak götürülen Salur Kazan'ın eşi Burla Hatun'un kim olduğu öğrenilmek istendiğinde yanında bulunan kırk ince belli kızın aynı anda cevap verip onu ele vermediği görülür. Dolayısıyla Burla Hatun'un, Salur Kazan'ın eşi olduğu ortaya çıkmaz. Burada kırk ince belli kızın hep birlikte cevap vermesi, Burla Hatun için hayatlarını riske atmaları onların ne kadar sadık olduğunu göstermektedir.

Mahabharata Destanı'nda ise Narada, Kral Yudhiṣṭhira'ya sadık hizmetçilerinin görevlerini yerine getirip getirmediğini sorması dışında bir ayrıntıya rastlanmaması sadece sadık hizmetkâr motifinin varlığına işaret eden bir durum olarak destanda karşımıza çıkmaktadır.

P365- Sadakatsiz hizmetkâr

Mahabharata Destanı'nda saptayamadığımız bu motif Dede Korkut Hikâyeleri'nde de sadece Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nde görülmektedir. Daha önce “P310- arkadaşlık/dostluk” motifinde ele aldığımız nökerlerin hikâyelerde beylerinin hizmetini görmesiyle beraber silah arkadaşlığını yaparak hainlik göstermediğini fakat Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nde yer alan nökerlerin bu durumun dışında kaldığını ifade etmiştik. Arkadaşlık/dostluk motifinde arkadaşlık yönüyle ele alınan nökerlerin bu motif altında sadece hizmet yönü değerlendirilecektir. Dirse Han'ın hizmetinde bulunan kırk nökerinin kıskançlık yapması, Dirse Han ile oğlu arasında düşmanlık oluşturulması, Dirse Han'ın tutsak olarak kâfir illerine götürüldüğü düşünüldüğünde sadakatsizlik yaptıkları sonucuna ulaşılabilir.

P411- Köylü/çiftçi

Dede Korkut Hikâyeleri'nde rastlamadığımız bu motif Mahabharata Destanı'nda ise sadece iki yerde görülmektedir. Daha önce Mahabharata Destanı'nda kast sisteminin olduğunu belirtmiştik. Bu kast sisteminde hayvancılık ve tarımla geçinen üçüncü sınıfta Vaisya'nın yer aldığı düşünüldüğünde köylü/çiftçi motifinin buna paralel olarak destanda var olduğu söylenebilir. Fakat destanda köylülerin/çiftçilerin birebir kahraman olarak karşımıza çıkmasından ziyade hayvan yetiştiriciliği yaptıkları, tarımla uğraştıkları ve elde ettiği hasatların dörtte birini kendilerine alıp kalanını krala verdikleri görülür. Örneğin Narada, Kral Yudhiṣṭhira ile sohbet ederken ona çiftçilerinin tohum ve yiyecek ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığını sorar. Hasadın dörtte birini kendi için aldığında, çiftçilerin karınlarını doyurup geçimlerini sağlayıp sağlamadıklarını sorar. İşte buradan hareketle sadece köylü/çiftçi motifinin dolaylı olarak destanda yer aldığı söylenebilir. Ayrıca destanda Yudhiṣṭhira'nın krallığı döneminde çiftçi ve hayvan yetiştiricilerinin mutlu olduğunun ifade edilmesi toplumda onlara hak ettikleri şekilde davranıldığını da göstermektedir.

P412- Çoban

Mahabharata Destanı'nda rastlamadığımız çoban motifinin Dede Korkut Hikâyeleri'nde sıkça yer aldığı görülür. Bu motif hikâyelerde *çoban*, *sarvan*, *sığirtmaç* kavramlarıyla ele alınmaktadır. Hikâyelerde en çok *çoban* kavramına rastlanmaktadır. Göçebe yaşam tarzının sonucu olarak hayvancılık yapıldığı ve beylerin çobanlarının olduğu görülür. Örneğin Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Hikâyesi'nde, Salur Kazan'ın, Karaçuk Çoban isimli bir çobanı vardır. Burada Karaçuk Çoban'ın yaptığı işten çok yardımcı kahraman olarak ele alındığı görülür. Çünkü hikâyede ava giden Salur Kazan'ın evine Şökli Melik baskın yapmadan önce Karaçuk Çoban yataarken kara kaygılı bir düş görüp uyandıktan sonra altı yüz kâfirin üzerine geldiğini görür. Kâfirler, Salur Kazan'ın eşi Burla Hatun'u, oğlu Uruz'u, kırk ince belli kızı ve hazinelerini götürürler. Karaçuk çoban kâfirlere karşı iki kardeşiyle birlikte savaşır. İki kardeşi de şehit olan Karaçuk Çoban, altı yüz kâfire karşı elindeki sapanla tek başına savaşır ve kâfirlere karşı galip gelir. Karaçuk Çoban'ın altı yüz kâfiri mağlup etmiş olması olağanüstü bir durum olarak görülmektedir. Behiye Köksal, "Karaçuk Çoban'ın gücü ve cesareti ile alp tipini temsil eden Salur Kazan'ın önüne geçtiğini, yenilmezliği ile mitolojik kahraman modeli sergileyip üstün güç ve cesaret sahibi olduğunu söylemekle beraber kâfir baskınından önce rüya görmesinin de onun sıradan bir kahraman olmadığını gösterdiğini" (2012: 80) ifade etmektedir. Ayrıca hikâyenin devamında Karaçuk Çoban ile Salur Kazan, Şökli Melik'in esir olarak götürdüğü ailesini kurtarmaya giderler. Demek ki burada da Karaçuk Çoban'ın yardımcı kahraman olarak yer aldığı görülür. O halde Karaçuk Çoban'ın hikâyede sadece hayvancılıkla uğraştığını değil, yeri geldiğinde canını tehlikeye atıp beylerin gücünün önüne geçebilecek kadar yiğit bir savaşçı modeli ile gösterildiği söylenebilir. Zira Karaçuk Çoban'ın iki kardeşi şehit olmasına rağmen savaşmaya devam etmesi ve sonrasında Salur Kazan'a refakat etmesinden yola çıkarak beyine ne kadar bağlı olduğunu söylemek de mümkündür. Çobanların beylerine olan bağlılığı Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde de görülür. Beyrek, tutsaklıktan kurtulup ozan kılığında babasının ordusunun yakınına gelir. Çobanların yolun kıyısında ağlayıp taş yığdıklarını görür ve onlara bunun nedenini sorar. Çobanlar Bamsı Beyrek'in ölüsünden dirisinden on altı yıldan sonra Yalancı oğlu Yaltacuk'un haber getirdiğini ve adaklısını ona verdiklerini, yoldan geçerse vuracaklarını söylerler. Buraya kadar olumlu örneklerle anlatılan

çoban modeli Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Hikâye'de olumsuz bir şekilde karşımıza çıkar. Hikâyede Oğuz'un yaylaya göçtüğü bir gün Aruz Koca'nın çobanı olan Konur Koca'nın önden gittiği ve bunun hep böyle olduğu ifade edilir. Öyleyse Muharrem Ergin'in "Dede Korkut Kitabı" eserinin giriş kısmında "Hikâyelerdeki göçebe yaşam tarzıyla beraber Oğuzların yazın yaylaya göçüp kışın ovaya indiklerinden ve her beyin ünlü çobanları ile ılkıcıları olduğundan" (1994: 28) bahsedilmesinin örnek gösterildiği bir hikâye olarak karşımıza çıktığı söylenebilir. Konur Koca Sarı Çoban, uzun pınara geldiğinde peri kızlarının konduğunu görür ve kepenegini üzerlerine atar. Konur Koca Sarı Çoban, peri kızlarından birini tutup onunla rızası olmadan birlikte olur ve Oğuz'un başını derde sokacak olayın başlamasına sebebiyet verir. Bir süre sonra çoban yeniden bu pınara gelir. Bir yığınak olduğunu görür. Yığınağa sapan ile taş attıkça büyüdüğünü fark eder ve oradan uzaklaşır. İşte bu yığınaktan çıkan Tepegöz hikâyesinin ilerleyen kısımlarında Oğuz'un başına büyük dertler açar. Burada Konur Koca Sarı Çoban'ın olumsuz çoban rolü ile sıradan bir kahraman olarak yer aldığı söylenebilir. Aslında bu durum hikâyelerin gerçekliğini artıran bir unsur olarak değerlendirilebilir. Olumlunun yanında olumsuzun da verilmesi, hayatın içerisinde yaşanabilecek gerçek olayları hatırlatan bir durum olarak karşımıza çıkabilmektedir. Gökyay, ilk olarak "Göçebelerin gözünde çobanın, halkın aşağı katını temsil ettiğini, başta bulunan sınıflara karşılık kaba ve bilgisiz halkı gösterdiğini, kimi zamanda destanî hikâyelerde bencil ve nankör efendisinin kurtarıcısı ve yardımcısı olarak asıl halk kuvvetinin temsilcisi konumunda kullanıldığını" (2007: 858) ifade eder. Bu ifadeden yola çıkarak hikâyelerde Karaçuk Çoban'ın kurtarıcı rolünde olup beyinin -nankör ve bencil olmayan- yanında yardımcı bir kahraman olarak ele alındığı; Konur Koca'nın ise bilgisizce davranıp Oğuz'un başına bela açtığı söylenebilir. Bunların yanı sıra Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi'nde, *sarvanlar* kavramı geçer. Sarvan deve çobanlarına verilen isimdir. Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkardığı Hikâye'de, kâfirlerin sığırtmaçlarının varlığından söz edilir. Sığırtmaç sığır çobanlarına verilen isimdir. Çoban motifinde ele aldığımız bu kavramların hikâyelerde sadece isim olarak yer alması Oğuzların yaşadığı dönemde develerin, sığırların farklı çobanlarının olduğunu göstermektedir.

P424- Hekim/doktor

Dede Korkut Hikâyeleri’nde bu motife sadece Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi’nde, Boğaç’ın yaralanması sonucunda annesinin yarasına dağ çiçeği ve kendi ana sütünü sürdükten sonra onu hekimlere ısmarlandığının ifade edilmesi şeklinde rastlanır. Burada sadece hekimin varlığı görülür. Dirse Han’ın kırk gün sonra iyileştiği hikâyede ifade edilir. Onun hekimlere bırakılıp emanet edildiği düşünüldüğünde kırk gün süren bir tedavi sürecinin olduğu ve bu süreçte de onunla ilgilenildiği düşünülebilir. Bunun dışında hekimlerin tedavi sürecinde ne gibi yöntemler kullandığı, sürecin nasıl ilerlediğiyle ilgili bilgiye ulaşılamaz.

Mahabharata Destanı’nda ise bu motif sadece iki yerde görülmektedir. Destanda Kral Parikşit, bir Brâhman’ın lanetine uğradıktan sonra ölümden kendini korumak için sütunun üzerine bir ev yaptırır. Sütunun çevresine de bütün gün beklemeleri için bekçiler, her türden zehre deva bulan doktorlar ve Brâhmanları yerleştirir. Burada sadece doktorun varlığından söz edilir, onun haricinde bir bilgiye ulaşılmaz. Destanın başka bir yerinde de Narada, Yudhiştira’ya emrinde çalışan doktorlarının şifacılığın sekiz sanatında üstat olup olmadığını sorar.

Hindistan’da Ayurveda isimli alternatif tıp sistemi vardır. Sanskritçe eserler, Ayurveda isimli tıp sistemini sekiz bileşene bölünmüş olarak tanımlar. Hekimlerin teknikte sekiz bileşeni bulunmaktadır. İlk Sanskritçe destan niteliği taşıyan Mahabharata’da bileşenler şunlardır: Kayachikitsa (genel tıp), kaumara-bhrtiya (pediatri), salyatantra (cerrahi teknikler), shalakyatantra (kulak, burun, boğaz tedavisi), bhutavidya (insanların sakinleştirilmesi), agadatantra (toksikoloji), rasayantra (geçleştirme ve tonikler), vajikaranatantra (afrodizyaklar) (Wikipedia, 2021).

Narayana’nın Kral Yudhiştira’ya sorduğu bu sorudan hareketle sadece doktorların şifacılığın sekiz sanatını bilen kişiler olması gerektiği bilgisine ulaşılabilir. Sekiz sanatın içeriği ile ilgili bilgi verilmez. Sonuç olarak Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı’nda doktor motifinin bir meslek olarak varlığının söz konusu olduğu, onun dışında da anlatılarda yer almadığı söylenebilir.

P425- Kâtip/yazıcı

Dede Korkut Hikâyeleri’nde saptayamadığımız bu motif Mahabharata Destanı’nda ise sadece iki yerde karşımıza çıkmaktadır. *Kâtip* sözcüğü “Bir resmî dairede, bir kurumda veya bir kişinin yanında yazı yazmakla görevli kimse, yazar, yazıcı” anlamında ifade edilir (Kubbealtı Lugatı, 2021). Destanda Vyasa, Ganeşa’dan Bharata’yı yazıya döken kişi olmasını ister. Kendisinin derlediği eserin

ezberinde olduğunu ve eğer yazmayı kabul ederse her satırını kendisine okuyacağını söyler. Ganeşa, Vyasa'nın teklifini kabul eder. Bu örnek bağlamında kâtip motifine ulaşılır. Destanın başka bir yerinde ise Lomaharşa'nın oğlu Sauti, yüz kitaplık bu hikâyeyi –Mahabharata'yı- Vyasa'nın okuyup Ganeşa'nın yazdığını söyler. Destanda yer alan bu örnekten de hareketle Mahabharata Destanı'nın mitolojik yazarı olan kabul edilen Vyasa'nın bir kahraman olarak karşımıza çıktığı ve Ganeşa'ya yazıcılık yaptırdığı görülmektedir. Ali Gül'ün, "Efsaneye göre Ganeşa'nın Mahabharata'nın derleyicisi kabul edilen Vyasa'nın kâtibi olduğunu ve destanı ona dikte ettirdiğini" (2018: 164) ifade etmesi söylediklerimizi destekleyici niteliktedir. Bunun sonucunda Ganeşa kâtip/yazıcı olarak değerlendirilebilirse de onun bahsettiğimiz yazıcılık dışında herhangi bir rolü olmadığı ifade edilebilir. Ayrıca Vyasa'nın okuyup Ganeşa'nın hikâyeyi yazıya geçirmesi aşamasıyla ilgili bilgilere de destanda değinilmediği görülür.

P426- Rahip

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif *keşiş* kavramıyla karşılanmaktadır. Keşiş, rahip anlamına gelen bir kavram olmakla beraber genellikle Hristiyanlarda kilisede yaşayan kimselere denir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde keşişlerin Müslüman olmayan kâfirlerin tarafında yer aldığı görülür. Keşişin hikâyelerde doğrudan bir rolü olduğu söylenemez. Keşiş motifinin bazen hikâyelerde sadece ismen geçtiği, olumsuz bir benzetme yapıldığında bu kavrama başvurulduğu ya da hikâyelerin sonunda kâfirlerin kiliselerinin yıkılıp keşişlerinin öldürüldüğünün belirtilmesiyle bir inancın temsilcisi niteliğinde ele alındığı söylenebilir. Örneğin Kazan Bey Oğlu Uruz Bey'in Tutsak Olduğu Hikâye'de, Konur Atlı Kazan'a keşiş diyen Bey Yegenek'in doru atına bindiği ifade edilirken *keşiş* kavramı onu niteleyen bir unsur olarak ele alınabilir. Yine aynı hikâyede Salur Kazan, Şöklü Melik'in esir olarak götürdüğü annesini kendisine geri vermesini ister. Şöklü Melik ise ona değil, Yayhan Keşiş oğluna vereceğini ve kendisine hısım edeceğini söyler. İşte burada Yayhan Keşiş'in oğlunun kim olduğuna dair bir bilgi edinemeyiz. Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde Bamsı Beyrek, kâfirlerin kalesinde tutsak olan otuz dokuz yiğidini Oğuz beyleriyle beraber kurtarmaya gider. Oğuzlar kâfirlerle savaştıktan sonra onların kiliselerini yıkıp yerine mescit yaparlar ve keşişlerini öldürürler. O halde burada inanç hâkimiyetinin yansıtılmasının söz konusu olduğu ve bu bağlamda keşiş kavramına yer verildiği ifade edilebilir. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması

Hikâyesi'nde, Salur Kazan Oğuz beylerini otağında ağırlarken sağ ve sol yanındaki kişilere bakıp güler. Ardından karşısında duran oğlu Uruz'a bakıp ağlamaya başlar. Babasının ağladığını gören Uruz soylamaya başlar ve ona neden kendisine baktığında ağladığını; eğer söylemezse yerinden kalkıp Kan Abkaza iline gidip pilon¹⁵ giyen keşinin elini öpüp kara gözlü kâfir kızı alacağını bir daha geri gelmeyeceğini söyler. Burada da Uruz'un, babasından gördüğü muamele karşısında kendisiyle ilgili olumsuz durumlardan bahsedip keşişi bu bağlamda kullandığı söylenebilir. Son olarak Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkardığı Hikâye'de, yol üzerinde kâfirin bir Ayasofya'sı olduğuna ve burayı keşişlerin beklediğine değinilir. Burada Ayasofya ile kast edilen kilisedir. Bu bağlamda keşiş kavramının anlamı ile paralellik gösteren bir durumun olduğunu söylemek mümkündür.

Mahabharata Destanı'nda ise rahip motifinin çok fazla yer aldığı ve *Brâhman*, *keşiş*, *Rişi*, *rahip*, *Muni*, *Hotri*, *Brâhmaçin* kavramlarıyla ele alındığı görülmektedir. Bu kavramları ele almadan önce rahip motifinin Mahabharata Destanı için ne derece önemli olduğundan bahsetmek yerinde olacaktır. Çünkü destan boyunca Brâhmanların kast sistemi ile ilişkisini yansıtacak unsurların olduğu görülür ve bu bağlamda Brâhmanların kast sistemindeki rolünü göstermek amacıyla destanda yer aldıkları söylenebilir. Brâhmanlar kast sisteminin en üstün, en temiz, en bilgin kişileri olarak kabul edilirler. Kast sisteminin en üst sınıfı olan Brâhmanların üstün bir statüye sahip oldukları ve toplumun ahlaki kurallarını¹⁶ insanlara öğrettikleri söylenebilir. Her sınıfın statüsüne göre özel ahlaki kurallarının bulunduğu ve Brâhmanların bunları öğretmekle görevli olduğu düşünülebilir. “Brâhmanlar babadan oğula geçen rahip sınıfının üyeleridir. Sanskrit dilinde bu kavram hem duayı/ibadeti hem de dua edeni/ibadet edeni ifade eder. Brâhman kastına mensup doğan bir kimse istese de istemese de din adamlığı vazifesini üstlenmekle beraber rahip ve bilgindir; Vedaları okumak, Ritüelleri icra etmek, geriye kalan insanlara dharmayı doğru biçimde öğretmekle görevlidir” (Gül, 2018: 110-111). O halde Brâhmanların kast sistemine mensup oldukları düşünüldüğünde Mahabharata Destanı'nda rahip ve türevlerini içine alan kavramları da bu motife dâhil etmek mümkündür. Brâhman, keşiş, rahip, Hotri kavramlarının destanda aynı anlamda kullanıldığı, zaman zaman görev dağılımlarının farklı olduğu görülürken Muni'nin sessizlik yemini eden orman

¹⁵ Papaz cübbesi.

¹⁶ Hintlilerde ahlaki kurallar *dharma* olarak ifade edilir.

keşişleri için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Rişi ise “Kadim Vedik gelenekten ilham alan, aziz, bilge, görücü, şair için kullanılan bir kavramdır. Rişilerin ilahi kaynaklı Veda sözlerini işitmek ve görmek suretiyle aldığına inanılır; dolayısıyla Rişiler Vedalar için bir kanaldır. Rişiler, Dharmanın koruyucusu olarak görülürler. Destanlarda ıssız yerlerde oturdukları ve züht hayatı sürdürdükleri anlatılır” (Gül, 2018: 330). Mahabharata Destanı’nda da buna paralel bir durum olduğu görülmekle beraber Brâhman’ın, keşiş anlamında da kullanıldığı yerler de vardır. Örneğin Mahabharata’nın mitolojik yazarı Vyasa da destanda doğduktan sonra züht hayatını seçip bir Rişi olarak karşımıza çıkar ve destanın bazı yerlerinde de olaylara müdahale ettiği görülür. Destanda insanların kendi aralarında uyumlu bir şekilde yaşayabilmeleri için gerekli olan kurallar ve hikâyeler yaratıldığı; bu olağanüstü şeylerin nasıl yaratıldığı, Rişi Vyasa tarafından derlendiği ve uygun zamanda yazıya döküldüğünden bahsedilir. Rişi Vyasa’nın bilgileri derlerken de kitabı yazarken de kendinden hiçbir şey katmadan özündeki gibi anlattığı söylenir. Destanda Brâhmanların çeşitli vesilelerle ayinler düzenlediği ifade edilir. Brâhmanların kendi içlerinde düzenledikleri bu ayinlere keşişler, Rişiler, kutsallar katılır. Örneğin destan, Naimişa ormanında düzenlenen on iki yıllık ayinde bir araya gelen keşiş, Rişi ve Brâhmanlar’ın Sauti’den Mahabharata’yı anlatmasını istemesiyle başlar. Mahabharata, daha önce Parikşit’in oğlu Janamejaya’nın düzenlediği Büyük Yılan Kurban Ayini’nde, Vyasa’nın öğrencisi Rişi Vaisampayana tarafından anlatılır. Sauti ise bu destanı ondan dinlediği şekilde ayinde bulunanlara aktarır. Böylece destanda ayinlerde Rişilerin uzun uzun hikâye anlattıkları görülür. Rişilerin kendi düzenlediği bu ayinlerin yanı sıra Brâhmanların, kralların düzenlemiş oldukları kurban ayinlerinde görev aldıkları da ifade edilebilir. Bu ayinlerde önce kral kutsanır, sonra kurbanlar sunulur ve ayin esnasında Hintlilerin kutsal gördüğü metinler diyebileceğimiz vedalar, mantralar Brâhmanlar tarafından okunur. Bununla beraber kutsal yağ olarak isimlendirdikleri yağı bir çanağın içinde yanan kutsal ateşe döktükleri görülür. Hatta Kurban ayinini yerine getiren rahiplerin kutsal su olarak bilinen Arghya’yı hak ettiğinden bahsedilir. Krallar tarafından bazı Brâhmanlar ayinlerin Hotri’si yani başrahibi seçilirler. Ayinlerin düzenlendiği zaman zarfı boyunca krallar tarafından Brâhmanlara bir taraftan, çok hürmet ve saygı gösterildiği diğer taraftan isteklerinin gerçekleştirilip çeşitli hediyeler sunularak yüceltildiği söylenebilir. Örneğin destanda Kral Yudhişthira’nın binlerce Brâhman’ı mükellef bir sofrada ağırladığı ve ziyafetten sonra kıymetli kumaşlardan giysiler hediye ettiği

söylenbilir. Başka bir örnekte de Krişna'nın, tanrıları ve Brâhmanları yüceltip onurlandırdığından, Brâhmanların boyunlarına çiçek çelenkleri taktığından ve onlara sayısız armağanların yanı sıra çökelek, meyveler, çuval çuval bakliyatlar verdiğiinden bahsedilir. Krallar bu ayinlerle sınırlı kalmayıp alacağı kararlarda da zaman zaman Brâhmanlara danışrlar. Hatta kralların zor durumda kaldığı zaman yanlarında rahiplerinin olduğu da görölmektedir. Örneğin Kral Jarasandha'nın şifa bulması için rahibinin sarı renkli bir macun hazırlaması, başka bir Brâhman'ın da gerekli mantraları okuması onların çok yönlü olduklarını gösteren bir unsur olarak açıklanabilir. Ayrıca Destan boyunca Brâhmanların çocuklarının da kendileri gibi Rişi hayatını sürdürdüklerinden bahsedilmesi dikkat çekicidir. Çünkü Brâhmanlar için bu durum kast sisteminin gerektirdiği bir sonucun destana iz düşümü şeklinde yorumlanabilir. Destanda, Brâhmanların ormanda inziva yaşamı sürdürdüklerine sık sık rastlanır. Hatta kralların görevleri sona erdiğinde eşleriyle birlikte ormana çekilip Brâhmanlar gibi yaşadığına dair örnekler vardır. Örneğin destanın ana kahramanlarından biri olan Kral Pandu bir Rişi tarafından lanetlendikten sonra eşleri Kunti ve Madri ile ormanda inzivaya çekilerek bir keşiş gibi yaşamaya başlar. Burada keşiş kavramına da değinmek yerinde olacaktır. Destanda keşişlerin manevi güçlerinin çok güçlü olduğundan bahsedilir. Keşişler genelde kralların yanlarında görev alırlar. Krallar ormana inzivaya çekilecekleri zaman keşişlerde onunla beraber giderler. Örneğin destanda Kral Yayati'nin tek başına değil yanına keşişlerini, Brâhmanlarını alarak ormana inzivaya çekilip bir Muni ve keşiş gibi yaşamaya başladığı görölmektedir. O halde bu kavramların hemen hemen aynı türevlerle ele alındığı fakat görev dağılımının farklı olduğu düşünölebilir. Buna paralel olarak keşişler, Brâhmanlar, Rişiler, Muniler, rahipler destanda kutsal kişiler olarak ele alınır. Zira onların lanetleri gerçekleşir ve öfkelerini bastırmak için çok çaba harcadıklarından bahsedilir. Örneğin destanda Pandu bir Rişi tarafından lanetlenir ve ölür. Bunun yanı sıra bütün bu kutsallar bedensel hazlardan vazgeçen kişiler olarak destanda yer almakla beraber zaman zaman nasihatlerde bulunurlar. Brâhmanlar dünyaya geldikten sonra ağır eğitimlerden geçerler ve ormanda ırmağın kenarında ya da sakin bir yerde Aşram adı verilen yerlerde kalırlar. Bu bağlamda Brâhmanların yaşadığı yerlerin ihtişamla parladığından bahsedilir. Örneğin destanda Kral Duşmanta'nın en büyük dileğinin Muni ile tanışmak olduğu ve yanında sadece rahipleriyle Muni Kasyapa'nın evine adım atar atmaz bütün susuzluğu kaybolduğuna değinilir. Böylece kralın susuzluğunun kaybolmasının ifade edilmesi de aşramın

kutsallaştırılması için destanda yer alıyor olabilir. Kralın aşramın sınırında bütün silahlarını çıkarıp rahipleri tarafından kutsanması ve böylece Brâhman'ın krallığına eşit bu yere girmeye hak kazanmasının ifade edilmesi ilgi çekicidir. İçeri girince ibadet eden Brâhmanların kutsal metinleri okuduklarını duyması, her yerden Rîşilerin okuduğu sesler gelmesi, kralın bir yandan Brâhmanların okuduklarını dinlerken başka grubun da mantra okuduğunu duyması, Brâhmanların hepsinin konuşma sanatında çok iyi eğitim aldığını fark etmesi hep aşramın kutsallaştırılması ile ilgili örneklerdir. Bunlar dışında Brâhmanların genelde meyve ve köklerle beslendikleri söylenebilir. Bunu yapmaları dünyevi arzularından bir nevi arınma gibi yorumlanabilir. Zaten onların hem dünyevi olarak hem de manevi olarak temiz olduğuna inanılması düşüncesiyle ayinlerde büyük rol oynadıkları söylenebilir. Ayrıca düğün merasimleri, şenlikler, cenaze törenleri onların yönetiminde gerçekleştirilir. Bu da toplumda Brâhmanların etkisinin çok büyük olduğunu gösteren bir unsur olarak açıklanabilir. Brâhmanların destanda öldürülmesi çok günah olarak kabul edilir. Hatta destanın bir yerinde Pandavalar'ın savaş esnasında eşleri Draupadi'yi bırakıp Brâhmanlara siper olması buna verilebilecek dikkat çekici bir örnek olabilir. Bunların yanı sıra destanda Brâhmanların sözlerine de çok önem verildiği ve Hinduizm'in de izleri görüldüğü söylenebilir. Çünkü bir Brâhman'ın kutsal ineğinin hırsızlar tarafından çalındığından bahsedilir. Kral Yudhişthira'nın kardeşi Arjuna bu hırsızları yakalayıp ineği Brâhman'a teslim eder. Hatta bunu yapabilmek için kardeşleri ile aralarında ettikleri yemini bozup ormana sürgün edilir. Demek ki hem hırsızların cezalandırılması hem de kutsal ineğin sahibine ulaştırılması yemini bozabilecek kadar kıymetlidir. Ali Gül'ün "Hinduizm'de saygı duyulan, yüceltilen, kutsal kabul edilen ve birçok Ritüelin unsuru olan hayvan inektir. İneğe hürmet göstermek neredeyse bütün Hindu topluluklarının üzerinde birleştiği bir dini gelenektir ve hayati öneme sahiptir" (2018: 193) ifadesi söylediğimizi destekleyici bir nitelik taşımaktadır. Fakat verdiğimiz örnek dışında kutsal inekle ilgili ifadelere rastlanmaz. Son olarak destanda Brâhmanların özel günleri olduğuna dair ifadeler vardır. Raivataka dağında Brâhmanlara sayısız armağanların sunulacağı büyük bir bayram başlaması ve dört bir taraftan şarkılar yükseldiğinin ifade edilmesi buna örnek olarak gösterilebilir. Bütün bunlar doğrultusunda rahip motifinin bu kadar çok örneğinin olmasının destanın okuyucusuna kazandırılması gereken bütün ahlaki kuralların etkili bir şekilde öğretilmesi amacıyla yer aldığı dile getirilebilir.

P427- Ozan/büyücü (Şair, bilgin)

Dede Korkut Hikâyeleri’nde bu motif çok önemli bir yere sahiptir; çünkü bir motif olarak ele alınmasının dışında Türk Halk edebiyatında da birçok araştırmacı tarafından ayrı bir çalışma konusu olmuştur. Bu araştırmacıların başında gelen Fuat Köprülü, “Türk Edebiyatı Tarihi” isimli eserinde şunları ifade etmiştir:

İlk olarak en eski Türk şairlerinin topluluklarda ne şekilde kullanıldığını açıklarken Oğuzların ozan dediğini, bu kişilerin “sahir-şair” yani büyücü şairler olduğunu söyler. Bu kişilerin “sihirbazlık, rakkaslık, musikişinaslık, hekimlik, şairlik” gibi birçok vasfı kendilerinde topladıklarını ve halk üzerinde büyük ehemmiyetleri olduğundan bahseder. Zaman ve mekâna bağlı olarak bu ehemmiyet derecesinin değiştiğinden Altayların ve Kırgızların ayinlerinde ozanların birtakım şiirler okuyup onları kendi musiki aletleri ile çaldıklarına değinir (2016: 102).

Köprülü’nün bu ifadelerinden yola çıkarak tez kapsamı sınırlılıkları içinde Dede Korkut Hikâyeleri’nde yer alan ozan motifinin değerlendirilmesinin konuya açıklık getireceği uygun görülmektedir. İlk olarak Mukaddime Bölümü’nde Dede Korkut’un ozanlardan bahsettiği görülür. Dede Korkut, ozanların beyden beye gittiğini ve kopuzuyla beraber gezdiğini söyler. Ozan’ın erin cömert ve alçak olanını bildiğini ifade eder. Sonunda da makamda çalıp söyleyen kişinin ozan olması dileğinde bulunur. Aslında Dede Korkut’un tarif ettiği ozan tipi yukarıda yer verdiğimiz Fuat Köprülü’nün tarifi ile birebir örtüşmektedir. O halde Oğuz toplumundaki ozanların tesirlerinin Dede Korkut Hikâyeleri’nde de görüldüğünü söylemek mümkündür. Bunlara ek olarak Dede Korkut’un Mukaddime Bölümü’nde *Dede Korkut dilinden ozan söyler* diyerek bir tür kendisinin hikâyelerdeki önemini ortaya koymuş olduğu söylenebilir. Ali Yakıcı’nın, “Dede Korkut’un kullandığı bu ifadeyle ozanlar pîrini kutsal kabul ettiğini, ondan destur aldığını, onun dilinden konuştuğunu ve onun adını ölümsüzleştirdiğini” (2007: 43) ifade etmesi söylediğimizi destekleyici bir nitelik taşımaktadır. Böylece *Ozanların Pîri* olarak kabul edilen Dede Korkut’un bütün hikâyelerin sonunda bir ozan gibi gelip kopuzunu çalıp soyladığı¹⁷ ve nasihatler de bulunduğu görülür. Diğer bir taraftan Kam Püre’nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi’nde, Bamsı’nın on altı yıl sonra tutsaklıktan kurtularak yolda karşılaştığı bir ozana atını verip, onun kopuzunu alıp kılık değiştirmesi dikkat çekicidir. Bamsı, hikâyenin devamında Banı Çiçek ile Yalancı oğlu Yaltacuk’un düğününe ozan kılığında gider. Buradan hareketle Oğuz toplumunda ozanların düğünlere gidip kopuz çaldığı anlaşılır. Ayrıca ozan

¹⁷ Kopuz eşliğinde arzu ve durumu manzum olarak söyleme.

kılığındaki Bamsı Beyrek'e beyler tarafından çok saygı gösterildiği, bir isteği olup olmadığı -otağ, kul karavaş, altın, akçe gibi- sorulur. Ozan kılığındaki Bamsı'ya şölen yemeklerinden ikram edilir. Bamsı Beyrek'in yemek sonrasında hatunların bulunduğu tarafa varmak istediği Kazan Bey'e iletilir. Bamsı Beyrek, kopuz çalıp soylar ve bu esnada hatunlar oynarlar. O halde ozanların düğünlerde itibar gördüğü, isteklerinin yerine getirildiği hatta hatunların meclisine dahi geçmesine izin verilerek ayrıcalık tanındığı görülmektedir. Böylece geçmişte Oğuzların toplumunda önem verilen ozanların halk üzerindeki etkisinin burada da devam ettirildiği görülmektedir. Bu bağlamda da ozan motifinin Dede Korkut Hikâyeleri'nde yer alması sonucuna ulaşılmaktadır.

Mahabharata Destanı'nda ise Dede Korkut Hikâyeleri'ne göre daha seyrek görülen bu motifin sadece bir meslek olarak ele alındığı görülür. Pandavalar ile Krişna'nın sabah olduğu zaman Vîna ve ozanların güzel şarkılarıyla uyandığına değinilir. Şenliklerde müzisyen, ozan, sporcu ve oyuncuların görev aldığından bahsedilir. Misafir ağırlandığı zaman rakkase, müzik aletlerini çalan sanatçı ve ozanların seyredildiği ifade edilir. Bütün bunların hepsi destanda ozan motifine gösterilen örneklerdir. Bunlardan hareketle ozan motifinin destanda şarkı söylemek, şenliklerde görev almak ve çalgı çalmak gibi vazifeleri yerine getirmek amacıyla bulunduğu söylenebilir.

P428-Şarkıcı/müzisyen

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motifin Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde *nakaracı* ve *zurnacılar* kavramlarıyla ele alındığı görülür. Hikâyede ozan kılığına giren Bamsı Beyrek, Banı Çiçek ile Yalancı oğlu Yaltacuk'un düğününde hatunlar tarafında bulunan zurnacı ve nakaracıları kovar. Burada nakaracı ile kast edilen davulcudur. O halde zurnacı ve davulcuların düğünlere iştirak edip icrada bulundukları da düşünülebilir. Ayrıca ozanlar da zurnacı ve davulcular gibi düğün meclislerinde kopuz çalmaktadır. Hikâyelerde kutlamaların gerçekleştirilmesinde şarkıcı/müzisyenlerin insanları eğlendirmek amacıyla bulunduğu ifade edilebilir. Bütün bunların yanı sıra bu motife dâhil etmeyip açıklamaya ihtiyaç duyduğumuz önemli bir unsur da hikâyelerin sonunda çalınan müzik aletlerinin belirtilmesidir. Oğuz beylerinin savaşlarda zafer elde etmesinden sonra nakkareler, davullar vurulduğunun ve borular çalındığının belirtilmesi dikkat

çekicidir. Çünkü bu minvalde Oğuzların kendi içlerinde davulcu ve borucularının olduğunu söylemek mümkündür.

Mahabharata Destanı'nda ise bu motif *müzişyen, müzik aletlerini çalan sanatçı, şarkıcı* şeklinde ele alınmaktadır. Müzişyenler şenlik, ayin ve özel ziyafetlerde icralarını ortaya koyar. Destanda, Draupadi'nin eş seçim şenliklerinde müzişyen ve ozanların görevlendirildiği ifade edilir. Bu şenliklerde Brâhmanların duaları bitene kadar müzik aletlerini çaldıkları görülür. Destanın bir yerinde Kral Dhritaraştra'nın, Pandavalar'ın odasına sarayın en güzel sesli şarkıcılarını gönderdiğinden bahsedilir. Bunlar doğrultusunda müzişyenlerin bir meslek olarak bu işi icra etmek amacıyla destanda yer aldığı, bunun dışında bir işlevi bulunmadığı sonucuna ulaşılabilir.

P431- Tacir/tüccar

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif sadece doğrudan Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde geçmekle birlikte *bezirgân* kavramıyla ele alınmaktadır. Hikâyede Pay Püre, bezirgânlarını doğan oğlunun şerefine ihtişamlı hediyeler almaları için Rum iline gönderir. Burada bezirgânların toplumda ticaretle uğraşan bir rol ile yer almayıp, beylerin isteklerini yerine getirmek için taşıyıcılık görevi üstlendikleri söylenebilir. Bahaeddin Ögel'in "Dede Korkut Hikâyeleri'nde kervancılara genel olarak bezirgân denildiğini" (2000: 371) ifade etmesi söylediğimizi destekleyici bir nitelik taşımaktadır. Bezirgânlar, Pay Püre'nin oğlu için İstanbul'dan soylu bir boz aygır, ak tozlu katı yay ve altı perli gürz alıp getirirler. Hatta geri dönüş yolunda kâfirin baskınına uğrayarak Bamsı tarafından kurtarılırlar. Bu bağlamda *bezirgân* kavramının anlam değişikliğine uğrayarak kervancılık görevi üstlendiği düşünülebilir. Oğuz toplumunda ticaretten daha çok taşıyıcılık yapmak amacıyla da bezirgânların hikâyede yer aldığı sonucuna ulaşılabilir.

Mahabharata Destanı'nda ise bu motife tek bir yerde ismen değinildiği görülür. Destanda Yudhiştira'nın krallığı döneminde tüccardan yüksek vergi alınmadığı için ticaretin aksamadığı belirtilir. Bu bağlamda destanda sadece tüccarın varlığına ulaşılır. Yönetimin onlara destek gösterdiği ve böylece ticaretin rahat bir şekilde yürütüldüğü düşünülebilir.

P440- Esnaflar/zanaatkârlar

Dede Korkut Hikâyeleri'nde rastlamadığımız bu motif Mahabharata Destanı'nda da sadece birkaç yerde görülmektedir. Destanda

esnafların/zanaatkârların bir rolü yoktur. Örneğin destanda Pandavalar'ın ihtişamlı sarayını yapan Maya, Arjuna'ya iyi bir zanaatkâr olduğundan bahseder. Narada, Yudhiştiraya zanaatkârlarının olup olmadığını sorar. Yudhiştira'nın, krallığı döneminde esnaf ve zanaatkârların mutlu olduğu ifade edilir. Bir ayinde sanatçı ile zanaatkârların çeşitli eşya ve süslemeler hazırlamasına değinilir. Bütün bu örnekler doğrultusunda zanaatkârların destanda krallara bağlı olarak çalışan kişiler olduğu anlaşılabilir. Zanaatkârların yönetimin desteği ile mutlu bir şekilde yaşadığı düşünülebilir. Bunun dışında da destanda herhangi bir rollerinin olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

P460- Diğer esnaflar ve meslekler

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif çeşitli mesleklerin ele alınmasıyla karşımıza çıkmaktadır. Bu meslekler *ulema, âlim, casus, imrahor, ilkcı, çavuş, kapıcı, aşbaz, hizmetkâr, çapar* şeklinde görülmektedir. Bu mesleklerin hikâyelerde herhangi bir rolü olmamakla beraber ismen yer aldığını söylemek mümkündür. Dede Korkut tarafından Mukaddime Bölümü'nde Kurân-ı Kerim'den bahsederken *ulemânın serveri* olarak nitelediği Osman Affan oğluna değinilir. Buradan Osman Affan oğlunun bir âlim olduğu tahmin edilse de kesin bir şey söylenemez. Bunun yanı sıra hikâyelerde casusluk mesleğinin hem Oğuzlarda hem de kâfirlerde olduğu söylenebilir. Oğuzların göçebe bir yaşam tarzını benimsedikleri düşünüldüğünde de imrahor ve ilkcı mesleklerinin hikâyelerde yer aldığı ifade edilebilir. Yine göçebe bir yaşam tarzının sonucu olarak güvenliğin sağlanması amacıyla kapıcı ve çavuş gibi mesleklerin hikâyelerin içerisine girdiği düşünülebilir. Aşbaz¹⁸ ve hizmetkâr gibi mesleklerin karşımıza çıktığı söylenebilir. Bütün bunlar doğrultusunda hikâyelerde Oğuzların toplumsal hayatının bir sonucu olarak mesleklere yer verildiği sonucuna ulaşılabilir.

Mahabharata Destanı'nda da bu motif çeşitli mesleklerin ele alınmasıyla karşımıza çıkmaktadır. Bu meslekler *memur, sürücü, matematik ilmiyle uğraşanlar, silah kullanma üstadı ve savaş sanatı hocası, ulak, danışman, muhbir, haberci, bekçi, sudra, aşçı, balıkçı, tellal, madenci, âlim, çömlekçi, sanatçı, dansçı, sporcu, bakan, rakkase* şeklinde görülmektedir. Ele alınan bu mesleklerin destanda çoğu zaman ismen yer almak dışında bir rolleri yoktur. Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabhara

¹⁸ Aşçı.

Destanı'nda *ulak, muhbir, haberci, aşçı, âlim* gibi mesleklerin metin içerisinde benzerlik gösterdiği de ifade edilebilir.

P461- Asker

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif *leşker, çeri, ulufeci* şeklinde ele alınmaktadır. Hikâyelerde leşker ve çeri kavramları asker anlamında kullanılırken, ulufeci paralı asker anlamındadır. Çoğu zaman hikâyelerde *Ağır hazine bol leşker alayım* ifadesinin yer aldığı görülür. Oğuz toplumunun, göçebe bir toplum yapısına sahip olması güvenliğin sağlanması için her an tetikte olmalarını gerektiren bir durum olarak görülebilir. Bu bağlamda askere olan ihtiyacın söz konusu olduğu söylenebilir. O halde halkın çoğunluğunun alp tipi kahramanlar, yiğitler ve beylerden oluşması bu durumun bir sonucudur. Bununla beraber hem Oğuzların hem de kâfirlerin leşker ve çeri kavramlarını asker olarak kullandıkları görülür. Hikâyelerde beylerin leşkerlerini alıp ava çıktığından bahsedilir. Yiğitler tutsak olan bir kahramanı kurtarmak istedikleri zaman Bayındır Han'dan leşker isterler. Kazılık Koca Oğlu Yegenek Hikâyesi'nde, Yegenek Bayındır Han'ın huzuruna varıp kalede tutsak olan babasını kurtarmak istediğini ve kendisine leşker vermesini söyler. Yine aynı hikâyede Yegenek'in düşünde dayısı Emen'e beş akçeli ulufecilere yoldaşlık ettiği, serçeşmeden¹⁹ bahsettiği görülmektedir. Dede Korkut'un yazıldığı dönemde ulufecilerin varlığına işaret eden bu durum sonraki dönemlerde de görülerek eserde Oğuzların gerçek toplumsal hayatının hikâyelere yansıdığını gösteren bir unsur olarak görülebilir. Uzunçarşılı'nın kapukulu ocaklarından bahsederken "Sarayların acemilerinin on altıncı asır ile on yedinci asrın ilk yarısında nöbetleri geldikçe onar, on üçer, on dörder, on beşer akçe yevmiye ile sağ ve sol ulufecileri bölüklerine çıkartıldığını" (1984: 140) belirtmesi söylediklerimizi destekler niteliktedir. Ayrıca hikâyelerde hem Oğuzlarda hem de kâfirlerde askerlik teşkilatının bulunduğunu gösteren diğer bir unsur *savaşmak için çeri toplanması* ifadesidir. Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkardığı Hikâye'de, leşkerin geldiği ve Karagöne'nin çeribaşı olduğundan bahsedilir. Oğuz beylerinin çeri toplayıp Kazan'a doğru geldiklerine değinilir. Tabi tekürün çeri toplamasından da söz edilir. Bütün bunlar askerin bir güç simgesi olduğunu da düşündürmektedir.

Mahabharata Destanı'nda ise bu motif *savaşçı, asker* kavramlarıyla sıkça ele alınmaktadır. Bu kavramların destanda yer alıyor olması kast sisteminin izlerini

¹⁹ Kumandan.

gösteren bir unsurdur. Çünkü kast sisteminin ikinci sınıfında yer alan kşatriyalar savaşçı kimselerdir ve destanda bu bağlamda ele alındıkları görülür. “Kşatriya sınıfı savaşçılar/askerler ve yöneticilerden teşekkül eder. Kşatriyaların görevi toplumu korumak, yönetmek ve sosyal düzeni sağlamaktır. Kşatriya sınıfı, Hindu tarihinde Brâhman sınıfı kadar önemli bir yere sahiptir. Mahabharata Destanı da temelde kşatriya sınıfının etrafında dönen bir metindir” (Gül, 2018: 235-236). Destanda prens ve kralların yanına kşatriya sınıfından sayısız savaşçılar aldıklarından bahsedilir. Ayrıca destanın ana kahramanları olan Pandavalar savaşçı özellikleriyle ön plana çıkarlar. Pandavalar’dan olan Arjuna, yay ve ok atmada mahir bir savaşçı olarak destanda yer alır. Destanda Pandava kardeşlerin en büyüğü olan Kral Yudhiştira’nın atlı ve paralı askerlerinin olduğuna dair ifadeler vardır. Kral Yudhiştira dünyanın kralı olmak istediği zaman kardeşlerinin askerlerini toplayarak doğu, batı, güney ve kuzeye sefere çıktıkları görülür. Bu bağlamda krallıklarını genişlettikleri de düşünülebilir. Bunlarla beraber Kaurava ile Pandavalar arasındaki savaşta Pattilerin bulunduğu ifade edilir. Bir araba, bir fil, beş yaya asker ve üç atlı asker Patti'yi oluşturduğuna değinilir. Ayrıca bir Akşauhuini’de de savaşla ilgili birçok unsurun yanında 610 tane yaya asker olduğundan bahsedilmektedir. Böylece destanda bir savaş havası oluşturulmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bunların yanı sıra kralların ava giderken yanlarında askerlerini de götürdükleri söylenebilir. Kral Duşmanta’nın av yapmak için gittiği ormanda yüz at ve fil, hayvanların dört katı kadar ağır silahlarla donatılmış askerle av yapması bunun en güzel örneğidir. Destanda ayinlerde askerlerin görev alması dikkat çekicidir. Zira destan boyunca asker güç unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin destanın bir yerinde Karna’nın yanındakilere, Pandavalar’ın hazır asker ve komutanları yokken saldırabileceklerini söylemesi, askerın önemini ortaya koymakta ve gücü simgelediğini göstermektedir. Bütün bunlar doğrultusunda destanda sıkı bir askeri teşkilatın olduğu, gücün asker ile simgelendiği ve kast sistemindeki kşatriya sınıfına ait savaşçıların etkisinin yer aldığı sonucuna ulaşılabilir.

P471- Oyuncu (erkek oyuncu)

Dede Korkut Hikâyeleri’nde rastlamadığımız bu motif Mahabharata Destanı’nda ise tek bir yerde görülmektedir. Şenliklerde müzisyen, ozan, sporcu ve oyuncuların görev aldığı ifade edilir. Bunlar dışında herhangi bir bilgi verilmez. Buradan hareketle oyuncu motifi ile vereceğimiz bilgi sınırlı kalmaktadır. Sadece

oyuncu motifinin şenliklerde görevini icra eden bir rol ile karşımıza çıktığını söylemek mümkündür.

P475- Soyguncu/hırsız

Dede Korkut Hikâyeleri'nde rastlamadığımız bu motif Mahabharata Destanı'nda ise sadece birkaç yerde görülmektedir. Destanda bu motif bir kralın eşyaları ile bir Brâhman'ın ineğinin hırsızlar tarafından çalınması şeklinde görülmektedir. Bununla beraber hırsızlığın çok ağır cezası olması nedeniyle Yudhiştira'nın krallığı döneminde halkın hırsız ve dolandırıcılardan korkmadığı ifade edilmektedir. Örneğin bir gün kralın eşyalarını çalan hırsızlar, bir keşişin evine saklanır. Tam saklandıkları esnada kralın askerleri, ormanın içinde ibadet halinde olan keşişe hırsızların hangi yöne gittiğini sorar. Keşiş, soruya cevap vermez. Askerler, keşişin evini arar ve orada hırsızları bulup yakalar. Askerler hem hırsızları hem de Keşiş'i açık bir alana getirip kazığa oturturlar. İşte burada kralın eşyalarını çaldıkları için bir ceza uygulandığı görülmektedir. Onlarla beraber suçsuz olan Keşiş'in de yanlış anlaşılması sonucunda kazığa oturtulması dikkat çekicidir. Çünkü destan boyunca kutsal olarak görülen keşişlerin burada yanlış anlaşılma sonucu cezalandırılması söz konusudur. Sonuçta hırsızlığın toplumlarda suç olarak kabul edildiği düşünülürse destanda da hırsızlık yapıldığı takdirde cezasının kazığa oturtulmak şeklinde olacağı gibi bir mesaj ifade ettiği ortaya konulabilir. Zaten destanın ilerleyen kısımlarında bir Brâhman'ın ineği hırsızlar tarafından çalınır. Kral Yudhiştira'nın kardeşi Arjuna, Brâhman ile beraber hırsızların peşine düşerek onları yakalayıp öldürür. İneği Brâhman'a geri verir. İşte bu örnekten de hareketle aslında Brâhmanların olayların merkezinde olması ile hırsızlığın mutlaka bir cezasının olduğu vurgulanır. Ayrıca destanda Yudhiştira'nın krallığı döneminde halkın hırsız ve dolandırıcılardan korkmadığının ifade edilmesi de önemli kabul edilebilir. Çünkü halkın hırsızlardan korkmaması, onlara uygulanan cezaların sonucunda elde edilen bir durum gibi gözükmemektedir. Bütün bu örnekler doğrultusunda da destanda hırsızların bir şeyler çaldığında ne gibi sonuçlarla karşılaşacaklarının gösterilmesi amacıyla yer aldığı sonucuna ulaşılabilir.

P482- Ressam (sanatçı)

Mahabharata Destanı'nda rastlamadığımız bu motif Dede Korkut Hikâyeleri'nde de sadece Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi'nde görülmektedir.

Kan Turalı, Selcen Hatun'a soyladığı zaman *kalemcilerin çaldığı karakaşlım* ifadesini kullanır. Yani ressamın çaldığı/çizdiği kadar güzel anlamında bir iltifat edildiği sonucuna ulaşılır.

P500- Hükümet

Mahabharata Destanı'nda rastlamadığımız bu motif Dede Korkut Hikâyeleri'nde ise sadece Mukaddime Bölümü'nde *devlet* kavramıyla görülmektedir. Dede Korkut'un *Oğul dahi neylesin baba ölüp mal kalmasa. Baba malından ne fayda başta devlet olmasa. Allah sizi devletin şerrinden saklasın. Hak size yaman getirmesin, devletiniz payende olsun* şeklindeki ifadeleri ile devletin önemini ortaya koyduğu söylenebilir. Burada doğrudan bir hükümetin ya da devletin varlığından açıkça söz edilmese de onun önemini ortaya konulması ve yüceltilmesi dikkat çekicidir. Bu bağlamda siyasi bir otoritenin varlığını gösteren bir durum olarak metinde yer aldığı sonucuna ulaşılabilir.

P525- Sözleşmeler

Mahabharata Destanı'nda rastlamadığımız bu motif Dede Korkut Hikâyeleri'nde ise sadece Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Hikâye'de dolaylı olarak görülmektedir. Hikâyede mitolojik bir kahraman olan Tepegöz, Oğuzlardan adam ve çocukları yemeye başlar. Oğuzlar toplanıp Tepegöz'e saldırırlar da başarılı olamazlar. Tüm güçlerini kaybedince de Dede Korkut'u yardıma çağırırlar. *Gelin kesim keselim* diyerek anlaşma yapmak isterler ve Dede Korkut'u, Tepegöz'ün yanına gönderirler. Tepegöz, yemek için önce günde altmış insan istese de Dede Korkut onunla bir pazarlık yapar ve iki insan beş yüz koyunda anlaşırırlar. Tepegöz, bu isteklerinin yanı sıra yemeklerini pişirmesi için de iki insan ister. Tepegöz'ün yemeklerinin pişirilmesi için yanına Yünlü Koca ile Yapağılı Koca gönderilir. Her aileden sırayla bir çocuk verilir. Burada *kesim* kavramıyla söz edilen taahhüttür. Oğuzların verdiği bu taahhüttün karşılığında onların daha fazla zarar görmesi engellenmeye çalışılır. Yazılı olarak ortaya konulan bir taahhüt/sözleşme olmamakla beraber örneklerden yola çıkılarak iki tarafın karşılıklı anlaşma yapmış olması bu motife ulaşılmasını sağlamaktadır.

P532- Vergi ödemesi/haraç

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif üç yerde görülmektedir. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesi'nde, Deli Dumrul'un bir kuru çayın üzerine bir köprü

yaptırdıktan sonra bu köprüden geçenden otuz üç akçe alıp, geçmeyenden ise döve döve kırk akçe alması bunun ilk örneğidir. Burada Deli Dumrul tarafından insanların rızası olmadan, zor kullanılarak akçe, alınması haracın olduğunu gösteren bir unsur olarak açıklanabilir. Haraç motifinin ikinci örneği Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Hikâye'de karşımıza çıkar. Daha önce “P525 Sözleşmeler” motifinde Oğuzların Tepegöz ile anlaşmada bulunduğundan bahsetmiştik. Bu anlaşmada Tepegöz'ün, Oğuzları çaresiz duruma getirip onları bu duruma mecbur etmeye çalıştığı ve bütün bu isteklerin haraç niteliğinde verildiği söylenebilir. Son olarak Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkardığı Hikâye'de haraç motifine ulaşılır. Tomanın Kalesi'nin çevresini Oğuzlar sarar ve bunu gören tekür bu durumdan kurtulmak ister. Kalede tutsak olarak tutulan Kazan'a Oğuzları çevrelerinden uzaklaştırması karşılığında özgür bırakılacağı ve haraca muti olunacağı teklif edilir. Burada Kazan'a edilen haracın içeriğine ulaşamayız. O halde Deli Dumrul'un dışında verdiğimiz örneklerde haraç motifinin Oğuz halkı ve kahramanlarını zor durumlardan kurtarmak amacıyla hikâyelerde yer aldığı sonucuna ulaşılabilir.

Mahabharata Destanı'nda da bu motif sadece iki yerde görülmektedir. İlk olarak Kunti'ye evinde yaşadıkları Brâhman tarafından Ekaçakra şehrini Vaka isimli bir Rakşasa'nın koruduğu anlatılır. Rakşasa'nın şehri koruması karşılığında da pirinç, iki öküz, bir insan aldığından bahsedilir. Brâhman'ın kendisine sıranın geldiği fakat onu isteklerini karşılayabilecek gücü olmadığı ifade edilir. Çok çaresiz ve üzgün olduğu vurgulanır. Tam bu noktada Dede Korkut Hikâyeleri'nde de yukarıda bahsettiğimiz Tepegöz'ün haraç niteliğinde çeşitli isteklerde bulunması, Oğuzları çaresiz duruma düşürüp onları haraç vermeye mecbur etmeye çalışması ile Mahabharata Destanı'ndaki Vaka isimli Rakşasa'nın yaptıkları arasında bir benzerlik olduğu söylenebilir. İki eserde de haraç aracılığıyla halkın müşkül durumda bırakıldığı anlaşılmaktadır. Mahabharata Destanı'nda haraç motifine ikinci örnek olarak Arjuna'nın ordusuyla fetihler düzenleyerek Gandharvaların ülkesini ele geçirdiği ve onlardan vergi olarak Tittiri, Kalmaşa, Manduka cinslerine ait atları aldığı görülür. Arjuna vergi kavramıyla ifade edilen bu haraçları aldıktan sonra fetihlerine devam eder. Bu örneğe göre Arjuna'nın aldığı vergiler ülkenin ele geçirilmesine bağlı olarak işlendiği için haraç niteliği göstermektedir.

P533- Feodal haraç

Dede Korkut Hikâyesi'nde bu motif sadece Begil Oğlu Emren'in Hikâyesi'nde görülür. Hikâyede Bayındır Han'ın İ Oğuz ve Taş Oğuz beylerini topladığı zaman dokuz tümen Gürcistan haracının geldiğinden bahsedilir. Haraç olarak bir at, kılıç ve omak gelir. Bayındır Han'ın bu durumdan hoşlanmadığı görülür. Çünkü Bayındır Han her yıl altın akçe geldiğini, bunları yiğit ve beylere vererek hatırlarını hoş ettiğini ifade eder. şimdi ise gelen bu haracı kime vereceğini bilemez. İşte bu örnekten hareketle Oğuz halkı dışında yaşayanlardan haraç alındığı düşünüldüğünde Oğuzların güçlü toplum yapısına sahip olduğu ve bunu göstermek amacıyla da hikâyede feodal haraca yer verildiği sonucuna ulaşılabilir.

Mahabharata Destanı'nda ise bu motif birkaç yerde görülmektedir. Kral Yudhişthira, halkına adil vergiler koyan bir kral olarak destanda yer alır. Yudhişthira kralların kralı olmak ister. Bunun olabilmesi için dünyadaki her yerin fethedilmesi gerekmektedir. Yudhişthira'nın kardeşleri Arjuna, Bhima, Nakula ve Sahadeva dünyanın dört bir tarafına ordularıyla fetihler düzenler. Bunu yaparken de ele geçirdikleri krallıkları vergiye bağlayıp geri dönerler. Böylece krallıklarını da genişletirler. Bu da Yudhişthira'nın dört bir yandan vergi toplaması ve gücünün artması demektir. O halde bunlar doğrultusunda toplanan vergilerin krallığın gücünü gösterebilmek amacıyla destanda yer aldığı söylenebilir. Bu bağlamda da Dede Korkut Hikâyesi ile güçlü toplum yapısının gösterilmesi açısından benzerlik bulunduğu sonucuna ulaşılır.

P551- Ordu

Dede Korkut Hikâyesi'nde bu motif sadece ismen yer alır. Hikâyelerde beylerin orduları olduğu görülür. Örneğin Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Hikâyesi'nde, Salur Kazan'ın ordusu vardır. Hikâyede yedi bin kâfirin atına binip Kazan Bey'in ordu, oğlan, uşak ve hazinesinin alınmasından bahsedilir. Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde, Bamsı Beyrek'in ailesine ölüm haberi geldiğinde ordusuna yas girdiği görülür. Hikâyenin devamında Bamsı'nın ozan kılığında babasının ordusunun yakınına geldiğinden bahsedilir. Buradan da Püre Bey'in bir ordusu olduğu anlaşılır. Bunların yanı sıra olumlu ya da olumsuz bir haberin ordu içinde yayıldığından bahsedilir. Örneğin Begil Oğlu Emren'in Hikâyesi'nde, Begil'in attan düşüp ayağını kırdığı haberi bütün orduya yayılır. Bütün bunlar doğrultusunda Oğuz Beyleri'nin bir orduya sahip olduğu, toplum içinde iyi

veya kötü bir şey olduğunda da ordu içinde haberin yayıldığı düşünülebilir. Bu bağlamda olumlu ya da olumsuz bir haber ile ordunun da etkilendiği, birlik ve beraberliğin görüldüğü sonucuna ulaşılır.

Mahabharata Destanı'nda da ordu motifinin ismen çokça yer aldığı görülmektedir. Destanda, Kaurava ve Pandavalar büyük orduları ile kutsal bölgeye gelip savaşırlar. Bu savaşta Pandavalar zafer elde ederler. Bununla beraber destanda kralların hâkimiyetlerini güçlendirmek ve krallıklarını genişletmek için fetihlere çıktıkları görülür. Örneğin Kral Yudhiştiranın kardeşleri ordularıyla birlikte dört bir tarafa büyük sefer düzenler. Destanda orduları her zaman tecrübeli komutanların komuta etmesinin gerekliliği ifade edilir. Bu bağlamda bu dört kardeşin savaşçılık ve silah kullanmada usta birer komutan olması dikkat çekicidir. Hepsinin ordularında sayısız fil, at ve savaş arabası vardır. Ayrıca Kral Yudhiştira'nın yanına zaferle dönen her kardeş kazandığı ganimetleri ona sunar. Yudhiştira kralların kralı olmadan önce Narada ona, ordularının komutanının rütbesine uygun özelliklere sahip, onun için hayatlarını feda etmeye hazır adamlarının olup olmadığını sorar. Ordularının paralı asker, düzenli birlik ve piyadelerden oluşup oluşmadığı ile ilgili bilgi edinmek ister. Askeri gücü zayıf düşmanlarını ordusuyla mı yoksa diplomasiyle mi kontrol altında tuttuğunu öğrenmeye çalışır. İşte bu sorular ile destanda ordunun krallık ve güç için ne anlam ifade ettiği düşünülebilir. Bütün bunlar doğrultusunda Mahabharata Destanı'nda krallıkların genişletilmesi amacıyla ordunun ne derece önemli olduğu sonucuna ulaşılır.

P553- Silahlar

Dede Korkut Hikâyeleri'nde ve Mahabharata Destanı'nda en çok karşımıza çıkan motifin bu olduğu söylenebilir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde silahların *kılıç, ok, sapan, çengel, gönder, kalkan, mızrak, altı perli gürz, tuğulga, tomar, yay, cıda, külünk, kamçı, bıçak, mancılık (mancınık), süngü, , çomak, kargı, hançer, yarak, demir donlu* kavramlarıyla ele alındığı görülür. Bu silahların çoğu zaman kâfirler ile yapılan savaşlarda kendilerini savunmak için savaş aleti olarak hikâyelerde yer aldığı görülürken Oğuzların kendi toprak sınırlarını genişletmek için kullandıkları da söylenebilir.

Mahabharata Destanı'nda da silahların *yay, ok, silah, gürz, mızrak/tomara, kılıç, zırh, balta, hançer, disk* kavramlarıyla ele alındığı görülür. Destanda bu silahlar

çoğu zaman kralların yaptığı savaşlarda kendilerini savunmak için kullanılır. Bununla beraber kral ve prenslerin eş seçim şenliklerinde silah kullanarak maharetlerini gösterdikleri söylenebilir. Avlarda silahların kullanıldığına değinilir. Ayrıca destan boyunca can güvenliği için yanlarında silahlar bulundurulması da toplum için kendini savunmanın önemli olduğunu göstermektedir. Her iki metinde de savaş aletlerinin benzerlik ve çokluğu dikkat çekmektedir. Zira iki metnin de temel noktasının zafer elde etmek, topraklarını genişletmek olduğu düşünüldüğünde benzerlik taşıması çok doğal bir durum olarak açıklanabilir. İki metinde de görülen silah çeşitliliği içinde bulundukları toplumun savunma gücünün yüksek olduğunu düşündürmektedir. Bu minvalde ismi geçen savaş aletlerinin/silahların anlamlarının verilmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz:

Balta: Ağacı kesme, yarma, yontma vb. işlerde kullanılan ağaç saplı, demir araç.

Bıçak: Bir sap çelik bölümden oluşan kesici araç.

Cıda: Süngü, mızrak, kargı, harbe.

Çengel: Bir yere takılmaya, geçirilmeye yarayan eğri ve ucu sivri demir.

Çomak: Ucu topuzlu değnek.

Disk: Disk atmada kullanılan, genellikle metal bir çember ile çevrelenmiş tahta ağırşak.

Gönder: Kargı, mızrak, sırık.

Gürz: Silah olarak kullanılan ağır topuz.

Hançer: Ucu eğri, sivri, kamaya benzer, silah olarak kullanılan bir bıçak türü.

Kamçı: Bir ucuna ip, deri, vb. bağlı olan, vurma dövme aracı.

Kargı: Silah olarak kullanılan, ucu sivri ve demirli uzun mızrak.

Kalkan: Ok, kılıç vb. nden korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık.

Kılıç: Uzun, düz veya eğri, ucu sivri, bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan çelikten silah.

Külünk: Taşları, kayaları parçalamakta kullanılan sivri kazma.

Mancınık: Top yapılmanın bilinmediği çağlarda, kale kuşatmalarında, ağır gülle fırlatmakta kullanılan basit bir savaş aracı.

Mızrak: Uzun saplı, sivri demir uçlu silah.

Ok: Yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk.

Sapan: İki ucu ip, ortası örme veya meşin olan bir taş atma aracı.

Silah: Savunmak ve saldırmak amacıyla kullanılan araç.

Süngü: Tüfek namlusunun ucuna takılan küçük kılıç biçiminde delici silah.

Tomar: Topun içini silmekte kullanılan, ucu fırçalı çubuk.

Tuğulga: Miğfer çelik başlık.

Yarak: Silah.

Yay: Ok atmada yarayan, iki ucu arasına kiriş gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk.

Zırh: Savaşlarda ok, kılıç, süngü vb. silahlardan korunmak için giyilen demir tel ve levhalardan yapılmış giysi (TDK, 2021).

P556- Savaşta meydan okuma

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif birkaç yerde görülmektedir. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nde, Dirse Han'ın henüz bir adı yokken Bayındır Han'ın meydanında boğaya meydan okuyup savaştığı ve sonunda onu öldürerek Boğaç adını kazandığı görülür. Yine aynı hikâyede Boğaç'ın kırk namert tarafından tutsak olarak götürülen babasının yanlarına vardığı zaman *gelin* diyerek tülbent sallamaya başlaması onlara meydan okuduğunu göstermektedir. Sonunda da zaten savaşp babasını kurtarır. Burada da Boğaç'ın babasının peşine düşmesi, savaşmayı göze alması ve bu bağlamda kırk namerde meydan okuması görülmektedir. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Hikâyesi'nde, Karaçuk Çoban, kâfirlerin geldiğini görüp onların üç yüzünü sapanının taşı ile yere serer. O halde Karaçuk Çoban'ın savaş meydanında tek başına ölmeyi bile göze alarak kâfirlere meydan okuduğu söylenebilir. Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde, Pay Püre'nin oğlunun henüz bir adı yokken kâfirlerin eline düşen bezirgân ile mallarını kurtardığı görülür. Son olarak Kazan Bey'in oğlu Uruz Bey'in Tutsak Olması Hikâyesi'nde, Salur Kazan'ın deve gibi kükreyip, arslan gibi ses çıkarıp, nara vurup haykırdığı; yapayalnız kâfire at sürüp, kılıç vurduğu ve döne döne bir süre yahşi savaştığı görülür. Burada da tek başına ölümü göze alarak kâfirlerle savaşmaya gitmesi söz konusudur. Bütün örnekler doğrultusunda hikâyelerdeki kahramanların zor durumda olan kişilere yardım etmek için savaşlarda ölümü dahi göze alarak cesur ve yiğit bir şekilde savaşp düşmanlarına meydan okudukları ifade edilebilir. Kahramanların bu yönlerinin gösterilmesi amacıyla da bu motife başvurulduğu sonucuna ulaşılır.

Mahabharata Destanı'nda ise bu motif tek bir yerde görülmektedir. Destanda kral ve prensler arasında bir savaş başlar. Bu savaşta Şalya isimli bir kahramanın

savaş bitmeden Bhişma'yı teke tek dövüğe çağırması onun savaşta meydan okuduğunu gösteren bir örnek olarak kabul edilebilir.

P557- Askeri gelenekler

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motifin genellikle daha çok kâfirle savaşmadan önce ele alındığı görülmektedir. Hikâyelerde Oğuz beylerinin, kalelerde tutsak olan bey veya yiğidi kurtarmaya giderken atlarına binip yola çıktıklarından bahsedilir. Kâfirlerle savaşa girmeden önce abdest alıp iki rekât namaz kıldıkları, Muhammed'e salavat getirdikten sonra da kâfirlere saldırdıkları ifade edilir. Saldırı esnasında gümbür gümbür nakkarelerin vurulduğu ve burması altın tunç boruların çalındığına değinilir. Savaşlarda galibiyet elde edildiği zaman kahramanlık gösteren yiğitlere ülke, cübbe, çuha verildiği, kuşun ala kanı, kumaşın arısı, kızın gökçeği ve dokuzlama çargap çuhanın Bayındır Han'a pencik çıkarıldığı, kalan kısmının gazilere bahşedildiği görülür. Askeri gelenek olarak ele aldığımız örneklerde kahraman yiğitlere verilen *çuha* ile kast edilenin ince yünden dokunmuş kumaş olduğu anlaşılar. Bayındır Han'a çıkarılan *pencik* ile kast edilenin de savaşlarda elde ettikleri ganimetlerin beşte birinin Han'a verilmesi olduğu söylenebilir. *Dokuzlama* kavramı için İnan, "Dede Korkut Hikâyeleri'nde en eski âdet ve Şamanizm kalıntılarının açıkça göze çarptığı örneklerden bahseder. *Dokuzlama* kavramının hediye, bahşiş ve ceremelerde Kazak-Kırgızlarda olduğu gibi dokuzlama âdeti olduğunu, buna çoğunlukla dokuz dokuz denildiğini Dede Korkut'ta da iki yerde geçtiğini" (1973: 146) ifade eder. O halde hikâyelerde bu kavram ile aslında Şamanizm izlerinin askeri gelenekler içerisinde görüldüğü söylenebilir. Bütün bunlar doğrultusunda Oğuzların zengin bir askeri geleneğe sahip olduğu, savaş öncesi-savaş esnası-savaş sonrası askeri geleneklerinin adeta bir ritüel halinde gerçekleştirildiği, bunlar yapılırken de birlik beraberliğin ön plana çıkartıldığı sonucuna ulaşılır.

Mahabharata Destanı'nda ise bu motifin az görülmesi ilginç bir durum olarak açıklanabilir. Zira destanın Pandavalar ile Kauravalar arasındaki savaşı konu aldığı düşünüldüğünde askeri geleneklerin çeşitlilik göstermesi beklenir. Destanda görülen tek askeri gelenek Kral Yudhiştira'ya savaşların sonunda galibiyet elde edildiği zaman değerli hediye ve ganimetlerin sunulmasıdır. Destanda Arjuna, Bhima, Sahadeva ve Nakula'nın, Kral Yudhiştira'ya elde ettikleri ganimetlerin yanı sıra on bin deve yükü değerli eşyayı sundukları da görülür. Fakat burada dikkat edilmesi gereken ganimetlerin sunulurken Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki gibi savaş sonrası

bir gelenek olarak değil, Kral Yudhiṣṭhira'nın daha çok güçlenmesi ve dünyadaki bütün kralların kralı olması için gerçekleştirildiği düşünülebilir. Bütün bunlar doğrultusunda Mahabharata Destanı'nda ganimet sunulmasının sadece bir askeri gelenek olarak yer aldığı sonucuna ulaşılır.

P561- Turnuvalar/müşabakalar

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motifin doğrudan ele alındığı bir hikâye yoktur. Sadece Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde, Bamsı ile Banı Çiçek arasında karşılıklı olarak bir yarış yapıldığı görülmektedir. Başlangıçta kimliğini gizleyen Banı Çiçek Bamsı'ya kendisiyle at koşturması, ok atması ve güreş yapmasını ister. Eğer bunları başarabilirse Banı Çiçek'i görebilecektir. Banı Çiçek ile Bamsı Beyrek karşı karşıya gelirler. Üç yarışı da Bamsı kazanınca Banı Çiçek kimliğini açıklar. Bu örnek doğrultusunda Banı Çiçek ile Bamsı Beyrek arasında olanların hikâyeye müsabaka havası kattığı fakat doğrudan bir motif olarak ele alınamayacağı şeklinde bir açıklama yapılabilir.

Mahabharata Destanı'nda da bu motif sadece iki yerde görülmektedir. Destanda bu motifin *yarışmalar* kavramıyla eş seçme şenliklerinde ele alındığı söylenebilir. Bu şenliklerde düzenlenen yarışmalarda kral ve prensler birbirleriyle yarışır. Bütün maharetlerini sergilemeye çalışırlar. Kral Drupada'nın kızı Draupadi'nin eş seçim şenliklerinde yarışma alanının yakınlarında muhteşem saraylar inşa edildiği ve gelen asil konukların buralara yerleştirildiğinden bahsedilir. Ayrıca yarışmaları izlemeye gelen kişilerin olduğu ifade edilir. Bunlar doğrultusunda asil soylu kişilerin şenliklere çağrıldığı ve gelen konukların saraylarda kalacağı düşünüldüğünde yarışmaların günlerce sürdüğü ve izleyiciye açık olduğu sonucuna ulaşılır.

P623- Oruç tutmak (bir tehlike aracı olarak)

Dede Korkut Hikâyeleri'nde rastlamadığımız bu motif Mahabharata Destanı'nda ise birkaç yerde görülmektedir. Destanda Yayati'nin oruç ibadetini yerine getirmesi, tuttuğu oruçlarla nefsini körelten kişinin yalnız bu dünyada değil, öte âlemde de en yüce makama erişeceğinin belirtilmesi, Svetaki'nin uzun süren bir oruca başlaması örnekleriyle yer almaktadır. Bu örnekler doğrultusunda oruç tutmanın toplum nezdinde ne şekilde yer aldığı anlaşılabılır. Bu bağlamda orucun bir

ibadet olarak kabul edildiğini göstermek amacıyla destanda anlatıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

P634- Ziyafetler/bayramlar

Dede Korkut Hikâyeleri'nde *toy*, *yeme-içme* kavramları hem kutlama hem de ziyafet anlamında iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Daha önce kutlama anlamında tespit edilen *toy*, *yeme-içme* kavramlarını “P327-kutlama” motifinde açıklamıştık. Bu motif altında ise ziyafet motifine denk gelen *toy*, *yeme-içme* kavramları tespit edilen motifler doğrultusunda değerlendirilmeye çalışılacaktır. Hikâyelerde çeşitli vesilelerle ziyafetler düzenlendiği görülür. Örneğin Bayındır Han veya Salur Kazan her yıl bir kere büyük ziyafet düzenler. Bu ziyafetlerde otağın Şami günlüğü, ak ban ev, doksan başlı ban evin gökyüzüne doğru diktirildiği ve ala sayvanın gökyüzüne yükseldiğinden bahsedilir. Hatta ziyafetlerin düzenlendiği bu yerlere sembolik anlamlar da yüklendiği görülür. “P230- ebeveynler ve çocuklar”, “P233- baba ve oğul”, “P234- baba ve kız” motiflerinde bahsettiğimiz Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nde, Bayındır Han'ın düzenlediği ziyafette çocuğu olanlarla olmayanların farklı renkli otağlarda ağırlanması ve ikramlarda bulunulması burada ziyafetin niteliğini gösteren bir unsur olarak da ele alınabilir. Ayrıca aynı hikâyede kara otağa davet edilen Dirse Han'ın eşinin sözüyle çocuk sahibi olmak için *toy* edip ziyafet verdiği anlatılır. Bu örnekten de hareketle bir isteğin gerçekleştirilmesi amacıyla *toy* edilip ziyafet verildiğini söylemek mümkündür. Zira yapılan isteğin gerçekleştirilmesi için ziyafetin ritüel havası içinde de olduğu söylenebilir. Bunlara ek olarak Bayındır Han ve Kazan'ın düzenlediği ziyafetlerin de sistemli bir şekilde yürütüldüğü ifade edilebilir. Örneğin hikâyelerde kimi zaman doksan kimi zaman bin yerde ipek halılar döşendiği, seksen yerde badyaların kurulduğu, altın ayaklı sürahilerin dizildiği, saçları arkalarına doğru örülü dokuz kâfir kızının Oğuz beylerine sakilik ettiği, İç Oğuz ve Taş Oğuz beylerinin sohbet için bir araya toplanmasıyla *yeme içme* olduğu tasvir edilir. “Özellikle yemek ortamları, mekânları ve burada kullanılan eşya ve unsurlar otoritenin ve refahın gözler önüne serilmesini sağlamaktadır. Bu noktada yemeğin verilmesinden önceki hazırlıklar yönetim sistemleri ile ilgili önemli sembol ve aktarımları belleklere yerleştirmektedir” (Çetinkaya, 2015: 203). Ziyafetlerde al şarabı ikram eden kâfir kızlarının elindeki altın ayaklı sürahilerin her birinden önce Salur Kazan'ın içtiği belirtilir. Ayrıca bu ziyafetlerde onun çadır, otağ ve katar katar develer bağışladığından bahsedilir.

Verdiğimiz örnekler bağlamında ziyafetlerin özel bir günden daha ziyade sürekliliği olan bir gelenek halinde her yıl düzenlendiği ve refahın gösterildiği düşünülebilir. Bu ziyafetlerin Oğuz beyleri arasında birlik ve beraberliğin artması amacıyla da düzenlendiği söz konusudur. O halde yukarıda ele aldığımız örneklerin hepsinde ziyafetin bir araç olarak kullanıldığını söylemek mümkündür. Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi'nde, Oğuz beylerinin Kazan Bey'den akın dilediği ve toplandıkları zaman meyhanede beş gün yeme içme olduğu görülmektedir. Demek ki akınlar gerçekleştirilmeden önce ziyafet verilmektedir. Son olarak İç Oğuz'a Taş Oğuz'un Asi Olup Beyrek'in Öldüğü Hikâye'de ziyafet motifinin yer aldığı görülür. Daha önce "P293- Dayı-Amca, P310- Arkadaşlık/dostluk" motiflerinde Aruz Koca'nın Taş Oğuz beylerini toplayıp Salur Kazan'a düşmanlık etmek için bir ziyafet düzenlediğinden bahsetmiştik. Oğuz beylerinin olumlu ve olumsuz durumlar karşısında da bir araya gelmekte olduğu ve toy edilip ziyafet düzenlediği söylenebilir. Bütün bunlar doğrultusunda ziyafet motifinin hikâyelerde çeşitli vesilelerle araç olarak kullanıldığı, ziyafet öncesi ve esnasındaki uygulamaların gösterildiği karşımıza çıkmaktadır. Tüm bunlar sonucunda Oğuzlarda ziyafetlere ilişkin zengin bir Türk kültür belleğinin devam ettiğini söylemek mümkündür.

Mahabharata Destanı'nda bu motif Dede Korkut Hikâyeleri'ne göre daha az görülmektedir. Destanda bu motif *şölen* ve *ziyafet* kavramlarıyla karşımıza çıkmaktadır. Genellikle destanda kralların, kızlarının koca seçmeleri için şölen düzenledikleri söylenebilir. Kasi Kralı'nın üç kızı ve Kuntibhoja'nın kızının kendisine eş seçmesi için şölen düzenlemesi buna örnek olarak gösterilebilir. Destanda ziyafet kavramına da ismen başvurulduğu görülür. Örneğin destanın bir yerinde herkesin sohbete başladığı esnada ziyafete katılan kişilerden bahsedilir. Ziyafetin içeriğiyle ilgili bilgi verilmez. Demek ki buradan sadece düzenlenen bir ziyafet olduğu anlaşılır. Bunların yanı sıra Raivataka dağında Brâhmanlara sayısız armağanların sunulacağı büyük bir bayram başladığı ve dört bir taraftan şarkılar yükseldiği ifade edilir. Burada bayramın sadece Brâhmanlara has olduğu ve armağanların verilmesi dışında bilgi edinemeyiz. Sonuç olarak bütün örnekler doğrultusunda ziyafet motifi ile ilgili edindiğimiz bilgiler sınırlı kalmaktadır.

P677- Düello ile geleneklerin ilişkisi

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motife rastlanmaz; sadece düellonun varlığından bahsedilebilir. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi'nde, Kan Turalı ile

eşi Selcen Hatun'un karşılıklı konuşmaları sonucunda yüksek bir tepeye çıkıp birbirlerine ok atmalarının düello niteliğinde olduğu söylenebilir. Fakat bu durum geleneklerle ilişkili olarak verilmediğinden düello ile geleneklerin ilişkisi motifine dâhil edilmemiştir.

Mahabharata Destanı'nda ise bu motif tek bir yerde karşımıza çıkmaktadır. Destanda Arjuna'nın karşısına Karna isimli bir kahraman çıkarılır; fakat Arjuna, Karna kral soyundan olmadığı için onunla savaştırmaz. Destanda kutsal yazılarda kral soyundan birinin düelloya davet edilecek üç tip adamdan bahsedildiği; bunların kral soyundan bir adam, kahraman ve komutanlar olduğu ifade edilir. O halde düellonun gerçekleştirilmesi için gerekli şartların bulunduğu ve bunun dini geleneklere dayandırıldığı sonucuna ulaşılır.

P681- Yas tutma gelenekleri

Mahabharata Destanı'nda rastlamadığımız bu motif Dede Korkut Hikâyeleri'nde görülmektedir. Genellikle kahraman yiğitler tutsak edilip götürüldüğü zaman yas tutulduğu ve buna bağlı olarak gelenek unsurlarının hikâyelere yansıdığı söylenebilir. “Ölümler kültü ile bağlı en eski geleneklerden olan ölüye aş verme ve ölümle ilgili olarak yas tutma göçebe Türk destanlarının en belirli motiflerindendir” (Gökyay, 2007: 1097). Örneğin Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde, Bamsı Beyrek'in düğün gecesinde otuz dokuz yiğidiyle beraber tutsak olarak götürülmesinden sonra Pay Püre'nin altın ban evine şiven²⁰ girdiği ifade edilir. Şiven girdikten sonra kızın, gelinin kas kas gülmediği, kızıl kınanın ak ele yakılmaz olduğu, yedi kız kardeşin ak çıkarıp kara donlar giydiği ve Beyrek'in arkasından ağlaştıkları görülür. Bunlarla beraber Bamsı Beyrek'in nişanlısı Banı Çiçek'in ak kaftanını çıkarıp karalar giydiği, yanaklarını yırttığı, zârı zârı ağlayıp ağıt yaktığı ifade edilir. Hikâyenin ilerleyen kısımlarında Beyrek'in ölüm haberinin gelmesiyle onun yâr ve yoldaşlarının ak çıkarıp kara giydiği, Kalın Oğuz beylerinin ulu yas tuttuğundan bahsedilir. Bamsı on altı yıl sonra ozan kılığında Yalancı oğlu Yaltacuk ile Banı Çiçek'in düğününe gelir. Banı Çiçek'in parmağında kendi verdiği yüzüğü görüp tanıyınca ona Beyrek gidince *kargı gibi kara saçını yolup yolmadığını, kara gözünden acı yaşını döküp dökmediğini, güz elması gibi yanağını yırtıp yırtmadığını* sorar. Banı Çiçek ona *sorduklarının hepsini yaptığını ve gelenden gidenden çok haber sorduğunu* söyler. Kazan Bey Oğlu Uruz Bey'in Tutsak Olduğu Hikâye'de,

²⁰ Yas.

Uruz babası kendisini tutsaklıktan kurtarmaya geldiğinde onun geri dönmesini ister. Ona üç ayda varmazsa annesinin, öldüğünü o vakit bilmesini, aygır atını boğazlayıp aşını vermesini, helaline destur vermesini, gök giyinip kara sarınmasını, Kalın Oğuz ilinde yasını tutmasını söyler. Burada alışık olduğumuz ‘ak çıkarıp kara giyinmek’ tabirinin dışında ‘gök giyinip kara sarınmak’ ifadesindeki gök kavramının da bir yas simgesine işaret ettiği düşünülebilir. Yaşar Çoruhlu, doğu yönünün simgesi olan mavi, göğün de rengi olmasından dolayı çoğu kere gök unsuruna işaret eden çeşitli öğelerin simgesi olarak karşımıza çıktığını, Türklerde muhtemelen su unsuruyla ilişkili olmasından kaynaklanan mavi rengin bazı olumsuz anlamları da olduğunu; Ortaçağ Türk metinlerinden anlaşıldığına göre bu en çok cenaze, cenaze evi ölümle ilgili yas ifadelerinde rastlandığını (2011: 224-225) belirtmektedir. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesi’nde, Deli Dumrul’un kurduğu köprünün yamacında bir bölük oba konar. Obada bir yiğit hasta düşüp ölür. O yiğit üzerine *kimi oğul diye kimi kardeş* diye ağlar. Yiğit üzerine kara şiven olduğundan bahsedilir. Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi’nde, Egrek’i Alınca Kalesi’nde zindana koydukları, bunun sonucunda da Uşun Koca’nın ak ban evi önünde şiven koptuğu, kaza benzer kızının gelininin ak çıkarıp kara giydiği, Uşun Koca’nın *oğul oğul* diyerek akça anasıyla ağlaştığı ifade edilir. Kardeşinin tutsak olduğunu öğrenen Segrek’in, düğün gecesi hatununa kardeşini kurtarmaya gittiğini ve kendisini beklemesini söyler. Tam bu esnada ettiği sözlerden yola çıkarak yas tutma geleneklerine ulaşılır. Segrek hatununa ilk önce eğer geri gelmezse üç yıl beklemesini söyler. Üç yıl sonra yine gelmezse o vakit kendisinin öldüğünü bellemesini, aygır atını boğazlayıp aşını vermesini ve gözü kimi tutarsa gönlü kimi severse ona varmasını ifade eder. Salur Kazan Tutsak Olup Oğlu Uruz’un Çıkardığı Hikâye’de ise Salur Kazan, Tomanın Kalesi’nde tutsaktır. Tekürün eşi, Kazan’ın halini hatrını sormaya geldiği bir gün onun ölülere aş verildiği vakit ellerinden aldığı, hem ölülerin yorgasına bindiği hem de kâhilllerini yedirdiği ifade edilir. Son olarak İç Oğuz’a Taş Oğuz Asi Olup Beyrek’in Öldüğü Hikâye’de, Beyrek Aruz Koca tarafından öldürülmeden önce yiğitlerine, yanından gidip ak boz atının kuyruğunu kesmeleri ve ak çıkarıp kara giymelerini söyler. Hemen sonrasında ölen Beyrek’in evine haber gider. Ak evi ışığında şiven koptuğu, kaza benzer kızının, gelininin ak çıkarıp kara giydiği, Beyrek’in ak boz atının kuyruğunun kesildiği ifade edilir. Kırk elli yiğidin kara giyinip gök sarındıktan sonra Kazan Bey’e geldikleri ve onun da sarıklarını yere vurup Beyrek diye ağlamasından bahsedilir. Bütün bunlar doğrultusunda hikâyelerde ak çıkarıp kara giyme, kara saçları yolma, ağıt yakma,

ağlaşma, ölen yiğidin atının kuyruğunu kesme, yiğidin aygırının boğazlayıp ölü aşı verme gibi yas geleneklerinin bulunduğu ve Oğuz toplumunun ölünün arkasından gerçekleştirilen yas geleneklerine sıkı sıkıya bağlı olduğu sonucuna ulaşılır.

P710- Uluslar

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif sıkça görülmektedir. Hikâyelerde *Bayat boyunun* bilicisi *Oğuz kavmi*, *Oğuz ili*, *İç Oğuz*, *Taş Oğuz*, *Oğuz beyleri* gibi ifadelerle metnin Oğuzlara ait olduğu görülür. “Asıl hikâyelerin geçmiş gösterildiği alanın ortasında Oğuzların oturdukları bir ülke vardır. Bu ülkeye Oğuz illeri yahut yalnızca Oğuz denmektedir. Oğuz kelimesinin bir karşılığı da Oğuzlardır. Yani hikâyelerde Oğuz kavmine de Oğuz kavminin oturduğu ülkeye de Oğuz adı verilir. Oğuz kelimesinin bu kullanılışı çok dikkat çekicidir” (Ergin, 1994: 51). Hikâyelerde *Kara Dervend*, *Demir Kapı Dervendi*, *Avnik Gürcistan*, *Bayburt*, *Türkistan*, *Kan Apkaza*, *Cızığlar*, *Çeşme*, *Hemid*, *Mardin*, *Sancıda(n) Ak Saka Düzmüird*, *Berde*, *Gence*, *Şiröğüven*, *Alınca*, *Trabzon*, *Tatyan*, *Tomanın*, *Akça Kale*, *Sürmeli*, *Rum*, *Şam*, *Ak Hisar* gibi geçen ulus isimlerine çeşitli vesilelerle yer verildiği söylenebilir.²¹ Tespit ettiğimiz motifler doğrultusunda Oğuzların Gürcistan gibi komşu illerle haraç vasıtasıyla ilişkiler içinde bulunduğu söylenebilir. Fakat bu ilişkilerin içeriği ile ilgi bilgi edinemeyiz.

Mahabharata Destanı'nda de bu motif sıkça görülmektedir. Destan boyunca *Kuru soyunun harikulade başkenti Hastinapura*, *tüm şehirlerin içerisinde en ihtişamlısı Hastinapura*, *Kuruların başkenti Hastinapura*, *Pandavalar'ın Hastinapura'ya yol alması*, *Kuru ülkesinin başkenti* gibi ifadelerle olayların Hastinapura'da geçtiği anlaşılır. Ali Gül'ün “Destanın Kuzey Hindistan'da modern Delhi yakınlarında Hastinapur'da geçen bir saltanat mücadelesini anlattığını” (2018: 244) ifade etmesi söylediklerimizi destekleyici bir nitelik taşımaktadır. Destanda, tespit edilen motifler doğrultusunda kralların kendi şehirlerinden eş seçme şenlikleri için başka yerlere gittiği, olayların akışına göre farklı uluslara ismen değinildiği görülmektedir. Bu uluslar arasında *Kuru*, *Matsya*, *Ekaçakra*, *Kurukşetra*, *Nişada*, *Kasi*, *Varanavata*, *Sindhu*, *Kosal*, *Madraka*, *Kirata*, *Anga*, *Vanga*, *Maghadha*, *Ayodha* vardır.²² Ayrıca kralların, şehirlere krallıklarını genişletmek amacıyla fetihler

²¹ Ekler bölümünde Ek 3- Dede Korkut Hikâyeleri'nin coğrafyasının gösterildiği haritaya yer verilmiştir.

²² Ekler bölümünde Ek 3- Mahabharata Destanı'nın coğrafyasının gösterildiği haritaya yer verilmiştir.

gerçekleştirdiği ve bu vesileyle de Hindistan'ı çevreleyen birçok şehrin destanın içinde yer aldığı söylenebilir.

P715- Belirli Uluslar (Irklar)

Dede Korkut Hikâyeleri'nde bu motif sıkça görülmektedir. Hikâyelerde *Oğuz beyleri*, *Sakalı uzun tat eri*, *İç Oğuzun*, *Taş Oğuzun beyleri*, *kalın Oğuz beyleri*, *kalın Oğuzun*, *Taş Oğuz beyleri*, *İç Oğuz beyleri*, *İç Oğuz Taş Oğuz beyleri*, şeklinde geçen Oğuz illerine ait ifadeler görülür. Bunun yanı sıra Oğuz illerine ait olmayan yerlerde yaşayan *Trabzon tekürü*, *Tomanın tekürü*, *Tatar oğlu*, *Türkmen kızı* gibi ifadeler bu kişilerin nereli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Oğuzların İç Oğuz ve Taş Oğuz şeklinde iki ayrı kol halinde teşekkül ettiği, Oğuzlar dışında da belirli uluslara ismen yer verildiği söylenebilir.

Mahabharata Destanı'nda da bu motif sıkça görülmektedir. Destanda Hindistan'a ait şehirlerde yaşayan kişilerin olduğu görülmektedir. Destanda *Pançala Kralı*, *Kuru Kralı*, *Çedi Kralı*, *Çedi Prensesi*, *Madra Prensesi*, *Kosal'ın Prensesleri*, *Madra'nın Kralı*, *Kosal Kralı* şeklinde geçen ifadeler Kaurava ve Pandava soylarının yaşadığı ve olayların en çok geçtiği yerler olarak görülür. Destanda tespit ettiğimiz belirli uluslara ait olan kişilerin “P710-Uluslar” motifine benzer bir şekilde işlendiği söylenebilir. Bu ifadelerden yola çıkarak onların nereli olduğuna ulaşılmaktadır. *Matsya Kralı*, *Valhikaların Kralı*, *Kasi Kralı*, *Nişada Kralı*, *Varanavata halkı*, *Kanyayuvya Kralı*, *Pattana Kralı*, *Karuşa Kralı*, *Sindhu Kralı*, *Kosal Kralı*, *Madraka Kralı*, *Kirata Kralı*, *Anga Vanga'nın kralları*, *Yavana Kralı*, *Kalinga Kralı*, *Karuşa Kralı*, *Maghadha Kralı*, *Kimpuruşaların*, *Asvametha Kralı*, *Ayodha'nın Kralı*, *Malla Kralı*, *Kauşikaçça Kralı*, *Adrihaja Kralı*, *Koşala Kralı*, *Pulindaların kralı*, *Tripura Kralı*, *Paundriyaların Kralı*, *Vanga Kralı*, *Kalkinga Kralı*, *Singhala Kralı*, *Kaşmira Kralı*, *Magadha Kralı* buna örnek olarak verilebilir.

SONUÇ

Türk edebiyatının kimliği niteliğinde olan Dede Korkut Hikâyeleri ile Hint edebiyatı ve kültürünü derinden etkileyen Mahabharata Destanı'nda toplumsal hayata ait motiflerin bulunduğu söylenebilir. Bu motifler içerisinde Türkler ve Hintlilerin toplum yapısının kültürlerini yansıtan, fikir dünyalarını oluşturan, topluma ait her şeyin derin bir anlamla yüklü olduğu ifade edilebilir. Her iki metnin de sözlü geleneğin anlatıları olmalarına rağmen köklerine sıkıca sarılmış olduğu ve günümüze kadar ulaşarak dönemin toplumsal kültürüne ayna tuttuğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda iki metinde de tespit edilen toplumsal hayata ait motiflerin, dönemin yaşantısına dair bağlantıları da bize gösterdiği ifade edilebilir.

Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destan'ı üzerinde yapılan bu çalışmada Stith Thompson'un The Motif-Index of Folk Literature isimli eserinin toplum maddesi esas alınarak benzerlik ve farklılıklar ortaya koyulup karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Muharrem Ergin'in çalışması olan "Dede Korkut Kitabı" ve sadece iki bölümüne ulaşabildiğimiz 'Ayâsya' tarafından Türkçeye çevrilen "Mahabharata" esas alınarak toplum maddesi altında 263 motif metinlerde taranmıştır. Dede Korkut Hikâyeleri'ne ait 50 motif ile Mahabharata Destanı'na ait 71 motif saptanmıştır. Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı'nın incelenmesi sonucu 39 ortak motif tespit edilirken, Dede Korkut Hikâyeleri'nde rastlanmayıp Mahabharata Destanı'nda rastlanan 32 ve Mahabharata'da rastlanmayıp Dede Korkut Hikâyeleri'nde rastlanan 11 motif tespit edilmiştir. İki metinde de toplumsal hayata ait motiflerdeki ortaklığın nedeni yalnızca türle ilgili bir benzerlik değildir. Geçmişte destan devrini yaşayan Türk ve Hint toplumunun ilişkileri ve kültürel alışverişleri neticesinde de bazı benzerliklerin olduğu düşünülebilir. Bu bağlamda Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı'nda yer alan toplumsal hayata ait, "P553 Silahlar, P233 Baba ve oğul" gibi ortak motiflerin bolca bulunması ve benzerlik göstermesi Türk ve Hint toplumu arasında hem türle ilgili hem de kültürel alışveriş sonucu bir bağlantının olduğunu düşündürmektedir. Destan türünün sosyal olaylardan beslenen bir tür olduğu ve genellikle mücadeleler üzerine kurulu olması dolayısıyla her iki metnin türün özelliklerine paralellik gösterdiği görülmektedir. O halde iki metinde de ortak motiflerdeki bu tip benzerliklerin destan türünün

özelliklerine bağlı olarak hem kendiliğinden ortaya çıktığı hem de kültürel alışverişlerin sonucu olarak yer aldığını söylemek mümkündür.

Bu çalışmada toplumsal hayata ait tespit edilen motifler incelenerek çeşitli başlıklar altında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda dikkatimizi çeken en önemli konulardan biri “P553 Silahlar” motifinin iki metinde de çokça yer alması ve ismen benzerlik göstermesidir. Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı’nda *kılıç, ok, yay, mızrak, gürz, zırh, hançer* silahlarının ortak olarak bulunduğu ve bu silahlara aynı isimlerle yer verildiği görülmüştür. İki metnin de kahramanların savaşçı tarafı göz önünde bulundurulduğunda Oğuz ve Hintlilerin düşmanlarına karşı topraklarını korumak ile toprak hâkimiyetlerini genişletmek için hayatlarının her noktasında yanlarında silah bulundurdıkları söylenebilir. Bunun yanı sıra geçmişte iki toplumun birbiriyle komşu olması ve irtibat halinde bulunması hatta din boyutunda ilişkilerinin olması sebebiyle birbirini etkilemiş iki toplumu düşündüğümüzde silahlar motifinin benzerlik göstermesi mümkündür. Bu bağlamda metinlerde bu kadar çok silaha yer verilmiş olmasının doğal bir durum olarak karşılanması gerekir.

Çalışmada toplumsal hayata ait tespit edilen motiflerin incelenmesi sonucunda ikinci olarak en çok dikkatimizi çeken konu “P233 Baba ve Oğul” motifinin iki metinde de kimliğin belirtilmesi için ismen sık sık anılmasıdır. Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı’nın mücadeleler üzerine kurulu metinler olması, baba ve oğul isimlerinin sık tekrarlanmasına neden olmuştur. Bununla beraber soyun sürdürülmesi ve toplumun devamlılığının sağlanması iki metinde de baba ve oğula bağlı geliştiğinden, toprakların genişletilmesi için de savaşacak oğullara ihtiyacın önem kazanıp kimliğin belirlenmesinin ön plana çıkarıldığı şeklinde yorumlanabilir. Bu bağlamda da destan devrini yaşamış olan Türkler ile Hintlilerin toplumsal gelişim aşamalarında benzerlik bulunduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada toplumsal hayata ait motiflerin incelenmesi sonucunda dikkatimizi çeken ve burada sözünü etmek istediğimiz diğer bir konu ise “P327 Kutlama” motifinin iki metinde de ortak olmasına rağmen farklı niteliklerle karşımıza çıkmasıdır. Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı’nda bu motif sevinçli olayların kutlanması şeklinde görülmektedir. Her iki metinde de kutlamalar mücadelelerin kazanılması ve düğün törenlerinin gerçekleştirilmesi sonucunda ziyafet verildiği saptanırken, Dede Korkut Hikâyeleri’nde yiğitlerin yaptığı ilk avdan

sonra da kutlama ziyafeti verildiği görülmektedir. İki metinde de tespit edilen motiflerin referansı doğrultusunda çeşitli vesilelerle yapılan bu kutlama ve ziyafetlerin Dede Korkut'ta otağlar kurularak coşkulu ve çalgı çalınarak gerçekleştirildiği söylenebilir. Mahabharata Destanı'nda ise daha çok bu kutlamaların saraylardaki ziyafet sofralarında dini unsurların etkisinde gerçekleştirildiği göze çarpmaktadır. Bu bağlamda Oğuz ve Hintliler arasındaki sevinçli olayların kutlanmasında etkisi olan unsurların kültür farklılığını ortaya koyan bir durum olarak göze çarptığı ifade edilebilir. Ayrıca Dede Korkut Hikâyeleri'nin İslamiyet öncesi döneminin izlerini taşıması, göçebe hayatın içerisindeki kutlamalarda daha az dini unsurların yer almasına neden olan bir durum olarak görülebilir; zira Mahabharata Destanı'nın içerisinde Hinduizm ve kast sisteminin izlerinin bulunması ile yerleşik hayata bağlı olarak metnin içerisindeki kutlamalarda daha çok dini unsurlar yer almaktadır.

Dede Korkut Hikâyeleri'nde Oğuz halkının göçebe yaşamı sürdürmekle beraber otağ ve çadırda yaşadığı görülürken, Mahabharata'da daha çok yerleşik düzene geçildiği ve destan boyunca ön planda olan kralların ihtişamlı saraylarda yaşadığı saptanmıştır. Bu bağlamda Dede Korkut Hikâyeleri'nde göçebe yaşam tarzının bir sonucu olarak halkın geçim kaynağının hayvancılık olduğu görülürken, Mahabharata'da halkın tamamının tek bir geçim kaynağı olmayıp kast sistemine bağlı olarak çeşitli meslekler icra edilip geçimlerini sağladığı söylenebilir. O halde Dede Korkut Hikâyeleri'nde yer alan imrahor, ılkıcı, çavuş, kapıcı, ulema gibi mesleklerin bu göçebe yaşamın, Mahabharata Destanı'nda ise memur, sürücü, âlim, sanatçı, dansçı, sporcu vs. gibi mesleklerin sistemli ve düzenli halde işleyen yerleşik bir hayatın sonucu olduğu ifade edilebilir.

Dede Korkut Hikâyeleri'nde Oğuzların sosyal yapısı içerisinde İslamî unsurlara daha az yer verildiği saptanırken, Mahabharata'da sosyal yapının tüm alanlarına Hinduizm etkisi altında kast sisteminin nüfuz ettiği görülmüştür. Yine bu durum her iki metinde göçebe ve yerleşik bir hayatın sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira Dede Korkut Hikâyeleri geçiş dönemi eseri olması sebebiyle İslamî unsurlarla birlikte İslamiyet öncesi Türk kültür hayatının içinde bulunan Şamanizm izlerini de taşımaktadır.

Dede Korkut Hikâyeleri'nde aile yapısını içinde bulunduran “P210 karı ve koca”, “P230 ebeveynler ve çocuklar” başlıkları altında aile bağlarının güçlü olduğu

ve aile bireyleri arasında sevginin ön plana çıktığı görülürken, Mahabharata’da aile yapısının soyun devam ettirilmesi amacıyla ön plana çıkartıldığı ve buna bağlı olarak aile değerlerinin daha zayıf olduğu saptanmıştır.

Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı’nın iki farklı coğrafyada, dönemin toplumsal koşulları da göz önünde bulundurularak Türkler ve Hintlilerin toplum yapısındaki yaşayış ve kültür tarzı yansıtılmaya çalışılmıştır. Yapılan bu çalışmanın eksiklikleri olmasına rağmen, Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı’nın ilk kez birlikte ele alındığı bu çalışmanın konu ile ilgili gelecek araştırmalara ışık tutacağına inanılmaktadır.

Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı’nın karşılaştırılması sonucunda iki metinde de tespit edilen ortak motiflerin benzer ve farklılıkları tablo halinde şu şekilde verilmiştir:

Tablo 1. Dede Korkut Hikâyeleri ve Mahabharata Destanı’nda Tespit Edilen Toplumsal Hayata Ait Ortak Motiflerin Benzer ve Farklılıkları Tablosu

Dede Korkut Hikâyeleri ile Mahabharata Destanı’nda Tespit Edilen Toplumsal Hayata Ait Motifler	Dede Korkut Hikâyeleri	Mahabharata Destanı
P10- Krallar	Hanlar Hanı Bayındır Han	Krallar
P14- Kralların belirli uygulamaları	Bayındır Han’ın her yıl ziyafet düzenlemesi	Kralların kutsal ayinler düzenlemesi
P110- Kralın/asilin vekilleri	Bayındır Han’ın veziri Kazılık Koca	Kralların danışman ve bakanları
P170- Esirler/köleler	Kul, karavaş, kırnak, carıye	Hizmetçi, hizmetkâr, köle
P174- Esirin/ kölenin çocukları ve özgür insanın esir/köle olması	Kahramanların esir olarak götürülüp kalelerde tutsak edilmesi	Kahramanın üstünlük elde ettiği durumda özgür insanı kendi kölesi etmesi
P178- Esirin/kölenin özgür bırakılması	Tutsak eden kişi tarafından kahramanın özgür bırakılması Ziyafetlerde kul, karavaş, kırnak ve cariyelerin azat edilmesi	Tutsak edilen kahramanların kurtarılarak özgürlüğüne kavuşturulması

P210- Karı ve koca	Oğuz beylerinin tek eşli evlilik yapması Karı ve koca arasındaki sevginin güçlü olması Eşlerin sözlerine itibar edilmesi ve akıl danışılması	Kralların çok eşli evlilik yapması Draupadi isimli prensesin istisnai bir durum olarak çok eşli olması Karı ve koca arasındaki sevginin daha zayıf olması Eşlerin sözlerine hiç yer verilmemesi
P230- Ebeveynler ve çocuklar	Aile bağları çok güçlü Çocuk sahibi olmanın toplum için soyun devamı noktasında önemli kabul edilmesi	Aile bağları daha zayıf Soyun devam etmesi ve krallıkların yönetilmesi için çocuk sahibi olmanın önemli kabul edilmesi Soyun isim olarak sık sık sayılması ve aile üyelerinin kimliğinin belirlenmesi
P231- Anne ve oğul	Anne ve oğul arasındaki sevginin güçlü olması Yetiştirilecek oğulların terbiyesinden annenin sorumlu olması Annenin sözüne önem verilip riayet edilmesi	Anne ve oğul arasındaki sevginin daha zayıf olması Annenin her olayda oğullarının yanında bulunması Annenin sözüne önem verilip riayet edilmesi

P232- Anne ve kız	Annenin kız çocuğuna rol model olmasının öneminin vurgulanması	Anne ve kızın arasındaki ilişkinin destanda hiç yer almaması Anne ve kızın sadece ismen anılarak kimliğin belirlenmesi
P233- Baba ve oğul	Babanın oğlunun eğitilmesi ve yetiştirilmesinde rol oynaması Toplumda oğula sahip olmanın itibar kaynağı olması ve önemli kabul edilmesi Oğulların babaları ile tanıtılarak kimliğin belirlenmesi	Kralların oğullarının eğitilmesi ve yetiştirilmesinde bir rolü olmaması Soyun ön plana çıkarılması için sık sık oğulların babaları ile anılması ve kimliğin belirlenmesi
P234- Baba ve kız	Toplumda kıza sahip olmanın itibar kaynağı olması Baba ile kız ilişkisine hikâyelerde yer verilmemesi Baba ve kızların birlikte anılarak tanıtılması	Baba ile kız ilişkisine destanda yer verilmemesi Baba ve kızların birlikte anılması ve kimliğin belirlenmesi

P251- Erkek kardeşler	Erkek kardeşlerin arasında güçlü bir sevgi ve birliktelik olması Erkek kardeşlerin birlikte anılarak kimliklerinin belirlenmesi Erkek kardeşlerin birbiri için mücadele etmesi	Erkek kardeşlerin arasında güçlü bir sevgi ve birliktelik olması Erkek kardeşlerin birlikte anılarak kimliklerinin belirlenmesi Erkek kardeşlerin bütün mücadeleleri birlikte vermesi
P253- Kız ve erkek kardeş	Erkek kardeşlerin, kız kardeşleri üzerinde söz sahibi olması Kız ve erkek kardeş arasında sevgi bağının bulunması	Erkek kardeşlerin, kız kardeşleri üzerinde söz sahibi olması Kız ve erkek kardeş arasında sevgi bağının bulunması
P261-Kayınpeder/kaynata	Kayınpeder/kaynata ile aile üyeleri arasındaki yakınlık derecesinin belirlenmesi	Destanda sadece kayın baba kavramı ile yer verilmesi
P265- Damat/güvey	Damadın aile üyeleri ile arasındaki ilişkiye yer verilerek kimliğin belirlenmesi	Damadın fiziksel engelinin bulunmamasına evliliklerde önem verilmesi Düğün bitiminde damada hediyeler verilmesi
P291- Büyükbaba/dede	Büyükbabanın/dedenin kimliğinin belirlenmesi	Büyükbabanın/dedenin torun ile birlikte anılarak kimliğinin belirlenmesi
P293- Dayı-Amca	Aruz Koca ile olumsuz dayı modelinin gösterilmesi Kara Göne ile olumlu amca modelinin gösterilmesi ve amcanın, dayıya göre daha itibarlı tanıtılması Amca ve dayı modelleri ile aile ilişkilerinin gösterilmesi	Dayı motifine yer verilmemesi Vidura ile olumlu amca modelinin gösterilmesi Amca isimlerine yer verilerek kimliğin belirlenmesi
P297- Erkek yeğen	Erkek yeğenin sözüne itibar edilmesi	Erkek yeğenlere sevgi gösterilmesi ve zor durumlarda yardım edilmesi

P310- Arkadaşlık/Dostluk	Inak, nöker, nâyib Kahramanların arkadaşlığının/dostluğunun tanımlanarak belirtilmesi Arkadaşlığın/dostluğun önemli kabul edilmesi	Dost, arkadaş Kahramanların arkadaşlığının/dostluğunun tanımlanarak belirtilmesi Arkadaş modelinin olumlu ve olumsuz özelliklerinin kahramanlarda gösterilmesi Arkadaşlığın/dostluğun önemli kabul edilmesi
P320- Misafirperverlik	Misafirperverliğe önem verilmesi ve gelen misafirin en iyi şekilde ağırlanması Misafirlere özel ikramlar hazırlanması ve yedirilip içirilip hürmet gösterilmesi Misafirperverliğin oturma düzeni üzerinde mevki ölçütü ele alınarak yapılması	Misafirperverliğe önem verilmesi ve gelen misafirin en iyi şekilde ağırlanması Misafirlere özel ikramlar hazırlanması ve yedirilip içirilip hürmet gösterilmesi Misafirperverliğin armağanlar sunularak gösterilmesi Misafirperverliğin Arghya sunularak gösterilmesi
P322- Konuk edilen misafir	Oğuz beylerinin ziyafet ve düğünler düzenleyip Oğuz beylerini diktirdikleri otağda konuklaması Kahramanın üç gün konuk edilmesi	Kralların, Brâhmanları ayinlerden önce köşklere yerleştirmesi ve konuklaması Ansızın gelen misafirlerin kalmak için konuk edilmesi ve zor durumda kalan kimselere evlerin açılması

P327- Kutlama (Barmecide ziyafeti)	Toy, düğün, yeme-içme	Düğün, şölen
	Kutlamalarda eğlence unsurunun ön planda olması	Kutlamalarda dini unsurların ön planda olması
	Evliliğin kutlanması için kırk gün kırk gece düğün yapılması	Evliliğin kutlanması için günlerce süren düğün törenlerinin gerçekleştirilmesi
	Savaşlarda zafer elde edilmesi ve tutsak olan kahramanın kurtarılmasını kutlamak için toy verilip yedi gün yedi gece yeme-içme yapılması Kahramanın ilk avını kutlamak amacıyla toy verilmesi	Bir işin tamamlanmasını kutlamak için şölen düzenlenmesi
P361- Sadık Hizmetkâr	Kırk ince belli kızın hayatlarını riske atarak Burla Hatun'u, Şöklı Melik'e karşı ele vermemesi	Kral Yudhiştira'nın sadık hizmetçilerinin olup olmadığının ifade edilmesi
P424- Hekim/doktor	Hekim Dirse Han oğlu Boğaç'ın hekimlere ısmarlandığının ifade edilmesi	Doktor Kral Parikşit'in sütunun üzerine yaptırdığı evin çevresine her türden zehre deva bulan doktorları yerleştirmesi. Kral Yudhiştira'nın şifacılığın sekiz sanatını bilen doktorlarının olup olmadığının ifade edilmesi.

P427- Ozan/büyücü (Şair, bilgin)	Dede Korkut'un hikâyelerin sonunda bir ozan gibi gelip kopuz çalıp soylaması ve nasihatlerde bulunması Ozanların beyden beye gitmesi ve kopuzuyla beraber gezmesi Ozanların düğünlere gitmesi Ozanlara düğünlerde itibar edilmesi, isteklerinin yerine getirilmesi ve ayrıcalık tanınması	Ozanların şenliklere gitmesi ve orada görev alması Misafir ağırlandığı zaman ozanların şarkı söylemesi ve müzik aleti çalması
P428- Şarkıcı/müzişyen	Nakaracı, zurnacı Nakaracı ve zurnacıların düğün meclislerinde bulunması Savaşların galibiyet ile bitmesi sonucu davulcu ve borucuların müzik aletlerini çalması	Müzişyen, müzik aletlerini çalan sanatçı, şarkıcı Müzişyenlerin ayin, şenlik ve özel ziyafetlerde icralarını ortaya koyması Şenliklerde Brâhmanların duaları bitene kadar müzik aletlerinin çalınması Konuk edilen misafirlerin odalarına şarkıcıların gönderilmesi
P431- Tacir/tüccar	Bezirgân Bezirgânların taşıyıcılık görevi üstlenmesi	Tüccar Tüccarlığın icra edilmesi Yönetimin tüccarlara destek vermesi ve ticaretin rahat bir şekilde yürütülmesi
P460- Diğer esnaflar ve meslekler	Ulema,âlim, casus, imrahor, ılıkıcı çavuş, kapıcı, aşbaz, hizmetkâr, çapar	Memur, sürücü, matematik ilmiyle uğraşanlar, silah kullanma üstadı ve savaş sanatı hocası, ulak, danışman, muhbir, haberci, bekçi, sudra, aşçı, balıkçı, tellal, madenci, âlim, çömlekçi, sanatçı, dansçı, sporcu, bakan, rakkase

P461- Asker	Leşker, çeri, ulufeci, serçeşme Askerin güç simgesi olması	Savaşçı, asker, komutan Askerin güç simgesi olması
P532- Vergi ödemesi/haraç	Kuru bir çayın üzerine köprü kuran Deli Dumrul'un, haraç niteliğinde köprüden geçenden otuz üç akçe geçmeyenden ise döve döve kırk akçe alması Tepegöz'ün Oğuzları çaresiz duruma getirip onlardan haraç niteliğinde günde iki insan beş yüz koyun alması	Arjuna'nın Ghandarvaların ülkesini ele geçirdiği zaman onlardan vergi olarak Tittiri, Kalmaşa, Manduka, cinslerine ait atlar alması Vaka isimli Rakşasa'nın Ekaçakra şehrindkileri çaresiz duruma getirip haraç niteliğinde pirinç, iki öküz, bir insan alması
P533- Feodal haraç	Bayındır Han'a dokuz tümen Gürcistan haracının gelmesi	Kral Yudhiştira'nın adil vergiler koyan bir kral olarak ifade edilmesi Ele geçirilen toprakların vergiye bağlanması
P551- Ordu	Beylerin ordularının olması Orduların toplanması ve savaşa gidilmesi	Kralların ordularının olması Orduların toplanması ve savaşa gidilmesi Ordularla fetihler düzenlenmesi
P553- Silahlar	Kılıç, ok, sapan, çengel, gönder, kalkan, mızrak, gürz, tuğulga, tomar, yay, cıda, külünk, kamçı, bıçak, mancınık, süngü, çomak, kargı, hançer, yarak	Yay, ok, silah, mızrak, gürz, tomara, kılıç, zırh, balta, hançer, disk
P556- Savaşta meydan okuma	Kahramanların zor durumda olan kişilere yardım etmek için düşmana karşı meydan okuması	Savaş meydanında Şalya isimli kahramanın Bhişma'yı teke tek dövüşmeye çağırarak meydan okuması

P557- Askeri gelenekler	Oğuz beylerinin savaşa girmeden önce abdest alıp iki rekât namaz kılması Muhammed'e salavat getirildikten sonra düşmana saldırılması Saldırı esnasında çalgı aletlerinin çalınması Savaşların sonunda zafer elde edildiğinde Hanlar Hanı Bayındır Han'a Pencik çıkarılması Savaş sonrası kahramanlık gösteren beylere armağanlar verilmesi	Savaş veya fetihlerin sonunda zafer elde edildiğinde krallara elde edilen ganimetlerin sunulması Kralların elde ettiği ganimetleri istediği kişilere hediye olarak dağıtması
P634- Ziyafetler/bayramlar	Toy, yeme-içme Her yıl ziyafet düzenlenmesi Ziyafet öncesi ve sonrasındaki uygulamaların gösterilerek özel hazırlıklar yapılması İsteğin gerçekleştirilmesi için ziyafet düzenlenmesi Olumlu ve olumsuz olayların sonucunda ziyafet verilmesi Kazan Bey'den akın dileyip sonrasında meyhanede ziyafet verilmesi	Şölen, ziyafet Kralların, kızlarının eş seçmesi için şenlik ve şölen düzenlemesi Ziyafetin içeriğiyle ilgili bilgi olmaması Brâhmanlara özgü bayramın bulunması
P710- Uluslar	Oğuz (İç-Taş), Kara Dervend, Demir Kapı Dervendi, Avnik, Gürcistan, Bayburt, Türkistan, Kan Apkaza, Cızığlar, Çeşme, Hemid, Mardin, Sancıda (n), Ak Saka, Düzmürd, Berde, Gence, Şiröğüven, Alınca, Trabzon, Tatyán, Tomanın Akça Kale, Sürmeli, Rum, Şam, Ak Hisar	Kuru, Hastinapura, Matsya, Ekaçakra, Kurukşetra, Nişada, Kasi, Varanavata, Sindhu, Kosal, Madraka, Kirata, Anga, Vanga, Maghadha, Ayodha

P715- Belirli uluslar (İrklar)	Oğuz, Tatar, Türkmen, Trabzonlu, Tomanınlı	Matsyalı, Valhikalı, Kasili, Nişadalı, Varanavatalı, Kanyayuvyalı, Pattanalı, Karuşalı, Sindhulu, Kosallı, Madrakalı, Kiratalı, Angalı, Vangalı, Yavanalı, Kalingalı, Karuşalı, Maghadhalı, Kimpuruşalı, Asvamethalı, Ayodhalı, Mallalı, Kauşikaççalı, Adrihajalı, Koşalalı, Pulindalı, Tripuralı, Paundriyalı, Kalkingalı, Singhalalı, Kaşmiralı

KAYNAKÇA

- Alptekin, A. B. (2015). *Halk hikâyelerinin motif yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Alsaç, F. (2018). Dede Korkut hikâyelerinde kültürel bellek bağlamında gelenekler. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*. 4 (1). 17-35.
- Altunbay, M. (2016). Temel bir değer olarak Dede Korkut'ta misafirperverlik ve izzeti ikram. *Akademik Bakış Dergisi*. (c. y.) (56). 359-371.
- Artun, E. (2013a). *Türk halk edebiyatına giriş*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Artun, E. (2013b). *Anonim halk edebiyatı nesri*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Banarlı, N. S. (1987). *Resimli Türk edebiyatı tarihi* (2 Cilt). İstanbul: MEB Basımevi.
- Boratav, P. N. (2016). *100 soruda Türk folkloru*. Ankara: BilgeSu Yayınları.
- Boratav, P. N. (2019). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. Ankara: BilgeSu Yayınları.
- Çetin, A. Y. (2015). Dede Korkut Kitabı'nda baba, oğul ve baba-oğul ilişkisi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 15 (2). 55-63.
- Çetinkaya, G. (2015). *Dede Korkut hikâyelerinde semboller*. Basılmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 203, Ankara.
- Çobanoğlu, Ö. (2016). *Halkbilimi kuramları ve araştırma yöntemleri tarihine giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2020). *Türk dünyası epik destan geleneği*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çoruhlu, Y. (2011). *Türk mitolojisinin ana hatları*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Dallapiccola, A. L. (2013). *Hint mitleri*. Bilgesu Savcı (çev.), Ankara: Phoenix Yayınları.
- Demir, N. (2016). *Oğuz Kağan destanı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Demir, N. (2019). *Dede Korkut destanı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Demirel, H. (2015). *Türk destanlarının ana unsurları*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2015). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dorsan, R. M. (1977). Folklor'un babası, Stith Thompson. Nebi Özdemir. (çev.), *Milli Folklor Dergisi*. 90 (358). 20-23.
- Dumezil, G. (2012). *Mit ve destan I Hint avrupa halklarının destanlarında üç işlev ideolojisi*. Ali Berkay (çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ekici, M. (2019). *Dede Korkut kitabı Türkistan/Türkmen Sahra nüshası/Salur Kazan'ın yedi başlı ejderhayı öldürmesi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Elçin, Ş. (2014). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2015). *Kaşgârlı Mahmud: Divânu Lugâti't-Türk*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (1994). *Dede Korkut kitabı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gökdağ, B. A. ve Üçüncü, K. (2015). *Başlangıcından günümüze Türk destanları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gökyay, O. Ş. (2007). *Dedem Korkudun kitabı*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Gül, A. (2018). *Ansiklopedik Hinduizm sözlüğü*. İstanbul: İz Yayınları.
- Gündoğdu, R., vd. (haz.). (2015). *Şemseddin Sami: Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: İdeal Kültür Yayınları.

- İbrayev, Ş. (1998). *Destanın yapısı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- İnan, A. (1973). Dede Korkut Kitabındaki eski inançlar ve gelenekler. *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi* 1966-1969. (III-IV-V-VI). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları. 145-157.
- İnan, S. (2019). Dede Korkut hikâyelerinde aile ve ikili ilişkiler. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6 (17). 251-259.
- Kaplan, M. (2016). *Türk edebiyatı üzerinde araştırmalar 3/tip tahlilleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan, M. (2019). *Türk edebiyatı üzerinde araştırmalar 1*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karakaş, R. (2013). Dede Korkut hikâyelerinde tutsaklıktan kurtarma motifi ve bey oğulları arasındaki ilişki. *Turkish Studies Dergisi*. 8 (1). 1867-1879.
- Kaya, D. (2014). *Türk dünyası ansiklopedik Türk halk edebiyatı kavramları ve terimleri sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaya, K. (2003). *Hint mitolojisi sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Köksel, B. (2012). Dede Korkut Kitabı'nda dinî-mitolojik yardımcı kahraman motifi". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 161 (161). 73-88.
- Köprülü, M. F. (2016). *Türk edebiyatı tarihi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Macfie, J. M. (2000). *Hint efsaneleri*. Hüseyin Yılmaz (çev.), İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Mahabharata (Adi Parva-Sabha Parva)*(2020). Ayâsya (çev.), Ankara: Vaveyla Yayınları.
- Oğuz, M. Ö., vd. (ed.). (2015). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ögel, B. (2000). *Türk kültür tarihine giriş* (9 Cilt). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ögel, B. (2014). *Türk mitolojisi* (2 Cilt). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Öztürk, A. (2018). *Çağları içinde Türk destanları*. İstanbul: Alioğlu Yayınevi.
- Öztürk, N. (2018). Hinduizm'de ganga arti ritüeli. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. (c. y) (40). 71-98.
- Öztürk, Ö. (2016). *Dünya mitolojisi*. Ankara: Nika Yayınları.
- Pattanaik, D. (2016). *Hint mitolojisine giriş-mit ve mitya*. Çiğdem Erkal (çev.), Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Reicl, K. (2017). *Türk boylarının destanları*. Metin Ekici (çev.), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Renou, L. (1993). *Hinduizm*. Maide Selen (çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sadıkov, K. (2008). Eskü Türkler'in Komşu Doğu Halklarıyla Kültürel İlişkilerinde Budizm'in Yeri. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildirileri* (Ankara, 10-15 Eylül 2007). (2). 469-475.
- Sakaoğlu, S. ve Duymaz, A. (2016). *İslamiyet öncesi Türk destanları*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Saraç, Ö. (2013). Dirse Han oğlu Boğaç Han hikâyesinde sosyal göstergeler açısından kültür kodları ve anlam kalıpları. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. 2 (4). 128-137.
- Sepetçioğlu, M. N. (2019). *Karşılaştırmalı Türk destanları*. İstanbul: İrfan Yayınları.

- Sümer, F., Albayrak, N. (2000). Köroğlu. *TDV İslâm ansiklopedisi* (C 26, 268-270). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Şahin, H. İ. (2012). Türk destanlarındaki aile algısı üzerine bir değerlendirme. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*. (c. y.) (33). 117-138.
- Togan, Z. V. (1981). *Umumî Türk tarihine giriş* (2 Cilt). İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Tunçdöken, F. (2009). *Dede Korkut hikâyeleri ile Beowulf destanında yer alan toplumsal hayata ait motiflerin saptanması ve karşılaştırılması*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 97, Bursa.
- Ulukan, A. (2012). *Dede Korkut hikâyeleri ve Grimm masallarında kültür ve inançlara yerleşmiş renk ve sayı imgelemi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Alman Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 239, Sakarya.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1984). *Osmanlı devleti teşkilâtından kapukulu ocakları II*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Vladimirtsov, B. Y. (1995). *Moğolların içtimaî teşkilâtı*. Abdülkadir İnan (çev.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Winternitz, M. (2016). *Hint destanları*. Korhan Kaya (çev.), Ankara: İmge Kitabevi.
- Yakıcı, A. (2003). İslamiyet Öncesi Türk Destanlarının Bilim ve Kültür Hayatına Etkisi Üzerine Bazı Düşünceler. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. (c. y.) (13). 411-420.
- Yakıcı, A. (2007). Dede Korkut Kitabı'nda görülen ozan tiplerinin türkiye Sahası âşıklık geleneğinin oluşumuna etkisi. *Milli Folklor Dergisi*. 10 (73). 40-47.
- Yetiş, K. (1994). Destan. *TDV İslâm ansiklopedisi* (C 9, 202-205). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yıldız, N. A. (2019). *Türk dünyası destancılık geleneği ve destanlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Elektronik Kaynaklar

- Alberta Üniversitesi (2021). Thompson motif index. Erişim: 24.02.2021, <https://sites.ualberta.ca/~urban/Projects/English/Content/p.htm>
- Alberta Üniversitesi (2021). Thompson motif index. *Society*. Erişim: 24.02.2021, https://sites.ualberta.ca/~urban/Projects/English/Motif_Index.htm
- Kubbealtı Lugatı (2021). Kâtip. Erişim: 02. 04. 2021, <http://lugatim.com/s/Kâtip>
- Mahanbharat (2021). Geography. *Maps and ancient cities*. Erişim: 25.05.2021, <http://www.mahanbharat.net/geography/mahabharat-map>
- TDK (2021). Güncel Türkçe sözlük. Erişim: 06.04.2021, <https://sozluk.gov.tr/>
- Wikipedia (2021). Ayurveda. *Eight component*. Erişim: 05.06.2021, <https://en.wikipedia.org/wiki/Ayurveda>
- Wikipedia (2021). महाभारत. Erişim: 30.07.2021, <https://hi.wikipedia.org/wiki/महाभारत>
- Yumpu, Thompson Motif-Index listed alphabetically Indice generale dei Motivi. Erişim: 24.02 2021, <https://www.yumpu.com/en/document/view/11493629/thompson-motif-index-listed-alphabetically-indice-generale-dei-motivi>

EKLER

Ek 1. Stith Thompson Halk Edebiyatı Motif İndeksi Alberta Üniversitesi

- A. Mythological Motifs
- B. Animal Motifs
- C. Motifs of Tabu
- D. Magic
- E. The Dead
- F. Marvels
- G. Ogres
- H. Tests
- J. The Wise and the Foolish
- K. Deceptions
- L. Reversals of Fortune
- M. Ordaining the Future
- N. Chance and Fate
- P. Society
- Q. Rewards and Punishments
- R. Captives and Fugitives
- S. Unnatural Cruelty
- T. Sex
- U. The Nature of Life
- V. Religion
- W. Traits of Character
- X. Humor
- Z. Miscellaneous Groups of Motifs

(Alberta University, 2021).

P. SOCIETY

DETAILED SYNOPSIS

†P0.--P99. Royalty and nobility

†P0. Royalty and nobility

†P10. Kings

†P20. Queens

†P30. Princes

†P40. Princesses

†P50. Noblemen (knights)

†P60. Noble (gentle) ladies

†P90. Royalty and nobility -- miscellaneous

†P100.--P199. Other social orders

†P110. Royal ministers

†P120. Church dignitaries

†P150. Rich men

†P160. Beggars

†P170. Slaves

†P190. Other social orders -- miscellaneous

†P200.--P299. The family

†P200. The family

†P210. Husband and wife

†P230. Parents and children

†P250. Brothers and sisters

†P260. Relations by law

†P270. Foster relatives

†P280. Steprelatives

†P290. Other relatives

†P300.--P399. Other social relationships

†P310. Friendship

†P320. Hospitality

†P340. Teacher and pupil

†P360. Master and servant

†P400.--P499. Trades and professions

†P400. Trades and professions

†P410. Laborers

†P420. Learned professions

†P430. Financiers and merchants

†P440. Artisans

†P460. Other trades and professions

†P500.--P599. Government

†P500. Government

†P510. Law courts

†P550. Military affairs

†P600.--P699. Customs

†P600. Customs

†P700.--P799. Society -- miscellaneous motifs

†P710. Nations

P. SOCIETY.

†P0-†P99. Royalty and nobility.

P0. †P0. *Royalty and nobility.*

P3. †P3. *Issue of marriage of brother and sister of highest chiefly rank is a god.* Hawaii: Beckwith Myth 521.

P10. †P10. *Kings.* Jewish: *Neuman.

P11. †P11. *Choice of kings.* India: Thompson-Balys.

P12. †P12. *Character of kings.*

P13. †P13. *Customs connected with kings.* Irish myth: *Cross.

P14. †P14. *Particular practices of kings.*

P14.14. †P14.14. *King requires everyone who comes before him to tell a story.* Irish myth: Cross.

P15. †P15. *Adventures of kings.*

P16. †P16. *End of king's reign.*

P17. †P17. *Succession to the throne.* Missouri French: Carrière.

P18. †P18. *Marriage of kings.* Irish myth: Cross.

P19. †P19. *Other motifs connected with kings.* Irish myth: Cross.

- P20. †P20. *Queens*. Irish myth: Cross.
- P21. †P21. *Queen intervenes for condemned courtiers*. *Chauvin II 104 No. 65.
- P22. †P22. *Queen marries murderer of her fiancée*. Italian Novella: Rotunda.
- P23. †P23. *Queen persuades king to make war without cause that her sons may have territory*. Irish myth: Cross.
- P24. †P24. *Queen must pay tribute to victorious queen to the amount paid by king to victorious king*. Irish myth: Cross.
- P25. †P25. *Queen meddles in state affairs*. India: Thompson-Balys.
- P26. †P26. *Captured queen commits suicide*. (Cf. †P16.3.0.1.) Irish myth: Cross; India: Thompson-Balys.
- P27. †P27. *Grief at queen's death*. Icelandic: *Boberg.
- P28. †P28. *Marriage of queen*.
- P29. †P29. *Queens -- miscellaneous*.
- P30. †P30. *Princes*. Irish myth: Cross.
- P31. †P31. *Prince must learn a trade*. (Cf. †P51.) *Chauvin VI 74 No. 239.
- P32. †P32. *Friendship of prince and commoner*. India: Thompson-Balys.
- P34. †P34. *Prince imprisoned as hostage for safety from king*. Irish myth: Cross.
- P35. †P35. *Unknown prince chosen chief of children in play*. *Type 920; *DeVries FFC LXXIII 40ff.
- P36. †P36. *Dispossessed prince taunted by usurper's son*. West Africa: Frobenius Atlantis VI 182ff. No. 4.
- P37. †P37. *Birth rites confer royalty on infant prince*. Easter Island: Métraux Ethnology 59.

P38. †P38. *Prince forfeits father's and God's blessing if he fails to claim throne.* English romance: Malory I 4.

P40. †P40. *Princesses.*

P41. †P41. *Princess cannot be married to someone of low caste, though he passes suitor test.* India: Thompson-Balys.

P50. †P50. *Noblemen (knights).*

P51. †P51. *Noble person saves self from difficulties by knowledge of a trade.* (Cf. †P31.) Chauvin VIII 111 No. 90.

P52. †P52. *Knight jousts with all comers.* (Cf. †P561.) English romance: Malory passim.

P55. †P55. *Wild man of noble birth.* (Cf. †F567.) Dickson 135 n. 117; Irish myth: Cross.

P60. †P60. *Noble (gentle) ladies.*

P61. †P61. *Noble woman given to foreigners on condition that thereafter their land be held by female right.* Irish myth: Cross.

P90. †P90. *Royalty and nobility -- miscellaneous.*

P92. †P92. *Bathing pool reserved for royalty.* Tahiti: Henry Ancient Tahiti (Honolulu, 1928) 608.

P93. †P93. *Certain foods, ornaments, feathers, etc. reserved for royalty.* Hawaii: Beckwith Myth 376.

P94. †P94. *Garment must be removed in presence of certain high chiefs.* Hawaii: Beckwith Myth 376.

P95. †P95. *Impossible to refuse the request of a troubled nobleman.* Greek: Odyssey IV 653.

†P100-†P199. *Other social orders.*

P110. †P110. *Royal ministers.* Missouri French: Carrière.

P111. †P111. *Banished minister found indispensable and recalled.* *Chauvin VI 38 No. 207 n. 5; India: Thompson-Balys.

P116. †P116. *Minister acts as stepping-stone in midst of flame-filled trench so that king can step across from one side to the other.* India: Thompson-Balys.

P120. †P120. *Church dignitaries.* Irish myth: Cross.

P150. †P150. *Rich men.* Irish myth: Cross; Missouri French: Carrière.

P151. †P151. *Man so rich that people prefer the dung from his mules over king's gold and silver.* Jewish: Neuman.

P160. †P160. *Beggars.* Irish myth: Cross; Missouri French: Carrière; Jewish: Neuman.

P161. †P161. *Beggars' many children.* *Wesselski Bebel II 131 No. 97, 136 No. 107.

P162. †P162. *Lepers.* Irish myth: Cross; Jewish: Neuman.

P163. †P163. *Beggar rewarded by king for poem (song).* India: *Thompson-Balys.

P170. †P170. *Slaves.* Irish myth: Cross.

P171. †P171. *Branding person makes him one's slave for life.* Wesselski Hodscha Nasreddin II 198 No. 391.

P172. †P172. *Requirement that slaves given as tribute should not know Irish.* Irish myth: Cross.

P173. †P173. *Captive king's sons made slaves.* Irish myth: Cross; Jewish: Neuman.

P174. †P174. *Children of slave and free person become slaves.* Hawaii: Beckwith Myth 300.

P175. †P175. *Slave killed*. Icelandic: *Boberg.

P176. †P176. *Murder by slaves*. Icelandic: Boberg.

P177. †P177. *Origin of thralls*. Icelandic: Boberg.

P178. †P178. *Slaves freed*. Icelandic: *Boberg.

P190. †P190. *Other social orders -- miscellaneous*. Irish myth: Cross.

P191. †P191. *Social status of foreigners*. Irish myth: Cross.

P192. †P192. *Madmen (fools, professional fools)*. Irish myth: Cross.

†P200-†P299. *The family*.

P200. †P200. *The family*.

P201. †P201. *Inherent enmity between members of a family*. Dickson 100 n. 5.

P202. †P202. *Person reproached for having no relatives*. Irish myth: Cross; Koryak: *Jochelson JE VI 372.

P203. †P203. *Game with ancestors' bones*. A boy interrupts a game played with the bones of his father or other murdered relative. N. Am. Indian: Kroeber JAFL XXI 225.

P205. †P205. *Refusal to fight relatives*. Hindu: Tawney I 175; Icelandic: Boberg.

P210. †P210. *Husband and wife*.

P212. †P212. *Wife more merciful than blood relations*. They refuse to ransom condemned man; wife does so. Child II 349f., III 516, IV 481, V 231ff., 296.

P213. †P213. *Husband more merciful than blood relations*. They refuse to ransom condemned woman; husband does so. Child II 346--53, III 511, IV 481f., V 231ff., 296.

P214. †P214. *Wife drinks blood of slain husband*. Irish myth: Cross.

P216. †P216. *Wife only one able to persuade her husband*. Icelandic: Boberg.

P230. †P230. *Parents and children*. Hdwb. d. Märchens I 527a s. v. “Eltern und Kinder”; Spanish Exempla: Keller.

P231. †P231. *Mother and son*.

P232. †P232. *Mother and daughter*.

P233. †P233. *Father and son*. Irish myth: Cross; Spanish Exempla: Keller.

P234. †P234. *Father and daughter*. Irish myth: Cross; Spanish Exempla: Keller.

P236. †P236. *Undutiful children*. Irish myth: Cross.

P237. †P237. *Daughters flogged by parents*. Child I 192, II 435, V237a.

P241. †P241. *Parents descend to hell instead of sons*. Irish: O’Suilleabhain 53.

P242. †P242. *Children punished for fathers’ sins*. Jewish: Neuman.

P250. †P250. *Brothers and sisters*.

P251. †P251. *Brothers*. *Penzer III 272 n. 1; Irish myth: Cross; Spanish Exempla: Keller.

P252. †P252. *Sisters*.

P253. †P253. *Sister and brother*. Type 450; Irish myth: Cross; Spanish Exempla: Keller.

P260. †P260. *Relations by law*.

P261. †P261. *Father-in-law*. India: Thompson-Balys.

P262. †P262. *Mother-in-law*. Irish myth: Cross.

P263. †P263. *Brother-in-law*. (Cf. †K2211.1.)

P264. †P264. *Sister-in-law*. (Cf. †K2212.2.)

P265. †P265. *Son-in-law*.

P270. †P270. *Foster relatives*. Irish myth: Cross.

P271. †P271. *Foster father*. **C. Schubert *Der Pflegesohn (Nourri) im Heldenepos* (Marburg, 1906); Irish myth: Cross; Missouri French: Carrière.

P272. †P272. *Foster mother*. Irish myth: Cross; Missouri French: Carrière.

P273. †P273. *Foster brother*. *Valtyr Gudmundsson “Fóstbræðralag” in *prjár Ritgjörethir* (Kaupmannahöfn, 1892) 29--55; Irish myth: Cross; Icelandic: *Boberg.

P274. †P274. *Foster sister*.

P275. †P275. *Foster son*. Irish myth: Cross.

P280. †P280. *Steprelatives*.

P281. †P281. *Stepfather*.

P282. †P282. *Stepmother*. Irish myth: Cross; Missouri French: Carrière.

P283. †P283. *Stepbrother*.

P284. †P284. *Stepsister*. (Cf. †K2212.1.) Icelandic: Boberg; Missouri French: Carrière.

P290. †P290. *Other relatives*.

P291. †P291. *Grandfather*. Irish myth: Cross; Missouri French: Carrière.

P292. †P292. *Grandmother*. Missouri French: Carrière.

P293. †P293. *Uncle*. **W. O. Farnsworth *Uncle and Nephew in the Old French Chansons de Geste* (New York, 1913); Irish myth: Cross.

P294. †P294. *Aunt*. *Rivers “The Father’s Sister in Oceania” FL XXI 42.

P295. †P295. *Cousins*.

P296. †P296. *Godparents*.

P297. †P297. *Nephew*. *F. B. Gummere *The Sister's Son* (Oxford, 1901); C. H. Bell *The Sister's Son in the Mediaeval German Epic* (Berkeley, 1922); Irish myth: Cross.

P298. †P298. *Niece*.

†P300-†P399. Other social relationships.

P310. †P310. *Friendship*. *Type 516; *BP I 46; **Rösch FFC LXXVII 96; India: *Thompson-Balys.

P311. †P311. *Sworn brethren*. Friends take an oath of lasting brotherhood. *Type 516; Rösch FFC LXXVII 98; *Hibbard 68 n. 7, 145 n. 3; Child IV 146f.; Wesselski *Märchen* 187 No. 2; *Krappe *Bulletin Hispanique* XXXIX 17; *Abeles "Die Burgschaft als Motif in der jüdischen Literatur" *Monatsch. f. Geschichte u. Wissenschaft der Juden* LX 213ff., 263ff. --English: Wells 158 (Amis and Amiloun); Icelandic: Olrik *Saksas Oldhistorie* I (1892) 59ff., *Boberg; Italian Novella: *Rotunda; Jewish: *Neuman, bin Gorion *Born Judas*@2 IV 14, 20, 274; India: Thompson-Balys; Korean: Zong in-Sob 63 No. 35.

P312. †P312. *Blood-brotherhood*. Friends take oath of brotherhood by means of mixing their blood. *Type 1364; **Encyc. Rel. Ethics II 717a, 857ff.; **H. C. Trumbull *The Blood Covenant* (London, 1887); *Chauvin VII 20 No. 373D; *Hibbard 145 n. 3; Fb "blod" IV 46b; Nitze MPh IX 291; DeVries *Acta Philologica Scandinavica* III 106; *Basset RTP VI 577--XXV 438 passim; *Julian *Revue d'Ethnographie et de Trad. Pop.* II 1ff.; **H. Tegnæus *Blood-Brothers* (Stockholm, 1952). --Irish myth: Cross; Icelandic: *Boberg; Tuamotu: Stimson MS (z-G 13/203); Africa: Stanley 274.

P313. †P313. *Milk-brotherhood*. Friends bound in brotherhood through partaking of milk from the same woman. *Cosquin *Études* 247ff.; Wiedemann *Am Urquell* III 259ff.

P314. †P314. *Combat of disguised friends*. Brown *Iwain* 17 and passim.

P315. †P315. *Friends offer to die for each other.* (Bürgschaft.) Each falsely confesses crime so as to save the other. Neither guilty. Often combined with †P325. **Abeles “Die Bürgschaft als Motif in der jüdischen Literatur” Monatschr. f. Geschichte u. Wissenschaft der Juden LX 213ff., 263ff.; **K. Kelling Das Bürgschaftsmotiv in der französischen Literatur (Leipzig diss., 1915); *Chauvin III 124 No. 113, V 215f., VIII 194ff. IX 16f.; *Hdwb. d. Märchens I 350a s. v. “Bürgschaft”; Köhler-Bolte II 557, 580f.; Gaster Exempla Nos. 362, 419; Basset 1001 Contes II 293ff.; Boccaccio Decameron X No. 8 (*Lee 330); Fischer Zs. f. deutsche Morgenländische Ges. LXXII 290; Bolte Zs. f. Vksk. XXI 193 n. 4, 194; Scala Celi 10a, 11b Nos. 62, 68; bin Gorion Born Judas IV 20, 274; Alphabet Nos. 53, 57. --Spanish Exempla: Keller; Italian Novella: *Rotunda.

P316. †P316. *Friend sacrifices his life for the other.* Buddhist myth: Malalasekera II 1369.

P317. †P317. *Refusal to believe that a friend has spoken ill of one.* Alphabet No. 220; Spanish Exempla: Keller.

P318. †P318. *Man refuses to follow friend in wicked conduct.* Scala Celi 11a No. 66; Alphabet No. 56; Italian Novella: Rotunda.

P319. †P319. *Deeds of friendship -- miscellaneous.*

P320. †P320. *Hospitality.* Relation of host and guest. Irish myth: Cross.

P321. †P321. *Salt of hospitality.* Eating a man's salt creates mutual obligation. *Chauvin VI 196 No. 368.

P322. †P322. *Guest given refuge.* Murderer of a man's father takes refuge in his house and is saved by him. *Chauvin II 198 No. 31.

P323. †P323. *Hosts refrain from telling guest of death in household.* Wesselski Archiv Orientalní II 431; Greek: Euripides Alcestis.

P324. †P324. *Host greets guest with gifts.* English romance: Malory passim; Icelandic: Boberg.

P325. †P325. *Host surrenders his wife to his guest.* The guest unwittingly falls in love with the wife. The host, on being informed, out of pure generosity repudiates the wife and has her marry the guest. (Often joined with †P315.) Chauvin V 136 No. 64; also references to †P315; Spanish Exempla: Keller.

P326. †P326. *If host does not return, the house shall belong to the guest.* So declares the host as he departs on a mission for the guest. *Chauvin V 209 No. 120 n. 1; Japanese: Ikeda.

P327. †P327. *Barmecide feast.* Host places imaginary feast before guest, who accepts it in the same spirit. Guest's courtesy is rewarded by real feast. *Chauvin V 163 No. 86; Arabian: Burton Nights I 317.

P328. †P328. *Strangers entertained by family to whose hitching-ring they happen to tie their horses.* Thus confusion avoided as to where strangers are to be entertained. Italian: L. de Francia Novellino (Torino, 1930), Rotunda.

P331. †P331. *Refusal to receive preferred help until series of stories has been told.* Scottish: Campbell-McKay No. 5.

P332. †P332. *Selfish guest expels host.* Porcupine asks rabbit for hospitality. When rabbit complains of being pricked, porcupine tells him to leave if he does not like it. Italian Novella: Rotunda.

P334. †P334. *Shabby hospitality forces guests to leave.* Italian Novella: Rotunda (†P329).

P336. †P336. *Poor person makes great effort to entertain guests.*

P337. †P337. *King demands work, sport or entertainment from winter guests.* Icelandic: *Boberg.

P338. †P338. *Sitting in a circle of feasts.* Irish myth: Cross.

P340. †P340. *Teacher and pupil.* Irish myth: Cross.

P341. †P341. *Teacher dies of pride over success of pupil.* Alphabet No. 341.

P342. †P342. *Student enters competition with his master*. Italian Novella: Rotunda.

P343. †P343. *Teacher threatens to curse pupils if they disobey*. Irish myth: Cross.

P360. †P360. *Master and servant*. **Hdwb. d. Märchens I 389ff.

P361. †P361. *Faithful servant*. *Types 516; *BP I 46; **Rösch FFC LXXVII 95f.; **Hdwb. d. Märchens I 389 (and cross references there given); Icelandic: *Boberg; Spanish Exempla: Keller; Jewish: *Neuman; India: Thompson-Balys; Korean: Zong in-Sob 154ff. No. 68.

P362. †P362. *Faithful servant entrusted with care and education of crown prince*. India: *Thompson-Balys.

P365. †P365. *Faithless servant*. *Hdwb. d. Märchens I 391; Italian Novella: *Rotunda.

P366. †P366. *Master demands that servant tell him of his faults as well as of his good qualities*. Pauli (ed. Bolte) No. 42.

†P400-†P499. *Trades and professions*.

P400. †P400. *Trades and professions*. **Sébillot Légendes et Curiosités des Métiers (Paris, n.d.); Jewish: Neuman.

P401. †P401. *Son insists on following father's trade*. This has been kept secret at request of dying father who was unsuccessful. Son learns from mother. *Cosquin Contes indiens 395ff.

P410. †P410. *Laborers*.

P411. †P411. *Peasant*. **Hdwb. d. Märchens I 184a.

P412. †P412. *Shepherd*.

P413. †P413. *Ferryman*.

P414. †P414. *Hunter*. Types 246, 304; Von Sydow Våra folksagor (1941) 39.

P415. †P415. *Collier*. (Cf. †K2262.)

P420. †P420. *Learned professions*.

P421. †P421. *Judge*. Irish myth: Cross; Icelandic: *Boberg.

P422. †P422. *Lawyer*. Hdwb. d. Abergl. I 202.

P424. †P424. *Physician*. Penzer X 263a s. v. “Physician”; Irish myth: Cross.

P425. †P425. *Scribe*.

P426. †P426. *Clergy*.

P427. †P427. *Druid (poet, learned man)*. Irish myth: Cross; Icelandic: MacCulloch Eddic 311.

P428. †P428. *Musician*. Icelandic: Boberg.

P429. †P429. *Miscellaneous learned professions*.

P430. †P430. *Financiers and merchants*.

P431. †P431. *Merchant*. Jewish: *Neuman.

P435. †P435. *Usurer*.

P440. †P440. *Artisans*. Jewish: *Neuman.

P441. †P441. *Tailor*. *Fb “skrædder”; *Chauvin IX 29 No. 18; *Sébillot Métiers No. 7; *Feilberg Dania I 165ff., III 184ff.; Paludan Danske Studier (1925) 19ff.; Missouri French: Carrière.

P442. †P442. *Baker*. *Sébillot Métiers Nos. 2, 3; *Nyrop Dania VIII 174ff.

P443. †P443. *Miller*. Type 461 (Danish); Von Sydow Våra folksagor (1941) 38; *Sébillot Métiers No. 1; Missouri French: Carrière; Spanish: Espinosa Jr. Nos. 137, 141, 198.

P444. †P444. *Cabinet-maker*. *Sébillot Métiers No. 14.

P445. †P445. *Weaver*. Sébillot Métiers No. 6.

P446. †P446. *Barber*. Sébillot Métiers No. 11; Penzer III 100 n. 1.

P447. †P447. *Smith*. *Sébillot Métiers Nos. 17, 18; *Hdwb. d. Aberggl. IX Nachträge 257--67; Andree (1878) 153; *Nyrop Dania IX 186ff.; Von Sydow Våra folksagor (1941) 39ff. --Irish myth: Cross; Icelandic: *Boberg; Missouri French: Carrière; Jewish: *Neuman.

P448. †P448. *Butcher*. Sébillot Métiers No. 4.

P451. †P451. *Spinner*. Sébillot Métiers No. 5; *Von Sydow Spinnsagor.

P452. †P452. *Dressmaker (milliner, etc.)*. Type 326; German Grimm No. 4; *Hdwb. d. Aberggl. IX Nachträge 269f.; Sébillot Métiers No. 8.

P453. †P453. *Shoemaker*. **C. Nyrop Dania VIII 195ff.; *Sébillot Métiers No. 10; Irish myth: Cross; Spanish: Espinosa Jr. Nos. 151, 155--157, 185.

P454. †P454. *Hatter*. Sébillot Métiers No. 10 pp. 52ff.

P455. †P455. *Mason (bricklayer)*. Sébillot Métiers No. 12.

P456. †P456. *Carpenter*. Sébillot Métiers No. 13; Panchatantra (tr. Ryder) 62ff., 89ff., 260ff.; Irish myth: Cross; Jewish: Neuman.

P457. †P457. *House-painter*. Sébillot Métiers No. 15.

P458. †P458. *Woodsman*. Types 327, 700; Köhler Aufsätze 49; Sébillot Métiers No. 16; Missouri French: Carrière.

P459. †P459. *Other artisans*.

P460. †P460. *Other trades and professions*.

P471. †P471. *Actor*.

P475. †P475. *Robber*. Irish myth: Cross; Missouri French: Carrière; Jewish: *Neuman.

P481. †P481. *Astrologer*. Penzer X 77a s. v. “Astrologer”; Jewish: *Neuman; India: Thompson-Balys.

P482. †P482. *Painter (artist)*.

P483. †P483. *Juggler (conjurer)*. Irish myth: Cross.

P485. †P485. *Philosopher*.

†P500-†P599. *Government*.

P500. †P500. *Government*.

P510. †P510. *Law courts*. *E. v. Künssberg *Rechtliche Volkskunde* (Halle, 1936); **Spargo *Juridical Folklore in England* (Durham N.C., 1944); Irish myth: Cross.

P511. †P511. *Criminal allowed to choose his method of execution*. *Wesselski *Märchen* 199.

P512. †P512. *Condemned woman may be freed by marrying a rogue*. *Fb “gifte” I 432; Zs. f. Vksk. XXIII 108, XXV 286, XXVII 236; Sehreuer Zs. f. vgl. Rechtswiss. XXXIV 201; Blätter f. pommersche Volkskunde VII 63.

P513. †P513. *Criminal may fight against odds rather than be judicially executed*. Child IV 497a.

P515. †P515. *Pardoning of criminal comes too late*. Icelandic: Boberg.

P516. †P516. *Youngest of judges first to give decision*. Jewish: *Neuman.

P517. †P517. *Crime less serious if committed at request of a lady*. English romance: Malory VII 18.

P518. †P518. *Cities of refuge*. Jewish: *Neuman.

P521. †P521. *Complacent judge disregards the confession*. He has put the criminal to torture without success. When he releases him, the criminal says, “In a moment I should have confessed all.” The judge lets him go nevertheless. Wesselski *Hodscha Nasreddin* I 266 No. 247.

- P522. †P522. *Laws*.
- P523. †P523. *Bringing suit in law courts*. Irish myth: Cross.
- P524. †P524. *Legal security*. Irish myth: Cross.
- P525. †P525. *Contracts*. Irish myth: Cross.
- P526. †P526. *Legal principles*.
- P531. †P531. *Taxation and payment of fines or tribute*. Irish myth: *Cross.
- P532. †P532. *Payment of tax (tribute)*. Irish myth: *Cross.
- P533. †P533. *Feudal tribute*. Specified interchange of aid and gifts. Irish myth: Cross.
- P535. †P535. *Eric fines (imposed for personal injury, etc.)*. (Cf. †P522.1.) Irish myth: *Cross.
- P536. †P536. *Punishment for failure to pay tax*. Irish myth: Cross.
- P537. †P537. *Payment of stipend*. Irish myth: Cross.
- P541. †P541. *Law-making*. Irish myth: Cross.
- P548. †P548. *Miscellaneous legal customs*. Irish myth: Cross.
- P550. †P550. *Military affairs*. *Hdwb. d. Aberggl. IX Nachträge 181--254; Jewish: Neuman.
- P551. †P551. *Army*.
- P552. †P552. *Battle formations*. Irish myth: Cross.
- P553. †P553. *Weapons*. Irish myth: Cross; Jewish: Neuman.
- P554. †P554. *Battle-cairn*. Losses reckoned by number of stones remaining in pile after each survivor has removed one. Irish myth: Cross.
- P555. †P555. *Defeat in battle*. Irish myth: Cross; Jewish: *Neuman.
- P556. †P556. *Challenge to battle*. Irish myth: Cross; Jewish: Neuman.
- P557. †P557. *Military customs*. Irish myth: Cross.
- P561. †P561. *Tournaments*. **R. C. Clephan *The Tournament* (London, 1919); *O. Mueller *Turnier und Kampf in den altfrz. Artusromanen* (Erfurt, 1907); Jewish: Neuman.

‡P600-‡P699. *Customs.*

P600. ‡P600. *Customs.*‡1 Jewish: *Neuman.

P611. ‡P611. *Women meet when bathing.* Icelandic: Snorra Edda Skaldsk. XLI (Nibel), *Boberg; India: Thompson-Balys.

P612. ‡P612. *Trumpet blown before house of one sentenced to death.* *Crane Vitry 151 No. 42; Spanish Exempla: Keller.

P613. ‡P613. *Charon's fee: putting coin in dead person's mouth to pay for ferry across Styx.* Italian Novella: *Rotunda.

P616. ‡P616. *Newcomers forced to pass the night with ruling princess.* Given sleeping potion. Goods confiscated for failure to consummate marriage. Italian Novella: Rotunda.

P617. ‡P617. *People weep when child is born.* They sing and laugh at burials. Italian Novella: Rotunda.

P621. ‡P621. *Bridle goes with horse when horse is bought.* *Wesselski Märchen 245f. No. 55.

P622. ‡P622. *Servant must keep horns and hide of his cattle that are slain.* Wesselski Märchen 200.

P623. ‡P623. *Fasting (as a means of restraint).* Irish myth: Cross.

P631. ‡P631. *Strangers to be given precedence over man at home.* Duke permits visiting duke to go through narrow path first. This sets custom. Pauli (ed. Bolte) No. 515.

P632. ‡P632. *Customs concerning recognition of rank.* Irish myth: Cross.

P633. ‡P633. *Young not to precede old.* Irish myth: Cross.

P634. ‡P634. *Feasts.* Irish myth: Cross.

P641. ‡P641. *Injured husband will not kill a naked man.* Child V 489 s. v. "naked".

P642. ‡P642. *Only the brave to wear beards.* Irish myth: Cross.

P643. ‡P643. *With only opponent's arms.* Hero goes to encounter unarmed except for the arms he wrests from his opponent. Irish myth: Cross.

P644. †P644. *Hero unwilling to answer questions before he is dressed*. Icelandic: Boberg.

P651. †P651. *Customs concerning bells*.

P661. †P661. *Hut for invalid to prevent noxious odor*. *Schoepperle 367ff.

P665. †P665. *Custom: boasting of sexual prowess*. India: Thompson-Balys.

P671. †P671. *Woman veils self as expression of surprise*. Chauvin V 149 No. 73 n. 1.

P672. †P672. *Pulling a man's beard as an insult*. E. Hinojosa Homenaje a Menéndez y Pelayo I 568ff.; R. Menéndez Pidal Cantar del Mio Cid II 498; Italian Novella: *Rotunda.

P674. †P674. *Old person commits suicide when strength fails*. Irish myth: Cross.

P675. †P675. *Touching head as sign of acceptance of bargain*. India: Thompson-Balys.

P676. †P676. *Feet (legs) seized in supplication*. Greek: Iliad XXII 337 and passim; India: Thompson-Balys.

P677. †P677. *Customs connected with dueling*.

P678. †P678. *Pulling out hair as sign of grief*. Jewish: Moreno Esdras (†P673.1).

P681. †P681. *Mourning customs*. Jewish: *Neuman.

P682. †P682. *Greeting customs*. Jewish: *Neuman.

†P700-†P799. *Society -- miscellaneous motifs*.

P710. †P710. *Nations*.

P711. †P711. *Patriotism*. Irish myth: Cross; Spanish Exempla: Keller.

P715. †P715. *Particular nations (races)*.

P720. †P720. *Population*. Irish myth: Cross.

P721. †P721. *Diseases (plague) invoked to combat overpopulation*. Irish myth: Cross (Alberta University, 2021).

**Ek 2. Stith Thompson Halk Edebiyatı Motif İndeksi Alfabetik Listesi-
Indiana Üniversitesi**

P. SOCIETY

P0 – P99. Royalty and nobility

P0. Royalty and nobility

P10. Kings

P20. Queens

P30. Princes

P40. Princesses

P50. Noblemen (knights)

P60. Noble (gentle) ladies

P90. Royalty and nobility – miscellaneous

P100– P199. Other social orders

P110. Royal ministers

P120. Church dignitaries

P150. Rich men

P160. Beggars

P170. Slaves

P190. Other social orders – miscellaneous

P200– P299. The family

P200. The family

P210. Husband and wife

P230. Parents and children

P250. Brothers and sisters

P260. Relations by law

P270. Foster relatives

P280.Steprelatives

P290.Other relatives

P300– P399. Other social relationships

P310.Friendship

P320.Hospitality

P340.Teacher and pupil

P360.Master and servant

P400– P499. Trades and professions

P400.Trades and professions

P410.Laborers

P420.Learned professions

P430.Financiers and merchants

P440.Artisans

P460.Other trades and professions

P500– P599. Government

P500.Government

P510.Law courts

P550.Military affairs

P600– P699. Customs

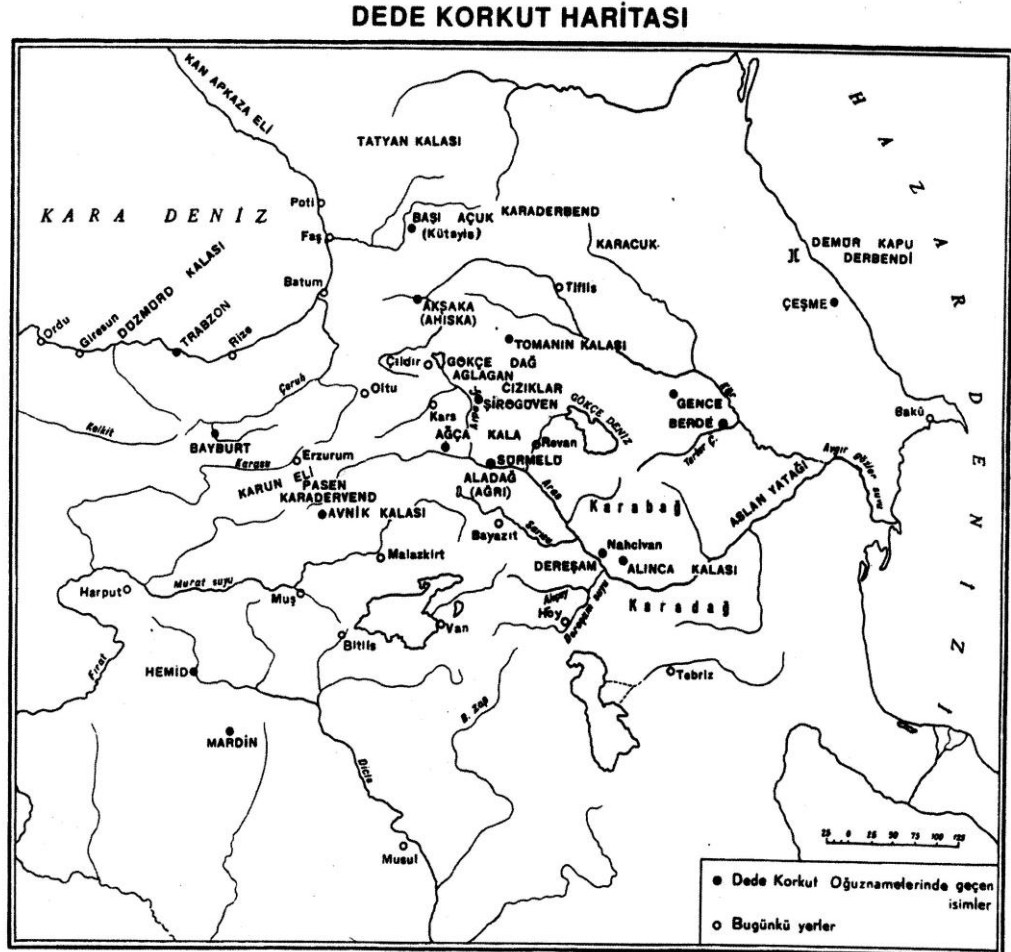
P600.Customs

P700– P799. Society – miscellaneous motifs

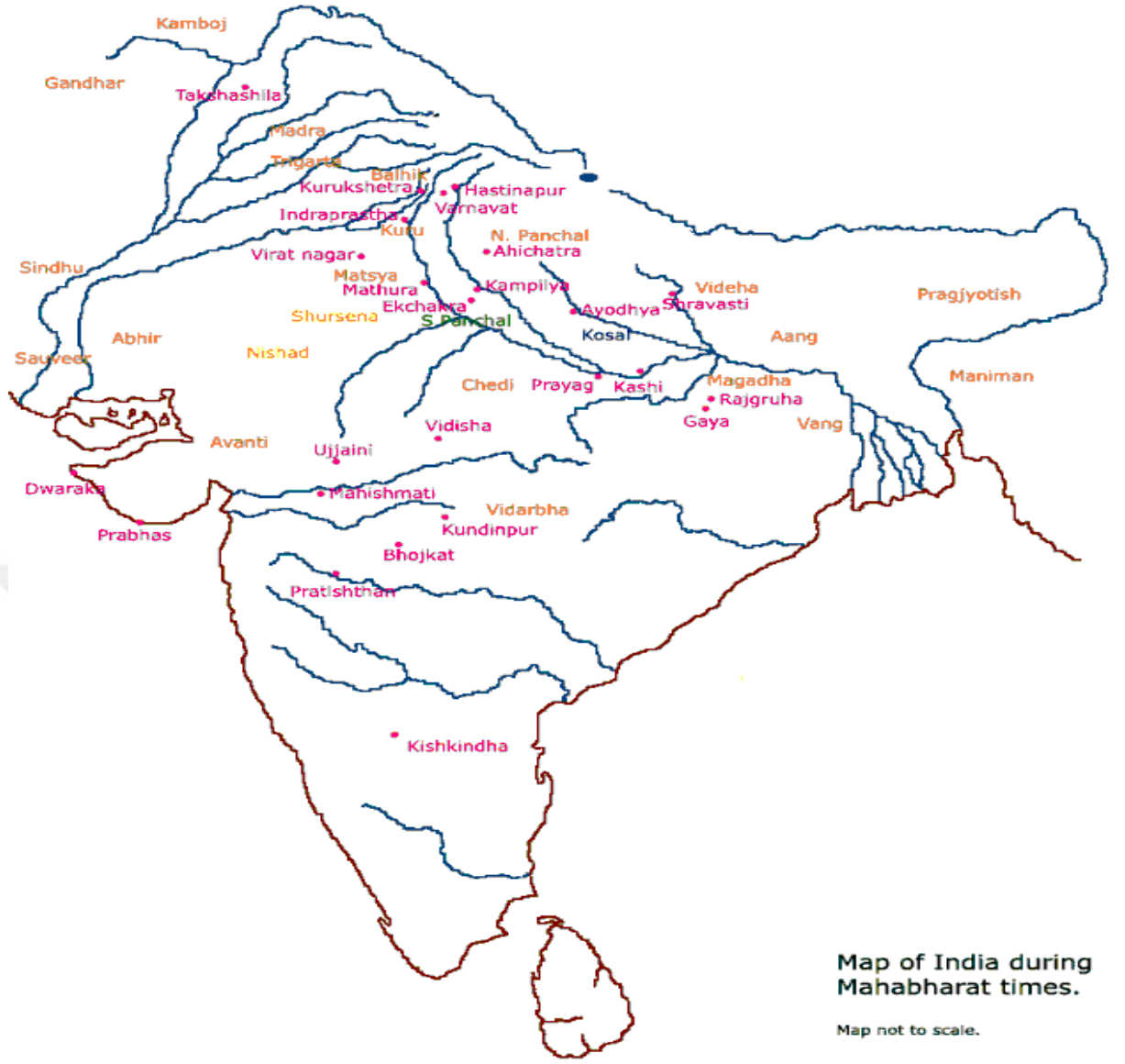
P710.Naitons

(Yumpu, 2021).

Ek 3. Eserlerde Olaylar Arasındaki Bağlantıların Kurulmasını Ylaştıran Materyaller

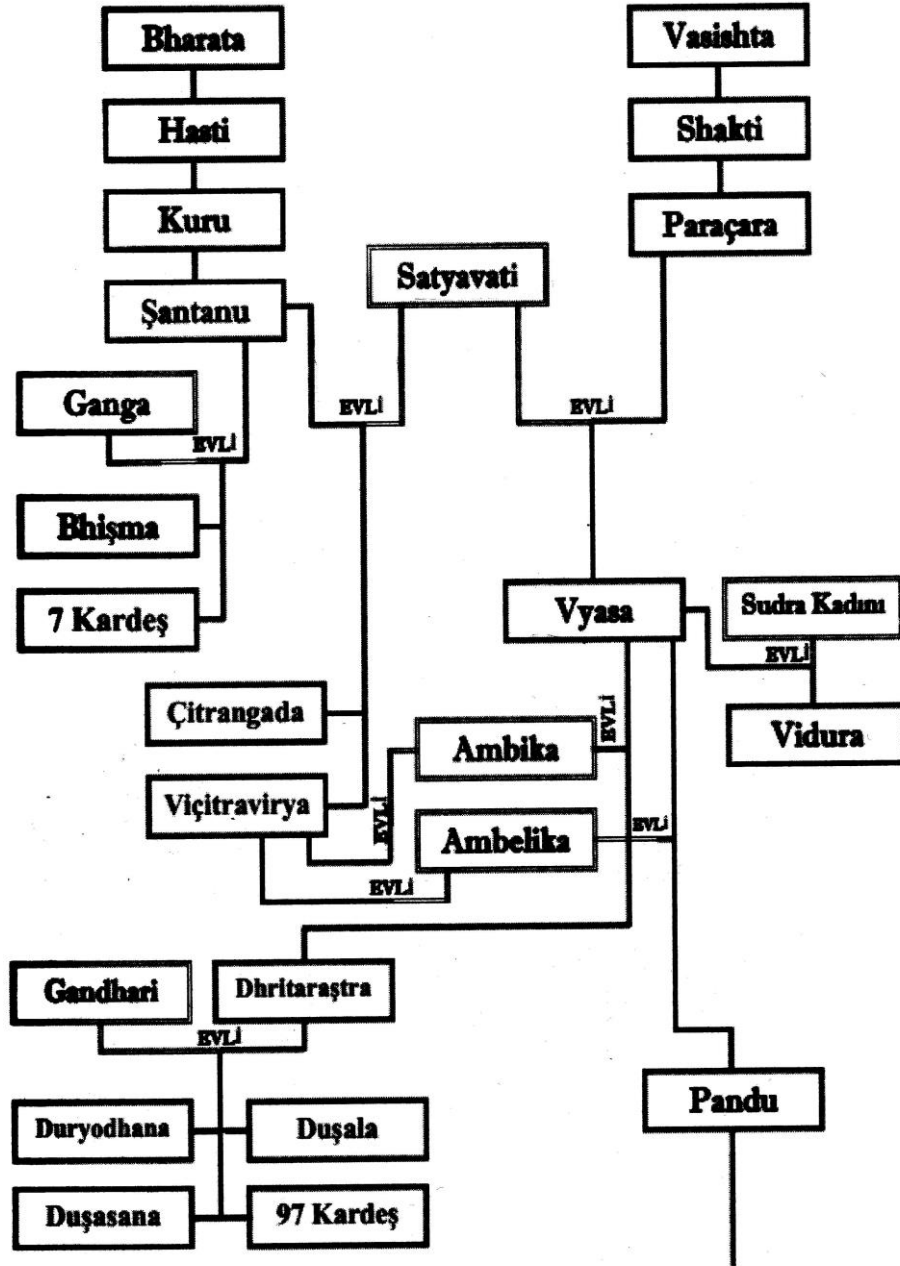

Şekil 3. 1. Dede Korkut Hikâyeleri'nin Coğrafyası (Gökyay, 2007)

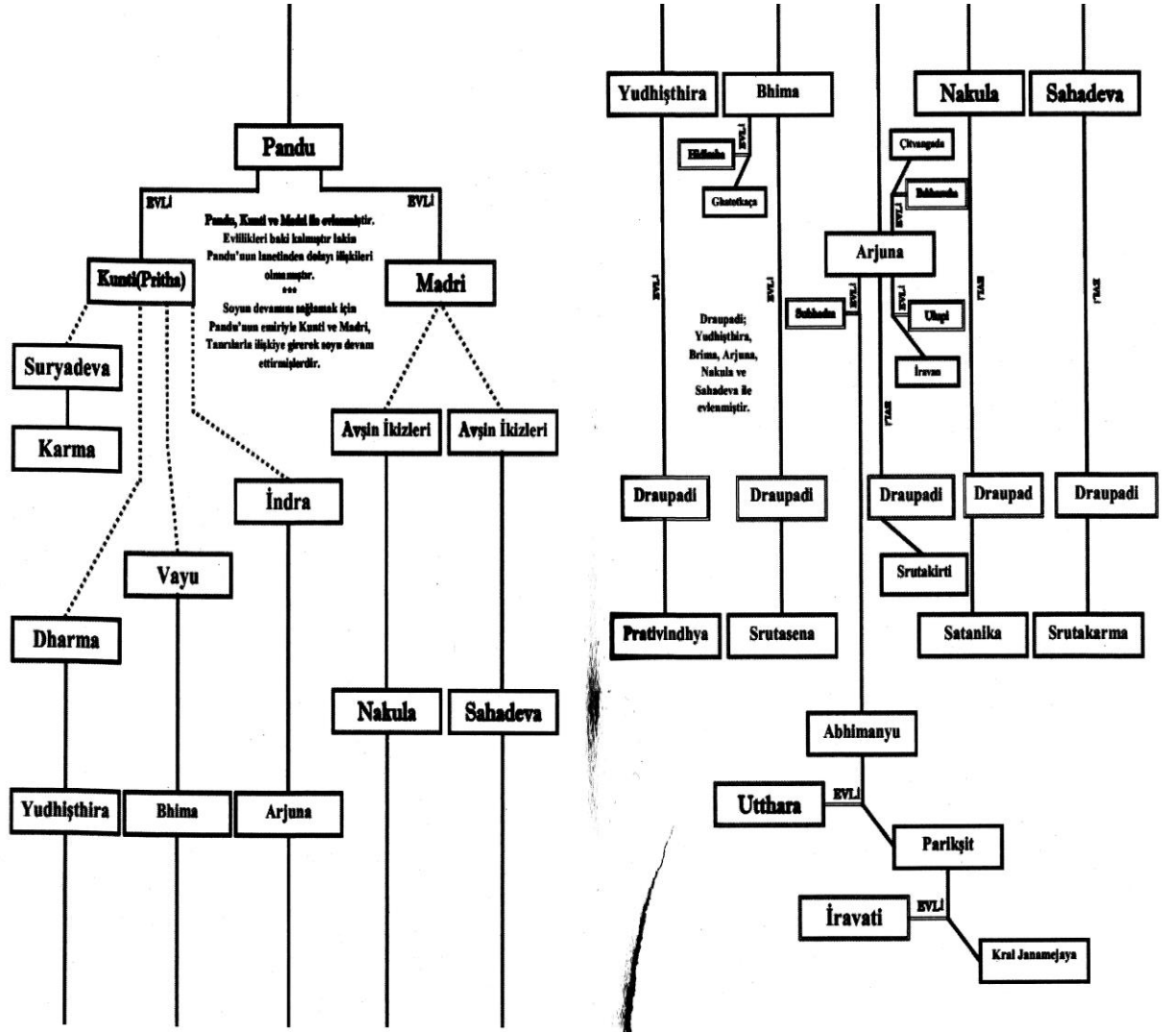

Şekil 3. 2. Mahabharata Destanı'nın Coğrafyası (Mahanbharat, 2021)

Maha-Bharata Soy

Şekil 3. 3. Mahabharata Destanı'nın Ele Alındığı Soy Ağacı (Ayâsya, 2020)

Şekil 3. 4. Mahabharata Destanı'nın Ele Alındığı Soy Ağacı (Ayâşya, 2020)

ÖZ GEÇMİŞ

Elif SERENLİ, ortaöğrenimini 2010-2014 yılları arasında Ahmet Ferit İnal Anadolu Lisesi'nde tamamladı. Yükseköğrenimine 2015 yılında başladığı Sinop Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 2019 yılında mezun oldu. 2019 yılında OMÜ LEE Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans programına girdi. Orta derecede İngilizce bilen, temel ilgi alanları, Halk Edebiyatı, Halk Bilimi ve Mitoloji olan Serenli, 2021 yılı itibariyle OMÜ'de yüksek lisans programına devam etmektedir.

İletişim Bilgileri

ORCID ID : <https://orcid.org/0000-0001-5275-7732>

